EDITH WHARTON

Vârsta inocenţei

Edith Wharton (1862-1937) a fost prima femeie care a primit premiul Pulitzer, distincție care i-a revenit tocmai pentru romanul *Vârsta inocenței*, publicat în 1920. Chiar dacă a beneficiat de privilegiul apartenenței la una dintre cele mai strălucite familii din New York, prozatoarea nu a avut o viață uşoară: obligațiile sociale, mariajul nefericit cu Edward Wharton, divorțul şi falsitatea lumii bune din New York au făcut-o pe Wharton să se stabilească, la fel ca mulți alți artişti, la Paris. Europa era, de altfel, continentul de suflet, unde îşi completase educația în lungi călătorii regizate de părinți şi către care privea cu aceeaşi nostalgie care l-a încercat mereu şi pe mentorul ei, Henry James, prozatorul care a pus ca nimeni altul în oglindă cutumele newyorkezilor cu aerul de familie bună al europenilor.

Wharton n-a obosit niciodată să-i mulțumească maestrului James, de care o lega o afecțiune profundă, pentru rolul esențial pe care l-a jucat în transformarea ei în scriitoare. Henry James n-a fost însă singurul personaj major care a onorat-o cu prietenia şi tutela lui. André Gide, Jean Cocteau, sau Sinclair Lewis au fost printre apropiații prozatoarei, care şi-a atras şi compania artiştilor, şi bunăvoința unor importanți oameni de stat, cum a fost Theodor Roosevelt. De la volumul de povestiri cu care a debutat, *The Greater înclination* (1899) şi până la volumul autobiografic apărut cu trei ani înainte să moară, *A Backward Glance* (1934), Wharton a publicat un număr

impresionant de povestiri şi romane, dintre care se detaşează, prin notorietate, *The House of Mirth* şi, bineînţeles, *Vârsta inocenţei*.

Romanul aduce din nou în scenă acea veche societate newyorkeză, înţepenită în prejudecăţile din care îşi făcuse, în timp, un set rigid de cutume sociale. Sosirea din Europa a contesei Ellen Olenska, după o despărţire comentată de toată crema respectabilităţii newyorkeze, declanşează un adevărat scandal. Dacă lumea bună din jur discută pentru că aşa se întreţine coregrafia de salon, trei personaje se văd forţate să-şi regândească decisiv valorile şi, implicit, deciziile şi conduita: Ellen Olenska însăşi, verişoara ei proaspăt logodită, May Welland, şi bărbatul care e pe cale să-i devină soţ, Newland Archer, singurul atent la viaţa străinei pe care toţi o arată cu degetul.

PARTEA I

I

Într-o seară de ianuarie de la începutul anilor şaptezeci, Christine Nilsson cânta în *Faust la Academia de Muzică din New York.*

Deşi se vorbea deja despre construirea unei noi Opere, departe de centrul elegant al metropolei, un edificiu care să concureze prin costurile ridicate şi prin splendoare cu cele din marile capitale europene, lumea bună încă se mulţumea să se adune în fiecare iarnă în deja ponositele loji îmbrăcate în roşu şi auriu, din vechea şi intima Academie. Conservatorii o preţuiau pentru că era mică şi greu accesibilă, ţinându-i astfel la distanţă pe „oamenii noi” de care New York-ul începea să se teamă şi să simtă atras

totodată. Cei sentimentali rămâneau legați de Academie din cauza conotațiilor sale istorice, în timp ce melomanii o preferau pentru excelenta sa acustică, o trăsătură mereu problematică a sălilor construite pentru audiții muzicale.

Era prima apariție a doamnei Nilsson din acea iarnă, iar „publicul nemaipomenit de strălucitor", după cum scrisese presa cotidiană, se adunase s-o asculte, purtat pe străzile alunecoase şi înzăpezite în cupeuri private, în landouri familiale spațioase, sau într-un „cupeu Brown", mai modest, dar mai convenabil. Să mergi la Operă într-un cupeu Brown era aproape la fel de respectabil ca şi când ai fi mers cu propria trăsură, iar plecarea într-un asemenea cupeu îți oferea imensul avantaj (cu o aluzie ludică la principiile democratice) de a sări în primul Brown din şir, în loc să aştepți să vezi strălucind, sub porticul Academiei, nasul roşu de la frig şi de lagin al propriului vizitiu. Trebuie să fi fost la mijloc intuiția genială a unui rândaş în livrea, care să-şi fi dat seama că americanii vor să scape de distracții chiar mai repede decât îşi doresc să ajungă la ele.

Când Newland Archer a deschis uşa lojii, cortina tocmaise ridicase, dezvelind scena din grădină. Tânărul nu avusese niciun motiv pentru care să nu fi ajuns mai devreme, căci luase cina la ora şapte, doar cu mama şi cu sora sa, şi apoi zăbovise la o țigară de foi în biblioteca gotică, cu rafturi lucioase din nuc negru şi scaune împodobite cu ornamente sculptate, singura cameră din casă unde doamna Archer permitea să se fumeze, însă, New York-ul era, mai presus de toate, o metropolă perfect conştientă că nicăieri nu „se cuvenea" să ajungi devreme la operă; ce „se cuvenea" juca un rol la fel de important în New York-ul lui Newland Archer precum înspăimântătoarele şi misterioasele totemuri care cârmuiseră destinele strămoşilor săi cu mii de ani în urmă.

Mai avea şi un motiv personal să întârzie, îşi pierdusevremea fumând fiindcă, în adâncul sufletului, era

un diletant care simțea o satisfacție mai subtilă când se gândea la o plăcere proximă decât în momentul realizării ei. Cu atât mai mult cu cât era vorba de o plăcere delicată, aşa cum erau mai toate plăcerile sale; de această dată, momentul pe care îl aştepta era atât de rar şi de special încât, nici dacă şi-ar fi pregătit sosirea printr-o înțelegere cu regizorul secund alprimadonei, tot n-ar fi intrat în Academie într-un moment mai plin de înțeles decât atunci când ea cânta: „Mă iubeşte nu mă iubeşte MĂ IUBEŞTE!", presărând note limpezi ca rouă peste petalele smulse ale margaretelor.

Fireşte, ea cânta „Mama!" şi nu „mă iubeşte", din moment ce o lege invariabilă şi incontestabilă a lumii muzicale cerea ca textul în germanăal operelor franceze cântate de artişti suedezi să fie tradus în italiană, pentru ca publicul anglofon să înțeleagă mai bine. Acest aspect i se părea la fel de firesc lui Newland Archer ca toate celelalte convenții pe care se întemeia viața sa, între care obligația de a folosi două perii cu montura de argint, cu monograma lui în smalț albastru, ca să-şi traseze cărarea din păr, sau necesitatea de a-şi face apariția în societate cu o floare (de preferință, o gardenie) la butonieră.

„Mama... non mama...", cânta primadona, şi apoi „Mama!", cu o ultimă explozie de dragoste triumfătoare, lipindu-şi de buze margareta răvăşită şi ridicându-şi privirea, cu ochii ei mari, către figura rafinată a micului Faust cafeniu-domnul Capoul care încerca zadarnic, într-o tunică strâmtă din catifea purpurie şi cu o beretă cu pene, să arate la fel de nevinovat şi de real ca victima sa ingenuă.

Sprijinindu-se de peretele din fundul lojii, Newland Archer şi-a întors privirea de la scenă, scrutând celălalt capăt al sălii, în partea din fața lui se afla loja doamneiManson Mingott, a cărei monstruoasă obezitate o împiedica de multă vreme să mai vină la operă, deşi se lăsa mereu reprezentată, în nopțile de gală, de membrii mai tineri ai familiei. De

această dată, în primul rând din lojă stăteau nora ei, doamna Lovell Mingott, şi fiica ei, doamna Welland, iar în spatele acestor două matroane înveşmântate în brocart se zărea o tânără îmbrăcată în alb, cu ochii fixaţi în extaz asupra îndrăgostiţilor de pe scenă. Când MadameNilsson a cutremurat sala cu al său „Mama!” (în loje discuţiile se întrerupeau întotdeauna în timpul ariei cu margareta), o roşcată caldă a inundat obrajii fetei, cuprinzându-i fruntea până la rădăcinile cosiţelor blonde şi alunecândupe curba tânără a pieptului până la decolteul modest din tul, închis cu o singură gardenie. Fata şi-a coborât privirea asupra buchetului uriaş de lăcrămioare de pe genunchi. Zărind-o atingând uşor florile cu vârfurile degetelor îmbrăcate în mănuşi albe, NewlandArcher a inspirat adânc cu vanitate satisfăcută şi şi-a întors privirea către scenă.

Nu se precupeţise niciun efort când a fost vorba de decorul scenei, a cărui frumuseţe o confirmau până şi cei care trecuseră pragul operelor din Paris şi Viena. De la partea din faţăa scenei şi până la luminile rampei, totul era acoperit cu o pânză verde ca smaraldul. La jumătatea distanţei, nişte dâmburi simetrice din muşchi de un verde pufos, prinse cu verigi de crochet alcătuiau baza unor tufe în formă de portocali, darâmpodobite cu trandafiri mari, albi şi rozalii. Panseluţe imense, mult mai mari decât trandafirii, şi mult mai asemănătoare cu ştergătoarele pentru condeie făcute de enoriaşe pentru preoţii eleganţi, se iveau din stratul de muşchi de sub arbuştii de trandafiri; iar ici-colo se zărea câte o margaretă altoită pe o ramură de trandafir înflorită, cu un aspect luxuriant ce prefaţa realizările discipolilor domnului Luther Burbank[1].

---

[1] Luther Burbank (1849-1926), horticultor american, cunoscut pentru experimentele sale de altoire.

În mijlocul acestei grădini fermecate, îmbrăcată în caşmir alb brăzdat cu satin de un albastru pal, cu o poşetuţă prinsă de un brâu albastru, şi cu nişte cosiţe mari şi bălaie trase cu grijă de fiecare parte a şemizetei de muselină, Madame Nilsson îl asculta cu privirea plecată pe domnul Capoul făcându-i curte cu înflăcărare şi se prefăcea plină de candoare că nu-i înţelegea deloc aşteptările, ori de câte ori, prin cuvinte sau ocheade, el îi sugera convingător fereastra de la parterul vilei de cărămidă ce se zărea în diagonală, din partea dreaptă.

„Draga de ea!", îşi zise Newland Archer, cu privirea alunecându-i din nou spre tânăra cu buchetul de lăcrămioare. „Ea nici nu bănuieşte despre ce-i vorba", îi admira chipul tânăr, absorbit de scenă, cu un fior de posesivitate în care se amestecau mândria propriei iniţieri masculine şi veneraţia tandră faţă de puritatea ei abisală. „L-am citit împreună pe Faust... pe malul lacurilor din Italia", îşi spuse el, confundând cumva ca prin ceaţă scena viitoarei luni de miere cu capodoperele literare pe care avea să i le dezvăluie, ca un privilegiu masculin, miresei sale. De-abia în acea după-amiază îi dăduse de înţeles May Welland că îi „păsa" (termenul newyorkez consacrat prin care tinerele îşi mărturiseau sentimentele) şi, în imaginaţia lui, sărea peste etape precum inelul şi sărutul de logodnă şi peste marşul nupţial din Lohengrin, şi se vedea deja împreună cu ea, într-o scenă parcă scoasă din vechile basme europene.

Nu-şi dorea câtuşi de puţin ca viitoarea doamnă Newland Archer să fie o nătângă, îşi propunea ca el (prin compania lui edificatoare) să-i formeze tactul social şi iuţeala de minte care să-i permită să facă faţă celor mai populare femei măritate din „societatea tânără", în rândul cărora era recunoscut obiceiul de a-şi asigura omagiile bărbaţilor în acelaşi timp în care le descurajau în joacă. Dacă ar fi cercetat până în adâncul vanităţii sale (aşa cum aproape că

făcea uneori), ar fi descoperit acolo dorința ca soția lui să fie la fel de versată şi de nerăbdătoare să se facă plăcută ca şi doamnele căsătorite, ale căror farmece îl atrăseseră de-alungul a doi ani destul de frământați. Fireşte, excluzând orice urmă a slăbiciunii care aproape că-i tulburase viața bietei fete şi-i dăduse chiar lui planurile peste cap o iarnă întreagă.

Nu se deranjase niciodată să se gândească mai bine cum se va crea acest miracol de foc şi gheață şi cum se va menține într-o lume aspră. Însă era mulțumit să-şi păstreze planul fără să-l analizeze, din moment ce ştia că era dorința comună a tuturor domnilor bine pieptănați, îmbrăcați în jiletci albe şi cu fiori la butonieră, care se perindau prin loji, salutându-l prieteneşte şi întorcându-şi cu un aer critic binoclurile de operă către cercul de doamne care formau produsul sistemului, în chestiunile intelectuale şi artistice, Newland Archer se simțea superior în comparație cu acele specimene alese ale aristocrației newyorkeze. Probabil că citise mai mult, gândise mai mult şi chiar văzuse mai mult din chipul lumii decât oricare dintre acei bărbați, care îşi trădau singuri inferioritatea, însă, adunați laolaltă, ei reprezentau „New York-ul”, iar obiceiul solidarității masculine îl făcea să le accepte doctrina asupra tuturor problemelor de sorginte morală. Simțea instinctiv că, în această privință, ar fi supărător şi cam lipsit de maniere totodată să iasă din rând.

— Ah, pe legea mea! exclamă Lawrence Lefferts, îndepărtându-şi brusc binoclul de scenă.

În general, Lawrence Lefferts era autoritatea maximă în privința „etichetei” în New York. Probabil că-şi dedicasemai mult timp decât oricine altcineva studierii acestei chestiuni complicate şi fascinante; însă studiul nu era singura componentă a competenței sale facile şi desăvârşite. Era destul să-i arunci o privire, de la linia abruptă a frunții sale

pleşuve, până la curba mustăţii blonde şi ferchezuite şi pânăla pantofii de lac de la capătul siluetei lui subţiri şi elegante, ca să-ţi dai seama că noţiunile despre „etichetă” trebuie să fie congenitale la orice persoană care ştie să poarte haine atât de bune cu atâta neglijenţă şi să-şi suporte înălţimea cuo asemenea graţie domoală. Odinioară, un tânăr admirator spusese despre el: „Dacă există cineva care să-ţi spună când să te îmbraci mai informai seara şi când nu, acela e Larry Lefferts”. Şi niciodată nu-i fusese pusă la îndoială autoritatea în privinţa alegerii între pantofii de lac deschişi pe picior şi cei închişi pe gleznă.

— O, Doamne! zise el şi-i înmâna în tăcere binoclul bătrânului Sillerton Jackson.

Urmărindu-i privirea lui Lefferts, Newland Archer observă cu mirare că exclamaţia fusese stârnită de apariţia unui nou personaj în loja bătrânei doamne Mingott. Era o tânără zveltă, puţin mai scundă decât May Welland, cu părul castaniu revărsându-se în cârlionţi aproape lipiţi de tâmple şi fixaţi cu un şir îngust de diamante. Ideea acestei coafuri, care-i dădea ceva numit pe atunci „Stilul Josephine”[2], era reluată în croiala rochiei de catifea de un albastru închis, strânsă cam ostentativ sub sâni cu un cordon prins cu o cataramă mare, de modă veche. Părând să nu-şi dea seama de privirile pe care le atrăgea, femeia îmbrăcată în această rochie neobişnuită se opri o clipă în mijlocul lojii, dezbătând cu doamna Welland despre cât de cuviincios ar fi fost să-i ia locul în colţul drept din faţă al lojii. Apoi tânăra renunţă cu un zâmbet vag şi se aşează lângă doamna Lovell Mingott, cumnata doamnei Welland, care luase loc în colţul opus.

---

[2] Rochie la modă în timpul Primului Imperiu Francez (1804-1815), denumită astfel după prima soţie a lui Napoleon, Josephine, împărătească a Franţei (1804-1809); rochia avea talie înaltă, corsaj decoltat, fustă amplă şi mâneci scurte şi bufante.

Domnul Sillerton Jackson îi înapoiase binoclul de operălui Lawrence Lefferts. Întregul grup se întorsese din instinct ca să audă ce-avea de spus bărbatul în vârstă, căci bătrânuldomn Jackson era o autoritate la fel de importantă în materie de „familie" pe cât era Lawrence Lefferts în privința „etichetei". Cunoştea toate legăturile de rudenie din New York şi nu numai că putea elucida chestiunile complicate ale relațiilor dintre familia Mingott (prin clanul Thorley) cu familia Dallas din Carolina de Sud şi relația dintre ramura vechea familiei Thorley din Philadelphia cu neamul Chiverse din Albany (care nu trebuia confundat, sub nicio formă, cu clanulManson Chiverse din University Place), ci era şi în stare să enumere principalele trăsături ale fiecărei familii: de pildă, fabuloasa avariție a ramurii mai tinere a familiei Lefferts (cea din Long Island), tendința fatalistă a neamului Rushworth de a încheia căsătorii nesăbuite, sau nebuniarecurentă la fiecare a doua generație a familiei Chivers din Albany, cu care verii lor din New York refuzaseră să încheie căsătorii cu excepția bietei MedoraManson, care, după cum ştia oricine... dar, pe de altă parte, mama ei era oRushworth.

Pe lângă hățişul de arbori genealogici, domnul Sillerton Jackson mai avea între tâmplele-i înguste şi adâncite şi sub claia moale de păr grizonat, un registru ce cuprindea majoritatea scandalurilor şi misterelor care mocniseră sub suprafața netulburată a societății newyorkeze în ultimii cincizeci de ani. Într-adevăr, cunoştințele sale erau atât de vaste, iar memoria sa era atât de bună încât domnul Jackson trecea drept singura persoană care ți-ar fi putut spune cine era, cu adevărat, Julius Beaufort, bancherul, şi ce se alesese de arătosul Bob Spicer, tatăl bătrânei doamneManson Mingott, care dispăruse în mod misterios (cu o sumă uriaşă primită în păstrare) la mai puțin de un an după ce se căsătorise, în aceeaşi zi în care o frumoasă

balerină spaniolă, care delectase spectatorii din vechea operă din Battery, se îmbarcase cu destinația Cuba. Însă aceste mistere şi multe altele rămâneau sub cheie la domnul Jackson, pe care nu numai că înaltul său simţ al onoarei îl împiedica să repete chestiuni atât de intime, darcare totodată îşi dădea bine seama că reputația discreției sale îi sporea şansele de a afla ceea ce-şi dorea să ştie.

Prin urmare, grupul din lojă aştepta cu vizibilă nerăbdare în timp ce domnul Sillerton Jackson îi înapoia lui Lawrence Lefferts binoclul de operă. Preț de o clipă, bătrânul cercetă grupul care-l urmărea atent, privindu-i pe toți cu ochii săi albaştri şi înceţoşaţi, aproape acoperiți de nişte pleoape bătrâne şi străbătute de vinişoare. Apoi îşi răsuci gânditor mustața şi spuse pe un ton firesc:

— N-aş fi crezut că familia Mingott ar îndrăzni să întindăcoarda.

II

În timpul acestui scurt incident, Newland Archer căzuse într-o stare ciudată de stingherealã.

Îl stânjenea că loja care atrăgea toată atenția masculină aNew York-ului era tocmai cea în care se aşezase logodnica sa, între mama şi mătuşa ei. Pentru o clipă, nu reuşi s-o identifice pe doamna în rochia imperială şi nici să-şi închipuie de ce prezența ei stârnea un asemenea freamăt printre cunoscători. Apoi începu să priceapă şi se simți năpădit pe dată de un val de indignare. Nu, într-adevăr; nimeni nu şi-ar fi imaginat că familia Mingott ar fi îndrăznit să întindă coarda!

Dar o făcuseră, o făcuseră negreşit, căci comentariile şoptite din spatele lui i-au şters lui Archer din minte orice îndoială că tânăra era verişoara lui May Welland, cea

desprecare familia spunea mereu „biata Ellen Olenska”. Archer ştia că sosise pe neaşteptate din Europa în urmă cu o zi, două, ba chiar auzise de la domnişoara Welland (şi nu pe un ton dezaprobator) că fusese s-o vadă pe „biata” Ellen, care stătea la bătrâna doamnă Mingott. Archer aprecia din tot sufletul solidaritatea familiei şi una dintre calităţile pe care le admira cel mai mult la clanul Mingott era susţinerea fermă a puţinelor oi negre pe care le produsese turma lor ireproşabilă, în inima tânărului nu exista nici măcar un strop de răutate sau de meschinărie, aşa că se bucura că viitoarea sa soţie nu va fi împiedicată, de vreo falsă pudoare, să se arate amabilă (în particular) faţă de nefericita ei verişoara. Însă s-o primească pe contesa Olenska în cercul familiei era cu totul altceva decât s-o afişeze în public, ba chiar la Operă şi tocmai în aceeaşi lojă unde se afla tânăra a cărei logodnă cu el, Newland Archer, avea să fie anunţată în câteva săptămâni. Nu, era de aceeaşi părere cu bătrânul Sillerton Jackson: nu-şi închipuise vreodată că familia Mingott ar fi îndrăznit să întindă coarda!

Ştia, firește, că doamnaManson Mingott, capul familiei, avea îndrăzneala celui mai curajos bărbat (din zona Fifth Avenue). Dintotdeauna o admirase pe bătrâna arogantă care, deşi fusese doar Catherine Spicer din Staten Island, cu un tată discreditat misterior, fără avere şi fără o poziţie socială care să-i facă pe oameni să-i uite trecutul, se căsătorise cu capul bogatei familii Mingott, după care îşi măritase două fete cu „străini” (un marchiz italian şi un bancher englez) şi-şi încununase îndrăznelile construind o casă enormă din piatră de un crem palid (când cafeniul nisipos părea singura culoare posibilă, la fel ca redingota purtată după-amiaza) într-o pustietate inaccesibilă din apropiere de Central Park.

Fiicele din străinătate ale bătrânei doamne Mingott deveniseră legendare. Nu se mai întorseseră niciodată să-şi

viziteze mama, care, asemenea multor persoane cu minte ascuțită şi voință impunătoare rămăsese cu înțelepciune acasă, corpolentă cum era şi cu deprinderi sedentare, însă casa în nuanță crem (aparent construită după modelul vilelor particulare ale aristocrației pariziene) era o dovadă vizibilă a curajului său moral. Acolo domnea ea, printre piese de mobilier de dinainte de Revoluție şi suveniruri din Tuileries de pe vremea lui Ludovic Napoleon[3] (unde strălucise şi ea la vârsta a doua), tacticoasă de parcă n-ar fi fost nimic ciudat să locuiască dincolo de 34th Street sau să aibă ferestre franțuzeşti care se deschideau ca nişte uşi în loculcercevelelor care se împingeau în sus.

Toată lumea (inclusiv domnul Sillerton Jackson) era de acord că bătrâna Catherine nu fusese niciodată o mare frumusețe, înzestrare care, în ochii newyorkezilor, justifica orice succes şi scuza anumite cususuri. Persoanele mai puțin binevoitoare spuneau că, asemenea tizei sale imperiale, bătrâna îşi croise drumul spre succes prin puterea voinței şiprin asprimea inimii, cu un soi de insolență trufaşă care se justifica într-o oarecare măsură prin decența exagerată şi prin demnitatea vieții sale personale. DomnulManson Mingott murise pe când Catherine avea doar 28 de ani şi-şi blocase banii cu o prudență suplimentară născută din neîncrederea generală față de familia Spicer. Însă tânăra şi neînfricata sa văduvă îşi văzuse de drum fără să şovăiască, amestecându-se nestingherită cu străinii, măritându-şi fetele prin cine ştie ce cercuri corupte şi mondene, împrietenindu-se la cataramă cu duci şi ambasadori, însoțindu-se cu papistaşi, întreținându-se cu cântăreți de operă şi păstrând o prietenie

[3] Napoleon al III-lea (1808-1873), împărat al Franței între 1852-1870.

strânsă cu Madame Taglioni[4]. Şi, în tot acest timp (Sillerton Jackson o spusese primul) n-a existat nici cea mai mică pată pe reputația sa; după cum adăuga de fiecare dată domnul Jackson, acesta era singurul aspect care o deosebea de fosta Catherine.

Doamn Manson Mingott reuşise de multă vreme să deblocheze averea soțului ei şi dusese un trai opulent jumătate de secol, însă amintirile despre penuriile dintrecut o făcuseră exagerat de cumpătată şi, deşi când cumpăra câte o rochie sau câte o nouă piesă de mobilier avea grijă să fie de cea mai bună calitate, nu-şi permitea să cheltuiască prea mult pe plăcerile trecătoare de la masă. Drept urmare şi dinmotive complet diferite, bucatele de la masa ei erau la fel de sărace ca ale doamnei Archer, iar vinurile ei lăsau mult de dorit. Rudele considerau că penuria de la masa ei discredita numele Mingott, care fusese asociat dintotdeauna cu huzurul, însă oamenii continuau să vină în ciuda „mâncărurilor încropite" şi a şampaniei insipide. Ripostând la dojenile fiului său, Lovell, (care încerca să recupereze reputația familiei angajându-l pe cel mai bun maestru bucătar din New York), bătrâna îi spunea râzând: „La ce bun să am doi bucătari buni într-o singură familie, acum că mi-am măritat fetele şi nu mai pot să mănânc sosuri?"

În timp ce se gândea la aceste lucruri, Newland Archer îşi întoarse din nou privirea către loja familiei Mingott. Observă că doamna Welland şi cumnata ei înfruntau semicercul de critici cu aplombul Mingottian pe care bătrâna Catherine îl insuflase în tot tribul ei şi că doar May Welland, prin culoarea aprinsă din obraji (datorată poate faptului că-şi

[4] Marie Taglioni (1804-1884), balerină italiană cu o influență uriaşă în istoria dansului: a fost printre primele balerine care au dansat pe poante, iar rochiile ei diafane aveau să fie remodelate în clasicele tutuuri.

dădea seama că e privită), lăsa să se întrevadă că ar percepe gravitatea situației, în ceea ce privește cauza agitației, aceasta ședea cu grație în colțul ei de lojă, cu ochii țintiți asupra scenei, dezvăluind, când se apleca în față, un pic mai mult din umeri și piept decât se obișnuia la New York, cel puțin la doamnele care aveau motive să-și dorească să treacă neobservate.

Puține lucruri i se păreau mai îngrozitoare lui Newland Archer decât o ofensă adusă „bunului gust", acea divinitate îndepărtate din care „eticheta" era doar simplul reprezentant și delegat vizibil. Chipul palid și serios al doamnei Olenska i se părea adecvat prilejului și situației sale nefericite, însă îl frapa și îl tulbura destul de mult modul în carerochia ei (cu decolteul amplu) îi expunea umerii, îl deranja profund ideea că May Welland ar putea fi influențată de o tânără care demonstra o asemenea neglijență față de cerințele bunului gust.

— La urma urmei îl auzi spunând pe unul dintre tinerii din spatele său (toată lumea vorbea în timpul scenelor cu Mefistofel și Marta) la urma urmei ce anume s-a întâmplat?

— Ei bine, ea l-a părăsit, nimeni nu încearcă s-o tăgăduiască.

— El e o bestie îngrozitoare, nu-i așa? continuă tânărul curios, un Thorley candid care se pregătea în mod limpede să îngroașe rândurile apărătorilor doamnei.

— De cea mai rea speță; l-am cunoscut la Nisa, spuse Lawrence Lefferts cu autoritatea cunoscătorului. Un bărbat pe jumătate paralizat, cărunt și sarcastic, cu un cap destul de atrăgător, dar cu nișteochi umbriți de gene. Să văexplic ce gen de bărbat era: când nu era cu alte femei, colecționa porțelanuri. Plătea orice preț pentru amândouă, din câte mi s-a spus.

Urmă un hohot de râs general, după care tânărul apărător al doamnei spuse:

— Aşa, şi...?

— Aşa, şi ea a fugit cu secretarul lui.

— Ah, înțeleg, spuse tânărul, cu chipul crispat.

— N-a durat mult, totuşi; am auzit după câteva luni că ea trăia singură la Veneția. Cred că Lovell Mingott s-a dus după ea. Mi-a zis că era îngrozitor de nefericită. Foarte frumos din partea lui, dar s-o afişezi aşa la Operă e cu totul altceva.

— Poate că e prea nefericită ca să rămână acasă, se aventură tânărul Thorley.

Replica lui stârni un hohot de râs ireverențios, iar tânărul se îmbujora aprins, încercând să dea impresia că avusese de gând să insinueze ceea ce cunoscătorii numesc „double entendre”[5].

— Ei bine, în orice caz e ciudat că au adus-o şi pe domnişoara Welland, spuse cineva aproape în şoaptă, aruncându-i o privire piezişă lui Archer.

— Ah, şi asta face parte din campanie: ordinele bunicii, fără îndoială, replică râzând Lefferts. Când bătrâna face ceva, o face la perfecțiune.

Actul se termina, iar în lojă se instalase deja un freamăt general. Dintr-odată, Newland Archer simți impulsul de a acționa cu fermitate. Dorința de a fi primul bărbat care să intre în loja doamnei Mingott, să proclame lumii aflate în expectativă logodna sa cu May Welland şi să-i fie alături în orice dificultate ar implica-o anormala situație a verişoarei sale – acest impuls îi anulase brusc toate scrupulele şi ezitările şi-l făcuse să se îndrepte degrabă pe coridoarele roşii către celălalt capăt al sălii.

Când intră în lojă, se ciocni de privirea domnişoarei Welland şi pricepu că ea îi înțelesese pe dată motivul care-l

---

[5] Dublu înțeles (fr.)

adusese acolo, deşi demnitatea familiei, pe care amândoi o socoteau cea mai înaltă virtute, nu-i permitea s-o spună. Cei din lumea lor trăiau într-o atmosferă de aluzii vagi şi de subtilităţi fine, iar tânărului i se părea că faptul că ei se înţelegeau fără cuvinte îi unea mai mult decât orice explicaţie. Ochii ei spuneau: „înţelegi de ce m-a adus mama". Iar Archer îi răspunse din priviri: „Pentru nimic în lume nu te-aş fi împiedicat să vii".

— O cunoşti pe nepoata mea, contesa Olenska? întrebă doamna Welland după ce-i strânse mâna viitorului său ginere.

Archer făcu o plecăciune fără să-i întindă mâna, aşa cumdicta obiceiul când era prezentat unei doamne. Iar Ellen Olenska îi răspunse înclinând uşor din cap, ţinându-şi mâinile învelite în mănuşi gălbui încleştate pe evantaiul imens din pene de vultur. După ce o salutăpe doamna Lovell Mingott, o doamnă blondă şi robustă îmbrăcată în satin foşnitor, se aşează lângă logodnica lui şi-i spuse în şoaptă:

— Sper că i-ai spus doamnei Olenska că ne-am logodit. Vreau să ştie toată lumea. Aş vrea să-mi permiţi să fac anunţul la balul de astă-seară.

Chipul domnişoarei Welland căpătă brusc culoarea trandafirie a zorilor, iar ochii îi străluciră când îi răspunse:

— Dacă reuşeşti s-o convingi pe mama. Însă de ce-amschimba ceva ce-am stabilit deja?

El îi răspunse din priviri, iar tânăra adăugă, zâmbind cu şi mai multă încredere:

— N-ai decât să-i spui tu însuţi verişoarei mele, îţi dau eu voie. Zice că se juca cu tine în copilărie.

Apoi îi făcu loc, dându-şi scaunul în spate şi, de îndată, ba chiar cu o anumită ostentaţie, din dorinţa ca întreaga sală să vadă ce făcea, Archer se aşează lângă contesa Olenska.

— Îți amintești că ne jucam împreună, nu-i așa? întrebă ea, fixându-l cu privirea. Erai un copil nesuferit și o dată m-ai sărutat în spatele unei uși. Însă eu eram îndrăgostită de vărul tău, Vandie Newland, care nu se uita niciodată la mine, zise contesa, dând roată cu privirea semicercului lojilor. Ah, câte amintiri îmi stârnește asta vă văd pe toți în pantaloni bufanți și pe fete în pantalonași cu volane, șopti ea cu un accent lent și ușor străin, întorcându-și privirea asuprachipului lui Archer.

Oricâd de agreabilă ar fi fost expresia din acei ochi, tânărul rămase frapat de faptul că reflectau o imagine atât de nepotrivită pentru augustul tribunal în fața căruia era prezentatcazul ei, chiar în acel moment. Nimic nu putea fi mai de prost gust decât frivolitatea deplasată, așa că-i răspunse peun ton cam sec:

— Așa e, ai lipsit multă vreme.

— Ah, secole și secole, atât de mult, încât mi se pare că sunt deja moartă și îngropată, iar acestloc atât de frumos e raiul, spuse ea.

Din motive pe care nu și le putea defini, Newland Archer rămase uimit la auzul acestor cuvinte, care i se păreau un mod chiar și mai nerespectuos de a descrie societatea newyorkeză.

III

Era mereu la fel.

În seara balului său anual, doamna Julius Beaufort își făcea neapărat apariția la operă. De fapt, își ținea balul în seara spectacolului ca să-și sublinieze superioritatea față de grijile casnice și să arate că avea o echipă de servitori competenți, în stare să se ocupe de toate detaliile organizatoriceân lipsa ei.

Casa familie Beaufort era una dintre puținele din New York care avea o sală de bal (mai veche chiar decât cea adoamnei Manson Mingott, sau cea din casa Headly Chivers). Iar într-o perioadă în care începea să se creadă că e „provincial” să pui o pânză protectoare peste covoarele din salon şi să muți mobila la etaj, deținerea unei săli de bal care era folosită doar în acest scop şi ținută în întuneric 364 de zile pean, cu scaunele aurii strânse într-un colț şi cu candelabrul învelit în pânză, le dădea celor din familia Beaufort o indiscutabilă superioritate, care compensa orice situație deplorabilădin trecutul lor.

Aşa că se punea următoarea problemă: cine era Beaufort? Se dădea drept englez, era agreabil, arătos, irascibil, ospitalier şi spiritual. Venise în America cu scrisori de recomandare din partea ginerelui englez bancherul al bătrâneidoamne Manson Mingott şi-şi construise rapid o poziție bună în lumea afacerilor; însă avea obiceiuri libertine, limba ascuțită şi antecedente misterioase, iar când MedoraManson îi anunțase logodna cu verişoara ei, toată lumea văzuse în acest gest o nouă nebunie din lista lungă de imprudențe ale bietei Medora.

Însă, cu timpul, roadele nebuniei încep să treacă drept înțelepciune, iar la doi ani după căsătorie, lumea recunoştea căvila tinerei doamne Beaufort era una dintre cele mai distinse case din New York. Nimeni nu ştia exact cum se produsese acest miracol. Ea era indolentă, pasivă, iar cei sarcastici o numeau de-a dreptul banală. Dar îmbrăcată ca un idol, plină de coliere de perle, arătând mai tânără şi mai blondă de la an la an, Regina domnea în palatul extrem de încărcat, din piatră cafenie, al doamnei Beaufort, atrăgând acolo pe toată lumea, fără să mişte nici măcar degetul mic, plin de bijuterii.

Cunoscătorii spuneau că Beaufort însuşi îşi instruia servitorii, îl învăța pe bucătarul şef ce noi feluri de mâncare

să gătească, le spunea grădinarilor ce flori de seră să cultive pentru masa din sufragerie şi saloane şi că tot el selecta oaspeții, pregătea punciul care se servea după cină şi dicta bilețelele scrise de soția sa prietenilor ei. Dacă aşa stăteau lucrurile, aceste activități erau realizate în particular, iar domnul Beaufort afişa lumii imaginea unui milionar primitor şi lipsit de griji, intrând în propriul salon cu detaşarea unui oaspete şi zicând:

— Gloxiniile soției mele sunt o minunăție, nu-i aşa? Cred că le aduce tocmai din Kew.

Toți erau de părere că secretul domnului Beaufort consta în modul în care se descurca. Ce importanță mai aveau zvonurile că fusese „ajutat" să plece din Anglia de către instituția bancară unde lucrase; suportase acel zvon la fel de uşor ca pe multe altele, deşi conştiința de afaceri newyorkeză nu era mai puțin sensibilă decât codul său moral. Biruia toate obstacolele şi avea tot New York-ul adunat în saloanele sale, iar de mai bine de douăzeci de ani lumea bună începuse să spună că mergeau „la casa Beaufort" pe acelaşi ton liniştit de parcă ar fi zis că se duc în vizită la doamna Manson Mingott şi cu satisfacția suplimentară de a şti că se vor delecta cu preparate din rață sălbatică şi cu vinuri bune în locul şampaniei Veuve Clicquot care nu împlinise încă un an şi a crochetelor din Philadelphia încălzite.

Ca de obicei, doamna Beaufort apăruse în loja ei chiar înainte de aria bijuteriilor; şi când, tot ca de obicei, se ridicase la sfârşitul actului trei, îşi trăsese pe umerii săi minunați mantia de operă şi dispăruse, New York-ul ştia că în jumătate de ceas avea să înceapăbalul.

Casa Beaufort era cea cu care newyorkezii se mândreau în fața străinilor, mai ales în noaptea balului anual. Soții Beaufort fuseseră printre primii din New York care-şi desfăşuraseră covorul de catifea roşie pe trepte, operațiune

realizată de lacheii proprii, sub propriul cort, în loc să-l închirieze odată cu cina şi cu scaunele din sala de bal. Tot ei mai lansaseră şi obiceiul de a permite doamnelor să-şi scoată mantiile în vestibul, în loc să urce târându-le până în dormitorul gazdei, şi să-şi încreţească părul cu ajutorul duzei de gaz. Se spunea că Beaufort ar fi zis că presupunea că toate prietenele soţiei sale aveau servitoare care aveau grijă ca doamnele să iasă din casă perfect coafate.

În plus, casa fusese prevăzută în mod îndrăzneţ cu o sală de bal, astfel încât, în loc să se înghesuie printr-un coridor îngust ca să ajungă acolo (aşa cum se făcea în casa Chivers), oaspeţii păşeau lejer printr-un şir dublu de saloane (cel verde marin, cel stacojiu şi cel bouton d'or[6]), văzând de departe scânteierea luminilor din candelabre reflectată în parchetul lustruit şi, mai încolo, peumbra unei sere în care cameliile şi ferigile arborescente îşi arcuiau frunzişul bogat peste băncile de bambus negru şi auriu.

Aşa cum se cuvenea de la un tânăr cu statutul său, Newland Archer îşi făcu apariţia destul de târziu, îşi lăsase paltonul la lacheul cu şosete de mătase (una dintre puţinele nerozii ale soţilor Beaufort), zăbovise o vreme în biblioteca tapiţată cu piele spaniolă şi mobiiată cu piese ornate cu buhl şi malahit, unde câţiva bărbaţi sporovăiau şi-şi puneau mănuşile de dans, şi, în cele din urmă, se alăturase şirului de invitaţi pe care doamna Beaufort îi primea în pragul salonului stacojiu.

Archer era vădit nervos. Nu se întorsese la club după spectacolul de la operă (aşa cum făceau de obicei tinerii de familie bună, ca el), ci, din moment ce era o seară plăcută, se plimbase îndelung pe Fifth Avenue înainte să se îndrepte spre casa Beaufort. Îi era realmente teamă că familiaMingott

---

[6] Auriu, de culoarea florii de pintenul cocoşului.

ar putea merge mai departe cu povestea asta şi că, de fapt, ar fi primit ordin de la bunica Mingott să o aducă pecontesa Olenska la bal.

După tonul folosit în loja clubului, îşi dăduse seama că aceasta ar fi fost o greşeală foarte gravă şi, deşi era hotărât, mai mult ca oricând, să meargă „până la capăt”, nu se mai simţea atât de nerăbdător şi curajos să se declare apărătorul verişoarei logodnicei sale, aşa cum făcuse înainte de scurta lor conversaţie de la operă.

Intrând în salonul bouton dor (unde Beaufort avusese curajul să expună controversatul nud al lui Bouguereau *Amor victorios), Archer le-a găsit pe doamna Welland şi pe fiica ei lângă uşa sălii de bal, unde se zăreau deja perechi dansând. Lumina lumânărilor de ceară cădea pe fustele detul care se învârteau, pe capetele fetelor încununate cu flori simple, peste egretele superbe, peste podoabele din coafurile tinerelor căsătorite şi peste strălucirea plastroanelor scrobite şi a mănuşilor proaspăt satinate.*

Domnişoara Welland, evident pregătindu-se să li se alăture dansatorilor, rămăsese în prag, cu buchetul de lăcrămioare în mână (singurele flori pe care le purta), cu chipul cam palid, cu ochii scânteind de emoţie candidă, în jurul ei se adunase un grup de tineri băieţi şi fete şi se auzeau multe aplauze, râsete şi glume, pe care doamna Welland, stând uşor într-o parte, le aproba, ascunzând o scăpărare de bucurie. Era limpede că domnişoara Welland îşi anunţa logodna în acel moment, în vreme ce mama sa afişa postura de opoziţie maternă care era considerată potrivităpentru un asemenea prilej.

Archer se opri o clipă. Anunţul fusese făcut la dorinţa să expresă şi totuşi nu aceasta era maniera în care ar fi dorit să-şi facă cunoscută fericirea. S-o declare în căldura şi zgomotul unei săli de bal ticsite însemna să o priveze de prospeţimea delicată a intimităţii care trebuie să încadreze

chestiunile sentimentale. Fericirea lui era atât de profundă, încât această pată superficială nu-i atingea esența, însă ar fi preferat ca şi stratul de suprafață să rămână la fel de pur. Era o mare satisfacție pentru el să vadă că May Welland îi împărtăşea impresia. Privirea fetei zbură imploratoare către a lui, parcă spunând: „Nu uita că facem asta fiindcă aşa trebuie".

Nici un alt mesaj n-ar fi avut o reacție mai rapidă în inima lui Archer, însă tânărul prefera ca motivul deciziei sale să fi fost inspirat de vreun motiv sublim şi nu doar de biata Ellen Olenska. Grupul din jurul domnişoarei Welland îi făcu loc cu zâmbete pline de înțeles, iar după ce-şi primipartea de felicitări, îşi conduse logodnica spre centrul sălii de bal şi o cuprinse de mijloc.

— Acum nu va mai trebui să vorbim, spuse el, zâmbind sub privirea ei candidă, în timp ce pluteau pe valurile domoale ale Dunării Albastre.

May nu-i răspunse. Buzele îi tremurară surâzătoare, dar ochii îşi menținеau privirea distantă şi serioasă, de parcă ar fi urmărit o viziune inefabilă.

— Draga mea, şopti Archer, strângând-o la piept.

Îşi dădea seama că primele ore ale logodnei, chiar dacă le petreceau într-o sală de bal, aveau în ele ceva grav şi sacru. Ce viață nouă se deschidea înaintea lui, cu această candoare, strălucire, bunătate lângă el!

Când se termină dansul, cei doi se îndreptară spre seră, aşa cum li se potrivea unor logodnici, şi se aşezară în spateleunui paravan înalt de ferigi şi camelii, iar Newland duse la buze degetele înmănuşate ale domnişoarei Welland.

— Am făcut aşa cum mi-ai cerut, zise ea.

— Da Nu mai puteam să aştept, răspuse el, zâmbind, iar după un moment, adăugă: doar că aş fi preferat să nu se întâmplela un bal.

— Da, ştiu, răspunse fata, cu o privire înțelegătoare, însă, la urma urmei, chiar şi aici suntem singuri împreună, nu-i aşa?

— Oh, draga mea, dragă pentru totdeauna! izbucni Archer. Era limpede că ea avea să-l înțeleagă mereu, avea să spună mereu ce se cuvenea. Această descoperire făcu să i se reverse paharul fericirii, iar Archer continuă voios:

— Cel mai rău e că vreau să te sărut şi nu pot.

În timp ce spunea asta, aruncă o privire rapidă prin seră, se asigură de intimitatea lor momentană, şi, strângând-o la piept, o sărută fugitiv pe buze. Ca să compenseze îndrăznealaacestui gest, o conduse spre un divan de bambus dintr-o parte mai puțin retrasă a serei şi, aşezându-se lângă ea, îi rupse o lăcrămioară din buchet. May rămase tăcută, în timpce lumea se întindea la picioarele lor ca o vale însorită.

— I-ai spus verişoarei mele, Ellen? îl întrebă ea imediat, de parcă ar fi vorbit prin vis.

Archer se trezi la realitate şi-şi aminti că nu o făcuse. Repulsia de neînvins de a-i spune asemenea lucruri ciudatei străine îi oprise cuvintele pe buze.

— Nu, până la urmă n-am mai avut ocazia, zise el, inventând repede o minciună.

— Ah!

May părea dezamăgită, însă hotărâtă să-şi atingă scopul cu blândețe.

— Atunci trebuie s-o faci, căci nici eu nu i-am spus şi n-aş vrea să creadă că...

— Bineînțeles că nu. Dar, la urma urmei, nu eşti tu persoana potrivită să-i spună?

Fata îi cântări cuvintele.

— Dacă aş fi făcut-o la vremea potrivită, da. Însă acum că a intervenit o întârziere cred că tu trebuie să-i explici că te-am rugat să-i spui la operă, înainte să-i anunțăm pe toți cei

de aici. Altminteri ar putea crede că am uitat de ea. Vezi tu, ea face parte din familie şi a fost plecată atâta vreme încât e puțin cam... susceptibilă.

Archer îi aruncă o privire incandescentă.

— Înger scump şi adorat! Fireşte că-i voi spune.

Se uită apoi cu o oarecare nelinişte spre sala de bal ticsită de lume.

— Dar n-am văzut-o încă. A venit?

— Nu; în ultimul moment s-a hotărât să nu vină. În ultimul moment? repetă el ca un ecou, trădându-şi uimirea față de faptul că May crezuse că verişoara ei chiar şi-ar fi putut face apariția.

— Da. Adoră să danseze, răspunse cu simplitate fata. Dar s-a hotărât brusc că rochia ei nu era destul de elegantă pentru un bal, deşi tuturor ni se părea minunată. Aşa că mătuşa mea a trebuit s-o ducă acasă.

— Atunci... zise Archer cu fericită nepăsare.

Nimic nu-i plăcea mai mult la logodnica sa decât hotărârea ei fermă de a duce până în pânzele albe acel obicei de aignora subiectele „neplăcute”, cu care fuseseră deprinşi amândoi din copilărie.

„Ştie şi ea la fel de bine ca mine adevăratul motiv al absenței verişoarei ei, dar eu nu-i voi da de înțeles niciodată că sunt perfect conştient că există o urmă de pată pe reputația bietei Ellen Olenska”, îşi spuse Archer în sinea lui.

IV

A doua zi începu schimbul de vizite obişnuite la orice logodnă. Ritualul newyorkez era precis şi inflexibil în asemenea chestiuni. Drept urmare, Newland Archer se duse cu mama şi cu sora lui s-o viziteze pe doamna Welland, după care, împreună cu doamna Welland şi cu May se îndreptară spre casa bătrânei doamneManson Mingott ca să

primeascăbinecuvântarea acelei venerabile membre a familiei.

Vizitele la doamna Manson Mingott i se păruseră întotdeauna amuzante tânărului Newland. Casa în sine era deja un document istoric, deşi bineînţeles că nu la fel de venerabil ca alte case vechi din University Place sau din partea inferioară a zonei Fifth Avenue. Acelea erau în cel mai praştii 1830, cu armonia aspră a covoarelor tivite cu ghirlande şi ornamente în formă de trandafir, cu console din palisandru, şeminee cu arce rotunjite cu poliţe din marmură neagră şi uriaşe rafturi de cărţi din mahon lăcuit, în ceea ce o priveşte pe bătrâna doamnă Mingott, care îşi construise casa ulterior, eliminase complet mobilele masive din tinereţe şiamestecase suvenirurile de familie din casa Mingott cu tapiseriile frivole în stilul celui de-al Doilea Imperiu[7].

Bătrâna obişnuia să se aşeze la fereastra din salonul ei de zi de la parter, de parcă ar fi aşteptat în tihnă ca viaţa şi moda să se îndrepte către nord, bătând la poarta ei izoiată. Nu părea grăbită să le vadă sosind, căci răbdarea îi egala încrederea. Era sigură că, în curând, gardurile, aleile despărţitoare, restaurantele cu un etaj, serele din lemn din grădinile neîngrijite şi pietrele de pe care caprele urmăreau panorama aveau să dispară din calea construirii unor reşedinţe la fel de maiestuoase ca a ei poate chiar şi mai maiestuoase (căci era o femeie imparţială), îşi spunea că pavajul pietruit peste care treceau huruind vechile omnibuze avea să fie înlocuit cu asfalt neted, aşa cum i se spusese că exista la Paris, între timp, cum toţi cei pe care-şi dorea să-i vadă o vizitau (şi-ar fi putut umple încăperile la fel de uşor ca soţii Beaufort, ba chiar fără să adauge nimic

[7] Perioada în care Napoleon al III-lea a guvernat Franţa: 1852-1870.

în meniul de la cină), nu suferea de pe urma izolării sale geografice.

La maturitate, uriaşa acumulare de carne care o înfăşură ca un râu de lavă acoperind un oraş condamnat, o transformase dintr-o femeie durdulie şi activă, cu piciorul şi glezna bine modelate, într-o făptură enormă şi impunătoare ca un fenomen natural. Acceptase această aluviune cu aceeaşi filosofic cu care îşi înfruntase toate celelalte încercări din viaţă, iar acum, când ajunsese la o vârstă foarte înaintată, primea răsplata răsfrângerii în oglindă a unei întinderi de carne fermă, trandafirie şi albă, aproape deloc zbârcită, în mijlocul căreia supravieţuiseră trăsăturile unui chip micuţ care parcă aştepta să fie excavat. Şirul de bărbii duble ducea la profunzimile ameţitoare ale unui piept încă alb ca neaua, acoperit de muselină albă, prinsă bine cu un portret în miniatură al răposatului domn Mingott. Şi, atât în jur cât şi sub ea, val după val de mătase neagră se revărsau peste marginile unui fotoliu încăpător, cu două mânuţe albe aşezate ca nişte pescăruşi pe suprafaţa talazurilor.

Trecuse deja multă vreme de când greutatea o împiedicape doamna Manson Mingott să urce şi să coboare scările, aşa că, prin tipica sa independenţă, îşi mutase saloanele de primire la etaj şi ea se instalase la parterul casei, într-o încălcare flagrantă a tuturor normelor de decenţă newyorkeze.

Aşa că, în timp ce stăteai cu ca în salonul de zi, puteai întrezări (printr-o uşă deschisă tot timpul şi pe după o draperie de damasc auriu prinsă într-o verigă) priveliştea neaşteptată a unui dormitor cu un patjos şi imens, tapisat ca un divan, şi cu o masă de toaletă împodobită cu volane frivole de dantelă şi o oglindă cu ramă aurită.

Musafirii ei rămâneau uimiţi şi totodată fascinaţi de ciudăţenia acestei amenajări, care le reamintea scene din

literatura franceză şi imorale stimulente arhitectonice la care modeştii americani nici nu visaseră vreodată. Aşa trăiau femeile cu amanţi în vechile societăţi depravate, în apartamente cu toate încăperile pe acelaşi etaj, cu toate promiscuităţile indecente descrise în respectivele romane. Newland Archer (care îşi imagina scenele de dragoste din *Monsieur de Camorsân dormitorul doamnei Mingott) se amuza închipuindu-şi cum s-ar fi scurs viaţa ei ireproşabilă în acel decor de adulter, însă îşi spunea, cu multă admiraţie, că dacă şi-ar fi dorit un amant, acea femeie cutezătoare n-ar fi şovăit să şi-l procure.*

Spre uşurarea tuturor, contesa Olenska nu se prezentă în salonul bunicii sale în timpul vizitei proaspeţilor logodnici. Doamna Mingott spuse că nepoata ei ieşise, gest care, într-o zi atât de însorită şi tocmai la „ceasul cumpărăturilor", părea extrem de indecent din partea unei femei cu reputaţia compromisă, în orice caz, asta îi scuti de jena pe care le-ar fi provocat-o prezenţa ei şi de umbra vagă pe care trecutul einefericit ar fi putut s-o arunce asupra viitorului lor luminos. Vizita decurse în mod foarte plăcut, după cum era de aşteptat. Bătrâna doamnă Mingott era încântată de logodnă, care, prevăzută cu mult înainte de nişte rude vigilente, fusese dezbătută cu grijă într-un consiliu de familie. Iar inelul de logodnă, un safir enorm şi compact prins cu cleme invizibile, îi stârnise o profundă admiraţie.

— E o montură modernă; fireşte că scoate în evidenţă de minune piatra, dar arată cam dezgolită în ochii de modă veche, explicase doamna Welland, aruncându-i o privire împăciuitoare viitorului ei ginere.

— Ochii de modă veche? Sper că nute referi la mine, dragă. Mie îmi plac toate noutăţile, spuse bătrâna doamnă, ridicând piatra în dreptul ochilor ei mici şi scânteietori, pe care nicio lentilă nu-i sluţise vreodată. Foarte frumos, adăugă ea, înapoind bijuteria. Foarte liberal. Pe vremea mea

era de-ajuns un medalion încrustat cu perle. Dar mâna e cea care înfrumusețează inelul, nu-i aşa, dragul meu domn Archer? spuse ea, lăcând un semn cu una dintre mânuțele sale cu unghii ascuțite şi cu inele de grăsime pe care vârsta i le fixase pe încheieturi ca pe nişte brățări de fildeş. Al meu a fost modelat la Roma de marele Ferrigiani. Ar trebui să-l comanzi pe al lui May tot acolo; sunt sigură că ți-l va face, dragul meu. Aremâna mare din cauza sporturilor acestora care întind încheieturile, dar pielea e albă. Şi când va fi nunta? se întrerupse ca brusc, țintuindu-l pe Archer cu privirea.

— Ah, murmură doamna Welland, în vreme ce tânărul, zâmbind către logodnica sa, răspunse:

— Cât mai curând, dacă mă susțineți, doamnă Mingott.

— Trebuie să le dăm timp să se cunoască puțin mai bine, mamă, interveni doamna Welland, simulând opoziția cuvenită.

Însă bătrâna ripostă:

— Să se cunoască? Prostii! în New York toată lumea se cunoaşte dintotdeauna. Lasă-l pe tânăr să facă aşa cum vrea, draga mea, nu aştepta până când se răsuflă vinul. Să se căsătorească înainte de postul Paştelui, de-acum pot să fac o pneumonie în orice iarnă şi vreau să le ofer eu micul dejun de nuntă.

Aceste afirmații succesive fură primite cu expresiile cuvenite de amuzament, îndoială şi recunoştință, iar vizita se încheie într-o atmosferă de dulce voioşie, timp în care când uşa se deschise pentru contesa Olenska, care intră cu bonetă şi mantie, urmată de figura neaşteptată a lui Julius Beaufort.

Urmă un murmur de satisfacție între doamne, iar doamna Mingott îi întinse bancherului modelul ei Ferrigiani.

— Ha! Beaufort, ce privilegiu rar! pufni ea, respectându-şi ciudatul obicei de a se adresa bărbaţilor pe numelede familie.

— Mulţumesc. Mi-ar face plăcere să se întâmple mai des, spuse musafirul pe tonul său lejer şi arogant. De obicei suntfoarte prins, dar m-am întâlnit cu contesa Olenska în Madison Square şi ea a avut amabilitatea de a-mi permite s-o însoţesc până acasă.

— Sper că această casă va fi mai veselă acum, când Ellen e aici! strigă doamna Mingott cu o impertinenţă biruitoare. Ia loc, ia loc, Beaufort, trage mai aproape fotoliul galben. Acum că te-am prins, vreau ultimele bârfe. Am auzit că balul tău a fost splendid, înţeleg că ai invitat-o pe doamna Lemuel Struthers? Mă rog, şi eu sunt curioasă s-o văd cuochii mei pe femeia aceasta.

Uitase deja de propriile rude, care se îndreptau spre hol, conduse de Ellen Olenska. Bătrâna doamnă Mingott manifestase dintodeauna o mare admiraţie faţă de Julius Beaufort şi exista o anumită asemănare în atitudinile lor imperturbabile şi dominante şi în felul lor de a ocoli convenţiile. Acum murea de curiozitate să afle ce-i făcuse pe soţii Beaufort s-o invite (pentru prima oară) pe doamna Lemuel Struthers, văduva lui Struthers „Vacs”, care se întorsese în urmă cu un an dintr-un lung sejur de iniţiere prin Europa ca să asedieze micuţa şi vajnica citadelă a New York-ului.

— Bineînţeles că dacă dumneata şi Regina o invitaţi, s-a terminat discuţia. Mă rog, avem nevoie de sânge nou şi de bani noi şi am auzit că ea e încă foarte arătoasă, spuse bătrâna, hotărâtă.

În hol, în timp ce doamna Welland şi May îşi puneau blănurile, Archer observă că Ellen Olenska îl privea cu un zâmbet uşor întrebător.

— Fireşte că ştii deja despre mine şi May, spuse el, făspunzându-i cu un râset timid. M-a dojenit că nu ţi-am dat vestea aseară, la operă; primisem ordin să-ţi spun că ne-am logodit, dar n-am putut s-o fac în mulţimea aceea.

Surâsul contesei Olenska îi alunecă din priviri pe buze: arăta mai tânără, mai asemănătoare cu aceaEllen Mingott îndrăzneaţă şi castanie din copilăria lui.

— Fireşte că ştiu. Da. Şi mă bucur nespus. Dar, bineînţeles, nu poţi da asemenea veşti în mijlocul mulţimii.

Doamnele erau deja în prag, iar ea le întinse mâna.

— La revedere. Veniţi să-mi faceţi o vizită într-o zi, spuse ca, cu ochii încă fixaţi asupra lui Archer.

În trăsură, pe Fifth Avenue, cei trei discutară aprins despre doamna Mingott, despre vârsta ei, despre vioiciunea ei şi toate celelalte calităţi minunate pe care le avea. Nimenin-o pomeni pe Ellen Olenska, însă Archer ştia ce-şi spunea doamna Welland: „Nu se cuvine ca Ellen să se arate, chiar a doua zi după ce a sosit, plimbându-se pe Fifth Avenue la ora cea mai aglomerată, împreună cu Julius Beaufort", iar tânărul adăugă imediat în sinea lui: „Şi ar trebui să ştie că un bărbat care tocmai s-a logodit nu-şi petrece timpul vizitând femei căsătorite. Dar presupun că, în mediul în care a trăit, aşa fac bărbaţii ba chiar nici nu fac altceva". Şi, înciuda opiniilor cosmopolite cu care se mândrea, Newland îi mulţumi cerului că era newyorkez şi că se pregătea să-şi unească destinul cu cineva de seama lui.

V

În seara următoare, bătrânul domn Sillerton Jackson luăcina la familia Archer.

Doamna Archer era o femeie timidă şi retrasă din societate, deşi îi plăcea să fie la curent cu tot ce se întâmpla. Vechiul său prieten, Sillerton Jackson, se dedica cercetării

treburilor prietenilor săi cu răbdarea unui colecționar şi cu ştiința unui naturalist, iar sora lui, domnişoara Sophy Jackson, care locuia cu el şi era asaltată de toți cei care nu reuşeau să-şi asigure prezența extrem de solicitată a fratelui său, contribuia cu câteva bârfe mai puțin importante, ce completau de minune golurile din relatarea lui Sillerton.

Aşadar, ori de câte ori se întâmpla câteceva despre care ar fi vrut să afle şi ea, doamna Archer îl invita la cină pe domnul Jackson. Şi cum puțini erau cei privilegiați de invitațiile sale, iar ea şi fiica ei, Janey, erau un auditoriu excelent, domnul Jackson venea, de obicei, în persoană, în loc s-o trimită pe sora sa. Dacă ar fi putut să-şi impună propriile condiții, ar fi ales serile când Newland nu era acasă, însă nu pentru că tânărul îi era antipatic (cei doi se înțelegeau de minune la club), ci fiindcă bătrânul anecdotist avea uneori senzația că Newland avea tendința de a-i cumpăni informațiile, lucru pe care doamnele din familie nu-l făceau niciodată.

Dacă perfecțiunea ar fi fost posibilă pe pământ, domnul Jackson ar fi cerut şi ca mâncarea oferită de doamna Archer să fi fost un pic mai bună. Dar, pe de altă parte, după măsura memoriei umane, New York-ul se împărțise dintotdeauna în cele două grupuri fundamentale ale clanurilor Mingott şiManson, cărora le plăceau mâncarea bună, hainele şi banii, şi tribul Archer-Newland-van-der-Luyden, care erau mult mai interesați de călătorii, de horticultura şi de literatură şi disprețuiau plăcerile vulgare.

La urma urmei, nu poți avea totul. Dacă luai cina cu familia Lovell Mingott, te alegeai cu rață şi broască țestoasă de apă dulce şi cu vinuri din recolte bune; în casa lui Adeline Archer puteai discuta despre peisajul alpin şi despre

Faunul de marmură[8] şi, cu puţin noroc, vinul de Madeira ar fi ajuns la toţi. Prin urmare, când primea câte o invitaţie de ladoamna Archer, domnul Jackson, care era realmente eclectic, îi spunea surorii sale:

— După ultima masă din casa Lovell Mingott m-a cam supărat guta, aşa că mi-ar prinde bine să încerc dieta de lacinaAdelinei.

Doamna Archer era văduvă de multă vreme şi trăia cu fiul şi cu fiica sa pe West 28th Street. Etajul îi era rezervat lui Newland, iar cele două femei se înghesuiau în apartamentelemai strâmte de la parter, în mijlocul unei armonii senine de gusturi şi interese, fiica şi mama cultivau ferigi în ghivece, croşetau macrameuri şi broderii de lână pe în, colecţionau vase de sticlă din perioada Revoluţiei americane, erau abonate la *Good Words*[9] *şi citeau romanele lui Ouida de dragul atmosferei italiene. (Le preferau pe cele despre viaţa rurală, datorită descrierilor peisajelor şi ale sentimentelor mai agreabile, deşi, în general, le plăceau romanele despre oameni de societate, ale căror acţiuni şi obiceiuri le erau mai lesne de înţeles; îl criticau dur pe Dickens, care „n-a descris niciodatăvreun gentleman”, iar despre Thackeray spuneau că e mai puţin în largul lui în lumea bună decât Bulwer care, totuşi, începea să fie socotit demodat).*

Doamna şi domnişoara Archer erau amândouă mari iubitoare de peisaje. Asta căutau şi admirau cel mai mult în

---

[8] *Faunul de marmură* (1860) este ultimul dintre cele patru mari romane ale lui Nathaniel Hawthorne şi e un amestec de basm, pastorală, roman gotic şi jurnal de călătorii.

[9] Revistă lunară extrem de populară în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Conţinea texte de ficţiune, semnate, printre alţii, de Anthony Trollope, Thomas Hardy, Edna Lyall şi Dinah Craik.

ocazionalele călătorii în străinătate; considerau că arhitectura şi pictura erau subiecte mai potrivite pentru bărbaţi şi, mai ales, pentru oameni eruditi care-l citeau pe Ruskin. Doamna Archer se născuse Newland, iar mama şi fiica, părând ca două surori, erau, după cum spunea lumea, „adevărate vlăstare Newland": înalte, palide, cu umerii uşor încovoiaţi, cu nasul lung, zâmbetul dulce şi cu un soi de distincţie apatică precum în anumite portrete decolorate de-ale lui Reynolds. Asemănarea lor fizică ar fi fost completă dacă aspectul corpolent specific vârstei n-ar fi întins mai mult brocartul negru al doamnei Archer, în vreme ce poplinurile cafenii şipurpurii alunecau tot mai slobode cu trecerea anilor peste trupul virginal al domnişoarei Archer.

Însă Newland era convins că, la nivel mental, asemănarea dintre ele era mai redusă decât lăsau să se înţeleagă gesturile lor afectate, care erau absolut identice, îndelungata deprindere de a trăi împreună într-o intimitate de interdependenţă le dăduse acelaşi vocabular şi acelaşi obicei de a-şi începe propoziţiile cu expresii precum „Mama crede" sau „Janey crede", în funcţie de care dintre ele dorea să formuleze o părere proprie, însă, în realitate, dacă lipsa senină de imaginaţie a doamnei Archer se rezuma cu facilitatela domeniile acceptate şi familiare, Janey era predispusă la tresăltări şi rătăciri ale imaginaţiei care izvorau dintr-un romantism reprimat.

Mama şi fiica se adorau reciproc şi-şi venerau fiul şi fratele. Iar Archer le iubea şi el cu o gingăşie necondiţionată şiplină de remuşcări datorate admiraţiei lor exagerate şi satisfacţiei intime pe care i-o provoca aceasta. La urma urmei, i se părea potrivit pentru un bărbat ca autoritatea să-i fie respectată în propria casă, chiar dacă, uneori, simţul umorului îl făcea să se îndoiască de puterea influenţei sale.

De această dată, tânărul era foarte sigur că domnul Jackson ar fi preferat ca el să ia cina în altă parte, însă avea motive proprii să rămână acasă.

Bineînțeles că bătrânul Jackson voia să vorbească despre Ellen Olenska şi bineînțeles că doamna Archer şi Janey voiau să audă ce avea de spus. Toți trei aveau să se simtă uşor jenați de prezența lui Newland, acum că viitoarea sa relație cu clanul Mingott fusese făcută publică. Aşa că tânărul aştepta cu o curiozitate amuzată să vadă cum aveau să iasădin impas.

Au început într-un mod indirect, printr-o discuție despredoamna Lemuel Struthers.

— Mare păcat că soții Beaufort au invitat-o, spuse cu blândețe doamna Archer. Dar, pe de altă parte, Regina face întotdeauna aşa cum îi zice el, iar Beaufort...

— Lui Beaufort îi scapă anumite nuanțe, spuse domnul Jackson, examinând cu grijă scrumbiile fripte şi întrebându-se pentru a mia oară de ce bucătarul doamnei Archer frigea mereu icrele până le transforma în cenuşă. (Newland, care îi împărtăşea de ani buni uimirea, reuşea să i-o depisteze de fiecare dată în dezaprobarea melancolică ce se citea pe chipul bătrânului).

— Ah, inevitabil; Beaufort e un bărbat vulgar, spusedoamna Archer. Bunicul meu, Newland, îi spunea mereu mamei: „Orice ai face, să nu accepți ca acel Beaufort să le fie prezentat fetelor”. Dar cel puțin a avut avantajul să se asocieze cu domni adevărați. Ba chiar şi în Anglia, din câte se spune. Totul e învăluit în mister...

Îi aruncă o privire lui Janey şi se opri. Amândouă cunoşteau toate detaliile misterului lui Beaufort, însă, în public, doamna Archer continua să simuleze că acest subiect nu era potrivit pentru o fată nemăritată.

— Însă această doamnă Struthers, continuă doamna Archer. Ce-ai spus că era, Sillerton?

— A ieşit dintr-o mină sau mai curând din cârciuma de la capătul puţului. Apoi a făcut un turneu prin Noua Anglie cu un spectacol cu figuri de ceară. Când poliția a pus capăt acestui episod, se spune că a trăit.

Domnul Jackson îşi întoarse şi el privirea cătreJaney, ai căror ochi se făcuseră mari sub pleoapele proeminente, încămai existau surprize pentru ea în trecutul doamnei Struthers.

— Atunci, reluă domnul Jackson (şi Archer îşi dădu seama că bătrânul se întreba de ce nimeni nu-i spusese majordomului să taie feliile de castraveți cu un cuțit de oțel), atunci a apărut Lemuel Struthers. Se spune că publicistul lui se folosea de capul fetei pentru postere cu vacs, din cauza părului ei, de un negru intens, doar o ştiți, genul egiptean, în orice caz, până la urmă... s-a însurat cu ea.

Se simțea o insinuare răutăcioasă în felul în care pronunțase acel „până la urmă”, apăsând în parte pe fiecare silabă.

— Mă rog, la impasul la care am ajuns în prezent, nu mai contează, spuse doamna Archer pe un ton indiferent.

Doamnele nu erau prea interesate de doamna Struthers în acel moment. Subiectul Ellen Olenska li se părea prea proaspăt şi prea captivant. De fapt, doamna Archer pomenise numele doamnei Struthers doar pentru a putea adăuga:

— Şi noua verişoară a lui Newland, contesa Olenska? A fost şi ea la bal?

Strecurase o uşoară nuanță de sarcasm atunci când se referise la fiul său, iar Archer o simțise şi o anticipase. Chiar şi pe doamna Archer, care rareori demonstra vreun interes excesiv față de evenimentele mondene, o bucurase extrem de mult logodna fiului său. („Mai ales după povestea aceea necugetată cu doamna Rushworth”, după cum îi spusese ea lui Janey, făcând aluzie la un episod care i se păruse

odinioară lui Newland o tragedie care-i va lăsa o cicatrice în suflet pentru tot restul vieții). Din orice unghi ai fi privit situația, nu exista în tot New York-ul o partidă mai bună decât May Welland. Fireşte că Newland merita cu prisosință o asemenea căsătorie, însă tinerii sunt nesăbuiți şi imprevizibili, iar unele femei sunt atât de lipsite de scrupule şi atât de pricepute să-i prindă în mrejele lor, încât era de-a dreptul un miracol să-şi vadă fiul trecând teafăr şi nevătămat pe lângă Insula Sirenelor şi ajungând în paradisul inocentei vieți casnice.

Asta simțea doamna Archer, iar fiul ei ştia foarte bine; însă mai ştia şi că era tulburată de anunțarea prematură a logodnei sale, sau, mai degrabă, de motivul, acestui gest. Tocmai din această cauză rămăsese acasă Newland în seara aceea fiindcă, în fond, era un stăpân blând şi indulgent.

— Nu că n-aş fi de acord cu acest *esprit de corps*[10] *al familiei Mingott, dar nu înțeleg de ce logodna lui Newland trebuie amestecată cu acest du-te-vino al uneia ca madam Olenska, bodogăni doamna Archer înspre fiica ei, singurulmartor al rarelor sale devieri de la perfecta-i suavitate.*

Se purtase minunat nimeni n-o întrecea în privința purtării minunate în timpul vizitei la doamna Welland, însă Newland îşi dăduse seama (iar logodnica sa ghicise negreşit) că, de-a lungul întregii vizite, mama şi sora sa stătuseră ca pe ace, temându-se de eventuala apariție inoportună a contesei Olenska. Iar când ieşiseră din casă, îşi îngăduise să-i spună fiului ei:

— Îi sunt recunoscătoare Augustei Welland că ne-a primit în particular.

---

[10] Spirit de grup, de solidaritate (fr.)

Aceste semne de tulburări lăuntrice îl influențau şi mai mult pe Archer să creadă că familia Mingott întinsesecoarda. Dar, cum era împotriva normelor codului familiei ca mama şi fiul să facă măcar aluzie la gândurile lor cele mai intime, el se mulțumi să-i răspundă:

— Ei bine, la orice lodognă e firesc să treci printr-o etapă de reuniuni familiale şi, cu cât le parcurgi mai repede, cuatât mai bine.

La care mama sa îi răspunse strângând din buze pe sub vălul de dantelă care i se revărsa de pe boneta de catifea cenuşie împodobită cu struguri brumării decorativi.

Archer presimțea că, în acea seară, răzbunarea mamei sale răzbunarea ei legitimă avea să constea în a-l „asmuți" pe domnul Jackson pe contesa Olenska. Şi, din moment ce-şi îndeplinise deja public datoria de viitor membru al clanului Mingott, tânărul nu avea nicio obiecție să asculte ce se discuta în privat despre respectiva doamnă, doar că subiectul începea deja să-l plictisească.

Domnul Jackson se servise cu o felie din fileul călduț pecare majordomul posomorât i-l înmânase cu o privire la fel de sceptică precum cea a bătrânului domn, însă refuzase sosul de ciuperci după ce-l mirosise într-o manieră aproape imperceptibilă. Arăta derutat şi înfometat, iar Archer îşi spuse că, probabil, avea să termine înfulecând-o pe Ellen Olenska. Domnul Jackson se rezemă de spătarul scaunului şi aruncă o privire spre portretele Archer-ilor, Newland-ilor şi van der Luyden-ilor, încadrate în rame închise pe pereții întunecați.

— Ah, dragul meu Newland, cum îi mai plăcea mâncarea bună bunicului tău, Archer! spuse el, fixând cu privirea portretul unui tânăr durduliu cu gulerul ridicat şi cu un veston albastru, aşezat în fața unei case rurale cu coloane albe. Zău, zău, zău, mă întreb ce-ar fi avut el de zis despre toate aceste căsătorii cu străini!

Doamna Archer ignoră aluzia la oferta sa culinară ancestrală şi domnul Jackson îşi reluă deliberarea:

— Nu, ea n-a fost deloc la bal.

— Ah, şopti doamna Archer, pe un ton care lăsa să se înţeleagă: „Cel puţin a avut decenţa să nu meargă".

— Poate că soţii Beaufort n-o cunosc, sugeră Janey, cu maliţiozitatea ei naturală.

Domnul Jackson luă o sorbitură aproape imperceptibilă, de parcă ar fi degustat un Madeira invizibil.

— Poate că Regina nu o cunoaşte, dar Beaufort o ştie negreşit, căci tot New York-ul i-a văzut plimbându-se pe Fifth Avenue azi după-amiază.

— Oh, Doamne, suspină doamna Archer, evident pricepând zădărnicia oricei tentative de a trata acţiunile străinilor cu unui simţ al delicateţei morale.

— Mă întreb dacă după-amiaza poartă pălărie rotundă sau bonetă, speculă Janey. Ştiu că la operă a fost într-o rochie de catifea de un albastru închis, absolut modestă şi insipidă ca o cămaşă de noapte.

— Janey! exclamă mama ei, iar domnişoara Archer se îmbujora şi, încercând să adopte o atitudine îndrăzneaţă, spuse:

— În orice caz, a făcut un gest de bun-gust când a ales să nu meargă deloc la bal.

Un impuls de perversitate îl făcu pe fiul doamnei Archer să replice:

— Nu cred că în cazul ei a fost o chestiune de bun-gust. May mi-a zis că voia să meargă şi că apoi s-a hotărât că rochia respectivă nu era destul de elegantă.

Doamna Archer zâmbi la auzul acestei confirmări a deducţiei sale.

— Biata Ellen, observă ea cu simplitate, adăugând pe un ton compătimitor: nu trebuie să uităm ce educaţie excentrică i-aoferit Medora Manson. La ce te poţi aştepta de

la o fată căreia i s-a permis să se îmbrace în satin negru la propriul bal de ieşire în societate?

— Ah, ca şi cum aş putea să uit cum arăta atunci! spuse domnul Jackson, adăugând: „Biata fată!" pe tonul cuiva care, desfătându-se cu acea amintire, înțelesese încă de pe atunci ce prevestea o asemenea apariție.

— E ciudat, observă Janey, că şi-a păstrat acest nume urât, Ellen. Eu mi l-aş fi schimbat în Elaine, adăugă, plimbându-şi privirea de-a lungul mesei ca să vadă efectele spuselor sale.

Fratele ei râse.

— De ce Elaine?

— Nu ştiu, sună mai mai polonez, replică Janey, roşind.

— Pare mai ostentativ şi ea nu poate să-şi dorească aşaceva, spuse doamna Archer pe un ton rezervat.

— De ce nu? interveni fiul ei, cu un subit impuls polemic. De ce n-ar trebui să fie ostentativă dacă ar vrea? De ce-ar trebui să se furişeze ca şi cum ea ar fi cea care s-ar fi făcut de ruşine? E „biata Ellen", cum să nu, fiindcă a avut ghinionul de a încheia o căsătorie regretabilă. Dar nu înțeleg de ce acesta ar fi un motiv să stea cu capul plecat de parcă ea ar fi de vină.

— Presupun că asta va fi şi abordarea pe care o va adoptafamilia Mingott, spuse domnul Jackson pe un ton meditativ.

Tânărul se înroşi.

— N-a trebuit să aştept verdictul lor, dacă asta vreți să insinuați, domnule. Madame Olenska a avut o viață nefericită: asta n-o transformă într-o proscrisă.

— Există zvonuri... începu domnul Jackson, aruncându-io privire lui Janey.

— Ah, ştiu: secretarul, îl întrerupse Archer. Nu fi absurdă, mamă, Janey e adultă. Se spune nu-i aşa? continuă el, că secretarul a ajutat-o să scape de bestia aceea

de soţ care o ţinea practic prizonieră. Bun, şi ce dacă ar fi aşa? Sper că oricare dintre noi ar fi făcut acelaşi lucru într-un asemenea caz.

Domnul Jackson aruncă o privire peste umăr ca să-i spună majordomului celui posomorât:

— Poate că... sosul acela... doar un strop, la urma urmei.

Apoi, după ce se servi, observă:

— Mi s-a spus că e în căutarea unei case. Are de gând să locuiască aici.

— Eu am auzit că vrea să obţină divorţul, zise Janey cu îndrăzneală.

— Şi sper să-l obţină! exclamă Archer.

Cuvântul căzuse ca o bombă în atmosfera calmă şi senină din sufrageria casei Archer. Doamna Archer ridică din sprâncenele-i delicate, vrând să spună: „E şi majordomul de faţă...", iar tânărul, conştient şi el de gestul de prost-gust de a discuta chestiuni atât de intime în public, schimbă repede subiectul, începând să-şi relateze vizita la bătrâna doamnă Mingott.

După cină, potrivit unui obicei imemorial, în timp cedomnii fumau la parter, doamna Archer şi Janey urcară în salon, târându-şi faldurile lungi de mătase, iar acolo se aşezară lângă o veioză Carcer cu un glob gravat, faţă în faţă şi despărţite de o masă de lucru din palisandru, sub care se afla o pungă de mătase verde, şi începură să brodeze la cele două capete ale unei tapiserii cu flori de câmp menite să împodobească „la nevoie" vreun scaun din salonul tinereidoamne Newland Archer.

În timp ce în salon se desfăşura acest ritual, Archer îlpofti pe domnul Jackson să ia loc într-un fotoliu de lângă şemineul din biblioteca gotică şi-i oferi o ţigară de foi. Domnul Jackson se aşează satisfăcut în fotoliu, îşi aprinse ţigara cu deplină încredere (Newland era cel care le

cumpăra) şi, întinzându-şi gleznele bătrâne şi subțiri spre căldura tăciunilor, spuse:

— Zici că secretarul a ajutat-o doar să scape, dragul meu? Ei bine, atunci poate vrei să zici că o mai ajuta încă şi după un an. Căci cineva s-a întâlnit cu ei când trăiau împreună în Lausanne.

Newland se înroşi.

— Trăiau împreună? Ei bine, de ce nu? Ea avea tot dreptul din lume să-şi refacă viața. M-am săturat de ipocrizia care ar îngropa de vie o femeie de vârsta ei dacă soțul său preferă să trăiască cu nişte cocote.

Se opri şi-şi întoarse mânios privirea ca să-şi aprindă țigara.

— Femeile ar trebui să fie libere, la fel de libere ca noi, afirmă el, dându-şi seama că era prea iritat ca să mai măsoare groaznicele consecințe ale unor asemenea declarații.

Domnul Sillerton Jackson îşi întinse gleznele mai aproape de tăciuni şi scoase un fluierat sarcastic.

— Mă rog, zise el după o scurtă tăcere, se pare că şi contele Olenski e de aceeaşi părere cu dumneata, căci n-am auzit să fi ridicat vreun deget ca să-şi recupereze soția.

VI

În seara aceea, după plecarea domnului Jackson şi după ce doamnele se retrăseseră în dormitorul lor cu draperii de creton, Newland Archer urcă în camera sa de lucru cu un aer gânditor. Ca de obicei, o mână grijulie îi întreținuse focul şi îi potrivise lumina lămpii, iar camera, cu şirurile nesfârşite de cărți, cu statutele de spadasini din bronz şi oțel aşezate pe polița şemineului şi cu nenumăratele fotografii după tablouri faimoase, arăta extrem de agreabilă şi primitoare.

Trântindu-se în fotoliul de lângă foc, ochii i se fixară asupra unei fotografii mari a lui May Welland, pe care tânăra i-o dăduse în primele zile ale idilei lor şi care înlocuise de-acum toate celelalte portrete de pe masă. Cu o senzaţie reînnoită de admiraţie, Newland privi fruntea generoasă, ochii serioşi şi gura veselă şi inocentă a tinerei căreia avea să-i păstorească sufletul. Produs îngrozitor al sistemului social din care el însuşi făcea parte şi în care credea, tânăra, care nu ştia nimic şi aştepta să primească totul, îi întorceaprivirea unei necunoscute prin trăsăturile cunoscute ale lui May Welland. Newland se văzu nevoit să considere din nou că acea căsătorie nu era ancorarea sigură în care fusese învăţat să creadă, ci o călătorie pe mări neexplorate.

Cazul contesei Olenska răscolise vechi convingeri înrădăcinate şi le lăsase să plutească periculos în mintea lui. Propria-i exclamaţie „Femeile ar trebui să fie libere, la felde libere ca noi" atingea miezul unei probleme pe care lumea sa se hotărâse s-o considere inexistentă. Femeile" decente", oricât rău li s-ar fi făcut, n-ar revendica niciodată genul de libertate la care se referise el, iar bărbaţii cu intenţii generoase ca el ar fi şi mai dispuşi, la modul cavaleresc, să le-o ofere, în ardoarea discuţiei. Acest tip de generozităţi verbale nu era, de fapt, decât o mască înşelătoare a convenţiilor inexorabile care legau un lucru de altul şi-i fixau pe oameni în vechea structură, însă în acest caz se vedea silit să apere, de dragul verişoarei logodnicei sale, un comportament care, dacă ar fi fost vorba de soţia lui, l-ar fi îndreptăţit să invoce împotriva ei toate tunetele şi fulgerele Bisericii şi ale Statului.

Fireşte că dilema era strict ipotetică; din moment ce el nu era un nobil polonez ticălos, era absurd să presupună care arfi fost drepturile soţiei sale dacă el ar fi fost acel om. Însă Newland Archer avea o imaginaţie prea bogată ca să nu

considere că, în cazul lui şi al lui May, legătura s-ar fi deteriorat din motive mult mai puțin vulgare şi palpabile. Căci ce ştiauei unul despre celălalt, din moment ce era datoria lui de bărbat „decent” să-şi ascundă propriul trecut de logodnica sa, aşa cum obligația ei de fată de măritat era să nu aibă niciun trecut de ascuns? Ce s-ar fi întâmplat dacă, din vreun motiv subtil, s-ar fi săturat unul de celălalt, dacă nu s-ar fi înțeles sau dacă s-ar fi enervat reciproc? Trecu în revistă căsniciile prietenilor săi cele aşa-zis fericite şi-şi dădu seama că niciuna nu corespundea, nici măcar de pe departe, relației de camaraderie pătimaşă şi delicată pe care visase că o va avea întotdeauna cu May. Pricepu că o asemenea imagine se întemeia pe experiența, versatilitatea şi libertatea de discernământ a fetei, când ea fusese instruită cu grijă să nu posede asemenea calități. Şi, cu un presentiment înfiorător, îşi dădu seama că mariajul său avea să fie la fel ca toate celelalte căsnicii din jurul lui: o uniune banală de interese materiale şi sociale, închegată prin ignoranța unei părți şi ipocrizia celeilalte. I se păru că Lawrence Lefferts era soțul care transformase cel mai bine această realitate într-un ideal demn de invidiat. După cum se cuvenea pentru un mare preot al etichetei, îşi formase soția atât de mult după bunul său placâncât, în momentele cele mai evidente ale frecventelor sale aventuri cu nevestele altor bărbați, ea se afişa cu o ignoranță surâzătoare, spunând că „Lawrence e cumplit de strict” şi fusese văzută roşind indignată şi plecând privirea când cineva făcea aluzie, în prezența ei, la faptul că Julius Beaufort (ca orice „străin” de origine îndoielnică) avea ceea ce în New York se numea „o altă reşedință”.

Archer încercă să se consoleze cu gândul că nu era chiar un măgar ca Larry Lefferts şi că nici May nu era o nătângă ca biata Gertrude, însă, la urma urmei, diferența era doar de inteligență şi nu de standarde morale, în realitate, trăiau

cu toţii într-un fel de lume hieroglifică, în care adevărurile nu se pronunţau, nu se înfăptuiau şi nici măcar nu se gândeau, ci se reprezentau doar printr-o serie de semne arbitrare. Un asemeneaexemplu era doamna Welland, care ştia perfect de ce Archer o presase să anunţe logodna fiicei sale la balul Beaufort (şi care se şi aşteptase ca el s-o facă), dar se simţea totuşi obligată să simuleze împotrivirea faţă de acest gest şi să dea de înţeles căi se forţase mâna, aşa cum mireasa sălbatică e târâtă în urlete din cortul părinţilor ei în cărţile despre omul primitiv pe care lumea cultă începea să le citească în acea perioadă.

Fireşte, rezultatul era că fata care constituia centrul acestui complicat sistem de mistificare rămânea cea mai greu de înţeles, tocmai datorită sincerităţii şi siguranţei sale. Biata de ea era sinceră, fiindcă nu avea nimic de ascuns, era în siguranţă fiindcă nu ştia că ar fi pândit-o vreo primejdie; şi, fără altă pregătire, avea să plonjeze peste noapte în ceea ce oamenii numeau pe un ton vag „valurile vieţii".

Tânărul era îndrăgostit sincer, dar calm. Îi făcea plăcere imaginea radioasă a logodnicei sale, constituţia ei sănătoasă, aptitudinile sale pentru echitaţie, graţia şi vioiciunea demonstrată la jocuri şi interesul timid faţă de cărţi şi idei pe care începea să şi-l formeze sub îndrumarea lui. (Făcuse destule progrese ca să ridiculizeze împreună cu el *Idilele regelui^ şi să simtă frumuseţea poveştii lui Ulise pe insula mâncătorilor de lotus). Era deschisă, cinstită şi curajoasă şi avea simţul umorului (demonstrat mai ales prin faptul că râdea la glumele lui). Iar Newland bănuia că, în adâncul sufletului ei inocent, se ascundea o înflăcărare emoţională pe care avea-i facă mare plăcere s-o trezească la viaţă. Dar la capătul acestei scurte analize, tânărul se simţi dezamăgit, la gândul că toată această sinceritate şi inocenţă erau doar un produs artificial. Neinstruită, natura umană nu era nici sinceră şi nici inocentă, ci plină de duplicităţi şi de*

subterfugii defensive, de o viclenie instinctivă. Se simți oprimat de această creare a unei purități fictive, fabricată cu atâta îndemânare de către mame, mătuşi, bunici şi străbune moarte de mult, fiindcă se presupunea că asta-şi dorea el şi la asta avea dreptul ca să-şi poată face plăcerea seniorială de a o strivi ca pe un idol din zăpadă.

Exista o anume doză de frivolitate în aceste cugetări care erau cele obişnuite în rândul tinerilor în preajma căsătoriei lor. Însă, în general, aceste gânduri erau însoțite de un val de remuşcări şi de umilință de sine total străine de Newland. Nu se putea plânge (aşa cum făceau protagoniştii lui Thackeray, exasperându-l) că nu avea o pagină albă pe care să i-o ofere logodnicei sale în schimbulfoii imaculate pe care avea să i-o dea ea. Nu putea ignora faptul că, dacă ar fi fost crescut la fel ca ea, atunci împreună n-ar fi fost în stare să-şi găsească drumul, nu mai mult decât Hansel şi Gretel rătăciți în pădure. Aşa cum nu putea, în ciuda intenselor sale reflecții, să găsească vreun motiv cinstit (adică orice motiv independent de propria-i plăcere trecătoare şi de pasiunea vanității masculine) pentru care mireasa lui n-ar fi avut dreptul să se bucure de aceeaşi libertate ca şi el.

Era logic să fie năpădit de aceste întrebări, la o asemenea oră, însă îşi dădea seama că persistența şi precizia lor incomodă se datora sosirii inoportune a contesei Olenska. Aşa că iată-l, tocmai în momentul logodnei sale clipă de gânduri pure şi speranțe senine iată-l țintuit într-un scandal complicat ce răscolea toate problemele personale pe care ar fi preferat să le dea uitării.

— La naiba cu Ellen Olenska! mormăi el, stingând focul şi începând să se dezbrace.

Nu înțelegea de ce destinul contesei trebuia să aibă vreo legătură cu al lui. Totuşi, intuia vag că abia acum începea să măsoare riscurile poziției de cavaler la care îl obligalodogna sa cu May.

Vestea căzu ca un trăsnet câteva zile mai târziu.

Familia Lovell Mingott trimisese invitaţii la o aşa-numită „cină formală” (adică trei lachei în plus, două farfurii la fiecare fel de mâncare şi, în mijloc, punci roman), începându-şi mesajele cu următoarele cuvinte: „Pentru prezentarea contesei Olenska”, potrivit uzanţelor ospitalităţii americane, care îi tratează pe străini de parcă ar fi nişte capete încoronate sau cel puţin ambasadorii acestora.

Oaspeţii fuseseră aieşi cu o îndrăzneală şi o discriminare în care cunoscătorii recunoscusera intervenţia categorică a Ecaterinei cea Mare. Pe lângă prezenţe consacrateprecum soţii Selfridge Merry, care erau invitaţi peste tot pentru că aşa se făcuse dintotdeauna, ca soţii Beaufort, care puteau fi consideraţi rude într-o oarecare măsură, ca domnul Sillerton Jackson şi sora lui, Sophy, (care se ducea oriunde îi spunea fratele ei să meargă), mai erau şi câţiva reprezentanţi de seamă şi absolut ireproşabili ai grupului de” tineri căsătoriţi”: soţii Lawrence Lefferts, doamna Lefferts Rushworth (încântătoarea văduvă), soţii Harry Thorley, cuplul Reggie Chivers şi tânărul Morris Dagonet cu soţia lui (care era o van der Luyden). Invitaţii fuseseră aieşi cu mare grijă într-adevăr, căci toţi făceau parte din micul grup intimde oameni pe care îndelungatul sezon social newyorkez îi obliga să se distreze împreună zi şi noapte, cu o energie aparent nedomolită.

După patruzeci şi opt de ore, se produse şi evenimentul incredibil: toată lumea refuzase invitaţia familiei Mingott în afară de soţii Beaufort şi de bătrânul domn Jackson împreună cu sora sa. Acest act intenţionat de dispreţ era accentuat de faptul că până şi cuplul Reggie Chivers, care făcea parte din clanul Mingott, se număra printre cei care respinseseră întâlnirea şi că formularea biletelor de refuz era identică, toţi spunând „că regretau că nu pot accepta”, fără

să adauge măcar tipica scuză cerută de normele de politețe: „din cauza unei obligații anterioare”.

Pe atunci, societatea newyorkeză era mult prea redusă şi nu existau destule evenimente pentru ca membrii săi (inclusiv valeții în livrea de la grajduri şi bucătarii) să nu ştie exact ce sen erau libere. Prin urmare, invitații doamnei Lovell Mingott au reuşit, cu mare cruzime, să-şi exprime cât mai clar hotărârea categorică de a nu o cunoaşte pe contesa Olenska.

Lovitura era neaşteptată, însă clanul Mingott, după bunul său obicei, o primi cu eleganță. Doamna Lovell Mingott discută în particular cu doamna Welland, care, la rândul ei i se destăinui lui Newland Archer, iar acesta, indignat de ofensă, apelă cu înflăcărare şi autoritate la mama sa. După un chinuitor proces de împotrivire lăuntrică şi după o tentativă externă de a tărăgăna răspunsul, doamna Archer cedă în fața insistenței fiului său (aşa cum făcea întotdeauna) şi, cu o energie înzecită de şovăirile sale anterioare, îi îmbrățişa de îndată cauza, îşi puse boneta de catifea cenuşie şi zise:

— Mă duc s-o văd pe Louisa van der Luyden.

Pe vremea lui Newland Archer, New York-ul era o piramidă micuță şi alunecoasă, în care, până atunci, nu se strecurase nicio fisură şi nu se stabilise nici măcar un avanpost. Baza era o temelie solidă formată din cei pe care doamna Archer îi numea „oameni de rând”, o majoritate onorabilă, dar obscură, de familii respectabile care (aşa cum se întâmpla în cazul clanurilor Spicer, Lefferts sau Jackson) se ridicaseră peste statutul lor prin încheierea de căsătorii cu reprezentanții clasei dominante. Doamna Archer spunea mereu că oamenii nu mai erau la fel de pretențioşi ca înainte; şi cu Catherine Spicer tronând într-un capăt de Fifth Avenue şi cu Julius Beaufort în celălalt, nu te puteai aştepta ca vechile tradiții să mai reziste multă vreme.

Urcând cu fermitate spre vârful piramidei din substratul lor bogat, dar discret, grupul compact şi dominant era reprezentat puternic de clanurile Mingott, Newland, Chivers şiManson. Cei mai mulţi îi vedeau pur şi simplu în vârful piramidei, însă ei (cel puţin cei din generaţia doamnei Archer) erau perfect conştienţi că, în ochii unui genealogist profesionist, doar un număr şi mai mic de familii putea revendicaun asemenea rang.

— Nu-mi veniţi cu toate prostiile acestea din ziarele noi despre aristocraţia newyorkeză, le zicea doamna Archer copiilor săi. Dacă aşa ceva există, din ea nu fac parte nici familiile Mingott şiManson, dar nici clanurile Newland sau Chivers. Bunicii şi străbunicii noştri erau doar nişte negustori englezi sau olandezi respectabili, care au venit în colonii ca să facă avere şi au rămas aici fiindcă le-a mers bine. Unul dintre străbunicii voştri a semnat Declaraţia, iar altul a fost general în statul major al lui Washington şi a primit spada generalului Burgoyne după bătălia de la Saratoga.

Avem de ce să fini mândri, însă aceste motive n-au nicio legătură cu rangul sau cu clasa. New York-ul a fost dintotdeauna o comunitate comercială şi nu există decât vreo trei familii care pot susţine că au o origine aristocratică în adevăratulsens al cuvântului.

Doamna Archer şi copiii săi, ca toată lumea din New York, ştiau cine erau aceşti privilegiaţi: clanul Dagonet din Washington Square, descendenţi ai unei străvechi familiidintr-un comitat englez înrudită cu casele Pitt şi Fox; familia Lanning, care încheiase căsătorii cu urmaşii contelui de Grasse, şi familia van der Luyden, descendenţi direcţi ai primului guvernator olandez al Manhattan-ului şi înrudiţi prinmariaje dinaintea revoluţiei cu câţiva membri ai aristocraţiei franceze şi britanice.

Familia Lanning supraviețuia doar prin cele două domnişoare Lanning, foarte bătrâne, dar pline de viaţă, care trăiau voioase şi absorbite de amintiri printre portrete de familie şipiese de mobilier Chippendale. Clanul Dagonet era destul de numeros, înrudit cu cele mai bune nume din Baltimore şi Philadelphia, însă familia van der Luyden, care se plasa mai presus de toți, alunecase într-un soi de asfințit supralumesc, din care se distingeau doar două figuri impresionante: cele ale domnului şi doamnei Henry van der Luyden.

Doamna Henry van der Luyden se născuse LouisaDagonet, iar mama ei fusese nepoata colonelului du Lac, membru al unei vechi familii din Insula Canalului, care luptase sub Cornwallis[11] şi se stabilise în Maryland, după război, împreună cu soția lui, Lady Angelica Trevenna, a cincea fiică a contelui de St. Austrey. Legătura dintre familiile Dagonet, du Lac din Maryland şi Trevenna (neamurile lor aristrocrate din Cornwall) fusese dintotdeauna strânsă şi cordială. Domnul şi doamna van der Luyden îi făcuseră de mai multe orivizite lungi actualului cap al casei Trevenna, ducele de St. Austrey, la domeniul său rural din Cornwall şi la St. Austrey, în Gloucestershire, iar Grace Trevenna îşi anunțase adesea intenția de a le întoarce vizita (neînsoțită de ducesă, căreia îi era frică să traverseze Atlanticul).

Domnul şi doamna van der Luyden îşi împărțeau timpul între Trevenna, casa lor din Maryland şi Skuytercliff, enormul domeniu de pe Hudson care fusese una dintre marile concesiuni ale guvernului olandez către faimosul guvernator dintâi şi asupra căruia domnul van der Luyden

---

[11] Charles Cornwallis (1738-1895), general britanic din perioada războiului de independență american, înfrânt în 1781 de George Washington.

îşi păstra încă titlul de „Patroon”[12]. Reşedinţa lor imensă şi impunătoare din Madison Avenue îşi deschidea rareori uşile, iar când stăpânii se aflau în oraş îi primeau acolo doar pe prietenii cei mai apropiaţi.

— Aş prefera să mergi cu mine, Newland, îi spuse mama sa, oprindu-se brusc la uşa cupeului Brown. Îi eşti drag Louisei şi fireşte că fac acest pas de dragul scumpei May şi totodată pentru că, dacă nu stăm uniţi, nu va mai rămânenimic din ceea ce numim societate.

VII

Domnul Henry van der Luyden ascultă în tăcere relatarea doamnei Archer.

Musafirii trebuiau să-şi aducă aminte că doamna van der Luyden era mereu tăcută şi că, deşi era rezervată din fire şi prin educaţia primită, se arăta foarte amabilă faţă de oamenii care îi plăceau cu adevărat, însă nici măcar experienţa personală cu aceste chestiuni nu îl ferea întotdeauna pe musafir de frigul care îl învăluia în salonul înalt cu pereţialbi din vila de pe Madison Avenue, cu fotoliile tapisate cu brocart gălbui care fuseseră evident dezvelite cu prilejul vizitei, cu voalul încă acoperind ornamentele de bronz auritde pe poliţa şemineului şi cu superba ramă veche sculptatăa tabloului *Lady Angelica du Lac, de Gainsborough.*

Portretul doamnei van der Luyden pictat de Huntington (îmbrăcată în catifea neagră cu dantelă veneţiană) era aşezat în faţa tabloului faimoasei sale predecesoare, în general era

[12] Proprietar al unei moşii concesionate de guvernul olandez din New York şi New Jersey în secolul al XVIII-lea.

considerat „la fel de frumos ca un Cabanel”[13] şi, deşi trecuseră douăzeci de ani de la realizarea sa, oglindea încă o „asemănare perfectă”. De fapt, doamna van der Luyden, care se aşezase sub portret ca să o asculte pe doamna Archer, ar fi putut foarte bine să fie sora geamănă a femeii blonde cu aer tineresc rezemată de un fotoliu auriu în faţa unei draperii de rips verde. Doamna van der Luyden se mai îmbrăca încă în catifea neagră cu dantelă veneţiană atunci când ieşea în lume sau mai degrabă când îşi deschidea porţile reşedinţei ca să primească lumea la ea acasă (din moment ce nu lua niciodată cina în altă parte), îşi aranja părul blond, care se decolorase fără să încărunţească, cu o cărare perfectă pe mijloc, iar nasuldrept care-i separa ochii de un albastra spălăcit avea doar câteva riduri în plus, în jurul nărilor, faţă de momentul când fusese realizat portretul. Lui Newland Archer îi lăsa mereu impresia unei făpturi îngrozitor de bine conservate în atmosfera lipsită de aer a unei existenţe absolut ireproşabile, aşa cum cadavrele congelate în interiorul gheţarilor păstrează ani la rând o imagine trandafirie a vieţii de dincolo de moarte.

Ca toată familia sa, o stima şi o admira pe doamna van der Luyden, însă i se părea că suavitatea ei gentilă şi supusă era mai inaccesibilă decât înverşunarea unora dintre bătrânele mătuşi ale mamei sale, fete bătrâne cumplite care spuneau „nu” din principiu, înainte să ştie ce urma să li se ceară.

Atitudinea doamnei van der Luyden nu spunea nici da nici nu, ci părea mereu înclinată spre clemenţă până când buzele ei subţiri, schiţând un surâs şovăielnic, dădeau răspunsul aproape invariabil: „Va trebuie să mă consult cu soţul meu înainte”. Semăna atât de bine cu domnul van

---

[13] Alexandre Cabanel (1823-1889), pictor francez, artistul favorit al lui Napoleon al III-lea.

derLuyden, încât Archer se mira adesea cum se făcea că, după patruzeci de ani de viaţă conjugală atât de ermetică, aceste două identităţi împletite se mai separau îndeajuns încât să poarte o discuţie polemică, însă cum niciunul dintre ei nu lua vreo decizie fără s-o prezinte înainte în acest misterios conclav, doamna Archer şi fiul său, după ce-şi înfăţişaseră cazul, aşteptau resemnaţi obişnuita propoziţie.

Totuşi, doamna van der Luyden, care nu surprindea pe nimeni mai niciodată, îi surprinse acum întinzându-şi mâna lungă către cordonul clopoţelului.

— Cred că aş prefera să audă şi Henry ceea ce mi-aţispus mie.

Îşi făcu apariţia un valet, iar doamna van der Luyden îispuse pe un ton grav:

— Dacă domnul van der Luyden şi-a terminat de citit ziarul, te rog întreabă-l dacă ne-ar face favoarea să vină până aici.

Pronunţase „citit ziarul" pe acelaşi ton pe care l-ar fi folosit soţia unui ministru ca să zică „prezidarea unei şedinţe de cabinet", însă nu din aroganţă, ci pentru că obiceiul de o viaţă întreagă, alimentat de atitudinea prietenilor şi cunoştinţelor, o făcuse să acorde celui mai neînsemnat gest al domnului van der Luyden o importanţă aproape sacerdotală.

Promptitudinea acestei reacţii demonstra că pentru eacazul era la fel de urgent ca pentru doamna Archer; însă, temându-se să nu dea impresia că-şi asumase anticipat vreo obligaţie, adăugă, cu privirea sa cea mai dulce:

— Lui Henry îi face mereu plăcere să te vadă, draga mea Adeline. Şi va vrea să-l felicite şi pe Newland.

Uşile duble se deschiseră solemn, iar în prag îşi făcu apariţia dl Henry van der Luyden înalt, sobru şi îmbrăcat în redingotă, cu părul de un blond şters, cu nasul drept ca al

soției sale şi cu aceeaşi privire blândă şi glacială în ochii de un cenuşiu spălăcit în loc de albastru spălăcit.

Domnul van der Luyden o salută cu amabilă familiaritate pe doamna Archer, îi oferi felicitările lui Newland pe un ton grav, exprimându-se cu aceleaşi cuvinte ca soția sa, şi se aşează într-unul dintre fotoliile de brocart cu naturalețea unui suveranaflat la putere.

— Tocmai terminasem de citit *Times, spuse el, împreunându-şi vârfurile degetelor lungi. Când mă aflu în oraş, am dimineţile atât de ocupate, încât prefer să citesc ziarul după prânz.*

— Ah, există multe argumente în favoarea acestui sistem, replică doamna Archer, îmi aduc aminte că unchiul meu Egmont, spunea mereu că i se părea mai liniştitor să citească ziarele de dimineață abia după cină.

— Aşa e, tatăl meu detesta graba, însă acum trăim într-o pripă continuă, spuse domnul van der Luyden pe un ton măsurat, privind cu o încetineală satisfăcută încăperea mare şi întunecoasă care lui Archer i se părea a fi imaginea leită a stăpânilor casei.

— Însă sper că ai terminat de citit, Henry, îl întrerupse soția sa.

— Absolut, absolut, o asigură el.

— Atunci mi-ar plăcea caAdeline să-ți spună...

— Ah, de fapt e problema lui Newland, spuse doamna Archer surâzând şi se apucă să repete monstruoasa povestea afrontului adus doamnei Lovell Mingott.

— Fireşte, încheie ea, Augusta Welland şi Mary Mingott cred că tu şi Henry trebuie să fiți la curent, mai ales avândân vedere logodna lui Newland.

— Ah, făcu doamna van der Luyden, inspirând adânc. Urmă o tăcere în care ticăitul monumentalului ceas de bronz aurit de pe polița de marmură albă a şemineului răsuna la fel de puternic ca o salvă de artilerie. Archer se

uita cu groază la cele două figuri subțiri şi şterse, aşezate alături într-un soi de rigiditate viceregală, ca nişte exponenți ai unei îndepărtate autorități ancestrale pe care soarta îi obligas-o exercite, când ei ar fi preferat mult mai mult să ducă un trai simplu şi izolat, smulgând buruieni invizibile de pe peluzele impecabile de la Skuytercliff şi jucând pasiențe împreună la ceas de seară.

Domnul van der Luyden vorbi primul.

— Crezi cu adevărat că această situație se datorează vreunei... intervenții intenționate de-a lui Lawrence Lefferts? întrebă el, întorcându-se spre Archer.

— Sunt sigur, domnule, în ultima vreme, Larry s-a purtat şi mai nesăbuit decât de obicei dacă verişoara Louisa îmiva ierta această referință întreținând o relație destul de serioasă cu soția directorului poştei din satul lor sau ceva de genul acesta. Şi ori de câte ori biata Gertrude începe să bănuiască ceva şi el se teme că ar putea avea probleme, stârneşte o agitație de tipul acesta, ca să demonstreze cât de extrem de moral este el şi vorbeşte de sus despre ce impertinent e gestul de a-i invita soția să cunoască oameni pe care el nu vrea ca ea să-i cunoască. Pur şi simplu se foloseşte de Madame Olenska pe post de paratrăsnet. L-am mai văzut adesea încercând să facă acelaşi lucru.

— Soții Lefferts! spuse doamna van der Luyden.

— Soții Lefferts! repetă ca un ecou doamna Archer. Ce-ar fi spus unchiul Egmond dacă l-ar fi auzit pe Lawrence Lefferts pronunțându-se asupra poziției sociale acuiva? Asta ne arată la ce-a ajuns societatea.

— Să sperăm că nu a ajuns chiar la aşa ceva, spuse cu fermitate domnul van der Luyden.

— Ah, dacă tu şi Louisa ați ieşi mai mult din casă! suspină doamna Archer.

Dar îşi dădu seama imediat ce greşeală făcuse. Soții van der Luyden erau patologic de sensibili la orice critică adusă

existenței lor izolate. Ei erau arbitrii modei, curtea de maxim apel, şi o ştiau prea bine, aşa că se plecau în faţa sorţii. Însă, fiind persoane timide şi retrase, cu nicio înclinaţie firească faţă de acest rol, îşi petreceau cea mai mare parte a timpului în singurătatea silvestră a moşiei Skuytercliff, iar când veneau în oraş, refuzau toate invitaţiile sub pretextul stării proaste de sănătate a doamnei van der Luyden.

Newland Archer îi sări în ajutor mamei sale.

— În New York toată lumea ştie ce reprezentanţi dvs şi verişoara Louisa. De aceea doamnei Mingott i s-a părut că nu putea trece cu vedere această desconsiderare a contesei Olenska fără să se consulte cu dvs.

Doamna van der Luyden îi aruncă o privire soţului ei, care se uită înapoi la ea.

— Ceea ce-mi displace e principiul, spuse domnul van iler Luyden. Atâta vreme cât un membru al unei familii cunoscute e sprijinit de acea familie, n-ar trebui să mai fie nimic de discutat.

— Sunt de aceeaşi părere, spuse soţia lui, de parcă ar fi arliculat vreo idee nouă.

— Habar nu aveam, continuă domnul van der Luyden, că situaţia a ajuns într-un asemenea impas.

Se opri şi-i aruncă o altă privire soţiei sale.

— Mi se pare, draga mea, că madame Olenska e deja înrudită cumva cu noi, prin primul soţ al MedoreiManson, în orice caz, va fi rudă cu noi când se va însura Newland, spuse domnul van der Luyden şi, întorcându-se către tânăr, adăugă: „Ai citit *Times de dimineaţă, Newland?”*

— Ah, fireşte, domnule, răspunse Archer, care, de obicei, devora vreo şase ziare la cafeaua de dimineaţă.

Soţul şi soţia se priviră din nou. Ochii lor spălăciţi îşi păstrară privirea fixă de parcă s-ar fi desfăşurat vreo consfătuire prelungită şi serioasă. Apoi, un zâmbet şters

înflori pe chipul doamnei van der Luyden. Era limpede că ghicise inIcnțiile soțului său şi le încuviința.

Domnul van der Luyden se întoarse spre doamna Archer.

— Dacă sănătatea i-ar permite Louisei să cineze în altă parte sper că-i veți spune asta doamnei Lovell Mingott am fi amândoi fericiți să le... ținem locul soților Lawrence Lefferts la cină, spuse el, lăsând ironia acestor spuse să-şi găsească ecoul. După cum ştiți, asta e imposibil.

Doamna Archer îşi exprimă asentimentul cu un zâmbet înțelegător.

— Însă Newland îmi spune că a citit *Times de dimineață, deci probabil că a văzut că ruda Louisei, ducele de St. Austrey, va sosi săptămâna viitoare pe vaporul Russia. Vine să-şi înscrie noua goeletă, Guinevere, în Cupa Internațională de la vară. Şi totodată să vâneze nişte rațe sălbatice la Trevenna.*

Domnul van der Luyden se opri din nou, după care continuă cu tot mai multă bunăvoință:

— Înainte să-l conducem în Maryland, am invitat câțiva prieteni să se întâlnească aici cu el doar o cină simplă, urmată de o recepție. Sunt sigur că Louisa va fi la fel de fericită ca şi mine dacă madame Olenska ne va permite s-o includem printre oaspeții noştri.

Se ridică, îşi înclină cu o amabilitate rece trupul lung către verişoara sa şi adăugă:

— Cred că pot vorbi în numele Louisei ca să vă spun că ea însăşi va duce invitația la cină când va ieşi cu trăsura, în scurt timp. Cu cărțile noastre de vizită, fireşte, cu cărțile noastre de vizită.

Doamna Archer, care înțelese aluzia că armăsarii care nu erau ținuți niciodată în aşteptare se aflau deja la poartă, se ridică murmurând în grabă câteva cuvinte de mulțumire. Doamna van der Luyden îi răspunse cu surâsul Esterei

intervenind pe lângă Artaxerxe, însă soțul ei ridică o mână însemn de protest.

— N-ai pentru ce să-mi mulțumeşti, dragă Adeline, n-ai pentru ce. Genul acesta de lucruri nu trebuie să se întâmple în New York şi nici nu se vor întâmpla, atâta vreme cât pot să le împiedic, declară el cu o amabilitate regească, însoțindu-şi verii până la uşă.

După două ore, toată lumea ştia că imensul landou în care doamna van der Luyden ieşea să ia aer în orice anotimp fusese văzut la poarta bătrânei doamne Mingott, unde se livrase un plic pătrat enorm. Şi în acea seară, la operă, domnul Sillerton Jackson putu să spună că plicul conținea un bilet prin care contesa Olenska era invitată la cina oferită de soții van der Luyden săptămâna următoare în cinstea vărului lor, ducele de St. Austrey.

Unii dintre tinerii din loja clubului îşi zâmbiră la auzul acestei veşti şi-l priviră cu coadaochiului pe Lawrence.

VIII

Tot New York-ul căzuse de acord că madame Olenska îşi pierduse frumusețea.

Prima dată când îşi făcuse apariția în oraş, pe când Newland Archer era doar un copil, Ellen era o fetiță superbă de nouă sau zece ani, despre care lumea spunea că „ar trebui să i se picteze portretul”. Părinții săi cutreieraseră toată Europa şi, după o pruncie rătăcitoare, la moartea lor Ellen ajunsese în grija mătuşii sale, MedoraManson, o altă mare amatoare de călătorii, care de-abia se întorsese la New York ca „să se aşeze la casa ei”.

Biata Medora, rămasă văduvă de mai multe ori, se întorcea mereu ca să se aşeze la casa ei (de fiecare dată casa era tot mai modestă), aducând câte un soț nou sau un copil adoptat, însă, după câteva luni, se despărțea invariabil de

soț sau se certa cu pupilul şi, vânzându-şi casa cu pierdericonsiderabile, pornea din nou în pribegie. Din moment ce mama ei fusese o Rushworth, iar ultima sa căsătorie nefericită o legase de unul dintre nebunii Chivers, New York-ul îi accepta excentricitățile cu indulgență, însă, când se întorsese cu nepoțica orfană, ai cărei părinți fuseseră foarte populari, în ciuda regretabilei lor predilecții pentru călătorii, tuturor li se păruse lamentabil că minunata fetiță încăpusepe asemeneamâini.

Toată lumea era dispusă să fie amabilă cu micuța Ellen Mingott, deşi chipul său oacheş şi rumen încadrat de bucle dese îi dădea un aer de veselie ce părea nepotrivit la un copil care fi trebuit să țină încă doliu după părinții săi. Aceastafusese o altă bizarerie eronată de-ale Medorei, prin care încălcase normele inalterabile ce guvernau doliul american: la debarcare, familia se scandalizase văzând că vălul negru de doliu după fratele ei era cu optsprezece centimetri maiscurt decât cele purtate de cumnatele ei, iar micuța Ellen era îmbrăcată în lână stacojie brodată cu mărgeluşe de chihlimbar, ca o țigăncuşă găsită pe marginea drumului.

Însă New York-ul se resemnase deja de multă vreme cucomportamentul Medorei, astfel încât numai câteva doamne în vârstă dăduseră dezaprobator din cap la vederea hainelor țipătoare ale lui Ellen, pe când celelalte rude rămăseseră vrăjite de veselia fetiței şi de roşeața din obrajii ei. Era o făptură neînfricată şi simplă, care punea întrebări derutante, făcea comentarii precoce şi poseda talente stranii ştia dansul spaniol cu şaluri şi cânta melodii de dragoste napolitane pe acompaniament de chitară. Sub îndrumarea mătuşii ei (al cărei nume adevărat era doamna Thorley Chivers, însă care, după primirea unui titlul papal, revenise la patronimicul primului său soț şi îşi spunea marchizaManson, fiindcă în Ital ia îşi putea transforma

numele în Manzoni[14]), fetița primise o educație scumpă, deşi incoerentă, care includea activități precum „desenarea dupămodel viu”, lucru la care nimeni nu visase înainte, şi să cânte la pian cvintete cu muzicieni profesionişti.

Era limpede că o asemenea educație n-avea să ducă la nimic bun. Aşadar, după câțiva ani, când bietul Chivers a murit, în cele din urmă, într-o casă de nebuni, văduva lui (îmbrăcată în haine de doliu bizare) îşi făcuse din nou bagajele şi plecase cu Ellen, care crescuse deja şi era o fată înaltă şi ciolănoasă, cu ochi minunați. Pentru o vreme nimeni nu mai ştiuse de ele, după care sosise vestea despre căsătoria lui Ellen cu un aristocrat polonez extrem de bogat şi cu o faimă legendară, pe care tânăra îl cunoscuse la un bal de la Tuileries şi despre care se spunea că avea reşedințe princiare la Paris, Nisa şi Florența, un iaht în Cowes şi un domeniu de vânătoare care se întindea pe multe mile pătrate în Transilvania. Ellen dispăruse într-un fel de apoteoză infernală şi când, după câțiva ani, Medora se întorsese iar la New York, abătută, sărăcită, în doliu după al treilea soț şi în căutarea unei case şimai mici, lumea se întrebase de ce oare n-o ajutase nepoata ei bogată. Apoi venise vestea că mariajul lui Ellen se sfârşise dezastruos şi că avea să se întoarcă şi ea acasă, în căutarea tihnei şi a uitării în mijloculrudelor sale.

Toate aceste lucruri îi treceau prin minte lui Newland Archer o săptămână mai târziu, în timp ce o privea pe contesa Olenska intrând în salonul van der Luyden în seara acelei cine cruciale. Prilejul era solemn, iar tânărul se întrebasecam agitat cum se va descurca biata Ellen. Aceasta sosise cu o oarecare întârziere, fără o mănuşă pe o mână şi

---

[14] Alessandro Manzoni (1785-1873), unul dintre cei mai faimoşi romancieri italieni din secolul al XIX-lea, comparat cu Balzac sau Walter Scott.

închizându-şi o brățară la încheietura celeilalte. Totuşi, intrase fără să pară grăbită şi nici stingherită, în salonul în care se adunase cu supunere cea mai selectă companie din New York.

Madame Olenska se opri în mijlocul sălii, privi în jur cu o expresie serioasă şi cu ochii surâzători. Iar în acea clipă Newland Archer respinse verdictul general în privința frumuseții ei. Era adevărat că îşi pierduse strălucirea de odinioară. Obrajii îmbujorați păliseră, era slabă, obosită, oarecum consumată pentru vârsta ei de aproximativ treizeci de ani. Dar avea acea autoritate misterioasă a frumuseții, o siguranță în poziția capului, în mişcarea ochilor, care, fără să fie deloc teatrală, i se păru extrem de bine exersată şi plină de o putere conştientă, în acelaşi timp, ținuta ei era mai simplă decât a majorității doamnelor prezente la eveniment, iar mulți rămaseră dezamăgiți (după cum îi spuse ulterior Janey) că apariția ei nu fusese mai „stiiată” căcistilul era elementul cel mai de preț pentru newyorkezi. Archer îşi spuse că asta se datora, pesemne, dispariției fostei sale voioşii; fiindcă ora atât de discretă în mişcări şi în tonalitatea joasă a vocii. New York-ul se aşteptase la ceva mult mai frapant din pârlea unei femei cu o asemenea poveste.

Cina era o treabă destul de formidabilă. O cină în casa van der Luyden nu era deloc o nimica toată şi o cină cu un duce care era vărul lor părea aproape o ceremonie religioasă. Archer se amuza gândindu-se că numai un newyorkez cu vechime putea face distincția subtilă (pentru un newyorkez) între un simplu duce şi ducele familiei van der Luyden. New York-ul îi primea liniştit pe nobilii rătăciți, ba chiar (cu excepția clanului Struthers) cu o anumită aroganță neîncrezătoare, însă, când veneau cu asemenea recomandări, erau primiți cu o cordialitate demodată despre care s-ar fi înşelat amarnic oricine ar fi pus-o doar pe seama

poziției pecare o ocupau în *Debrett*[15]*. Însă, tocmai pentru aceste distincții îşi adora Archer vechiul New York, chiar dacă râdea de moravurile oraşului.*

Soții van der Luydens făcuseră tot posibilul ca să scoată în evidență importanța evenimentului. Scoseseră porțelanurile de Sevres ale familiei du Lac şi argintăria George II a clanului Trevenna, dar şi porțelanurile „Lowesoft" (Compania Indiilor de Est) ale familiei van der Luyden şi porțelanul Crown Derby[16] al ramurii Dagonet. Doamna van der Luyden arăta mai mult decât oricând ca o pictură de Cabanei, iar doamna Archer, etalând perlele şi smaraldele bunicii sale, îi amintea lui Newland de o miniatură de Isabey[17]. Toate doamnele îşi puseseră cele mai frumoase bijuterii, dar era un obicei al casei şi aplicabil în asemenea ocazii ca aceste bijuterii să aibă monturi încărcate şi demodate. Bătrâna domnişoară Lanning, care fusese convinsă să vină, chiar purta cameele mamei sale şi un şal spaniol auriu.

Contesa Olenska era singura femeie tânără de la cină; totuşi, cercetând chipurile îmbătrânite şi dolofane, împodobite cu coliere de diamante şi cu impunătoare pene de struț, Archer le găsi, în mod ciudat, mai imature în comparație cu Ellen. Se înfiora imaginându-şi prin ce-ar fi

---

15 Anuar cu informații genealogice despre aristocrația britanică.

16 Vesela George II este o argintărie grea din secolul al XVIII-lea; porțelanul Lowesoft era porțelan chinezesc de export, fabricat în China pentru piețele europeană şi americană; Crown Derby era considerat cel mai fin porțelan englezesc între jumătatea secolului al XVIII-lea şi jumătatea secolului al XIX-lea.

17 Eugene Isabey (1804-1886), celebru pictor, litograf şi acuarelist francez.

trecut ca să capete o asemenea expresie în ochi. Ducele de St. Austrey, aşezat la dreapta amfitrioanei, era, fireşte, personajul principal al evenimentului, însă, dacă madame Olenska era mai puțin ostentativă decât se aşteptau cei prezenți, ducele era aproape invizibil. Ca orice bărbat bine crescut, nu se prezentase la cină în costumul de călărie (aşa cum făcuse un recent oaspete ducal), însă ținuta sa de seară era atât de ponosită şi de lărgită, iar el o purta cu un aer atât de lejer, încât (cu maniera sa de a se aşeza aplecat în față şi cu barba lungă care-i acoperea plastronul) cu greu s-ar fi zis că era îmbrăcat pentru o cină pretențioasă. Era scund, cu umerii încovoiați, ars de soare, cu nasul borcănat, ochii mici şi un zâmbet sociabil, însă deschidea gura rar şi când o făcea vorbea pe un ton atât de jos încât, în ciuda frecventelor tăceri de expectativă de la masă, observațiile sale nu ajungeau decât la urechile vecinilor.

După cină, când bărbații se alăturară doamnelor, ducele se duse direct la contesa Olenska şi se aşezară amândoi într-un colț, cufundându-se imediat într-o conversație însuflețită. Niciunul nu păru să-şi dea seama că ducele ar fi trebuit să-şi prezinte omagiile mai întâi doamnei Lovell Mingott şi doamnei Headly Chivers, iar contesa ar fi trebuit să vorbească mai întâi cu domnul Urban Dagonet, amabilul ipohondru din Washington Square, care, pentru a avea plăcerea de a face cunoştință cu ea, îşi încălcase obiceiul fix de a cina doar acasă între ianuarie şi aprilie. Cei doi sporoväiau de mai bine de douăzeci de minute când contesa se ridică şi, traversând singură salonul, se îndreptă spre NewlandArcher şi se aşează lângă el.

În saloanele newyorkeze nu se obişnuia ca doamnele să se ridice şi să plece de lângă vreun domn pentru a căuta compania altuia. Potrivit etichetei, ar fi trebuit să aştepte, neclintită ca o statuie, în vreme ce bărbații care doreau să-i vorbească se perindau pe lângă ea. Însă, din câte se părea,

contesa nu ştia că încălcase vreo regulă. Se aşează cu naturalețe într-un colț al canapelei, lângă Archer, şi-l privi cu mare afecțiune.

— Vreau să-mi vorbeşti despre May, zise ea. În loc să-i răspundă, tânărul o întrebă:

— Îl cunoşteai dinainte pe duce?

— Oh, da, ne întâlneam cu el în fiecare iarnă la Nisa. Îi plac foarte mult jocurile de noroc, venea frecvent la noi acasă.

Contesa vorbise foarte firesc, de parcă ar fi zis: „îi plac foarte mult florile de câmp", după care adăugă peun ton sincer:

— Cred că e cel mai plictisitor om pe care l-am cunoscut vreodată.

Această observație îi făcu atâta plăcere însoțitorului ei, încât acesta uită de uimirea pe care i-o stârnise remarca ei anterioară. Nu mai încăpea nicio îndoială că era extrem de interesant să cunoşti o doamnă căreia ducele familiei van der Luyden i se părea plictisitor şi care îndrăznea s-o spună cu glas tare. Ar fi dorit să-i pună întrebări, să afle mai multe despre viața aceea din care întrezărise câte ceva, prin cuvintele ei neglijente. Dar se temea să nu stârnească amintiri dureroase şi, înainte ca el să găsească ceva de zis, contesa reveni la subiectul ei inițial.

— May e o scumpă: n-am mai văzut în New York o altafată la fel de frumoasă şi de inteligentă. Eşti foarte îndrăgostit de ea?

Newland Archer se îmbujora şi râse.

— Pe cât de îndrăgostit poate fi un bărbat.

Contesa continuă să-l privească gânditoare, de parcă n-ar fi vrut să-i scape nicio nuanță din cuvintele lui şi apoi zise:

— Atunci crezi că există o limită?

— Când eşti îndrăgostit? Dacă există, eu n-am găsit-o! Madame Olenska radia de simpatie.

— Ah, e o idilă reală şi adevărată?

— Cea mai idilică dintre idile!

— Ce încântător! Şi aţi găsit dragostea de unii singuri fără niciun aranjament exterior la mijloc?

Archer o privi neîncrezător.

— Ai uitat, întrebă el surâzând, că în această ţară nu se mai permit căsătoriile aranjate?

O roşcată întunecată îi năpădi obrajii contesei, iar tânărul îşi regretă imediat cuvintele.

— Da, răspunse ea, am uitat. Va trebui să mă ierţi dacă fac asemenea greşeli uneori. Nu-mi amintesc întotdeauna că tot ce e bun aici era... rău acolo de unde vin.

Îşi coborî privirea asupra evantaiului din pene de vultur, iar el observă că buzele îi tremurau.

— Îmi pare rău, spuse el impulsiv, dar acum te afli între prieteni aici, să nu uiţi.

— Da, ştiu asta. O simt oriunde merg. De aceea m-am întors. Vreau să uit tot restul, vreau să fiu din nou o americană adevărată, ca cele din familiile Mingott şi Welland, ca tine şi ca încântătoarea ta mamă, ca toţi oamenii aceştia binevoitori pe care-i văd aici astă-seară. Ah, uite-o pe May, vei vrea să dai fuga spre ea, adăugă contesa, fără să se clintească, desprinzându-şi privirea de la uşă şi fixând-o asupra chipului tânărului.

Saloanele începeau să se umple de oaspeţii veniţi la recep|ia de după cină şi, urmărindu-i privirea doamnei Olenska, Archer o văzu pe May Welland intrând cu mama sa. Într-o rochie albă argintie, cu o cunună de flori argintii în păr, fatazveltă părea o imagine a Dianei radiind în toiul vânătorii.

— Ah, făcu Archer. Am atâţia rivali, au înconjurat-o deja. Iţe că i-l prezintă pe duce acum.

— Atunci mai stai puţin cu mine, spuse madame Olenskape un ton jos, atingându-i uşor genunchiul cu

evantaiul ei de pene o atingere aproape imperceptibilă, dar care-l înfiora ca o mângâiere.

— Da, permite-mi să mai zăbovesc, răspunse el pe acelaşi ton, neştind prea bine ce spunea.

Dar tocmai în acel moment apăru domnul van derLuyden, urmat de bătrânul domn Urban Dagonet. Contesa îi salută cu zâmbetul ei serios, iar Archer, simţind privirea dojenitoare cu care îl fixa gazda, se ridică şi-i cedă locul. Doamna Olenska îi întinse mâna de parcă şi-ar fi luat rămas bun.

— Atunci te aştept mâine, după cinci, spuse ea, după care se întoarse ca să-i facă loc domnului Dagonet.

— Mâine, se auzi Archer repetând, deşi nu stabiliseră nicio întâlnire, iar în timpul conversaţiei ea nu-i dăduse de înţeles că ar fi dorit să-l revadă.

În timp ce se îndepărta îl zări pe Lawrence Lefferts, înalt şi arătos, conducându-şi soţia ca să li se facă prezentările, şio auzi pe Gertrude Lefferts spunându-i contesei cu zâmbetul ci larg şi imperceptibil:

— Dar cred că am luat lecţii de dans împreună cânderam mici.

În spatele ei, aşteptându-şi rândul să se prezinte contesei, Archer observă mai multe cupluri îndărătnice, care refuzaseră s-o cunoască acasă la doamna Lovell Mingott. După cum observase doamna Archer: când soţii van der Luyden voiau să dea o lecţie cuiva, ştiau cum s-o facă. Surprinzător era căasta se întâmpla atât de rar.

Tânărul simţi o atingere pe braţ şi o văzu pe doamna van der Luyden privindu-l de la înălţimea rangului său învelit în catifea neagră şi diamante de familie.

— Foarte frumos din partea ta, dragă Newland, să te dedici cu atâta generozitate doamnei Olenska. I-am spus vărului tău, Henry, să vină să te salveze.

Tânărul îşi dădu seama că-i zâmbise vag, iar doamna van der Luyden adăugă, de parcă i-ar fi înţeles timiditatea firească:

— N-am văzut-o niciodată pe May mai fermecătoare. Ducele zice că e cea mai frumoasă fată din salon.

IX

Contesa Olenska spusese „după cinci”, iar la jumătate de ceas după cinci, Newland Archer suna la uşa unei case cu tencuiala scorojită şi cu o glicină uriaşă sufocându-i plăpândul balcon din fier forjat, reşedinţă închiriată de hoinara Medora şi aflată departe, pe West 23rd Street[18].

Era cu certitudine ciudat să te instalezi într-un asemenea cartier. Vecinii cei mai apropiaţi erau croitorese modeste, meşteşugari care împăiau păsări şi „oameni care scriau”; iar mai departe, pe strada neîngrijită, la capătul unei alei pavate, Archer recunoscu o casă din lemn dărăpănată unde ştia că locuia un scriitor şi jurnalist pe nume Winsett, cucare se întâlnise uneori. Winsett nu invita pe nimeni la el în casă, însă i-o arătase lui Archer în timpul unei plimbări nocturne, iar mai târziu, acesta se întrebase, înfiorându-se, dacă umanştii locuiau în condiţii atât de mizere în alte capitale.

Reşedinţa contesei Olenska se deosebea de casa lui Winsett doar prin faptul că ramele ferestrelor erau vopsite mai bine. Plimbându-şi privirea peste faţada modestă, Archer îşi spuse că acel conte polonez îi furase, probabil, lui Ellen şi averea, împreună cu visurile şi speranţele.

---

[18] Foarte departe (spre vest) de noua zonă la modă, Madison Square, aflată pe East 23rd Street.

Tânărul avusese o zi neplăcută. Luase prânzul cu familia Welland, sperând ca după aceea s-o poată lua pe May la o plimbare prin parc. Voia să fie singur cu ea, să-i spună cât de fermecătoare arătase noaptea trecută, cât de mândru era de ea şi s-o preseze să se căsătorească mai repede, însă doamna Welland îi amintise cu fermitate că runda de vizite familiale nu ajunsese nici măcar la jumătate şi, când el făcuse aluzie la devansarea datei nunţii, viitoarea soacră ridicase din sprâncene în semn de reproş şi suspinase: Câte două duzini din toate... brodate de mână... înghesuiţi în landoul familiei, călcaseră un prag tribal după altul, iar când şirul de vizite de după-amiază era aproape gata, Archer se despărţi de logodnica sa cu sentimentul că fusese exhibat peste tot ca un animal sălbatic prins cu mare viclenie. Presupuse că lecturile sale de antropologie îl făcuseră să privească în acest mod un episod care fusese, la urma urmei, doar o demonstraţie simplă şi firească a unui sentiment de familie, însă când îşi aduse aminte că familia Welland nu se aştepta ca nunta să aibă loc până la toamnă şi-şi închipui că viaţa sa va continua astfel până atunci, se simţi extrem de abătut.

— Mâine, strigă doamna Welland după el, trecem pe la familiile Chivers şi Dallas.

Tânărul îşi dădu seama cădoamna Welland trecea în revistă vizitele la rudele de ambele părţi în ordine alfabetică şi realiză că erau de-abia în primul sfert al alfabetului.

Avusese de gând să-i spună lui May despre invitaţia contesei Olenska ordinul ei, mai bine zis de a o vizita în acea după-amiază, însă, în scurtele momente în care rămăsese singur cu ea, avusese lucruri mai urgente să-i spună. Şi, de altfel, i se păruse cam absurd să facă aluzie la respectiva cerere. Ştia că May, mai ales May, voia ca el să fie amabil cu verişoara ei; oare nu această dorinţă grăbise anunţarea logodnei lor? Se simţi ciudat când îşi spuse că, dacă nu şi-ar

fi făcut apariția contesa, el ar fi, dacă nu un bărbat încă liber atunci cel puțin un bărbat făgăduit într-un mod mai puțin irevocabil. Însă aceasta fusese dorința lui May, iar el se simțise destul de despovărat de responsabilități şi, prin urmare, liber dacă voia să o viziteze pe verişoara ei fără să-i spunălogodnicei sale. În timp ce aştepta în pragul casei doamnei Olenska, principalul sentiment care pusese stăpânire pe el era curiozitatea, îl intriga tonul pe care fusese convocat aici şi ajunse la concluzia că Ellen era mai puțin simplă decât părea.

Îi deschise uşa o servitoare brunetă, cu înfățişare de străină şi cu pieptul generos sub o broboadă viu colorată, pe care Archer o asocie vag cu Sicilia. Fata îl întâmpină cu unzâmbet larg şi-i răspunse la întrebări prin mişcări din cap care trădau necunoaşterea limbii, după care îl conduse prin holul îngust, către un salonaş luminat de flăcările focului. Camera era goală, iar fata îl lăsă singur o bună vreme, astfel încât Archer ajunse să se întrebe dacă plecase să-şi caute stăpâna, sau dacă înțelesese măcar pentru ce se afla el acolo, sau dacă o fi crezut că venise să întoarcă ceasurile, daratunci observă că singurul exemplar vizibil stătuse. Tânărul ştia că rasele din sud comunicau prin limbajul pantomimei şi simțea jignit că nu înțelesese nimic din felul în care îi zâmbise şi dăduse din umeri fata. După o vreme, aceasta se întoarse cuo lampă, iar Archer, care între timp închegase o frază preluată din Dante şi Petrarca, primi în sfârşit un răspuns:

— La signora e fuori; ma verra subito, *din care el înțelese:*

„A ieşit, dar veți vedea în curând”[19].

Între timp, cu ajutorul lămpii, observă farmecul şters şi sumbru al unei încăperi foarte diferite de toate camerele pe

---

[19] Doamna a ieşit, dar se va întoarce în curând; e limpede că Archer nu cunoaşte prea bine italiana.

care le mai văzuse. Ştia că madame Olenska îşi păstrase câteva obiecte, pe care le adusese cu ea frânturi din naufragiu, după cum le spunea ea iar Archer presupuse că acestea constau în câteva măsuțe de lemn brun, un bronz grec mic şi delicat, aşezat pe şemineu, şi o bucată de damasc roşu țintuită peste tapetul decolorat, în spatele câtorva tablouri aparent italiene, în rame vechi.

Newland Archer se mândrea cu cunoştințele sale despre arta italiană. Copilăria-i fusese îmbibată cu Ruskin şi citise deja toate cărțile recente: John Addington Symonds, *Euphorion de Vernon Lee, eseurile lui P. G. Hamerton şi unminunatvolum nou, intitulat Renaşterea, de Walter Pater*[20]*. Vorbea cu uşurință despre Botticelli, iar despre Fra Angelico*[21] *se pronunța cu un uşor aer de superioritate, însă aceste picturi îl năuceau, căci nu semănau deloc cu acelea pe care se obişnuise să le privească (şi, prin urmare, pe care le putuse vedea) când călătorise în Italia; şi poate că şi simțul său de observație era afectat de ciudățenia senzației de a se afla în acea casă goală şi stranie, unde s-ar fi zis că nu-l aştepta nimeni, îi părea rău că nu-i spusese lui May Wellanddespre invitația contesei Olenska şi se simțea uşor tulburat când se gândea că logodnica sa ar putea veni să-şi viziteze verişoara.*

---

[20] Cei mai moderni (la acea vreme) autori care scriau despre arta şi cultura renascentistă. Wharton făcuse cunoştință, în 1894, cu Vernon Lee, pseudonimul romancierei şi eseistei Violet Paget. Philip Gilbert Hamerton era un critic de artă renumit. *Renaşterea* lui Pater a apărut în 1873.

[21] Pictori de la sfârşitul, respectiv începutul secolului al XV-lea. Disprețul lui Archer față de picturile simple, de inspirație religioasă, ale lui Fra Angelico şi preferința pentru scenele mai migăloase şi fin executate ale lui Botticelli reflectă schimbările rapide ale gustului artistic în anii 1870.

Ce-ar fi crezut dacă l-ar fi găsit acolo, cu nuanța de intimitate sugerată de faptul că aştepta singur în penumbra înserării, în fața şemineului din casa unei doamne?

Însă dacă tot venise, se hotărî să aştepte. Se aşeză pe un scaun şi-şi întinse picioarele spre lemnele de foc.

Era foarte ciudat că-l convocase în felul acesta, pentru ca apoi să uite de el, însă Archer se simțea mai degrabă curios decât jignit. Atmosfera din încăpere era atât de diferită de toate acelea pe care le respirase înainte ca timiditatea să facă loc simțului aventurii. Nu se afla pentru prima oară într-un salon tapetat cu damasc roşu, cu tablouri din „şcoala italiană", însă ceea ce-i atrăgea atenția era modul în care dărăpănata casă închiriată de la MedoraManson, cu fundalul său decăzut de iarbă din pampas şi statuete de Rogers[22], se Iransformase, prin puțină muncă şi aranjarea potrivită a câtorva piese de mobilier, într-un loc intim, „străin", care sugera subtil vechi scene şi sentimente romantice. Tânărul încerca să analizeze artificiul, să descopere cheia atmosferei în gruparea scaunelor şi a meselor, în faptul că în vaza subțire de la cotul său se aflau doar doi trandafiri Jacqueminot[23] (din care nimeni nu cumpăra mai puțin de o duzină) şi în parfumul vag care impregna totul înjur şi care nu era cel folosit pentru îmbibarea batistelor, ci mai degrabă aroma unui baxar îndepărtat, o mireasmă de cafea turcească, ambră cenuşie şi trandafiri uscați.

Mintea începu să-i rătăcească şi se întrebă cum ar arăta salonul lui May. Ştia că doamna Welland, care se purta „cu

---

[22] Statuete de ipsos produse în serie de sculptorul newyorkez John Rogers (1829-1904), care se vindeau în magazine şi prin cataloage de artă.

[23] Trandafiri roşii, cu tulpini lungi.

atâta generozitate", pusese deja ochii pe o casă nouă de pe East 39th Street. Cartierul era, de fapt, destul de departe, iar casa fusese construită dintr-o piatră verzui-gălbuie îngrozitoare, pe care tinerii arhitecți începeau s-o folosească în semn de protest față de gresia de construcție care îmbrăca aproape uniform New York-ul ca un sos rece de ciocolată, însă instalațiile erau în perfectă stare. Archer ar fi preferat să călătorească şi să amâne problema casei, însă, deşi familia Welland era de acord cu o lună de miere prelungită în Europa (poate chiar o iarnă în Egipt), se arătaseră categorici împrivința necesității ca tânărul cuplu să aibă o casă la întoarcere. Newland avea senzația că soarta îi fusese pecetluită: pentru tot restul zilelor, avea să urce seară de seară printre balustradele din fier forjat ale pragului verde-gălbui şi să treacă printr-un antreu pompeian, ajungând într-un vestibul cu lambriuri din lemn galben lăcuit, însă imaginația sa nu reuşea să treacă de acest punct. Ştia că salonul de sus avea un bovindou, dar nu şi-o putea închipui pe May decorându-l. Fata acceptase voioasă satinul purpuriu şi ciucurii galbeni din salonul Welland, copiile după măsuțele Buhl şi vitrinele aurite pline de vase de Saxa moderne[24]. Newland nu vedea de ce ea şi-ar fi dorit ceva diferit în propria-i casă, iar singura lui alinare era să-şi spună că, probabil, May îl va lăsa să-şi amenajeze biblioteca după gustul lui, ceea ce însemna, firește, mobilă „adevărată" Eastlake[25] şi rafturi moderne simple, fără vitrine.

[24] Porțelan de Dresda; Saxe vechi era porțelanul de Meissen.

[25] Arhitectul englez Charles L. Eastlake promova simplitatea decorațiunilor de interior victoriene.

Servitoarea cu pieptul generos intră în salon, trase draperiile, împinse la loc un butuc de foc şi spuse pe un ton consolator:

— Verra... verra.

După ce ieşi fata, Archer se ridică şi începu să se întrebe ce să facă. Oare ar fi trebuit să mai aştepte? Situaţia i se părea deja ridicolă. Poate că o înţelesese greşit pe madame Olenska, poate că nu-linvitase deloc, la urma urmei.

Pe pietrele de pavaj ale străzii liniştite răsunară potcoavele unui bidiviu; se opriră în faţa casei, iar tânărul auzi uşa unei trăsuri deschizându-se. Dând la o parte draperiile, aruncă o privire în amurgul timpuriu, în faţă zări un felinariar în lumina lui, cupeul lui Julius Beaufort, tras de un murg uriaş; bancherul se dădu jos şi-i întinse mâna contesei ca s-o ajute să coboare.

Beaufort rămase lângă ea, cu pălăria în mână, spunând ceva ce însoţitoarea lui păru să refuze, apoi îşi dădură mâna, iar el urcă în trăsură, în timp ce ea urca treptele casei.

Când intră în cameră, nu păru deloc surprinsă să-l vadă pe Archer acolo; s-ar fi zis că surprinderea era emoţia la care madame Olenska era cel mai puţin predispusă.

— Cum îţi place casa mea caraghioasă? întrebă ea. PenTru mine e raiul pe pământ.

În timp ce vorbea, îşi dezlegă bonetica din catifea şi o aruncă împreună cu mantia lungă, privindu-l pe Archer cuochi gânditori.

— Ai aranjat-o minunat, îi răspunse el, conştient de banalitatea afirmaţiei, însă încătuşat în registrul convenţional din dorinţa de a fi simplu şi frapant.

— Ah, e doar o biată căsuţă. Rudele mele o detestă, însă, în orice caz, e mai puţin lugubră decât cea a soţilor van derLuyden.

Aceste cuvinte îl străbătură ca un şoc electric, fiindcă puține erau spiritele rebele care ar fi îndrăznit să numească „lugubră” maiestuoasa reşedință a familie van der Luyden. Pe cei ce aveau privilegiul să-i treacă pragul îi treceau toate emoțiile şi o descriau drept „frumoasă”, însă, dintr-odată, se bucură că ea exprimase atât de bine acel frison general.

— E încântător... ce ai făcut aici, repetă el.

— Îmi place căsuța aceasta, recunoscu ea. Însă presupun că ceea ce-mi place cel mai mult e fericirea de a mă afla aici, în țara mea şi în oraşul meu, şi de a fi singură aici.

Vorbise atât de şoptit încât el de-abia reuşi să audă ultima propoziție, însă, în stângăcia lui, nu o lăsă să treacă neobservată.

— Îți place atât de mult să fii singură?

— Da, atâta vreme cât prietenii mă ajută să nu mă simt singură.

Se aşează lângă foc şi spuse:

— Nastasia ne va aduce nişte ceai imediat.

După care îi făcu semn să se întoarcă în fotoliul lui, adăugând:

— Văd că ți-ai ales deja ungherul.

Lăsându-se pe spate, îşi împreună brațele pe după cap şi se uită la focul din şemineu cu pleoapele aproape închise.

— Aceasta e ora mea preferată, nu-ți place şi ție? Un simț adecvat al demnității îl făcu să răspundă:

— Mi-era teamă că ai uitat ce oră e. Probabil că Beauforta fost foarte captivant.

Ea părea amuzată.

— De ce? Aştepți de mult? Domnul Beaufort m-a dus să văd mai multe case, din moment ce se pare că n-am voie săstau aici.

Păru să şi-i alunge din minte atât pe Beaufort cât şi pe Archer şi continuă:

— N-am mai fost niciodată într-un oraş în care să existe oasemenea aversiune faţă de cartierele excentrice. Ce contează unde locuieşti? Mi s-a spus că strada aceasta e respectabilă.

— Nu e la modă.

— La modă! Asta chiar contează atât de mult pentru voi toţi? De ce să nu-ţi faci o modă proprie? Dar presupun că am trăit prea independent; în orice caz, vreau să fac aşa cum faceţi toţi... vreau să mă simt îndrăgită şi în siguranţă.

Tânărul se înduioşa, ca în noaptea dinainte, când ea îi vorbise despre nevoia de a fi călăuzită.

— Asta vor prietenii tăi să simţi. New York-ul e un loc îngrozitor de sigur, adăugă el cu o scânteie de sarcasm.

— Da, nu-i aşa? îţi dă senzaţia aceasta, strigă ea, fără să-i sesizeze ironia. Senzaţia de a mă afla aici e ca... şi cum aş fi dusă în vacanţă fiindcă am fost o fetiţă cuminte şi mi-am făcut toate lecţiile.

Analogia era sinceră, dar lui nu-i plăcu prea mult. Nu-l deranja să vorbească despre New York pe un ton impertinent, dar nu-i plăcea să audă pe altcineva vorbind pe acelaşi ton. Se întrebă dacă ea nu începuse cumva să vadă ce maşinărie puternică era acel oraş şi cum aproape că o strivise.

Cina din casa Lovell Mingott, cârpită la repezeală prin tot soiul de şmecherii sociale, ar fi trebuit să-i arate contesei cât de mărginită îi era evadarea, însă, fie că ea nu-şi dăduse seama că fusese la un pas de dezastru, fie că uitase de asta după triumful din seara recepţiei van der Luyden. Archer înc l ină în favoarea primei teorii, închipuindu-şi că, pentru ea, New York-ul era încă absolut nediferenţiat, iar această ipoleză îl enerva.

— Aseară, New York-ul ţi s-a întins la picioare, spuse el. Soţii van der Luyden nu fac nimic cu jumătate de măsură.

— Într-adevăr! Şi ce amabili sunt! A fost o petrecere atât de agreabilă. Toată lumea pare să-i respecte enorm.

Nu era cea mai potrivită exprimare; contesa ar fi putut să vorbească astfel despre un ceai în casa bătrânei domnişoare Lannings.

— Familia van der Luyden, spuse Archer, simțind că folosea un ton cam infatuat, este cea mai influentă din societatea newyorkeză. Din păcate, starea de sănătate a doamnei îi împiedică să primească vizite mai des.

Madame Olenska îşi desprinse mâinile din spatele capului şi-i aruncă o privire gânditoare.

— N-o fi tocmai acesta motivul?

— Motivul...?

— Puternicei lor influențe; fiindcă se arată atât de rar.

El se înroşi puțin, o privi fix şi simți dintr-odată profunzimea remarcei. Dintr-o singură lovitură, Ellen îi împunsese pe soții van der Luyden, dărâmându-i de pe piedestal. Tânărul râse şi-i sacrifică.

Nastasia aduse ceaiul, cu ceşcuțe japoneze fără toartă şi cu farfuriuțe acoperite, şi aşează tava pe o măsuță joasă.

— Dar tu îmi vei explica aceste lucruri, îmi vei spune tot ce trebuie să ştiu, continuă madame Olenska, aplecându-se să-i întindă ceaşca.

— Tu eşti cea care trebuie să-mi spună mie, să-mi deschidă ochii față delucruri pe care le am înainte de atâta, vreme, încât am încetat să le mai văd.

Contesa desprinse un portțigaret micuț de aur dintr-o brățară şi i-l întinse, servindu-se ea însăşi cu o țigară, în şemineu erau destule aşchii lungi cu care să le aprindă.

— Ah, atunci ne putem ajuta reciproc. Dar eu vreau mult mai mult ajutor. Trebuie să-mi spui exact ce am de făcut.

Tânărului îi stătea pe limbă să-i răspundă: „Să nu fii văzută pe stradă în trăsura lui Beaufort”, dar era mult prea vrăjit de atmosfera din cameră, de ea, şi un asemenea sfat

era ca şi cum i-ar fi spus cuiva care se târguia să cumpere ulei de trandafiri în Samarkand că ar trebui să-şi ia şoşoni pentru iarna newyorkeză. New York-ul părea mult mai îndepărtat decât Samarkand şi, dacă chiar aveau de gând să se ajute reciproc, ea contribuia deja cu eventuala probă dintâi a întrajutorării lor făcându-l să-şi privească oraşul natal cu obiectivitate, în această perspectivă, ca şi cum l-ar fi văzut de la capătul greşit al telescopului, oraşul părea derutant de mic şi de distant, însă, pe de altă parte, poate că aşa se şi vedea din Samarkand.

O flacără scapără din şemineu şi ea se aplecă spre foc, întinzându-şi mâinile subțiri atât de aproape încât o aureolă vagă străluci înjurai unghiilor ei ovale. Lumina dădea o nuanță roşiatică buclelor întunecate care-i scăpau din părul împletit şi o făcea să pară mai palidă.

— Sunt destui oameni care să-ți spună ce ai de făcut, replică Archer, simțind o invidie neclară.

— Ah, toate mătuşile mele? Şi draga mea bunică? Madame Olenska se gândi nepărtinitoare la această idee.

— Sunt cam supărate pe mine fiindcă am venit să trăiesc singură mai ales biata mea bunică. Voia să mă țină lângăea, dar eu am nevoie de libertate.

Archer era impresionat de această manieră lejeră de avorbi despre formidabila Catherine şi se înduioşa imaginându-şi ce îi stârnise contesei Olenska această dorință de a se bucura de cea mai solitară formă de libertate, însă ideeaapropierii de Beaufort îl rodea.

— Cred că înțeleg cum te simți, zise el. Totuşi, familia poate să-ți dea sfaturi, să-ți explice diferențele, să-ți arate calea.

Contesa ridică din sprâncenele-i negre.

— Atât de labirintic e New York-ul? Mi s-a părut atât de simplu şi de limpede, ca Fifth Avenue. Cu toate intersecțiilenumerotate!

Păru să perceapă o uşoară dezaprobare din partea lui şi adăugă, cu acel zâmbet straniu care-i lumina tot chipul:

— Dacă ai şti cât de mult îmi place tocmai pentru asta, pentru simplitatea lui, pentru etichetele mari şi sincere carese pun peste tot.

El îşi sesiză oportunitatea.

— Poate că obiectele sunt etichetate, însă oamenii, nu.

— Poate. Probabil că eu simplific prea mult, însă utrage-mi atenția dacă o fac.

Se întoarse de la foc ca să se uite la Archer.

— Doar două persoane de aici îmi dau senzația că înțeleg ce vreau să spun şi care ar putea să-mi explice mersul lucrurilor: tu şi domnul Beaufort.

Archer tresări la alăturarea numelor şi, apoi, revenindu-şi imediat, înțelese, se înduioşa şi o compătimi. Probabil că trăise atât de aproape de puterile răului încât încă respira mai liber în atmosfera lor. Dar, din moment ce credea că şi el o înțelegea, strategia lui avea să fie aceea de a i-l înfățişa pe Beaufort aşa cum era el, cu tot ceea ce reprezenta, ca s-o facă să-l deteste.

Tânărul îi răspunse cu blândețe:

— Înțeleg. Dar, pentru început, nu te îndepărta de vechii prieteni; mă refer la femeile în vârstă, la bunica Mingott, la doamna Welland, la doamna van der Luyden. Ele te iubesc şi te admiră şi vor să te ajute.

Ea dădu din cap şi suspină.

— Ah, ştiu, ştiu! Însă cu condiția să nu spun nimic care să le deranjeze. Mătuşa Welland a folosit tocmai aceste cuvinte când am încercat... Nimeni nu vrea să ştie adevărul aici, domnule Archer? Adevărata singurătate e să trăieşti printre aceşti oameni amabili care nu-ți cer decât să te prefaci!

Îşi prinse capul în mâini şi el îi văzu umerii scuturați de suspine.

— Madame Olenska! Ellen, nu plânge! strigă el, sărind de pe scaun şi aplecându-se spre ea. Îi luă o mână, i-o strânse şi i-o fricţionă de parcă ar fi fost un copil, în acelaşi timp şoptindu-i cuvinte de alinare, însă ea îşi retrase mâna brusc şi-l privi cu ochii umezi.

— Nimeni nu plânge aici, nu-i aşa? Presupun că nu e nicio nevoie, în acest paradis, spuse ea, îndreptându-şi buclele rebele, râzând, şi apoi se aplecă spre ceainic.

Pe Archer îl rodea că o strigase „Ellen" de două ori: chiar şi ea nu păruse să-şi dea seama, în depărtare, prin telescopul aşezat invers, zări vag chipul alb al lui MayWelland... în New York.

Pe neaşteptate, Nastasia băgă capul pe uşă şi spuseceva în italiana ei sonoră.

Madame Olenska, ducându-şi din nou mâna la păr, scoase o exclamaţie de încuviinţare, un scurt „Giâ... giâ", şi! ducele de St. Austrey îşi făcu intrarea, conducând o doamnă în blănuri generoase, cu o perucă neagră formidabilă şicu pene roşii.

— Dragă contesă, am venit în vizită cu o veche prietenă, doamna Struthers. N-a fost invitată la recepţia de aseară şi voia să vă cunoască.

Ducele zâmbi grupului, iar madame Olenska înainta spre bizarul cuplu cu o şoaptă de bun venit. Părea să nu-şi dea seama ce pereche ciudată alcătuiau şi nici de îndrăzneala ducelui de a-şi aduce însoţitoarea, însă, la drept vorbind, Archer observă că nici ducele nu era conştient de gestul său.

— Bineînţeles că voiam să vă cunosc, dragă contesă, exclamă doamna Struthers cu o voce răsunătoare, care se potrivea cu penele ei îndrăzneţe şi cu peruca neobrăzată. Vreau să cunosc toate persoanele tinere, interesante şi fermecătoare. Iar ducele îmi spune că vă place muzica, nu-i uşa? Sunteţi pianistă, din câte am înţeles. Ei bine, vreţi să-l

ascultați pe Sarasate[26] mâine seară la mine acasă? Ştiți că pregătesc câte ceva în fiecare duminică seara, fiindcă e ziua când New York-ul nu mai ştie ce să facă şi atunci eu zic: „Veniți şi distrați-vă”. Iar ducele s-a gândit că v-aşputea lenta cu Sarasate. Vă veți reîntâlni cu mai mulți prieteni.

Fața contesei Olenska străluci de plăcere.

— Ce amabil din partea dvs! Ce frumos din partea ducelui să se gândească la mine!

Apropie un scaun de măsuța de ceai, iar doamna Struthers se aşează cu satisfacție.

— Bineînțeles că-mi va face mare plăcere să vin.

— Prea bine, draga mea. Puteți să-l aduceți şi pe tânărul dumneavoastră prieten.

Doamna Struthers îi întinse o mână cordială lui Archer.

— Nu-mi aduc aminte numele dvs, dar sunt sigură că vă cunosc. Am cunoscut pe toată lumea de aici, din Paris sau din Londra. Sunteți diplomat cumva? Toți diplomații vin în casa mea. Şi vă place şi muzica? Duce, trebuie să vă asigurați că va veni şi el.

Ducele spuse un „cum să nu” din adâncurile bărbii sale, iar Archer se retrase cu o plecăciune circulară rigidă care-l făcu să se simtă la fel de ridicol ca un şcolar timid aflat printre adulți nepăsători şi neatenți.

Nu regreta deznodământul vizitei, doar că şi-ar fi dori; să se fi produs mai devreme, ca să-l scutească de o anumită risipă de emoție. Când ieşi în noaptea hibernală, New York-ul redeveni vast şi iminent, iar May Welland, cea mai fermecătoare femeie din oraş. Se îndreptă spre florărie ca să-i trimită cutia zilnică de lăcrămioare pe care, spre ruşinealui, uitase s-o trimită de dimineață.

---

[26] Pablo de Sarasate (1844-1908), celebru compozitor şi violonist spaniol.

În timp ce scria câteva rânduri pe bilet şi aştepta să i se dea un plic, aruncă o privire prin florăria îngropată în verdeaţă, iar ochii i se opriră asupra unui mănunchi de trandafiri galbeni. Nu mai văzuse niciodată nişte trandafiri atât de aurii şi primul său impuls fu să i-i trimită lui May, în locul lăcrămioarelor, însă nu semănau cu ea: frumuseţea lor incandescentă avea ceva prea abundent, prea puternic, într-o schimbare bruscă de dispoziţie, aproape fără să ştie ce face, îi făcu semn florarului să-i pună trandafirii în altă cutie lungă şi-şi strecură cartea de vizită într-un alt plic pe care scrise numele contesei Olenska. Apoi, tocmai când dădea să iasă din florărie, se întoarse şi scoase cartea de vizită, lăsând plicul gol în cutie.

— Îi trimiteţi imediat? întrebă el, făcând semn spretrandafiri.

Florarul îl asigură că da.

A doua zi o convinse pe May să iasă pentru o plimbare în parc după prânz. Potrivit uzanţelor din demodatul New York episcopal, ea îşi însoţea, de obicei, părinţii la biserică duminica după-amiază, însă doamna Welland îi iertă chiulul, din moment ce în acea dimineaţă o convinsese de necesitatea unei logodne lungi, care să-i dea timp să pregătească un trusou brodat de mână cu numărul adecvat deduzini.

Ziua era minunată. Bolta golaşă a copacilor înşiruiţi de-a lungul aleii principale era acoperită cu nuanţe de lapislazuli ce se arcuia peste zăpada care strălucea ca nişte frânturi de cristal. Această vreme scotea cel mai mult în evidenţă frumuseţea radioasă a lui May, care strălucea precum un arţar tânăr în mijlocul îngheţului. Archer se simţea mândru observând privirile aţintite asupra logodnicei lui, iar pura fericire de a şti că ea îi aparţinea îi alungă toate dilemele anterioare.

— Ce încântător... să te trezeşti în fiecare dimineaţă cu mireasma de lăcrămioare în cameră! zise ea.

— Ieri au sosit târziu. N-am avut timp de dimineaţă...

— Dar faptul că-ţi aduci aminte să le trimiţi în fiecare zi mă face să le iubesc mai mult decât dacă ai fi aranjat să-mi (ie trimise în fiecare dimineaţă, la aceeaşi oră, ca profesorul de muzică... după cum ştiu că îi erau livrate lui GertrudeLefferts, de exemplu, când s-a logodit cu Lawrence.

— Ah, zău aşa! râse Archer, amuzat de agerimea ei.

Se uită dintr-o parte la obrajii ei proaspeţi ca două fructe şi se simţi destul de mulţumit şi de sigur de sine ca să adauge:

— Ieri după-amiază, când ţi-am trimis lăcrămioarele, a văzut nişte trandafiri galbeni superbi şi i-am trimis contesei Olenska. Am făcut bine?

— Ce frumos din partea ta! Adoră aceste gesturi. Ce ciudat că nu mi-a pomenit nimic: a luat prânzul cu noi azi şi ne-a spus că dl Beaufort i-a trimis nişte orhidee minunate, iar vărul Henry van der Luyden un coş întreg de garoafe de laSkuytercliff. Pare atât de uimită să primească flori, în Europa nu se face aşa ceva? Ei i se pare un obicei fermecător.

— Ah, mă rog, nu-i de mirare că florile mele au fost eclipsate de ale lui Beaufort, spuse Archer pe un ton iritat.

Apoi îşi aminti că nu-şi trimisese cartea de vizită împreună cu trandafirii şi se supără că deschisese subiectul. Voia să spună: „I-am făcut o vizită verişoarei tale ieri”, dar ezită. Ca să treacă la altceva, începu să vorbească despre planurile lor, despre viitorul lor împreună şi despre insistenţadoamnei Welland de a prelungi logodna.

— Dacă ţie ţi se pare lungă! Isabel Chivers şi Reggie au fost logodiţi doi ani, iar Grace şi Thorley, aproape un an şi jumătate. Noi de ce nu ne mulţumim cu ce avem?

Era obişnuita întrebare feminină şi tânărul se ruşina că i se părea atât de infantilă. Fără îndoială că ea doar repeta ceea ce i se spusese; dar în curând avea să împlinească douăzeci şi doi de ani, iar el se întrebă la ce vârstă începeau să vorbească independent femeile „decente". „Niciodată, dacănu le permitem, presupun", îşi zise în sinea lui, amintindu-şi de răbufnirea furioasă în faţa domnului Sillerton Jackson: „Femeile ar trebui să fie la fel de libere ca noi..."

În viitorul apropiat, avea să fie de datoria lui să ridice vălul de pe ochii acestei fete şi s-o facă să se uite la lumea din jur. Însă câte generaţii de femei care îşi dedicaseră viaţa acestei educaţii primite şi de May coborâseră legate la ochi în cripta familiei? Se înfiora amintindu-şi unele dintre noile idei din cărţile sale ştiinţifice şi exemplul atât de des menţionat al peştelui de grotă din Kentucky, căruia au încetat să-i mai crească ochii fiindcă nu-i folosea. Ce s-ar fi întâmplat dacă, alunei când i-ar fi poruncit lui May Welland să deschidă ochii, ca i-ar fi răspuns doar printr-o privire goală aţintită în gol?

— Am fi mult mai fericiţi fără toate astea. Am fi mereu împreună... am putea călători.

Chipul fetei se luminä brusc.

— Ar fi minunat, recunosc ea. I-ar fi plăcut să călătorească, însă mama sa nu înţelegea de ce ei voiau să procedeze altfel.

— De parcă faptul că suntem „altfel" n-ar explica totul! insistă logodnicul.

— Newland, eşti atât de original! exclamă ea, jubilând. Archer simţi o strângere puternică de inimă, dându-şi seama că spunea tocmai ceea ce era de aşteptat de la tinerii în situaţia lui, iar ea îi oferea răspunsurile pe care le învăţase instinctiv sau din tradiţie, mergând până într-acolo încât să-l considere original.

— Original! Suntem cu toţii la fel, ca păpuşile acelea decupate din aceeaşi hârtie împăturită. Suntem ca nişte şabloane tipărite pe un perete. Oare noi doi nu ne-am puteadeosebi de restul, alegându-ne propriul drum?

Se opri în înflăcărarea deplină a discuţiei şi o privi. Ochii ei îl ţintuiau în continuare cu o expresie strălucitoarede admiraţie senină.

— O, Doamne... vrei să fugim? râse ea.

— Dacă vrei...

— Deci mă iubeşti cu adevărat, Newland! Sunt atât de fericită.

— Arunci... de ce să nu fim şi mai fericiţi?

— Nu putem să ne comportăm totuşi ca oamenii din romane, nu-i aşa?

— De ce nu, de ce nu, de ce nu?

May părea uşor plictisită de insistenţa lui. Ştia foarte bine că nu puteau face aşa ceva, însă o obosea încercarea de a găsi un motiv.

— Nu sunt destul de inteligentă ca să mă cert cu tine. Dargenul acesta de lucruri sunt cam... vulgare, nu crezi? sugeră ea, uşurată că găsise un cuvânt care avea să pună negreşit capăt discuţiei.

— Atunci ţi-e chiar atât de frică să nu fii vulgară? Era limpede că întrebarea lui o uimise.

— Fireşte că-mi displace, la fel ca şi ţie, răspunse ea, uşor iritată.

Tânărul păstră tăcerea, lovindu-se nervos cu bastonul peste carâmbul cizmei. Crezând că găsise, în sfârşit, modul potrivit ca să încheie discuţia, ea continuă pe un ton voios:

— Ah, ţi-am spus că i-am arătat inelul lui Ellen? Mi-a zis că e cea mai frumoasă montură pe care a văzut-o vreodată. N-are pereche nici pe Rue de la Paix, aşa mi-a zis. Te iubesc, Newland, pentru firea ta de artist!

A doua zi, după-amiază, înainte de cină, când Archer fuma morocănos în camera de lucru, Janey intră pe la el. Tânărul nutrecuse pe la club la întoarcerea de la biroul unde exercita profesiunea de avocat cu totul calmul cuvenit la un newyorkez cu stare ca el. Era abătut şi uşor scos din fire, năpădit de groaza de a face acelaşi lucru în fiecare zi, la aceeaşi oră.

— Monotonie, monotonie! murmură el şi cuvântul îi gonea prin minte ca o melodie chinuitoare în timp ce-şi amintea siluetele familiare cu jobenuri, tolănite în spatele geamurilor. Venise direct acasă chiar dacă, de obicei, la ora aceea trecea pe la club. Nu numai că ştia ce subiecte ar fi fost abordate probabil la club, dar şi ce rol îşi va asuma fiecare în discuție. Ducele ar fi, bineînțeles, principalul subiect; deşi apariția unei doamne blonde pe Fifth Avenue într-un cupeu auriu tras de doi cai (pentru care toată lumea îl considera răspunzător pe Beaufort) ar fi fost, fără îndoială, dezbătută pe larg. Aceste „femei” (după cum li se spunea) erau puține în New York, cele care-şi conduceau propriile trăsuri erau chiar şi mai puține, iar apariția domnitoarei Fanny Ring pe Fifth Avenue la o asemenea oră mondenă tulburase profund societatea. Cu doar o zi în urmă, l răsura ei trecuse pe lângă cea a doamnei Lovell Mingott, care sunase imediat clopoțelul pe care-l avea la îndemână ca să-i poruncească vizitiului să o ducă acasă.

— Ce s-ar fi petrecut dacă asta i s-ar fi întâmplat doamneivan der Luyden? se întreba lumea, înfiorându-se. Lui Archer i se părea că-l aude pe Lawrence Lefferts, în acel moment, perorând despre dezintegrarea societății.

Ridică iritat capul când Janey intră în cameră şi apoi se cufundă în paginile cărții pe care o citea *(Chasterland*[27]*, de*

---

[27] *Chasterland*, piesa lui Swinburne despre Maria Stuart, a fost publicată în 1865.

Swinburne, recent publicată), de parcă n-ar fi observat-o pe sora sa. Aceasta aruncă o privire la masa de lucru plină de teancuri de cărți, deschise un volum din Contes Drolatiques[28]*, se strâmbă la vederea francezei vechi şi suspină:*

— Ce cărți savante citeşti!

— Ce e? întrebă el, văzând-o planând precum Casandraân jurul lui.

— Mama e foarte supărată.

— Supărată? Pe cine? De ce?

— Domnişoara Sophy Jackson tocmai a trecut pe aici. Ne-a spus că după cină va veni şi fratele ei: n-a putut să ne zică foarte multe, fiindcă fratele ei i-a interzis; preferă să ne dea toate detaliile personal. Acum e la verişoara Louisa vander Luyden.

— Pentru numele lui Dumnezeu, draga mea, ia-o de la început. Doar o zeitate atotştiutoare ar înțelege despre ce vorbeşti.

— Nu e cazul să huleşti, Newland... Mama se simte şi aşa destul de prost fiindcă nu mergi la biserică...

Scoțând un oftat, tânărul se cufundă din nou în lectură.

— Newland! Ascultă-mă. Prietena ta, madame Olenska, a fost la petrecerea doamnei Lemuel Struthers aseară: s-a dus acolo cu ducele şi cu domnul Beaufort.

La auzul ultimei părți a acestei afirmații, Archer simți o furie necugetată mocnindu-i în piept. Ca s-o înăbuşe, izbucni în râs.

— Aşa, şi? Ştiam că avea de gând să meargă. Janey păli şi făcu ochii mari.

— Ştiai că avea de gând să meargă... şi n-ai încercat s-o împiedici? S-o avertizezi?

---

[28] *Les cents contes drolatiques*, de Balzac, a apărut în 1832.

— S-o împiedic? S-o avertizez? făcu Newland, râzând din nou. Nu sunt logodit cu madame Olenska!

Cuvintele căpătară un ecou fantastic în urechile sale.

— Te însori cu cineva din familia ei.

— Ah, familia, familia! exclamă el în batjocură.

— Newland... ție nu-ți pasă de familie?

— Nici cât negru sub unghie.

— Nu-ți pasă nici de ce va crede verişoara Louisa van der Luyden?

— Câtuşi de puțin, dacă ea crede asemenea prostii de fată bătrână.

— Mama nu e o fată bătrână, spuse sora lui feciorelnică, strângând din buze.

Lui Newland îi venea să urle la ea: „Ba da, este, la fel ca tine şi ca van der Luyden, la fel ca noi toți când vine vorba să ne atingă doar în treacăt vârful aripii Realității". Însă văzu chipul alungit al surorii sale schimonosindu-se într-un hohot de plâns şi se ruşina de durerea inutilă pecare i-o provocase.

— La naiba cu contesa Olenska! Nu fi prostată, Janey... nu sunt paznicul ei.

— Nu, dar ai cerut familiei Welland să anunțe mai devreme logodna ta cu May ca să o susținem cu toții pe madame Menska. Şi, dacă n-ar fi fost asta la mijloc, verişoara Louisa n-ar fi invitat-o niciodată la cina dată în cinstea ducelui.

— Mă rog, i-a făcut cuiva vreun rău invitând-o? Contesa era cea mai arătoasă femeie din salon; prezența ei a dat cinei un aer mai puțin funebru decât e de obicei la ospețeledin casa van der Luyden.

— Ştii că vărul Henry a invitat-o ca să-ți facă o favoare; el a convins-o pe verişoara Louisa. Iar acum sunt atât de supărați, încât mâine pleacă înapoi la Skuytercliff. Newland,

cred că ar fi mai bine să cobori acum. S-ar zice că nu înțelegi cât de tare suferă mama.

Newland o găsi pe doamna Archer în salon. Aceasta ridică privirea de la broderia la care lucra şi-l întrebă cu o expresie îngrijorată:

— Ți-a spus Janey?

— Da.

Tânărul încerca să-şi mențină tonul la fel de cumpătatca al ei.

— Dar nu pot s-o iau în serios.

— Şi nici faptul că i-a jignit pe verişoara Louisa şi pe vărul Henry?

— Nu iau în serios faptul că se pot simți jigniți de cevaatât de trivial precum vizita contesei Olenska în casa unei femei pe care ei o consideră vulgară.

— O consideră!

— Mă rog, care este vulgară. Dar care oferă muzică bună iji-şi distrează musafirii duminica seara, când întregul New York moare de plictiseală.

— Muzică bună? Tot ce ştiu eu e că ea a fost o femeie care s-a urcat pe o masă şi a cântat melodiile acelea care se cântă în locurile unde mergi tu la Paris. Şi că se fuma şi se bea şampanie.

— Mă rog, asemenea lucruri se întâmplă şi în alte locuri, iar lumea nu se opreşte în loc.

— Dragul meu, presupun că nu încerci să aperi duminica franțuzească[29].

— Te-am auzit adesea, mamă, plângându-te de duminica englezească[30] atunci când am fost la Londra.

---

[29] Obiceiul parizian din a doua jumătate a secolului al XIX-lea era ca, duminica, francezii să iasă la promenadă pe bulevard tocmai ca să fie văzuți.

— New York-ul nu e nici Paris şi nici Londra.

— Oh, nu, nu e! oftă fiul ei.

— Vrei să spui că societatea nu e la fel de strălucitoare aici? Se prea poate să ai dreptate, dar aici e locul nostru, iar oamenii ar trebui să ne respecte obiceiurile când vin aici. Mai ales Ellen Olenska; ea s-a întors ca să scape tocmai de stilul de viaţă pe care îl duc oamenii din societăţile strălucitoare.

Newland nu-i răspunse, iar după un moment, doamnaArcher se hazarda:

— Aveam de gând să-mi pun boneta şi să te rog să mă duci la verişoara Louisa puţin, înainte de cină.

Tânărul se încruntă, însă mama lui continuă:

— Mă gândeam că ai putea să-i explici ceea ce mi-ai zis mie adineauri: că societatea e diferită în străinătate... că oamenii nu sunt la fel de pretenţioşi şi că poate madame Olenska nu şi-a dat seama ce părere avem noi despre anumite lucruri, înţelegi, dragul meu adăugă ea, făcând-o pe nevinovata că ai face-o pentru binele contesei Olenska.

— Dragă mamă, chiar nu înţeleg de ce ne priveşte penoi povestea aceasta. Ducele â dus-o pe madame Olenska la doamna Struthers. De fapt, el a dus-o pe doamna Struthers acasă la contesă ca s-o invite. Eram acolo când au ajuns.

Dacă soţii van der Luyden vor să se certe cu cineva, adevăratul vinovat se află chiar sub acoperişul lor.

— Să se certe? Newland, ai auzit vreodată că vărul Henry s-ar fi certat cu cineva? De altfel, ducele e oaspetele lor şi mai e şi străin. Străinii nu discriminează; de ce-ar face-o? Contesa Olenska e o newyorkeză şi ar fi trebuit sărespecte sensibilitatea newyorkezilor.

---

[30] Potrivit tradiţiei şi cutumei religioase, duminica englezească e zi de odihnă, ceea ce, în societate, însemna pentru mulţi o plictiseală insuportabilă.

— Prea bine atunci, dacă le trebuie o victimă, ai permisiunea mea să le-o oferi pe madame Olenska, strigă fiul ei, exasperat. Nu mă văd pe mine şi nici pe tine sacrificându-ne ca să-i ispăşim crimele contesei.

— Oh, fireşte că tu vezi situaţia doar din punctul de vedere al familiei Mingott, replică mama lui, pe tonul susceplibil care la ea era maxima expresie a mâniei.

Majordomul posomorât trase draperiile salonului şi anunţă:

— Domnul Henry van der Luyden.

Doamna Archer aruncă broderia şi-şi dădu scaunul înspate cu mâna tremurând.

— Mai adu o lampă, strigă ea după servitorul care se retrăgea, în vreme ce Janey se apleca să-i netezească bonetamamei sale.

În prag se întrezări silueta domnului van der Luyden, iarNewland Archer se ridică să-şi întâmpine vărul.

— Tocmai vorbeam despre dumneavoastră, domnule, ziseel.

Domnul van der Luyden păru copleşit de afirmaţie, îşi scoase mănuşa ca să dea mâna cu doamnele şi îşi netezi jobenul cu un aer timid, în vreme ce Janey îiâmpinse un scaun în faţă, iar Archer continuă:

— Şi despre contesa Olenska. Doamna Archer păli.

— Ah, o femeie fermecătoare. Tocmai am fost la ea, zise domnul van der Luyden, expresia sa recăpătându-şi aerul de mulţumire de sine. Se aşează pe scaun, îşi lăsă jobenul şi mânuşile pe podea, alături, într-un gest de modă veche şi continuă: are un adevărat talent pentru aranjamente florale, îi trimisesem câteva garoafe de la Skuytercliff şi am rămasuimit. În loc să le adune în mănunchiuri mari, aşa cum face grădinarul nostru şef, le-a împrăştiat neglijent, pe ici pecolo, nu pot să explic cum a reuşit. Ducele mi-a spusa zis: „Du-te să vezi cât de ingenios şi-a amenajat salonul” Şi

aşa şi este. Chiar mi-ar plăcea s-o duc pe Louisa în vizită dacă n-ar fi aşa de... neplăcut cartierul.

Acest neobişnuit torent de cuvinte din partea domnului van der Luyden fu întâmpinat cu o tăcere absolută. Doamna i Archer îşi scoase broderia din coşuleţul în care o aruncase cu un gest nervos, iar Newland, rezemat lângă foc şi rotind masca şemineului, zări chipul gol al luiJaney luminându-se la sosirea celei de-a doua lămpi. 7

— Adevărul e, continuă domnul van der Luydenmangâindu-şi piciorul lung şi cenuşiu cu o mână ofilită şi împovărată de inelul cu sigiliual protectoratului olandez, adevărul e că am trecut pe la ea ca să-i mulţumesc pentru biletul foarte drăguţ pe care mi l-a trimis la primirea florilor şi totodată (dar asta rămâne între noi, fireşte) ca să o previn prieteneşte să nu-i permită ducelui s-o ia cu el la anumite petreceri. Nu ştiu dacă aţi auzit...

Doamna Archer îi răspunse printr-un surâs indulgent.

— Ducele a luat-o cu el la petreceri?

— Ştiţi cum sunt nobilii aceştia englezi. Sunt toţi la fel Louisa şi cu mine ţinem foarte mult la vărul nostru dar e muţi sa ne aşteptăm ca oamenii obişnuiţi cu atmosfera curţilor europene să se deranjeze cu micile noastre distincţii republicane. Ducele merge oriunde găseşte prilej de distracţie.

Domnul van der Luyden se opri o clipă, dar nimeni nulua cuvântul.

— Da, se pare că a luat-o cu el aseară la doamna Lemuel Şi ruthers. Sillerton Jackson tocmai ne-a vizitat ca să ne spună povestea aceasta ridicolă, care a cam tulburat-o pe Louisa. Prin urmare, mi-am spus că cea mai scurtă cale era să mă ducdirect la contesa Olenska şi să-i explic, prin minime insinuări, mă înţelegeţi, ce părere avem în New York despre anumite lucruri. Am crezut că aş putea s-o fac, fără nicio lipsă de tact, fiindcă în seara în care a luat cina la noi,

ea ne-a sugerat... mai bine zis, mi-a dat de înțeles că ne-ar fi recunoscătoare dacă i-am oferi îndrumare. Şi s-a arătat recunoscătoare.

Domnul van der Luyden aruncă o privire prin încăpere, cu o expresie care, pe un chip cu trăsături mai puțin purificate de pasiuni vulgare, ar fi părut una de mulțumire de sine.Pe fața lui, această expresie se transformă într-una uşor binevoitoare, reflectată cu supunere pe chipul doamnei Archer.

— Cât de amabili sunteți amândoi, dragă Henry... întotdeauna! Newland vă va rămâne extrem de recunoscător pentru ce-ați făcut pentru draga de May şi pentru noile sale rude.

Doamna Archer îi aruncă o privire prevenitoare fiului său, care zise:

— Vă sunt extrem de recunoscător, domnule. Dar eram sigur că vă va plăcea madame Olenska.

Domnul van der Luyden îl privi cu nemăsurată bunătate.

— Dragul meu Newland, niciodată nu invit la mine acasă pe cineva de care nu-mi place. Aşa i-am spus adineauri şilui Sillerton Jackson.

Aruncând o privire fugară la ceas, se ridică şi zise:

— Louisa mă aşteaptă. Luăm cina devreme ca să-l însoțim pe duce la operă.

După ce draperiile căzură solemn în urma musafirului, tăcerea se aşternu peste familia Archer.

— Pentru Dumnezeu, ce romantic! izbucni Janey într-un final.

Nimeni nu înțelegea vreodată exact ce anume îi inspira aceste comentarii eliptice, iar familia ei renunțase de mult să mai încerce să le interpreteze.

Doamna Archer dădu din cap şi oftă.

— Atâta vreme cât totul iese bine... spuse ea, pe tonul cu. Iva care ştie că asta nu se va întâmpla. Newland, trebuie să

rămâi acasă şi să-l vezi pe Sillerton Jackson când va veni în seara aceasta: mă tem că eu n-aş şti ce să-i spun.

— Biata mama! Dar nu va veni, râse fiul ei, aplecându-se; ca s-o sărute şi să-i alunge încruntarea.

XI

După vreo două săptămâni, Newland Archer era cufundat într-o stare de inactivitate absentă în cabinetul său personal din biroul de avocatură Letterblair, Lamson & Low, când fu convocat de directorul firmei.

Bătrânul domn Letterblair, consilier juridic acreditat şi urmaşul a trei generaţii de mică nobilime newyorkeză, trona în spatele biroului său din mahon, într-o stare evidentă de nedumerire, în timp ce-şi mângâia mustăţile albe şi tăiate scurt şi-şi trecea mâna prin părul grizonat şi ciufulit care-i cădea peste fruntea proeminentă, tânărul său coleg îşi spuse că domnul Letterblair semăna cu un medic de familie supărat pe un pacient căruia nu-i poate clasifica simptomele.

— Dragul meu domn i se adresa mereu lui Archer cu apelativul „domn” te-am chemat aici pentru a discuta o mică problemă cu dumneata; o problemă pe care, pentru moment, prefer să nu o abordez cu domnul Skipworth şinici cu domnul Redwood.

Domnii la care se referise erau ceilalţi parteneri principali din firmă; căci, aşa cum se întâmpla mereu în cazul birourilor de avocatură cu tradiţie din New York, toţi partenerii care dădeau numele firmei muriseră de mult; iar domnul Letterblair, de pildă, era, din punct de vedere profesional, propriul său nepot.

Se lăsă pe spate în scaun, cu o expresie încruntată.

— Din motive de familie... continuă el.

Archer ridică privirea.

— Familia Mingott, spuse domnul Letterblair cu un zâmbet explicativ şi cu o reverenţă. DoamnaManson Mingott m-a chemat ieri la ea acasă. Nepoata sa, contesa Olenska, vrea să-i intenteze un proces de divorţ soţului ei. Mi-au fostânmânate anumite documente.

Domnul Letterblair se opri şi începu să bată cu degeteleân birou.

— Având în vedere viitoarea dumitale alianţă cu familia, aş fi vrut să mă consult cu dumneata, să analizăm împreună cazul, înainte să facem vreun pas.

Archer simţi sângele pulsându-i în tâmple. Pe contesa Olenska o văzuse o singură dată după vizita la ea acasă şi apoi se întâlniseră la operă, în loja familiei Mingott. În acest timp, imaginea ei îşi pierduse din intensitate şi din insistenţă, dispărând din prim-planul pe care îl ocupa din nou May Welland, pe bună dreptate. Despre divorţul ei nu mai auzise nimic de la prima aluzie aleatorie a lui Janey şi respinsese subiectul, considerându-l o bârfă neîntemeiată. Teoretic, ideea de divorţ i se părea la fel de dezagreabilă ca şi mamei lui şi îl deranja că domnul Letterblair (la îndemnul lui Catherine Mingott, fără îndoială) plănuia într-un mod atât de evident să-l oblige să preia cazul. La urma urmei, existau destui bărbaţi cu numele Mingott potriviţi pentru asemenea îndeletniciri, iar el încă nu se putea considera un Mingott, nici măcar prin căsătorie.

Aşteptă ca bătrânul avocat să continue. DomnulLetterblair descuie un sertar şi scoase un pachet.

— Ţi-aş rămâne recunoscător dacă ai arunca o privire lahârtiile acestea...

Archer se încruntă.

— Îmi pare rău, domnule, dar tocmai din cauza viitoarei noastre înrudiri, aş prefera să vă consultaţi asupra cazuluicu domnul Skipworth sau cu domnul Redwood.

Domnul Letterblair părea surprins şi uşor jignit. Nu era lucru obişnuit ca un tânăr avocat să respingă o asemeneaoportunitate. Plecând capul, zise:

— Îți respect considerentele morale, domnule, însă în acestcaz cred că adevărata finețe de caracter te obligă să faci ceea ce îți cer. De fapt, inițiativa nu-mi aparține mie, ci doamneiManson Mingott şi fiului ei. Am fost la Lovell Mingott şi m-am întâlnit şi cu doamna Welland şi toți mi-au sugerat săapelez la dumneata.

Archer îşi simți furia crescând, în ultimele două săptămâni, nu făcuse altceva decât să se lase purtat de mersul evenimentelor şi să permită ca frumusețea lui May şi firea ei radioasă să şteargă orice urmă a constrângerilor apăsătoareale clanului Mingott. Dar această poruncă venită din partea bătrânei doamne Mingott îl făcea să înțeleagă cu toată clarilatea ce credea clanul că avea dreptul să pretindă de la un viitor ginere. Iar acest rol îl irita peste măsură.

— Unchii ei ar trebui să se ocupe de asta, zise el.

— Şi au făcut-o deja. Această problemă a fost analizată deja în familia. Se opun cu toții ideii contesei, însă ea e hotărâtă şi insistă să aibă parte de consiliere juridică.

Tânărul păstră tăcerea. Nu deschisese încă pachetul pecare-l avea în mână.

— Vrea să se recăsătorească?

— Cred că s-a sugerat această posibilitate, dar ea odezminte.

— Atunci...

— Mi-ai face favoarea, domnule Archer, să-ți arunci mai întâi un ochi peste aceste hârtii? Pe urmă, după ce vom fi discutat cazul, îți voi oferi părerea mea.

Archer se retrase fără nicio tragere de inimă cu documentele nedorite. De la ultima lor întâlnire, colaborase aproape inconştient cu mersul evenimentelor ca să scape de povara reprezentată de contesa Olenska. Ora pe care o

petrecuse cuea la lumina focului îi plasase într-o intimitate momentană întreruptă providențial de sosirea neașteptată a ducelui de St. Austrey însoțit de doamna Lemuel Struthers și de salutul vesel cu care îi primise contesa. Două zile mai târziu, Archer asistase la comedia reinstalării ei în grațiile familiei van der Luyden și își spusese, nu fără o nuanță de acreală, că o doamnă care știa cum să mulțumească, cu rezultate atât de bune, unor puternici domni în vârstă nu avea nevoie de consolări private sau de apărarea publică a unui tânăr atât de neînsemnat ca el. Abordarea situației din acest punct de vedere îi simplifica propriul caz și, în mod uluitor, îi punea din nou în lumină toate calitățile sumbre ale vieții casnice. Nu și-o putea închipui pe May Welland, în nicio împrejurare neprevăzută, trâmbițându-și problemele personale sau făcându-le confidențe unor bărbați necunoscuți; niciodată nu i se păruse mai frumoasă sau mai distinsă decât în săptămâna următoare. Cedase până și în fața dorinței ei de a avea o logodnă lungă, din moment ce May îi oferise singurul motiv dezarmant cu care se putea opune rugăminții lui de a avansa data nunții.

— Știi, când vine vorba de asta, că părinții tăi ți-au făcut mereu pe plac, încă din copilărie, argumentase el, iar ea îi răspunsese, aruncându-i o privire extrem de limpede:

— Da și tocmai de aceea îmi vine atât de greu să le refuz tocmai acest lucru pe care mi-l cer în calitate de fiică.

Aceasta era amprenta vechiului New York, era genul de răspuns pe care i-ar fi plăcut mereu să-l audă din parte soției sale. Dacă erai obișnuit să respiri aerul din New York, uneori orice atmosferă mai puțin cristalină părea înăbușitoare.

Hârtiile pe care le luase să le citească nu-i spuseră mare lucru, de fapt; însă îl cufundară într-o atmosferă în care se simțea asfixiat și sugrumat, în mare parte, pachetul consta în corespondența de scrisori dintre avocații contelui Olenski

şi o firmă juridică franceză la care contesa apelase pentru a-şi pune în ordine situaţia financiară. Mai avea acolo şi o scurtă scrisoare trimisă de conte soţiei sale; după ce o citi, Newland Archer se ridică, puse hârtiile la loc în plic şi intră clin nou în biroul domnului Letterblair.

— Poftim scrisorile, domnule. Dacă doriţi, voi vorbi cu madame Olenska, spuse el pe un ton forţat.

— Mulţumesc, mulţumesc mult, domnule Archer. Te invit la cină la mine în seara asta, dacă eşti liber, şi vom analiza mai atent problema, în cazul în care doreşti să-i faci o vizită mâine clientei noastre.

În după-amiaza aceea, Newland Archer se duse directacasă din nou. Era o seară de iarnă de o limpezime transparentă, iar deasupra acoperişurilor se ridica o inocentă lună nouă. Tânărul ar fi vrut să-şi umple plămânii cu acea strălucire pură şi să nu schimbe o vorbă cu nimeni până nu se întâlnea cu domnul Letterblair după cină. N-ar fi putut lua o altă decizie: trebuia s-o vadă personal pe madame Olenska pentru a o împiedica să-şi dezvăluie secretele faţă de altcineva. Un val uriaş de compasiune îi şterse toată indiferenţa şi nerăbdarea: o vedea în faţa lui ca pe o figură vulnerabilă şi deplorabilă, care trebuia salvată cu orice preţ înainte să-şi facă şi mai mult rău prin avântările ei nebuneşti împotriva sorţii.

Îşi amintea ce-i spusese ea despre cererea doamneiWelland de a elimina toate aspectele „dezagreabile” din trecutul ei şi tresări la gândul că poate tocmai această atitudine mentală menţinea puritatea aerului din New York. „Să fie adevărat că suntem cu toţii doar nişte farisei, la urma urinei?” se întrebă Archer, derutat de efortul de a-şi împăca dezgustul instinctiv faţă de josnicia umană cu compasiunea la fel de instinctivă faţă de fragilitatea umană.

Pentru prima oară, îşi dădea seama cât de primitive fuseseră dintotdeauna principiile sale. Părea un tânăr care

nu se temuse de riscuri şi ştia că aventura lui secretă cu biata şi prostuța doamnă Thorley Rushworth nu fusese chiar atât de secretă încât să nu-i confere un anumit aer de aventură, însă doamna Rushworth era „acel gen de femeie” nesăbuită, înfumurată, cu o înclinație naturală spre aspectele clandestine ale vieții şi mult mai atrasă de secrete şi de primejdia unei idile ilicite decât de farmecele şi de calitățile lui Archer. Când înțelesese asta, aproape că i se rupsese inima, dar de-acum privea momentul respectiv ca pe factorul izbăvitor din toată povestea. Pe scurt, relația fusese genul de aventură pe care o trăiau toți tinerii de vârsta lui şi din care îşi revin cu conştiința împăcată şi cu o încredere netulburată în diferența imensă dintre femeile pe care un bărbat le iubeşte şi le respectă şi cele cu care se... distrează şi apoi le compătimeşte, în acest sens, toți erau instigați asiduu de către mamele lor, de mătuşi şi de alte femei în vârstă din familie, care împărtăşeau convingerea doamnei Archer că atunci când „se întâmplă asemenea lucruri” e pentru că bărbatul a făcut, fără îndoială, o prostie, dar femeia a comis un act abominabil. Toate doamnele în vârstă pe care le cunoştea Archer considerau că o femeie care se implică într-o relație imprudentă e neapărat stricată şi intrigantă, iar bietul bărbat e neputincios odată prins în ghearele ei. Singurul lucru ce trebuia făcut într-un asemenea caz era să-l convingă pe bărbat să se însoare, cât mai curând cu putință, cu o fată drăguță, căreia să i-l încredințeze pentru a avea grijă de el.

Archer începea să înțeleagă că, în vechile şi complicatele comunități europene, problemele amoroase erau mai puțin simple şi nu atât de uşor de clasificat. Societățile bogate, trândave şi decorative pot produce multe situații de acest gen; şi probabil că există una în care o femeie rezer; vată şi sensibilă din fire poate, prin forța împrejurărilor şi printr-o

absolută singurătate şi lipsă de apărare, să fie atrasă într-o relaţie inacceptabilă după criteriile convenţionale.

După ce ajunse acasă, îi scrise un bilet contesei, întrebând-o la ce oră ar putea să-l primească a doua zi şi îl trimise printr-un curier, care se întoarse repede cu vorbă că madame Olenska pleca la Skuytercliff a doua zi de dimineaţă, unde urma să stea până duminică împreună cu soţii van der Luyden, însă tânărul o va găsi singură acasă în acea seară, după cină. Biletul era scris pe o jumătate de foaie de hârtie cam boţită, fără dată şi nici adresă, dar caligrafia era fermă şi liberă. Archer se amuză la gândul că ea avea să-şi petreacă sfârşitul de săptămână în singurătatea impunătoare a domeniului Skuytercliff, însă îşi spuse imediat că tocmai acolo, dintre toate locurile din lume, ea avea să simtă răceala acelor minţi care se abăteau riguros de la orice aspect" dezagreabil".

Se prezentă la domnul Letterblair la ora şapte fix, bucuros să aibă un pretext pentru a se retrage imediat după cină. Îşi formase propria părere despre documentele care îi fuseseră încredinţate şi nu avea niciun interes aparte să le discute cu superiorul său. Domnul Letterblair era văduv, aşa că luară cina singuri, copios şi lent, într-o cameră întunecoasă şi sărăcăcioasă, cu gravuri îngălbenite după *Moartea lui Chatham*[31] *şi încoronarea lui Napoleon.Pe bufet, între cutii lungi de cuţite Sheraton, se afla o carafă de Haut Brion*[32] *şi o alta de vin vechi de porto Lanning (cadou de la un client), pe care risipitorul Tom Lenning îl vânduse în întregime cu vreo*

---

31 Una dintre cele mai renumite picturi ale artistului american John Singleton Copley, care a emigrat în Anglia şi a devenit membru al Academiei Regale. Contele de Chatham era William Pitt, ilustru politician britanic, înrudit, în romanul lui Wharton, cu familia Dagonet.

32 Vin de Bordeaux.

doi ani înainte de misterioasa şi compromiţătoarea sa moarte la Sân Francisco, incident mai puţin umilitor la nivel social pentru familia sa decât vânzarea cramei.

După o supă de stridii foarte fină, serviră stridii cu castraveţi, apoi curcan fraged fript cu porumb copt, urmat de raţă sălbatică cu jeleu de coacăze şi maioneză cu ţelină.

Domnul Letterblair, care la prânz servea doar un sandviş şi un ceai, lua o cină tihnită şi îmbelşugată, insistând ca oaspetele său să-i urmeze exemplul, în cele din urmă, după îndeplinirea ritualurilor finale, se strânse masa, se aprinseră ţigările şi domnul Letterblair, rezemându-se de spătarul scaunului şi dând la o parte vinul de porto, spuse, relaxându-şi spinarea la căldura plăcută a tăciunilor aprinşi din spatele său:

— Întreaga familie e împotriva divorţului. Şi cred că ajdreptate.

Archer se simţi dintr-odată la capătul opus al discuţiei.

— Dar de ce, domnule? Dacă a existat vreodată un caz...

— Mă rog, ce contează? Ea e aici, iar el e acolo; îi desparte Atlanticul. Ea nu va mai recupera nici măcar un dolar peste banii pe care el i i-a înapoiat de bună voie: afurisitele de clauze păgâne ale acordului marital rezolvă cu prisosinţăproblema aceasta. La cum stau lucrurile acolo, Olenski s-a arătat generos; ar fi putut s-o lase fără niciun sfanţ.

Tânărul ştia asta, aşa că nu zise nimic.

— Totuşi, înţeleg continuă domnul Letterblair că ea nu acordă nicio importanţă banilor. Aşadar, după cum zice familia, de ce să nu lăsăm lucrurile aşa cum sunt acum?

Archer ajunse acasă cu o oră înainte, împărtăşind pe deplin punctul de vedere al domnului Letterblair. Însă această opinie, exprimată de cuvintele unui asemenea bătrân egoist, bine hrănit şi extrem de indiferent, se transformă pe neaşteptate în vocea fariseică a unei societăţi

absolut obsedate să se baricadeze față de toate aspectele dezagreabile ale vieții.

— Cred că ea trebuie să decidă asta.

— Hmm, te-ai gândit la consecințe dacă ea decide să i divorțeze?

— Vă referiți la amenințarea din scrisoarea soțului ei? Cât de greu ar putea să atârne? Nu e decât o acuzație vagădin partea unui escroc mânios.

— Da; dar ar putea stârni discuții dezagreabile dacă el s ar decide să-şi susțină serios cazul.

— Dezagreabile! explodă Archer.

Domnul Letterblair îl privi pe sub sprâncenele sale interogative, iar tânărul, dându-şi seama cât era de inutil să încerce să explice ce avea în minte, îşi plecă în semn de încuviințare capul în timp ce bătrânul domn continuă:

— Divorțul e mereu dezagreabil. Nu eşti de acord cu mine? adăugă el după o clipă de tăcere în aşteptarea unui răspuns.

— Fireşte, spuse Archer.

— Prea bine, atunci, pot conta pe dumneata; familia Mingott poate conta pe dumneata... să o convingi să renunțe la această idee?

Archer şovăi.

— Nu-mi pot asuma angajamentul până nu mă întâlnesc cu madame Olenska, spuse el în cele din urmă.

— Domnule Archer, nu te înțeleg. Vrei să te căsătoreşti cu cineva dintr-o familie asupra căreia planează un scanda-; l os proces de divorț?

— Nu cred că asta are vreo legătură cu cazul. Domnul Letterblair lăsă paharul de porto pe masă şi-l fixă pe tânărul său partener cu o privire prudentă şi temătoare.

Archer înțelese că risca să i se retragă mandatul şi, dintr-un motiv necunoscut, perspectiva nu-i făcea plăcere. Acum că i se încredințase acest caz, nu avea de gând să renunțe la

el şi, ca să evite o asemenea posibilitate, îşi dădu seama că trebuia să-i dea asigurări acelui bătrân domn lipsit de imaginaţie, dar care era conştiinţa juridică a familiei Mingott.

— Vă asigur, domnule, că nu mă voi angaja înainte să mă consult cu dvs. Voiam să spun că aş prefera să nu îmi dau cu părerea pânănu aud ce are de spus madame Olenska.

Domnul Letterblair dădu aprobator din cap în faţa acestui. Exces de prudenţă care făcea cinste celei mai bune tradiţii newyorkeze, iar tânărul, aruncând o privire la ceas, pretextă o altă obligaţie, se scuză şi plecă.

XII

În New York-ul de modă veche cina se servea la ora şapte şi obiceiul de a face vizite după masă, oricât de ridiculizat în cercul lui Archer, era încă larg răspândit, în vreme ce tânărul urca pe Fifth Avenue dinspre Waverley Place, lunga arteră era aproape pustie, în afară de câteva trăsuri oprite în faţa casei Reggie ChiVers (unde se oferea un dineu în onoarea ducelui) şi de silueta unui domn în vârstă, cu palton gros şi fular, care urcă treptele de gresie şi se făcu nevăzut într-un vestibul luminat cu lămpi de gaz. Astfel când traversa Washington Square, Archer observă că bătrânul domn Du Lac era în vizită la verii lui din familia Dagonet iar după ce dădu colţul pe West lOth Street, îl văzu pe dl Skipworth, de la firma sa de avocatură, care mergea, fără îndoială, în vizită la domnişoarele Lanning. Puţin mai sus pe Fifth Avenue, Beaufort îşi făcu apariţia în pragul casei sale proiectându-şi umbra pe fundalul unei lumini scânteietoare şi se urcă în cupeul personal, după care porni spre o destinaţie misterioasă şi probabil inefabilă. Nu era o seară de operă şi nimeni nu dădea vreo petrecere, aşa că ieşirea lui Beaufort era, fără îndoială, de natură clandestină.

Archer o asocie în minte cu o căsuță de dincolo de Lexington Avenue, în care apăruseră recent ghivece cu flori şi draperii împodobite cu panglici la ferestre şi unde, în fața uşii proaspăt vopsite, se zarea adesea cupeul auriu al domnişoarei Fanny Ring.

Dincolo de piramida micuță şi alunecoasă care alcătuialumea doamnei Archer se întindea un cartier ignorat aproape complet şi locuit de artişti, muzicieni şi „oameni care scriau". Aceste crâmpeie comunitare dispersate nu manifestaseră niciodată vreo dorință de a se contopi cu structura socială, în ciuda nenumăratelor lor cutume neobişnuite, se spunea că oamenii erau, în mare parte, destul de respectabili, însă preferau să trăiască izolați de nucleul social newyorkez. În zilele sale de prosperitate, MedoraManson inaugurase un „salon literar", care dispăruse repede din cauză că literații refuzaseră să-l onoreze cu prezența.

Mai făcuseră şi alții aceeaşi încercase, iar în casa familiei Blenkerformată dintr-o mamă dârză şi volubilă şi trei fiice şleampete care o imitau te puteai întâlni cu Edwin Jooth[33] şi Patti, cu William Winter[34] şi cu noul actor shakespearian George Rignold, cu câțiva editori de reviste, critici de muzică şi critici literari.

Doamna Archer şi cunoştințele ei simțeau o oarecare timiditate față de aceste persoane. Erau ciudați, capricioşi, aveau multe necunoscute pe fundalul vieții şi al minții lor. Literatura şi arta erau foarte respectate în cercul lui Archer,

---

[33] Edwin Booth (1833-1893), celebru actor american, care s-a retras de pe scenă câțiva ani, după ce fratele său, John Wilkes Booth, l-a asasinat pe preşedintele Lincoln. *Hamletul* său era considerat cel mai bun din secolul al XIX-lea.

[34] William Winter (1836-1917), critic de teatru şi autor american.

iar mama lui se străduia din răsputeri să le explice copiilor săi la ce nivel superior de farmec şi de erudiţie se aflase societatea atunci când număra în rândurile sale personaje precum Washington Irving[35], Fitz-Greene Halleck[36] şi autorul poemului *The Culprit Fay*[37]*. Cei mai renumiţi autori ai unor personaje umane. Lumea de basm descrisă în versurile poemului desene un univers invizibil pentru oamenii aplicaţi şi practici.*

Theatre des Italiens, pe scurt „Les Italiens" era o operă italiană din Parisul secolului al XIX-lea. Aici au avutloc multe spectacole şi premiere ale operelor compuse de Bellini, Rossini şi Donizetti, între alţii ai acelei generaţii fuseseră „domni"; poate că necunoscuţii care le luaseră locul aveau sentimente mai puţin „elegante", însă originea lor, înfăţişarea, apropierea lor de scenă şi de operă făcea imposibilă aplicarea vechilor criterii newyorkeze în cazul lor.

— În copilăria mea spunea mereu doamna Archer ştiam pe toată lumea dintre Battery şi Canal Street şi doar cunoscuţii noştri aveau trăsuri. Era extrem de uşor să-i identifici pe atunci; acum e deja imposibil şi nici n-aş vrea să încerc.

Doar bătrâna Catherine Mingott, cu lipsa ei de prejudecăţi morale şi cu indiferenţa arivistă faţă de distincţiile mai

---

35 Washington Irving (1783-1859), scriitor american, considerat „primul om de litere" american şi renumit mai ales pentru povestirile sale.

36 Poet american (1790-1867), supranumit „Byron al Americii" şi prieten foarte bun cu Joseph Rodman Drake.

37 Poetul american Joseph Rodman Drake (1795-1820) a scris *The Culprit Fay* în 1819 – conform unei biografii la provocarea unor prieteni care insistau că nu se poate scrie o poezie de basm fără ajutorul unor personaje umane.

subtile putea să treacă peste abisul care despărțea aceste laturi ale societății, însă ea nu deschisese niciodată o carte şi nici nu se uitase la vreun tablou, iar muzica o interesa doar pentru că-i amintea de nopțile ei de gală la Les Italiens şi de zilele sale de triumf la Tuileries. Poate că lui Beaufort care îi egala îndrăzneala, i-ar fi reuşit o asemenea fuziune, însă vila lui elegantă şi valeții cu ciorapi de mătase reprezentau o piedică în calea sociabilității informale. Mai mult chiar, Beaufort era la fel de incult ca bătrâna doamnă Mingott, iar pe „oamenii care scriau" îi considera nişte simpli furnizori plătiți să satisfacă plăcerile celor bogați. Şi nicio persoană destul de bogată încât să-i influențeze opinia nu pusese la îndoială vreodată această perspectivă.

Newland Archer fusese conştient de toate acestea încă din copilărie şi le acceptase ca parte integrantă a structurii universului său. Ştia că existau societăți în care pictorii, poeții, romancierii şi oamenii de ştiință, ba chiar şi marii actori, erau la fel de solicitați ca ducii; îşi închipuise adesea cum ar fi fost să trăiască în intimitatea saloanelor dominatede conversații despre Merimee (a cărui Lettres a une *Inconnue era una dintre lecturile de care nu s-ar fi despărțit, despre Thackeray, Browning, sau William Morris, însă aceste lucruri erau de neconceput la New York, unde societatea s-ar fi nelinişti numai gândindu-se la ele. Archer îi cunoştea pe mai toți „oamenii care scriau", pe muzicieni şi pe pictori; îi întâlnea la Century*[38] *sau prin micuțele cluburi muzicale sau teatrale care începuseră să apară în New York. Îi făcea plăcere să-i întâlnească acolo şi se plictisea cu ei în casa Blenkers, unde îi vedea amestecându-se cu femei înflăcărate şi şleampete, care treceau de la unul la altul ca nişte curiozități capturate; până şi după discuțiile sale cele*

[38] Century Association, celebru club newyorkez fondat în 1847 ca sălaş al „artiştilor, scriitorilor, iubitorilor de litere şi de bele-arte".

maicaptivante cu Ned Winsett, pleca de acolo cu sentimentul că dacă lumea lui era mică, la fel era şi a lor, şi că singura posibilitate de a le extinde pe amândouă era să atingă un nivel de cultură la care să poată fuziona în mod natural.

Îşi aminti de aceste lucruri încercând să-şi închipuie societatea în care trăise şi suferise contesa Olenska şi în care poate cunoscuse plăceri misterioase, îşi aduse aminte cu oarecare amuzament că ea îi spusese că bunica Mingott şi lamilia Welland se opuseseră ideii ei de a trăi într-un cartier" boem", abandonat în mâinile „oamenilor care scriau". Ceea ce-i displăcea familiei ei nu era primejdia, ci sărăcia, însă acea nuanţă îi scăpa contesei, care presupunea că rudele sale considerau că literatura era compromiţătoare.

În ceea ce o privea pe madame Olenska, ei nu-i era frică ele literatură, iar cărţile împrăştiate prin salonul ei (parte a casei unde se presupunea, în general, că n-aveau ce căuta cărţile), deşi erau mai ales opere de ficţiune, îi stârniseră interesul lui Archer cu nume noi precum Paul Bourget[39], Huysmans[40] şi fraţii Goncourt[41]. Meditând la aceste lucruri în timp ce se apropia de uşă, tânărul îşi dădu seama încă o

---

[39] Paul Bourget (1852-1935), romancier şi critic francez care s-a opus curentelor literare dominante ale epocii naturalismul şi raţionalismul considerând că reduceau viaţa spirituală la latura deterministă, ignorând aspecte mult mai importante.

[40] Joris-Karl Huysmans (1848-1907), scriitor francez din curentul „decadenţilor"; textele sale au stârnit polemici aprinse din cauza dezgustului faţă de viaţa modernă şi a profundului pesimism al autorului.

[41] Edmond şi Jules de Goncourt, scriitori naturalişti din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

dată de modul curios în care contesa îi răsturna valorile şi de necesitatea lui de a avea încredere în sine însuşi pentru a se confrunta cu nişte condiţii extrem de diferite de cele pecare le cunoştea asta dacă ar fi vrut să-i fie de vreun folos real în situaţia dificilă în care se afla în acel moment madame Olenska.

Nastasia îi deschise uşa cu un zâmbet misterios. Pe banca din vestibul se afla un palton tivit cu blană de samur, un joben de seară din mătase mată cu iniţialele J.B. Aurite şi un fular din mătase albă; nu mai încăpea nicio îndoială că acele articole costisitoare îi aparţineau lui Julius Beaufort.

Archer se înfurie atât de mult, încât fu cât pe ce să mâzgălească nişte cuvinte pe cartea de vizită şi să plece. Dar îşi aminti că în biletul pe care i-l trimisese contesei Olenska făcuse un exces de discreţie şi nu-i spusese de ce voia să o vadă în particular. Prin urmare, nu era decât vina lui dacă madame Olenska primea şi vizita altor musafiri. Aşa că intră în salon cu hotărârea dârză de a-l face pe Beaufort să se simtă incomod şi să stea mai mult decât el în casa contesei.

Bancherul şedea rezemat de consola căminului, acoperită cu o broderie veche prinsă de nişte candelabre de bronzcu lumânări de biserică din ceară gălbuie. Stătea cu pieptul scos în faţă şi cu umerii lipiţi de poliţa şemineului, sprijindu-şi greutatea pe un picior mare încălţat într-un pantof de lac. Când intră Archer, Beaufort zâmbea şi se uita la gazda sa, care şedea pe o canapea, la dreapta şemineului. O masă plină de flori forma un paravan în spatele canapelei pe care, încadrată de orhideele şi de azaleele pe care tânărul le consideră un prinos din serele lui Beaufort, stătea madame (Menska, cu capul sprijinit într-un braţ dezvelit până la cot de mâneca largă.

Se obişnuia ca doamnele care primeau vizite seara să poarte nişte „veşminte simple de cină”: o armură strâmtă din mătase ivorie, uşor deschisă pe gât, cu volane de danielă

acoperind decolteul şi cu mâneci strâmte cu volane care abia dezveleau încheietura mâinii pentru a expune o brăţară etruscă din aur sau o panglică de catifea, însă madame Olenska, fără să acorde atenţie uzanţelor, era îmbrăcată într-o tunică lungă de catifea roşie tivită înjurai bărbiei şiân partea din faţă cu blană neagră lucioasă. Archer îşi aduse aminte că, în timpul ultimei sale vizite la Paris, văzuse un portret realizat de un nou pictor, Carolus Duran, ale cărui tablouri erau senzaţia Salonului, şi în care doamna pictatăpurta un asemenea halat îndrăzneţ care semăna cu o cuverliiră, cu bărbia cuibărită în blană. Ideea de a purta blănuri noaptea, într-un salon încălzit, avea ceva pervers şi provocator, la fel ca îmbinarea dintre gâtul înfofolit şi braţele goale, însă efectul era, fără nicio îndoială, foarte agreabil.

— Doamne sfinte, trei zile întregi la Skuytercliff! spunea Beaufort cu glasul lui răsunător şi sarcastic în momentul în care intră Archer. Va trebui să vă luaţi toate blănurile şi o sticlă de apă caldă.

— De ce? Atât de friguroasă e casa? întrebă ea, întinzându-i mâna stângă lui Archer, printr-un gest care sugera pe ascuns că se aştepta să i-o sărute.

— Casa nu, dar stăpâna casei da, spuse Beaufort, salutându-l pe tânăr printr-un semn neglijent cu capul.

— Dar mie mi s-a părut atât de amabilă. A venit personal să mă invite. Bunica zice că trebuie să merg negreşit.

— Bineînţeles că bunica zice. Şi eu zic că e un mare pacat că veţi rata micul supeu de stridii pe care vi-l pregătisem la Delmonico's[42] duminica viitoare, cu Campanini[43] şi Scalchi[44]

---

[42] Fondat în 1827, Delmonico's e considerat de mulţi drept primul restaurant din Statele Unite care le oferea clienţilor un decor rafinat meniu à la carte şi, ulterior, listă de vinuri separată.

[43] Italo Campanini (1845-1896), tenor italian. Cum Edith Wharton îşi plasează acţiunea, încă din prima frază a romanului, la începutul anilor

şi un întreg grup de oameni veseli. Contesa se uită gânditoare la bancher şi apoi la Archer.

— Ah, ce ispititor sună! În afară de serata aceea la doamna iStruthers, n-am cunoscut niciun artist de când sunt aici.

— Ce fel de artişti? Eu cunosc vreo doi pictori, amici foarte buni, pe care aş putea să-i aduc aici dacă mi-ai permite, interveni Archer pe un ton sfidător.

— Pictori? Există pictori în New York? întrebă Beaufort, vrând parcă să spună că nuexista niciunul din moment ce el nu le cumpăra tablourile.

— Aş fi încântată, spuse madame Olenska, zâmbindu-i lui Archer. Însă eu mă gândeam, de fapt, la artişti dramatici, la cântăreți, actori, muzicieni. Casa soțului meu era mereu plină de asemenea oameni.

Îl pomenise pe soțul ei ca şi cum acele cuvinte n-ar fi exprimat nicio legătură sinistră şi, pe deasupra, le pronunțase de parcă ar fi oftat după plăcerile pierdute ale vieții matrimoniale. Archer o privi nedumerit, întrebându-se dacă indiferența sau disimularea o făceau să vorbească despre trecut cu atâta uşurință tocmai în clipa în care îşi risca reputația ca să se desprindă de el.

— Nu cred continuă ea, adresându-se ambilor musafiri că neprevăzutul îți poate spori o plăcere. Probabil e o greşeală să te întâlneşti cu aceiaşi oameni în fiecare zi.

— E îngrozitor de plictisitor, în orice caz; New York-ul moare de plictiseală, mormăi Beaufort. Iar când încerc să-l

---

şaptezeci, prezența lui Campanini la New York indică mai precis anul 1873. Campanini a fost în turneu în Statele Unite în 1873 şi în 1879-1880.

44 Sofia Scalchi (1850-1922), soprană italiană; a întreprins un turneu în Statele Unite în 1882.

însufleţesc puţin pentru dumneavoastră, îmi întoarceţi spalole. Haideţi, gândiţi-vă mai bine! Duminică e ultima dumneavoastră şansă, căci Campanini pleacă săptămâna viitoare către Baltimore şi Philadelphia; am rezervat un salon privat şi un Steinway, aşa că vor cânta toată noaptea pentru mine.

— Ce minunat! Pot să mă mai gândesc şi să vă scriu mâine dimineaţă?

I se adresase pe un ton prietenos, deşi cu o minimă aluzie de refuz în glas. Beaufort sesiză nuanţa imediat şi, nefiind obişnuit cu refuzurile, se uită fix la ea, cu o expresie îndârjită în ochi.

— Şi de ce nu acum?

— E o chestiune prea serioasă ca să pot lua o hotărâre la această oră târzie.

— Vi se pare o oră târzie?

Contesa îl privi cu aceeaşi răceală cu care o fixa el.

— Da, fiindcă mai am treburi de discutat cu domnulArcher pentru o vreme.

— Ah, exclamă Beaufort.

Tonul ei nu ascundea nicio invitaţie, aşa că bancherul ridică uşor din umeri, îşi recapătă sângele rece şi-i luă mâna contesei, sărutând-o cu un aer experimentat, după care adăugă din prag:

— Newland, dacă o convingi pe contesă să rămână în oraş, eşti şi dumneata invitat la supeu, spuse Beaufort înainte de a ieşi din cameră cu mersul său apăsat şi arogant.

Preţ de o clipă, Archer îşi spuse că domnul Letterblair probabil o informase pe contesă de venirea lui, însă irelevanţa următoarei ei observaţii îl făcu să se răzgândească.

— Aşadar cunoşti pictori? Te învârti prin cercurile lor? înTrebă ea, cu ochii plini de interes.

— Ah, nu tocmai. N-aş zice că artele au un cerc al lo| aici, niciuna dintre ele, ci reprezintă mai degrabă o perife. Rie de-abia întemeiată.

— Dar te interesează asemenea lucruri?

— Enorm de mult. Când merg la Paris sau la Londra nv ratez nicio expoziție, încerc să mă mențin la curent.

Contesa îşi plecă privirea şi o fixă asupra vârfului ghetuței de satin care se ivea de sub faldurile tunicii ei lungi.

— Şi mie îmi plăcea enorm de mult; viața mea era plină de asemenea lucruri. Dar acum vreau să încerc să nu mă măimplic.

— Vrei să încerci să nu te mai implici?

— Da, vreau să mă lepăd de fosta mea viață, să devin laf fel ca toți cei de aici.

Archer se înroşi.

— Nu vei fi niciodată la fel ca ceilalți, zise el. Contesa îşi arcui puțin sprâncenele drepte.

— Ah, nu spune asta. Dacă ai şti cât de mult îmi displace să fiu diferită!

Chipul i se întunecă precum o mască tragică. Se aplecă în față, prizându-şi genunchii cu mâinile-i subțiri şi-şi desprinse privirea de pe Newland, fixând-o asupra unui loc îndepărtat şi sumbru.

— Vreau să scap de toate, insistă ea. Tânărul aşteptă un moment şi-şi drese glasul.

— Ştiu. Domnul Letterblair mi-a spus.

— A, da?

— De aceea am şi venit. M-a rugat... ei bine, ştii că lucrez la firmă.

Contesa se arătă puțin surprinsă, dar apoi ochii i se... luminară.

— Vrei să spui că te poți ocupa de toate acestea pentru mine? Că pot să discut cu tine şi nu cu domnulLetterblair? Ah, va fi mult mai uşor!

Tonul ei îl înduioşa, iar încrederea îi spori senzația de mulțumire de sine. Înțelese că ea îi vorbise despre afaceri lui Beaufort doar pentru a scăpa de el; iar faptul că îl învinsese pe Beaufort i se părea un adevărat triumf.

— Am venit să discutăm despre asta, repetă el.

Contesa rămase tăcută, cu capul încă proptit în brațul sprij init de spătarul canapelei. Avea chipul palid şi stins, parcă umbrit de roşul aprins al tunicii. Dintr-odată, madame Olenska i se păru lui Archer o figură patetică şi chiar vrednică de milă.

„Acum vine partea dificilă", îşi spuse el, dându-şi seama că simțea aceeaşi aversiune instinctivă pe care i-o critica adesea mamei sale şi contemporanilor ei. Cât de puțină experiență avea cu situațiile neobişnuite! Până şi vocabularul necesar îi era necunoscut şi părea să țină mai degrabă de lumea ficțiunii şi a scenei. Confruntat cu ceea ce urma, se sim|ca la fel de stingherit şi de stângaci ca un copil.

După o pauză, madame Olenska răbufni cu o vehemență neaşteptată:

— Vreau să fiu liberă, vreau să şterg cu totul trecutul!

— Înțeleg asta.

Chipul contesei se aprise.

— Atunci mă vei ajuta?

— Mai întâi şovăi el poate că ar trebui să ştiu puținmai mult.

Contesa părea surprinsă.

— Ştii despre soțul meu? Despre viața mea cu el? Tânărul făcu un semn de încuviințare.

— Bine, atunci ce mai vrei? în țara asta se tolerează asemenea lucruri? Sunt protestantă, Biserica noastră nu interzice divorțul în asemenea cazuri.

— Desigur că nu.

Tăcură amândoi din nou, iar Archer simți că spectrulscrisorii contelui Olenski se interpunea între ei cu un rânjet hidos. Scrisoarea se întindea doar pe jumătate de pagină şi era tocmai ceea ce descrisese tânărul când vorbise despre ea cu domnul Letterblair: o acuzație vagă a unui escroc mânios. Dar oare cât adevăr se ascundea în acele rânduri? Numai soția contelui Olenski se putea pronunța.

— Am aruncat o privire peste hârtiile pe care i le-ai dat domnului Letterblair, spuse Archer într-un sfârşit.

— Şi crezi că ar putea exista ceva mai abominabil?

— Nu.

Contesa îşi schimbă uşor poziția, acoperindu-şi ochii cu mâna ridicată.

— Ştii, bineînțeles continuă Archer că dacă soțul tău se hotărăşte să se apere în acest proces, după cum amenință s-o facă...

— Atunci?

— Poate spune lucruri... lucruri care ar putea fi neplăcute... ar putea fi dezagreabile pentru tine spuse în public, ca să se ducă vorba şi să-ți facă rău chiar dacă...

— Chiar dacă...?

— Vreau să spun că ți-ar putea face rău chiar dacă ar fi lipsite de temei.

Ea păstră tăcerea o bună bucată de vreme; atât de lungă încât, cum nu voia să-şi fixeze privirea pe chipul ei sumbru, tânărul avu timp să-şi întipărească în memorie conturul precis al celeilalte mâini a contesei, cea pe care şi-o ținea pe genunchi, cu fiecare detaliu al celor trei inele de pe inelar şi de pe degetul mic, printre care observă că nu se afla nicio verighetă.

— Şi ce rău ar putea să-mi facă aici aceste acuzații, chiar dacă le-ar face în public?

Tânărului îi stătea pe limbă să exclame: „Biata de tine, mult mai mult rău decât oriunde altundeva!”, în schimb, îi

răspunse pe un ton care, în mintea lui, semăna cu cel al domnului Letterblair:

— Societatea din New York e o lume foarte mică în comparație cu cea în care ai trăit. Şi e guvernată, în ciudaaparențelor, de câțiva oameni cu... ei bine, cu idei cam de modă veche.

Contesa nu spuse nimic, aşa că tânărul continuă:

— Concepțiile noastre despre căsătorie şi divorț sunt exIrem de învechite. Legislația de aici susține divorțul, însăuzanțele noastre sociale, nu.

— Sub nicio formă?

— Mă rog... nu dacă femeia, oricât de lezată şi oricât de ireproşabilă ar fi, are împotrivă o minimă aparență de vinovăție, dacă s-a expus prin orice acțiune neconvențională... unor insinuări ofensive...

Ea îşi plecă mai mult capul, iar el aşteptă din nou, sperând intens să vadă un semn de indignare sau cel puțin un strigăt scurt de protest. Nu se întâmplă nimic.

Ticăitul unui ceas mic de voiaj marca scurgerea minutelor lângă cotul contesei, iar un buştean se rupse în două şi azvârli în şemineu o ploaie de scântei. Toată camera aceea liniştită şi abătută părea să aştepte în tăcere împreună cu Archer.

— Da, şopti ea în cele din urmă, asta îmi spune şi familia mea.

O mică grimasă înflori pe chipul lui Archer.

— E normal...

— Familia noastră, se corectă contesa, făcându-l pe Archer să se înroşească. Fiindcă vei fi vărul meu în curând, continuă ea cu blândețe.

— Aşa sper.

— Şi le împărtăşeşti opinia?

La auzul acestei întrebări, tânărul se ridică, începu să umble prin cameră, fixând cu ochii goi unul dintre tablourile

agățate pe damascul vechi şi roşu, după care se întoarse nehotărât lângă contesă. Cum ar fi putut să-i spună: „Da, dacă c adevărat ce insinuează soțul tău sau dacă n-ai cum să demonstrezi contrariul”.

— Sincer, spuse ea când tânărul se pregătea să ia cuvântul.

Archer îşi coborî privirea asupra focului din şemineu.

— Sincer, atunci, ce ai câştiga ca să compensezi posibilitatea mai bine zis certitudinea potopului de comentanimalice?

— Dar libertatea mea, asta nu valorează nimic?

Lui Archer îi trecu prin minte în acel moment că acuzația din scrisoare era adevărată şi că ea spera să se mărite cu cornplicele culpabilității sale. Cum putea să-i spună că, dacă eai chiar ținea la un asemenea plan, legile Statului i se opuneau implacabil? Simpla bănuială că ea ar fi nutrit aceste gânduri îl împietri şi-l făcu să o privească nerăbdător.

— Dar nu eşti deja liberă ca pasărea cerului? o întrebă el.: Cine te poate atinge? Domnul Letterblair îmi spune că situația financiară a fost aranjată.

— Ah, da, spuse ea cu indiferență.

— Bine, atunci, chiar merită să-ți asumi riscul unei situații mult mai dezagreabile şi mai dureroase? Gândeşte-te laziare, la josnicia lor! Totul e stupid, îngust şi nedrept, darnu putem remodela societatea.

— Nu, consimți ea, pe un ton atât de sleit şi de devastat încât tânărul simți o bruscă remuşcare față de severitatea propriilor gânduri.

— În asemenea cazuri, individul e sacrificat aproape întotdeauna în favoarea aşa-zisului interes colectiv: oameniise-agață de orice convenție care păstrează unitatea familiei şi îi protejează pe copii, dacă aceştia există, îndrugă el mai departe, deşertând inventarul de fraze ce i se adunau

pe buze în dorința să intensă de a acoperi realitatea urâtă pe care părea s-o dezgolească tăcerea ei.

Cum ea nu voia, sau nu putea să articuleze singurul cuvânt care ar fi limpezit atmosfera, el nu voia s-o lase să simtă că încerca să-i examineze secretul. Mai bine să rămână la suprafața lucrurilor, în prudentul stil newyorkez de modă veche, decât să-şi asume riscul dezvăluirii unei răni pe carenu o putea vindeca.

— E treaba mea, îți dai seama continuă el să te ajut să vezi aceste lucruri la fel ca oamenii care țin cel mai mult la line. Familiile Mingott, Welland, van der Luyden, toți prietenii şi cunoscuții tăi. Dacă nu ți-aş arăta cinstit cum judecă eiaceste chestiuni, n-ar fi corect din partea mea, nu-i aşa?

Archer vorbise pe un ton stăruitor, aproape implorând-o prin râvna lui să umple acea tăcere prăpăstioasă. Iar ea răspunse încetişor:

— Nu, n-ar fi corect.

Focul se mistuise în tăciuni cenuşii, iar una dintre lămpi clipocea ca şi cum le-ar fi cerşit atenția. Madame Olenska se ridică, o stinse şi se întoarse lângă şemineu, dar fără să-şireia locul de pe canapea.

Faptul că rămăsese în picioare însemna că nu mai era nimic de adăugat, aşa că Archer se ridică şi el din fotoliu.

— Prea bine, voi face cum vrei tu, spuse ea pe un ton tăios. Sângele năvăli înroşindu-ifruntea lui Archer; surprins de supunerea ei bruscă, tânărul îi prinse cu stângăcie amândouă mâinile într-ale lui.

— Eu... eu chiar vreau să te ajut, spuse el.

— Şi chiar mă ajuți. Noapte bună, vere.

Archer se aplecă şi-şi lipi buzele de mâinile ei reci şi inerte. Contesa şi le retrase, iar el se îndreptă spre uşă, îşi găsi paltonul şi pălăria la lumina slabă a lămpii de gaz din hol şi se cufundă în noaptea de iarnă, răbufnind din cauza

elocvenței tardive a ființelor incapabile să se exprime în momentul potrivit.

XIII

Teatrul Wallack era ticsit în acea seară.

Se juca *The Shaughraun, cu Dion Boucicault în rolul! principal şi cu Harry Montague*[45] *şi Ada Dyas*[46] *în rolurile îndrăgostiților. Popularitatea admirabilei companii de teatruengleze era pe culmi, iar Shaughraun se juca de fiecare dată cu sala plină. Balcoanele explodau de entuziasm, iar în sală şi în loji oamenii zâmbeau discret la dialogurile răsuflate şi la situațiile absurde, delectându-se însă cu piesa la fel caspectatorii de la balcon.*

Piesa conținea un episod care ținea întreaga sală ca pe ghimpi: cel în care Harry Montague, după o scenă tristă şi aproape monosilabică cu domnişoara Dyas, îşi lua rămas-bun de la ea şi se întorcea să plece. Actrița, care stătea în picioare lângă şemineu, cu privirea fixată asupra focului, purta o rochie cenuşie din caşmir, fără cordoane sau podoabe la modă, muiată pe silueta ei înaltă şi revărsându-i-se în falduri lungi până la picioare. La gât avea o panglică îngustă de catifea neagră, ale cărei capete îi alunecau pe spate.

Când curtezanul se îndepărta, ea se sprijinea cu brațele de polița şemineului şi-şi ascundea chipul în mâini. El se oprea în prag şi o privea, apoi se furişa înapoi, ridica unul dintre capetele panglicii de catifea, îl săruta şi părăsea

---

[45] Henry James Montague (1844-1878), actor american născut în Anglia; a jucat rolul căpitanului Molineux în premiera piesei *The Shaughraun...*

[46] Actriță irlandeză (1834-1908); rolul Claire Folliott din *The Shaughraun* al lui Boucicault a fost marele rol al carierei sale.

camera fără ca ea să-l audă sau să-şi schimbe poziția. Iar în mijlocul acestei despărțiri tăcute, cădea cortina.

Tocmai pentru această scenă se ducea Newland Archer să vadă *The Shaughraun. I se părea că despărțirea lui Montague de Ada Dyas era la fel de minunată ca orice scenă pe care o văzuse cu Croisette*[47] *şi Bressant*[48] *la Paris sau cu Madge Robertson şi Kendal*[49] *la Londra. Şi, prin reticența sa, prin amărăciunea mută, îl înduioşa mai mult decât cele mai faimoase efuziuni histrionice.*

În acea seară, scena respectivă avea un efect şi mai covârşitor, aducându-i aminte deşi nu-şi dădea seama ele ce de modul în care se despărțise de madame Olenska după discuția lor confidențială care avusese loc cu o săptămână sau zece zile în urmă.

Ar fi fost la fel de greu să găsească vreo asemănare între cele două situații ca şi între fizionomiile persoanelor în cauză. Newland Archer nu putea pretinde că se apropia de frumusețea romantică a tânărului actor englez, iar domnişoaraDyas era o roşcată înaltă cu o constituție monumentală şi un chip palid şi plăcut în urâțenia lui, care era total diferit de înfățişarea expresivă a lui Ellen Olenska. Tot aşa cum Archer şi madame Olenska nu erau doi îndrăgostiți care se despărțeau într-o tăcere sfâşietoare; erau un avocat şi o clientă care îşi luau rămas-bun după o discuție ce-i lăsase avocatului cea mai proastă impresie

---

47 Sophie Alexandrine Croisette (1848-1901), actriță franceză, membră a Comedie Franaise din 1868.

48 Jean Baptiste Prosper Bressant (1815-1886), actor francez, membru al Comedie Franaise din 1854.

49 Margaret şi William Hunter Kendal, cuplu de faimoşi actori-manageri de teatru britanici.

despre cazul clientei sale. Unde se afla, aşadar, asemănarea care-i făcea inima tânărului să galopeze plină de o emoţie retrospectivă? I se părea că că punsul se regăsea în talentul misterios al contesei Olenska, de a sugera posibilităţi tragice şi înduioşătoare, dincolode experienţa vieţii cotidiene.

Ea nu-i spusese nici măcar un cuvânt care să-i dea această impresie, dar făcea parte din ea, ca o proiecţie aatmosferei misterioase şi bizare în care trăise, sau ca ceva inerent dramatic, pătimaş şi neobişnuit din personalitatea ei. Archer avusese dintotdeauna înclinaţia de a crede că soarta şi împrejurărilejoacăun rol neînsemnat în modelarea norocului oamenilor m comparaţie cu tendinţa lor înnăscută dea permite să li se întâmple anumite lucruri. Observase încă de la început aceasta tendinţă la madame Olenska. Tânăra retrasă şi aproape pasivăi se părusea fi exact genul de persoană căreia îi erau hărazite aceste lucruri, oricât de mult s-ar fi ferit ea din calea lor şi oricât ar fi încercat să le evite. Aspectul fascinant era ca ea trăise într-o atmosferă atât de încărcată de dramatism meat propria-i tendinţă de a-l provoca trecuse aparent neobservata. Tocmai ciudata lipsă a oricărei capacităţi de a fi surprinsa îi lăsa lui Archer impresia că fusese smuls dintr-un vârtej: lucrurile pe care ea le accepta cu uşurinţă ofereau măsura acelora împotriva cărora se răzvrătise. Archer plecase din casa ei convins că acuzaţia contelui Olenski nu era lipsită de temei. Persoana misterioasă care figura în trecutul soţiei sale drept „secretarul" lui probabil că fusese recompensată pentru contribuţia la evadarea contesei. Contextulde care fugise ea era intolerabil, incredibil, indescriptibilera tânără, era speriată, era disperată-ce-ar fi putut fi mai firesc decât să se arate recunoscătoare faţă de salvatorul ei? Regretabil era că recunostiinţa o aşeza, în ochii legii şi ai lumii, la acelaşi nivel cu abominabilul său soţ. Archer o făcuse să înţeleagă atâta lucru, aşa cum era de datoria lui. Totodată, o mai

făcuse să înțeleagă că New York-ul naiv şi amabil, pe a cărei amplă indulgență se părea că se bizuisealeasa, era tocmai locul unde n-ar fi trebuit să se aştepte laun asemenea sentiment.

Fusese extrem de dureros pentru Archer să-i explice clar m est lucru şi să o vadă acceptându-l cu resemnare. Se simțeaatras de ea prin sentimente confuze de gelozie şi compasiune, de parcă greşeala ei, recunoscută printr-o mărturisirefinală, ar fi pus-o la mila lui, umilind-o şi făcându-i-o totodată mult mai dragă. Archer se bucura că madame Olenska îi dezvăluise acest secret lui şi nu în fața atitudinii critice a domnului Letterblair, sau a privirii jenate a familiei ei. Îşi asumaseimediat obligația de a-i asigura pe aceştia că ea renunțase la Ideca de a intenta divorț, bazându-şi decizia pe faptul că înțelesese inutilitatea unei asemenea proceduri. Şi toți, cu o infinilft senzație de uşurare, îşi întorseseră de îndată privirile dela „situația dezagreabilă" de care tocmai îi scutise contesa.

— Eram sigură că Newland va reuşi, spusese doamna Welland, mândră de viitorul său ginere.

Iar bătrâna doamnă Mingott, care îl convocase la o întrevedere confidențială, îl felicitase pentru ingeniozitatealui şi adăugase cu nerăbdare:

— Prostuța de ea! Eu însămi i-am zis că era absurd. Să vrea să treacă drept Ellen Mingott, fată bătrână, când are norocul să fie o femeie căsătorită şi contesă pe deasupra!

Aceste incidente îi reamintiseră cu o asemenea intensitate lui Archer ultima sa discuție cu madame Olenska încât, atunci când căzu cortina după despărțirea celor doi actori, tânărul îşi simți ochii plini de lacrimi şi se ridică să părăsească teatrul.

Făcând asta, se întoarse cu fața spre capătul opus al sălii şi o zări pe doamna la care tocmai se gândea aşezată într-o lojă cu Beaufort, Lawrence Lefferts şi încă vreo doi domni.

Nu-i mai vorbise între patru ochi din acea seară şi încercase să evite să fie văzut împreună cu ea. Însă privirile li se întâlniră şi, cum doamna Beaufort îl recunoscu în acelaşi timp şi-i făcu un gest apatic de invitație, n-avea cum să nu se ducă la loja lor.

Beaufort şi Lefferts îi făcură loc şi, după ce schimbă câteva cuvinte cu doamna Beaufort, care prefera mereu să fie frumoasă şi să nu trebuiască să deschidă gura, Archer se aşezăân spatele contesei Olenska. În lojă nu mai era decât domnulSillerton Jackson, care îi povestea domnului Beaufort pe un ton confidențial despre recepția dată duminică de doamnaLemuel Struthers (unde se şi dansase, după cum îi spuseseră câteva persoane). La adăpostul acestei reiatări circumstanțiale, pe care doamna Beaufort o asculta cu surâsul ei perfect şi cu capul plecat în unghiul potrivit ca să fie văzută din profil de cei din sală, madame Olenska se întoarse şi vorbi aproape în şoaptă.

— Crezi întrebă ea, privind spre scenă că îi va trimite un buchet de trandafiri galbeni mâine dimineață?

Archer se înroşi, iar inima îi tresări de mirare. O vizitase doar de două ori pe madame Olenska şi, de fiecare dată, îi trimisese câte o cutie de trandafiri galbeni, de fiecare dată fără carte de vizită. Ea nu mai făcuse aluzie la flori până în acel moment, iar tânărul presupuse că nu-şi închipuise vreodată că el ar fi expeditorul. Faptul că acum ea recunoştea darul într-un mod atât de neaşteptat, asociindu-l cu despărțirea afectuoasă de pe scenă, îl umplu de o plăcere agitată.

— Şi eu mă gândeam la asta... mă pregăteam să ies din teatru ca să duc cu mine această imagine, spuse el.

Spre mirarea lui, chipul contesei se îmbujora, căpătând o culoare intensă, fără ca ea să se poată abține. Madame Olenska îşi plecă privirea asupra binoclului de operă din

sidef pe care îl ținea în mâinile acoperite cu mănuşi fine şi spuse, după o scurtă tăcere:

— Ce faci cât e May plecată?

— Îmi văd de muncă, răspunse el, uşor deranjat de întrebare.

Respectând un obicei bine înrădăcinat, familia Welland plecase cu o săptămână în urmă la St. Augustine[50], unde îşi petreceau mereu ultima parte a iernii, din grijă față de presupusa sensibilitate a bronhiilor domnului Welland. Acesta era un bărbat blând şi tăcut, fără opinii, dar cu multe tabieturi, în care nimeni nu se putea amesteca. Iar unul dintre aceste tabieturi le impunea soției şi fiicei sale să-l însoțească în călătoria anuală în sud. Continuitatea vieții casnice era absolut necesară pentru liniştea sa sufletească; dacă n-ar fi avut-o cu el pe doamna Welland, n-ar fi ştiut de unde să-şi ia propria perie de păr şi nici n-ar fi reuşit să găsească timbre pentruscrisori.

Cum toți membrii familiei se adorau reciproc, iar domnul Welland era obiectul central al idolatriei lor, soției sale şi lui May nu le trecuse niciodată prin cap să-l lase să plece singur la St. Augustine. Iar fiii săi, care erau amândoi în avocatură şi nu puteau părăsi New York-ul în timpul iernii, i se alăturau de Paşti şi îl însoțeau pe drumul de întoarcere.

Lui Archer îi era imposibil să discute dacă era neapărat necesar ca May să-şi însoțească tatăl. Reputația doctoruluifamiliei Mingott era *bazată, în mare parte, pe pneumonia pe care domnul Welland n-o avusese niciodată; prin urmare, insistența sa asupra sejurului la St. Augustine era neînduplecată. Inițial, avuseseră de gând să nu anunțe logodna lui May până la întoarcerea din Florida, iar acum nu se puteau aştepta ca devansarea acestei date să-i modifice*

---

[50] Oraş din Florida, cel mai vechi port de pe suprafața continentală a Statelor Unite.

planurile domnului Welland. Lui Archer i-ar fi plăcut să-i însoțească în voiaj şi să se bucure de câteva săptămâni de soare şi plimbări cu barca împreună cu logodnica sa. Însă şi el era îngrădit de obiceiuri şi convenții. Oricât de puțin anevoioase ar fi fost îndatoririle sale profesionale, întreg clanul Mingott l-ar fi acuzat de frivolitate dacă le-ar fi sugerat să-şi ia o vacanță în toiul iernii. Aşa că acceptase plecarea luiMay cu resemnarea care îşi închipuia că va fi unul dintre principalele componente ale vieții sale conjugale.

Îşi dădea seama că madame Olenska îl privea pe subpleoapele plecate.

— Am făcut ce doreai... ce m-ai sfătuit, spuse ea brusc.

— Ah, mă bucur, răspunse Archer, stânjenit că ea abordasubiectul într-un asemenea moment.

— Înțeleg că aveai dreptate, continuă ea, cu răsuflarea întretăiată, însă uneori viața e dificilă... derutantă...

— Ştiu.

— Şi voiam să-ți spun că realmente înțeleg că aveai dreptate. Şi că îți rămân recunoscătoare, încheie ea, ducându-şi repede la ochi binoclul de operă, în vreme ce uşa lojii se deschise, iar vocea puternică a lui Beaufort le răsună în urechi.

Archer se ridică şi ieşi din lojă şi din teatru.

Cu o zi înainte primise o scrisoare de la May Welland, în care, cu specifica-i candoare, ea îl ruga să fie „amabil cu Ellen" în lipsa ei. „Te place şi te admiră atât de mult şi ştii că, deşi nu lasă să se vadă, e încă foarte singură şi nefericită. Nu cred că bunica o înțelege şi nici unchiul LovellMingott. Ei chiar o cred mult mai mondenă şi mai amatoarede societate decât este ea, de fapt. Iar eu îmi dau seama cât de plictisitor trebuie să i se pară New York-ul, deşi familia. Nu va recunoaşte aşa ceva. Cred că e obişnuită cu nenumărate lucruri pe care noi nu le avem aici: muzică minunată, spectacole şi celebrități artişti, autori şi toți

oamenii inteligenți pe care îi admiri tu. Bunica nu poate înțelege că ea şi-ar dori altceva în afară de petreceri şi rochii, dar îmi dau seama că tu eşti aproape singurul din New York care poate vorbi cu ea despre ceea ce o interesează cu adevărat".

Ce înțeleaptă era May a lui şi cât de mult o iubise pentru acea scrisoare! însă nu avusese de gând să dea curs îndemnului ei; în primul rând, era prea ocupat şi, ca bărbat logodit, au avea chef să joace prea vădit rolul de apărător al contesei Olenska. I se părea că ea ştia să se apere de una singură mult mai bine decât îşi imagina ingenua May. Îl avea pe Beaufort la picioare, domnul van der Luyden îi dădea târcoale ca o zeitate protectoare şi avea numeroşi candidați (printre care şi Lawrence Lefferts) care-şi aşteptau oportunitatea să se ivească la orizontul apropiat. Totuşi, de fiecare dată când o vedea sau schimba câte o vorbă cu ea, avea sentimentul că, la urma urmei, candoarea lui May era aproape ca un har al divinității. Ellen Olenska era singură şi nefericită.

XIV

Când ieşi în foaier, Archer dădu peste prietenul său, NedWinsett, singurul dintre cei pe care Janey îi numea „oamenii lui deştepți" cu care îl interesa să abordeze subiecte mai profunde decât banalele discuții de la club sau din restaurant.

Îl zărise în celălalt capăt al sălii, cu spinarea lui gârbovită şi cu costumul uzat, şi observase că, la un moment dat, ochii i se îndreptaseră spre loja lui Beaufort. Îşi dădură mâna, iar Winsett îi propuse să meargă să bea o halbă la un mic restaurant german de la colțul străzii. Cum Archer nu avea dispoziția potrivită pentru genul de discuție pe care ar

fi purtat-o cu siguranță într-un asemenea loc, îi refuză invitația sub pretextul că avea treabă de făcut acasă.

— Ei bine, şi eu am de lucru la o adică; deci voi încerca să fiu şi eu un ucenic sârguincios ca tine.

Porniră pe jos împreună, iar Winsett îi zise imediat:

— Uite, ceea ce mă interesează e cum o cheamă pe doamna brunetă din loja aceea elegantă în care te-am zărit, cu soții Beaufort, dacă am văzut eu bine. Cea de care pare atât de îndrăgostit amicul tău Lefferts.

Fără să ştie de ce, Archer se simți uşor deranjat. De ce naiba voia Ned Winsett să ştie cum o chema pe Ellen Olenska? Şi, mai presus de toate, de ce-i asocia numele cu al lui Lefferts? Acest tip de curiozitate nu era obişnuit la Winsett; însă, la urma urmei, era jurnalist, îşi aminti Archer.

— Sper că nu vrei un interviu, râse el. Ah, nu un interviu, ci doar o întrevedere, replică Winsett. Adevărul e că mi-e vecină cam bizar cartierul pentru ca o asemenea frumusețe să se stabilească acolo şi a fost extrem de amabilă cu băiețelul meu, care a căzut în curtea ei fugind după pisoi şi s-a julit destul de tare. Ea a venit în goană, cu capul gol, ducându-l în brațe, cu genunchii superb pansați, şi a fost atât de înțelegătoare şi de frumoasă, încât soția mea a rămas prea uluită ca s-o mai întrebe cum o cheamă.

O văpaie plăcută îi încinseinima lui Archer. Povestea nu avea nimic extraordinar: orice femeie ar fi făcut acelaşi lucru pentru copilul unui vecin, însă i se păru că era tipic pentru Ellen să dea fuga cu capul descoperit, cu copilul în brațe, şi s-o impresioneze atât de tare pe biata doamnă Winsett, încât aceasta să uite s-o întrebe cum se numeşte.

— Este contesa Olenska, nepoata bătrânei doamne Mingott.

— Zău aşa, o contesă! făcu Net Winsett. Ei bine, nu ştiam că şi contesele sunt vecine atât de amabile. Fiindcă cei dinfamilia Mingott nu-s deloc amabili.

— Ar fi, dacă i-ai lăsa.

— Mă rog...

Era vechea şi interminabila lor dispută despre opoziția încăpățânată a „oamenilor deştepți" de a-i frecventa pe mondeni, iar amândoi ştiau că n-avea niciun rost s-o lungească.

— Mă întreb, interveni Winsett, cum se face că o contesă locuieşte în mahalaua noastră?

— Fiindcă nu-i pasă nici cât negru sub unghie unde locuieşte, aşa cum nu-i pasă deloc de micile noastre repere sociale, spuse Archer, cu o mândrie secretă față de modul în care şi-o închipuia.

— Hmmm, presupun că a trăit la case mai mari, comentă amicul său. Ei bine, eu o iau încolo.

Winsett o luă pe Broadway, cu umerii căzuți şi târându-şi picioarele, iar Archer rămase uitându-se după el şi meditându-dia ultimele sale vorbe.

Ned Winsett avea acele scântei de perspicacitate, care reprezentau latura lui cea mai interesantă şi care-l făceau mereu pe Archer să se întrebe de ce-i permiseseră să accepte cu atâta nepăsare eşecul la o vârstă la care majoritatea bărbaților se străduiesc să izbândească.

Archer ştia că Winsett avea soție şi copil, dar nu-i văzuse niciodată. Cu Ned se întâlnea mereu la Century sau în vreo speluncă de-ale jurnaliştilor şi oamenilor de teatru, precum restaurantul unde îi propusese Winsett să bea o halbă de bere. Îi dăduse de înțeles lui Archer că soția lui era invalidă, ceea ce putea fi adevărat sau ar fi putut la fel de bine să însemne că biata doamnă ducea lipsă de aptitudini sociale sau de haine de seară sau de ambele. Winsett însuşi simțea o ură sălbatică față de practicile sociale; Archer, care îşi

schimba hainele seara, fiindcă i se părea un obicei mai curat şi mai comod, şi care nu se oprise niciodată să se gândească că aspectele precum curăţenia şi confortul erau două dintre cele mai scumpe componente ale oricărui buget modest, considera că atitudinea lui Winsett făcea parte din acea plictisitoare poză „boemă” ce-i făcea întotdeauna pe oamenii de lume (care-şi schimbau hainele fără discuţie şi care nu vorbeau tot timpul despre câţi servitori ţineau în casă) să pară mult mai modeşti şi mai puţin timizi decât ceilalţi. Cu toate acestea, Winsett îl stimula întotdeauna şi, ori de câte ori zărea chipul bărbos şi slab şi ochii melancolici ai jurnalistului, îl ridica din colţul lui şi-l lua la o lungă discuţie.

Winsett nu era jurnalist din plăcere. Era un adevărat om de litere, născut înainte de a-i sosi vremea într-o lume care nu avea nevoie de literaţi, însă, după ce publicase un volum de scurte opinii literare desăvârşite din care se vânduseră o sută douăzeci de exemplare, treizeci fuseseră dăruite, restul fiind probabil distruse de editori (conform contractului) pentru a face loc unor materiale mai comerciale, Winsett îşi abandonase adevărata vocaţie şi acceptase o slujbă de corector editorial la un săptămânal feminin, unde modelele de rochii şi tiparele erau alternate cu poveşti de dragoste plasate în Noua Anglie şi reclame la băuturi fără alcool.

Când vorbea despre *Hearth-fires (aşa se numea revista), era amuzant peste măsură, însă sub hazul lui se ascundeaamărăciunea searbădă a tânărului care încercase şi se dăduse bătut. Conversaţia lui îi dădea mereu lui Archer o idee despre propria-i viaţă şi despre cât de sărăcăcioasă era în conţinut, însă viaţa lui Winsett, la urma urmei, era şi mai săracă şi, deşi fondul lor comun de interese şi de curiozităţi intelectuale le însufleţea discuţiile, schimbul de opinii rămânea, în general, în limitele unui diletantism meditativ.*

— Adevărul este că viaţa n-a fost dreaptă cu niciunul dintre noi, îi spusese odinioară Winsett. Eu sunt lefter, n-am ce-i face. Am un singur produs de oferit, dar aici nu există piaţă pentru aşa ceva şi nici nu va exista cât voi trăi eu. Însă tu eşti liber şi înstărit. De ce nu te zbaţi? Există o singură cale spre succes: să intri în politică.

Archer îşi dădu capul pe spate şi râse. Se contura de îndată diferenţa ireconciliabilă dintre oamenii ca Winsett şi ceilalţi cei de tipul lui Archer, în cercurile alese, toată lumea ştia că, în America, „un gentleman n-ar putea intra în politică", însă, din moment ce nu-i putea explica asta lui Winsett în asemenea termeni, Archer preferă să răspundă evaziv:

— Uită-te la cariera bărbaţilor cinstiţi din politica americană! Nu ne vor acolo.

— Cine sunt cei care nu ne vor? De ce nu vă strângeţi cu toţii ca să le luaţi locul?

Râsul lui Archer se transformă treptat într-un surâs uşor îngâmfat. N-avea rost să mai lungească discuţia: toată lumea cunoştea soarta tristă a puţinilor domni care-şi riscaseră bunul nume intrând în politica municipală sau statalădin New York. Trecuse deja epoca în care se mai puteau face asemenea lucruri; ţara încăpuse pe mâinile patronilor şi ale emigranţilor, iar oamenii decenţi erau nevoiţi să se mulţumească cu domenii precum sportul şi cultura.

— Cultura! Da, dacă am avea-o! Dar n-avem decât câteva petice micuţe, pe ici pe colo, care se ofilesc din lipsă de... ei bine, de prăsire şi de altoire; sunt ultimele rămăşiţe ale vechii tradiţii europene pe care au adus-o cu ei strămoşii voştri. Dar voi sunteţi o minoritate vrednică de milă: n-aveţi centra, n-aveţi concurenţă şi nici public. Sunteţi ca tablourile de pe pereţii unei case goale: *Portretul unui domn. Nu veţi ajunge la nimic, niciunul dintre voi, până nu vă*

suflecați mânecile şi treceți la lopețile cu bălegar. Asta sau emigrarea... Doamne! Dacă aş putea să emigrez!

Archer ridică din umeri în mintea lui şi reluă discuția despre cărți, domeniu în care Winsett, deşi şovăia, era mereu interesant. Să emigreze! Ca şi cum un gentleman ar putea să-şi părăsească patria! Nu putea să emigreze, aşa cum nici nu putea să-şi suflece mânecile şi să treacă la bălegar. Un gentleman trebuia să stea acasă şi să se abțină. Dar n-aveai cum să-l faci pe un om ca Winsett să înțeleagă asta. Şi tocmai de aceea cluburile literare şi restaurantele exotice din NewYork, deşi păreau un caleidoscop la prima vedere, se dovedeau a fi, în cele din urmă, doar o cutie mai mică, cu desene mai banale decât firele de țărână de pe Fifth Avenue.

A doua zi dimineață, Archer colindă în zadar oraşul în căutare de trandafiri galbeni. Din acest motiv ajunse târziu la birou şi, constatând că întârzierea lui nu interesa pe nimeni, se simți năpădit de o senzație bruscă de exasperare față de inutilitatea complicată a vieții sale. De ce nu putea să fie, în acel moment, pe plaja din St. Augustine, împreună cu May Welland? Nu păcălea pe nimeni prefăcându-se că e ocupat profesional. În firmele de avocatură de modă veche precum cea condusă de domnul Letterblair, care se dedicau mai ales administrării marilor domenii şi investițiilor „conservatoare", existau mereu câte doi sau trei tineri înstăriți şi fără ambiții profesionale, care, vreme de câteva ore pe zi, se aşezau la birou şi îndeplineau sarcini triviale, sau citeau pur şi simplu ziarele. Deşi se presupunea că se cuvenea ca ei să aibă o ocupație, chestiunea brută a câştigării banilor era încă privită cu dispreț, iar avocatura, fiind o profesie, era considerată o ocupație mult mai potrivită pentru un domn decât afacerile, însă niciunul dintre aceşti tineri nu-şi făcea mari speranțe de a avansa în carieră şi nici nu avea vreo dorință sinceră s-o facă. Peste

mulți dintre ei se aşternea deja vizibil spectrul verde al rutinei.

Archer se înfiora la gândul că i s-ar putea întâmpla şi lui acelaşi lucru. Fireşte, el avea alte gusturi şi interese; îşi petrecea vacanțele călătorind prin Europa, lega prietenii cu „oamenii deştepți" la care se referise May şi, în general, încerca să se mențină „la curent", după cum se exprimase, oarecum nostalgic, față de madame Olenska. Dar după nuntă, ce avea să se aleagă de această îngustă lizieră a vieții în care se trăiau experiențele reale? Văzuse deja destui tineri care avuseseră acelaşi vis ca şi el, deşi poate nu la fel de pătimaş, şi care se cufundaseră treptat în rutina placidă şi luxoasă a părinților lor.

De la birou îi trimise un bilet contesei Olenska printr-un curier, întrebând-o dacă îi putea face o vizită în acea după-amiază şi rugând-o să-i lase un răspuns la club. Însă, când ajunse la club, nu găsi nimic şi nici a doua zi nu primivreo scrisoare. Această tăcere neaşteptată îl jignea irațional şi, deşi a doua zi dimineață văzu un mănunchi superb de trandafiri galbeni în vitrina unei florării, îl lăsă acolo. Abia în a treia dimineață primi câteva rânduri trimise prin poştăde contesa Olenska. Spre mirarea lui, biletul venea de la Skuytercliff, unde se retrăseseră soții van der Luyden de îndată ce-l conduseseră pe duce la vapor.

„Am fugit", începea abrupt scrisoarea (fără introducerea obişnuită) „a doua zi după ce ne-am întâlnit la teatru, iar aceşti buni prieteni m-au primit. Voiam linişte ca să reflectez. Aveai dreptate când mi-ai zis cât de buni sunt; mă simt în absolută siguranță aici. Mi-ar fi plăcut să fii şi tu aici cu noi". Biletul se încheia cu un salut convențional, fără nici oaluzie la data întoarcerii la New York.

Tonul biletului îl surprinse pe tânăr. De ce anume fugea madame Olenska şi de ce simțea nevoia să se afle în siguranță? Primul gând care îi dădu prin cap fu o

amenințare întunecată din străinătate, dar apoi îşi spuse că el nu cunoştea stilul epistolar al contesei şi că acesta ar putea merge până la o exagerare foarte colorată. Femeile exagerează întotdeauna; cu atât mai mult ea, care nu stăpânea engleza la perfecție şi care adesea vorbea de parcă ar fi tradus din franceză. „Je me suis evadee”[51] în această formulare, era o propoziție care sugera imediat posibilitatea ca ea să fi vrut pur şi simplu să scape de o serie de obligații plictisitoare, ceea ce putea fi foarte adevărat, căci el o considera o femeie capricioasă, care se plictisea repede de plăcerea momentului, îl amuza gândul că soții van der Luyden o duseseră a doua oară la Skuytercliff şi, de această dată, pe o perioadă nedeterminată. Porțile de la Skuytercliff se deschideau doar rareori şi cu zgârcenie în fața musafirilor, iar puținii privilegiați se alegeau cel mult cu câte un sfârşit de săptămână friguros, însă, în ultima sa vizită la Paris, Archer văzuse fermecătoarea piesă a lui Labiche *Le Voyage de M. Perrichon şi-şi aminti de ataşamentul stăruitor şi neabătut al domnului Perrichon față de tânărul pe care îl salvase din ghețar. Soții van der Luyden o salvaseră pe madame Olenska de la o soartă aproape la fel de înghețată şi, deşi erau multe alte motive să se simtă atraşi de ea, Archer ştia că, dincolo de ele, se afla hotărârea onorabilă şi încăpățânată de a continua s-o salveze.*

Simți o dezamăgire limpede când află că era plecată din oraş. Dar îşi aduse aminte aproape imediat că, numai cu o zi înainte, el însuşi refuzase invitația de a-şi petrece următoarea duminică împreună cu familia Reggie Chivers, la casalor de pe Hudson, la numai câteva mile de Skuytercliff.

---

[51] Am evadat, am fugit (fr.).

Se săturase de multă vreme de petrecerile zgomotoase ale amicilor lui la Highbank, de plimbările cu barca, de săniuş, de drumurile în săniile cu pânze, de promenadele lungi prin zăpadă şi de savoarea generală a flirturilor uşurele şi a festelor şi mai uşurele. Tocmai primise un pachet de cărţi noi de la librarul său din Londra şi preferase perspectiva unei duminici liniştite acasă, cu acest tezaur. Dar acum se îndrepta spre biroul clubului, unde scrise o telegramă urgentă şi-i spuse servitorului să o trimită imediat. Ştia că pe doamna Reggie n-o deranja dacă invitaţii săi se răzgândeau brusc şi că în casa ei flexibilă se găsea întotdeauna o cameră disponibilă.

XV

Newland Archer ajunse la casa familiei Chivers vineri seara, iar sâmbătă parcurse conştiincios toate ritualurile specifice unui sfârşit de săptămână în Highbank.

De dimineaţă se plimbase cu sania cu pânze împreună cu gazda sa şi cu câţiva oaspeţi mai temerari, iar după-amiază străbătuse „ferma” împreună cu Reggie şi ascultase, în grajdurile amenajate cu grijă, expuneri lungi şi impresionate despre cai. După ceai, stătuse de vorbă într-un colţ al salonului luminat de flăcările focului cu o tânără doamnă care se declarase cu inima zdrobită în ziua anunţării logodnei lui, dar care de-acum se arăta foarte nerăbdătoare să-i vorbească despre propriile speranţe de căsătorie. Şi, în cele din urmă, pe la miezul nopţii, participase la strecurareaunui caras auriu în patul unui oaspete, se deghizase în hoţ în baia unei mătuşi speriate şi urmărise zorii în timpul unei bătăi cu perne care se desfăşurase prin toată casa, din camerele copiilor până în pivniţă, însă duminică, după prânz, împrumutăo sanie şi se îndreptă spre Skuytercliff.

Dintotdeauna se spusese că reşedinţa de la Skuytercliff era o vilă italiană. Cei care nu fuseseră niciodată în Italia credeau asta, dar şi unii dintre cei care cunoşteau ţara. Casa fusese construită de domnul van der Luyden în tinereţe, la întoarcerea din „grand tour”[52] şi în vederea viitoarei sale căsătorii cu domnişoara Louisa Dagonet. Era o structură din lemn, amplă şi pătrată, cu ziduri văruite în nuanţe de verzui şi alb, cu un portic corintic şi pilaştri canelaţi întreferestre. De pe terenul ridicat unde se afla casa coborau terase mărginite cu balustrade şi urne în stilul gravurilor în oţel şi care conducea spre un lac mic, cu formă nereguiată, cu o margine de asfalt dominată de bizare conifere plângătoare.La stânga şi la dreapta, faimoasele peluze fără buruieni, cu „exemplare” de copaci (fiecare dintr-o altă specie) se îndepărtau spre rânduri lungi de pajişti împodobite cu ornamente complicate din fier forjat. Iar jos, într-o mică vale, se afla casa de piatră cu patru încăperi pe care o construise primul *patroon pe pământul concesionat în 1612.*

Pe fundalul stratului uniform de zăpadă şi al cerului plumburiu de iarnă, vila italiană era o imagine cam înfiorătoare. Chiar şi în timpul verii te-ar fi ţinut la distanţă şi nici cei mai curajoşi arbuşti nu se apropiaseră niciodată la mai mult de zece metri de îngrozitoarea sa faţadă. Când Archer sună la uşă, clinchetul clopoţelului păru să răzbată ca unecou printr-un mausoleu, iar surprinderea majordomului care îi răspunse, într-un final, fu atât de mare, de parcă l-arfi trezit din somnul de veci.

Din fericire, Archer făcea parte din familie şi, prin urmare, oricât de nelegitimă ar fi fost sosirea lui, era îndreptăţit să

---

[52] Călătorie amplă prin Europa, cu un scop eminamente cultural, care făcea parte, pe vremuri, din educaţia tinerilor din elita socială, mai ales britanică.

afle că madame Olenska plecase cu trăsura, cu doamna van der Luyden, la slujba de după-amiază de la biserică, cuexact trei sferturi de ceas înainte.

— Domnul van der Luyden, continuă majordomul, e acasă, domnule, însă cred că îşi termină siesta sau citeşte numărul de ieri din *Evening Post. L-am auzit spunând, domnule, când s-a întors de la biserică de dimineaţă, că avea de gând să-şi arunce un ochi peste Evening Post după prânz. Dacă vreţi, domnule, aş putea merge să trag cu urechea la uşa bibliotecii...*

Însă Archer îi mulţumi şi-i spuse că va merge să se întâlnească cu doamnele, iar majordomul, evident uşurat, îi închise uşa cu un gest afectat.

Un rândaş îi duse sania la grajduri, iar Archer o tăie prin parc spre şosea. Satul Skuytercliff era la numai o milă şi jumătate distanţă, dar tânărul ştia cădoamna van der Luyden nu mergea niciodată pe jos şi că trebuia să rămână pe şosea ca să-i vadă trăsura. Totuşi, foarte repede zări apropiindu-se, pe o cărare care traversa şoseaua, o siluetă zveltă într-o mantie roşie, cu un câine mare alergând înainte. Archer se grăbi, iar madame Olenska încremeni pe loc, cu un zâmbet de bun venit pe buze.

— Ah, ai venit! zise ea şi-şi scoase mâna din manşon.

Mantia roşie o făcea să pară veselă şi însufleţită, ca acea Ellen Mingott de altădată. Tânărul o luă de mână şi râse, spunându-i:

— Am venit să văd de ce fugeai.

Chipul contesei se întunecă, dar îi răspunse:

— Ah, mă rog... vei vedea în curând. Răspunsul îl derută.

— Vai! Vrei să spui că eşti prizonieră?

Contesa dădu din umeri, cum făcea Nastasia, şi replicăpe un ton mai voios:

— Hai să ne punem în mişcare. M-a luat frigul după predică. Şi ce contează, acum că eşti tu aici ca să mă aperi?

Sângele îi năvăli în tâmple lui Archer, care atinse un pliu din mantia contesei.

— Ellen, ce se întâmplă? Trebuie să-mi spui.

— Ah, imediat; hai săne întrecem mai întâi mi-au înghețat picioarele, strigă ea şi, ridicându-şi mantia, o rupse la fugă prin zăpadă, cu câinele făcând salturi în jurul ei şi lătrând sfidător. Preț de o clipă, Archer se opri s-o privească, încântat de scânteierea meteorului roşu prin omăt Apoi o luă după ea şi se întâlniră, gâfâind şi râzând, la o portiță ce dădea spre parc.

Ea ridică privirea şi-i zâmbi.

— Ştiam că ai să vii!

— Asta demonstrează că voiai să vin, răspunse el, bucurându-se peste măsurăde prostioara lor.

Sclipirea albă a copacilor umplea aerul cu propria-i strălucire misterioasă, iar în timp ce păşeau prin zăpadă, pământul părea să cânte sub picioarele lor.

— De unde ai venit? întrebă madame Olenska. El îi spuse, adăugând:

— Am venit pentru că am primit biletul tău.

După o scurtă tăcere, ea îi zise cu un fior imperceptibilân glas:

— May te-a rugat să ai grijă de mine.

— Nu trebuia să mă roage nimic.

— Vrei să spui că e atât de limpede că sunt neajutorată şi vulnerabilă? Voi toți mă considerați atât de vrednică de milă! însă femeile de aici nu par... nu par să simtă niciodată nevoia, ca sfinții din ceruri.

El îi spuse aproape în şoaptă:

— Ce fel de nevoie?

— Ah, nu mă întreba! Eu nu vorbesc limba ta, îi replică ca arțăgoasă.

Răspunsul îl izbi ca o lovitură, iar Archer se opri pe cărare, privind-o fix.

— Atunci pentru ce am venit, dacă nu vorbesc limba ta?

— Ah, dragul meu prieten! suspină ea, punându-şi mâna cu delicatețe pe brațul lui Archer, care o rugă pe un ton serios:

— Ellen, de ce nu vrei să-mi spui ce s-a întâmplat? Ea dădu iar din umeri.

— Se întâmplă vreodată ceva în ceruri?

El rămase tăcut şi mai făcură câțiva paşi fără să schimbe o vorbă, în cele din urmă, ea spuse:

— Îți voi spune... dar unde, unde? Nu am nici măcar un minut de singurătate în casa aceea ca un pension uriaş, cu toate uşile larg deschise, prin care intră mereu câte un servitor aducând ceai, sau lemne pentru foc, sau ziarul. Există vreun loc într-o casă americană unde să poți sta singur? Sunteți atât de timizi şi totuşi atât de publici. Am tot timpul senzația că m-aş fi întors la mănăstire, sau că aş fi pe scenă, în fața unui public îngrozitor de politicos care nu aplaudă niciodată.

— Ah, nu-ți place de noi! exclamă Archer.

Tocmai treceau pe lângă casa vechiului*patroon, cu pereții ei chirchiți şi cu ferestruicile pătrate grupate compact înjurul unei vetre centrale. Obloanele erau larg deschise, iar printr-unul dintre geamurile proaspăt spălate Archer zări flăcările focului.*

— Ia te uită, casa e deschisă! zise el. Ea nu se clinti.

— Nu. E doar pentru azi. Eu voiam s-o văd, iar domnul van der Luyden a pus să se facă focul şi să se deschidă ferestrele ca să ne oprim aici la întoarcerea de la biserică.

Urcă scările în fugă şi încercă mânerul uşii.

— N-au încuiat-o încă. Ce noroc! Hai înăuntrusă stăm liniştiți de vorbă. Doamna van der Luyden s-a dus să-şi viziteze mătuşile bătrâne de la Rhinebeck şi n-o să ne simtă nimeni lipsa acasă pentru încă un ceas.

Tânărul o urmă în holul îngust. Entuziasmul său, doborât de ultimele ei cuvinte, se aprinse cu un avânt irațional. Căsuța îmbietoare, cu lambriurile şi alămurile scânteind la lumina focului, era parcă creată ca prin farmec pentru a-i găzdui pe ei. Un strat gros de tăciuni mocnea încă în vatra din bucătărie, sub o oală de fier agățată de un suport străvechi. Pe podeaua cu dale se aflau dispuse față în față nişte fotolii cu fundul de trestie, iar pe rafturile de pe pereți stăteau aliniate şiruri de porțelanuri de Delft. Archer se aplecă şi aruncă un lemn peste tăciunii aprinşi.

Scoțându-şi mantia, madame Olenska se aşează pe un scaun. Archer se rezemă de şemineu şi se uită la ea.

— Acum râzi, dar când mi-ai scris erai nefericită, zise el.

— Da, răspunse ea, şi se opri o clipă, însă n-am cum să fiu nefericită cu tine aici.

— Nu voi rămâne prea mult, replică el, strângând din buze în încercarea de a spune doar strictul necesar şi nimicmai mult.

— Nu, ştiu deja. Dar eu sunt nechibzuită: trăiesc momentul în care sunt fericită.

Aceste cuvinte i se strecurară în suflet ca o ispită şi, pentru a-şi închide simțurile în fața ei, se îndepărtă de şemineu şi îşi fixă privirea asupra trunchiurilor întunecate ale copacilor pe fundalul oceanului de zăpadă. Dar era ca şi cum şi ea s-ar fi mutat din loc, fiindcă o mai vedea încă, aşezată între el şi copaci, aplecată asupra focului cu zâmbetul ei indolent. Archer îşi simți inima bătând nestăpânită. Ce-ar fi fost dacă tocmai de el fugise contesa, dacă asta ar fi aşteptat să-i spună până când se regăsiseră singuri în acea cameră secretă?

— Ellen, dacă chiar îți sunt de ajutor, dacă chiar voiai să vin aici, spune-mi ce ai, spune-mi de ce anume fugi, insistă el.

Vorbi fără să-şi schimbe poziția, fără să se întoarcă spre ea măcar; dacă avea să se întâmple, trebuia să se întâmple aşa, cu întreg spațiul a camerei între ei doi, în timp ce el încă îşi ținea privirea fixată în zăpada de afară.

Ea păstră tăcerea un lung răstimp, în care Archer şi-o imagină, aproape auzind-o, apropiindu-se pe furiş de el ca să-şi arunce brațele uşoare în jurul gâtului lui. În timp ce aştepta, tremurând trup şi suflet la gândul miracolului ce se apropia, ochii săi întrevăzură mecanic imaginea unui bărbat îmbrăcat într-un palton gros, cu gulerul ridicat, care înainta pe potecă spre casă. Era Julius Beaufort.

— Ah! strigă Archer, izbucnind înrâs.

Madame Olenska țâşnise de la locul ei şi se mutase lângă el, strecurându-şi mâna într-ale lui. Dar, după ce aruncă o privire pe fereastră, păli şi se dădu înapoi.

— Deci asta era? întrebă Archer ironic.

— Nu ştiam că e aici, şopti madame Olenska.

Mâna ei era încă în mâinile lui Archer, însă acesta se îndepărtă de ea şi, îndreptându-se spre holul îngust, deschise uşa casei.

— Salut, Beaufort, pe aici! Madame Olenska teaştepta, spuse el.

A doua zi dimineață, pe drumul de întoarcere la New York, Archer retrăi cu o intensitate istovitoare ultimeleclipe de la Skuytercliff.

Beaufort, deşi vădit deranjat să-l găsească împreună cu madame Olenska, înfruntase situația cu obişnuita-i aroganță. Modul său de a-i ignora pe oamenii a căror prezență îl deranja le dădea acestora, dacă erau sensibili, o senzație de invizibilitate, de nonexistență. În timp ce toți trei traversau împreună parcul, Archer era conştient de această senzație ciudată de separare de trup. Şi, oricât de umilitoare ar fi fost pentru orgoliul lui, îi dădea avantajul imaterial de a observa fără să fie observat.

Beaufort intrase în căsuță cu obişnuita-i siguranță de sine, însă surâsul său nu reuşise să-i şteargă încruntarea depe frunte. Era cât se poate de limpede că madame Olenska nu ştiuse că el va veni, deşi, din ceea ce-i spusese lui Archer, se întrezărea şi această posibilitate, în orice caz, era evident că nu-i spusese unde se ducea când plecase din New York, iar dispariția ei inexplicabilă îl exasperase. Presupusul motiv al apariției lui era că descoperise, cu o noapte înainte, o „căsuță perfectă" care nu era pe piață, dar care era ideală pentru ea şi care ar fi fost vândută cât ai zice peşte dacă n-ar filuat-o imediat. Apoi Beaufort se lansă într-o tiradă de false reproşuri pentru problemele pe care i le provocase contesa, dispărând tocmai când el găsise respectiva căsuță. Dacă acest nou sistem de a vorbi printr-un fir ar fi fost puțin mai apropiat de perfecțiune, v-aş fi putut spune totul din oraş şi mi-aş fi încălzit picioarele, în acest moment, la tocul de la club, în loc să umblu după dumneavoastră prinzăpadă, mormăi el, deghizând o iritare reală sub aspectul unei supărări disimulate.

Madame Olenska profită de prilej ca să devieze discuția la posibilitatea formidabilă că într-o zi vor putea conversa de-a adevăratelea de pe o stradă pe alta, sau chiar ce vis incredibil dintr-un oraş într-altul. Această idee le evocă tuturor imagini din Edgar Poe şi Jules Verne, iar acest gende banalități le vin pe buze în mod firesc chiar şi celor mai inteligenți atunci când vorbesc în pripă şi deschid subiectul unei noi invenții care pare incredibilă pentru moment. Şi chestiunea telefonului îi conduse în siguranță până în vilafamiliei van der Luyden.

Doamna van der Luyden nu se întorsese încă, iar Archer îşi luă rămas bun şi ieşi să-şi recupereze sania, în vreme ce Beaufort o urmă înăuntru pe contesa Olenska. Având în vedere cât de puțin apreciau soții van der Luyden vizitele neaşteptate, era puțin probabil să fie invitat la cină, ci mai

degrabă trimis la gară să ia trenul de ora nouă. Însă era sigur că mai mult de-atât n-avea să obțină, căci ar fi fost de neconceput pentru gazdele sale ca un domn care călătorea fără bagaj să dorească să-şi petreacă noaptea în casa lor şi li s-ar fi părut de prost gust să-i propună aşa ceva cuiva ca Beaufort, cu care aveau legături de o cordialitate foarte limitată.

Beaufort ştia toate acestea şi probabil că prevăzuse problemele, iar faptul că întreprinsese o călătorie atât de lungă pentru o recompensă atât de mică îi oglindea nerăbdarea. Era fără îndoială pe urmele contesei Olenska, iar Beaufort urmărea un singur obiectiv atunci când umbla după femei frumoase. Se săturase de mult de casa lui plictisitoare şi lipsită de copii şi, pe lângă alte consolări mai permanente, era mereu în căutare de aventuri cu femei din propriul cerc social. Acesta era bărbatul de care fugea, fără nicio îndoială, madame Olenska: singura întrebare care se mai punea era dacă fugise fiindcă insistențele lui îi displăceau sau fiindcă nu avea destulă încredere în sine însăşi ca să le reziste. Bineînțeles, mai exista şi posibilitatea ca toată povestea cu evadarea ei să fi fost un simplu pretext, iar plecarea din oraş, numai o stratagemă.

Archer nu credea cu adevărat asta. Oricât de puțin ar fi cunoscut-o pe madame Olenska, începea să creadă că-i putea citi chipul şi, dacă nu chipul, cel puțin glasul. Iar amândouă îi trădaseră supărarea, ba chiar exasperarea, la apariția bruscă alui Beaufort. Însă, la urma urmei, dacă aşa stăteau lucrurile, nu era oare mai bine astfel decât ca ea să fi plecat din New York cu scopul expres de a se întâlni cu el? Dacă făcuse asta, încetase să mai fie o femeie demnă de interes şi trecuse în categoria celor mai vulgare ipocrite: o femeie care avea o aventură cu Beaufort se „eticheta” într-o manieră iremediabilă.

Nu, era de o mie de ori mai rău dacă, judecându-l pe Beaufort şi probabil disprețuindu-l, ea se simțea totuşi atrasă de el datorită calităților care-i ofereau un avantaj asupra tuturor bărbaților din jurul ei: cunoaşterea a două continente şi a două societăți, amiciția sa neceremonioasă cu artişti, actori şi, în general, figuri publice şi disprețul său nepăsător față de prejudecățile autohtone. Beaufort era vulgar, era incult, era mândru de banii săi. Însă detaliile vieții sale şi acea viclenie înnăscută îl făceau mai atrăgător decât alți bărbați, superiori lui la nivel*noral şi social, oameni al căror orizont era delimitat de Battery şi de Central Park. Cum ar fi putut cineva care provenea dintr-o lume mai vastă să nu simtă diferența şi să nu se lase atras de ea?

Într-o răbufnire de supărare, madame Olenska îi spusese lui Archer că nu vorbeau aceeaşi limbă, iar tânărul ştia că, în *anumite privințe, avea dreptate, însă Beaufort înțelegea până şi cea mai mică flexiune a dialectului ei, pe care îl vorbea fluent: perspectiva lui asupra vieții, tonul şi atitudinea sa erau doar o reflexie mai grosolană a celor dezvăluite în scrisoarea contelui Olenski. Toate acestea ar fi putut reprezenta dezavantajul său în fața soției contelui Olenski, însă Archer era prea inteligent ca să creadă că o femeie tânără ca Ellen Olenska ar respinge neapărat tot ceea ce-i amintea de trecutul său. Poate că se credea cufundată într-o rebeliune completă față de acest trecut, însă ceea ce o fascinase înainte probabil că o mai fascina şi acum, deşi împotriva propriei voințe.*

Aşadar, cu o imparțialitate dureroasă, tânărul analiză cazul lui Beaufort şi pe cel al victimei lui Beaufort. Tânjea din tot sufletul să clarifice ideile contesei şi uneori îşi imagina că ea nu-i ceruse decât această clarificare.

În acea seară îşi despacheta cărțile primite de la Londra. Cutia era plină de tomuri pe care le aşteptase cu nerăbdare:

un nou volum de Herbert Spencer[53], o culegere de povestiri splendide ale prolificului Alphonse Daudet şi un roman intitulat *Middlemarch[54], despre care criticii scrisereră recent lucruri foarte interesante. Refuzase trei invitaţii la cină ca să se dedice acestui ospăţ literar, însă deşi devora paginile cu bucuria senzorială a unui iubitor al cărţilor, nu ştia ce citea şi lăsă din mână o carte după alta. Dintr-o dată, printre ele, zări un mic volum de versuri pe care-l comandase fiindcă îi plăcuse titlul: Casa vieţii, îl deschise şi se trezi cufundat într-o atmosferă diferită de toate ambianţele din cărţi: atât de caldă, atât de bogată şi, totuşi, atât de inefabil delicată, încât conferea o frumuseţe nouă şi obsedantă celor mai primitive pasiuni umane. Toatănoaptea căută în acele pagini fermecate viziunea unei femei cu chipul lui Ellen Olenska, însă, când se trezi a doua zi dimineaţă şi privi casele de piatră de pe partea cealaltă a străzii şi se gândi la biroul său din cabinetul domnului Letterblair şi la strana familieidin Grace Church, ora petrecută în parcul din Skuytercliff se transformă într-o imagine la fel de îndepărtată de hotarele realităţii probabile ca şi viziunile sale nocturne.*

— Doamne, Newland, ce palid arăţi! comentă Janey pnvmdu-l peste ceştile de cafea de la micul dejun. Iar mama lui adăugă:

— Newland, dragule, am observat că ai cam tuşit în ultima vreme. Sper că nu exagerezi cu munca.

Amândouă doamnele erau convinse că, sub despotismul de fier al partenerilor principali, viaţa tânărului se

---

[53] Sociolog şi filosof englez (1820-1903), adept al darwinismului social şi al teoriei că evoluţia socioculturală era tot o formă a supravieţuirii celui mai puternic.

[54] Roman de George Eliot publicat în 1871, considerat una dintre capodoperele literare ale perioadei victoriene.

consumaân cele mai istovitoare trude profesionale, iar lui nu i se păruse niciodată necesar să le risipească această iluzie.

Următoarele două-trei zile se scurseră foarte anevoios Gustul cotidianului era ca cenuşa şi, de câteva ori, se simţi îngropat de viu sub povara viitorului său. Nu mai primise nicio veste despre contesa Olenska sau despre căsuţa perfectă şi deşi se întâlnise la club cu Beaufort, se salutaseră scurt cu capul peste mesele de whist. Abia într-a patra seară găsi un bilet aşteptându-l acasă. „Vino mâine târziu. Trebuie să-ţi explic. Ellen". Acestea erau singurele cuvinte din bilet.

Tânărul, care trebuia să ia masa în oraş, îşi îndesă biletul în buzunar şi zâmbi uşor în faţa formulării franţuzite. După cină, se duse să vadă o piesă de teatru şi de-abia la întoarcerea acasă, după miezul nopţii, scoase din nou misiva contesei Olenska şi o reciti încet, de mai multe ori Putea să-i răspundă în mai multe feluri, pe care le cumpăni cu mare grijă de-a lungul acelei nopţi de veghe agitate. Varianta pe care o alese, de dimineaţă, fu să-şi adune câteva haine într-un portmantou şi să se îmbarce pe vaporul care pleca în aceeaşi după-amiază către St. Augustine.

XVI

Coborând pe nisipoasa stradă principală din St. Augustine către casa despre care i se spusese că era a domnului Welland şi zărind-o pe May Welland stând sub o magnolie cu soarele strălucindu-i în păr, Archer se întrebă de ce nu venise mai devreme.

Acolo era adevărul, realitatea, viaţa care-i aparţinea, iar el, care credea că dispreţuieşte piedicile arbitrare, se temuse să lipsească de la birou ca nu cumva lumea să creadă că-şi lua câteva zile de vacanţă!

— Newland! S-a întâmplat ceva? fu prima exclamație alui May.

Tânărul îşi spuse că ar fi fost mai „feminin” dacă ea i-arfi citit imediat în ochi de ce venise.

— Da, mi-ani dat seama că trebuie să te văd, răspunse el. Roşeața fericită de pe chipul lui May înlătură orice urmă de răceală din mirarea ei, iar Archer înțelese cât de uşor va fi iertat şi că slaba dezaprobare a domnului Letterblair va fifoarte repede dată uitării cu un simplu surâs al unei familiitolerante.

Fiind foarte devreme, strada principală nu era un loc potrivit pentru saluturi formale, iar Archer tânjea să fie singur cu May şi să-şi reverse toată afecțiunea şi nerăbdarea. Maiera încă o oră până la micul dejun servit târziu de familia Welland şi, în loc să-l invite în casă, fata îi propuse să facă o plimbare până la o veche livadă de portocali din afara oraşului. Tocmai fusese la o promenadă cu barca pe râu, iarsoarele care acoperea valurile cu un strat aurit părea s-o fi prins în năvodul său. Vântul îi adia prin păr, făcându-l să strălucească precum nişte fire de argint peste obrajii bronzați, iar ochii îi păreau şi ei mai luminoşi, aproape aurii în limpezimea lor tinerească, în timp ce se plimba alături de Archer cu mersul său legănat, pe chip i se aşternea seninătatea inexpresivă a unei tinere atlete din marmură.

Pentru nervii încordați ai lui Archer, această imagine era la fel de mângâietoare ca cerul senin şi apele leneşe ale râului. Se aşezară pe o bancă sub portocali, iar el o cuprinse cu brațele şi o sărută. Era ca şi cum ar fi băut dintr-un izvor rece peste care se revărsa căldura soarelui, însă, din câte se părea, îmbrățişarea lui era mai vehementă decât crezuse, fiindcăMay se îmbujora şi se retrase de parcă ar fi speriat-o.

— Ce e? o întrebă zâmbind.

— Nimic, răspunse ea, privindu-l surprinsă.

Se simțeau stingheriți amândoi, iar May îşi retrase mâna dintr-a lui. Era prima dată când o sărutase pe buze, în afară de îmbrățişarea fugitivă din sera lui Beaufort, iar tânărul îşi dădu seama că o tulburase şi o făcuse să-şi piardă calmul indiferent şi tineresc.

— Spune-mi ce faci toată ziua, zise el, încrucişându-şi brațele pe sub capul lăsat pe spate şi trăgându-şi pălăria în fațăca să se ferească de lumina orbitoare a soarelui. S-o facă să vorbească despre lucruri familiare şi simple i se părea cel mai bun mod de a-şi continua şirul independent al propriilor gânduri. Aşa că începu s-o asculte povestindu-i pe un ton firesc cum înotase, cum se plimbase cu barca şi fusese la călărit, intercalând câteva dansuri la hanul rudimentar, când sosea câte un vas de război. La han poposea un grup de oameni plăcuți din Philadelphia şi din Baltimore, iar familiaSelfridge Meny venise pentru trei săptămâni, fiindcă Kate Merry avusese bronşită. Plănuiau să traseze un teren de tenis pe nisip, însă, în afară de Kate şi May, nimeni n-avea rachetă, iar ceilalți, în mare parte, nici n-auziseră vreodatădespre acest sport.

Toate aceste activități îi ocupau aproape tot timpul şi nu apucase nici măcar să arunce o privire la cărțulia cu hârtie pergament pe care i-o trimisese Archer cu o săptămână înainte *(Sonetele portugheze*[55]*); însă ştia deja pe de rost versurile poeziei Cum s-a dus vestea cea bună din Ghent în Aix*[56]*, fiindcă fusese unul dintre primele lucruri pe care i le*

---

[55] Culegere de 44 de sonete de dragoste scrise de Elizabeth Barret Browning între 1845-1846 şi publicate în 1850, care se referă, în mare parte, la perioada dinaintea căsătoriei cu Robert Browning.

[56] Poezie de Robert Browning, referitoare la pacea de la Ghent din 1814, care pecetluia încheierea conflictului dintre Statele Unite şi Marea Britanie.

citise el. Şi îi spuse încântată că Kate Merry nici măcar nu auzisede vreun poet pe nume Robert Browning.

Apoi sări brusc de pe bancă, spunând că vor întârzia la micul dejun. Cei doi grăbiră pasul ca să se întoarcă în căsuța veche, cu veranda decolorată şi cu gardul viu netăiat cu geranii de nuanțe indigo şi trandafirii, unde se instalase familia Welland să-şi petreacă iarna. Sensibilitatea sa casnică îl făcea pe domnul Welland să deteste incomoditatea hotelului neîngrijit din sud, motiv pentru care doamna Welland se vedea nevoită, an de an, să improvizeze, cu costuri uriaşe şi biruind greutăți aproape insurmontabile, o gospodărie compusă, în parte, din servitori nemulțumiți din New York, al căror număr se completa cu slugi africane din rezerva locală.

— Doctorii vor ca soțul meu să se simtă ca acasă, altminteri ar fi atât de nefericit, încât clima nu i-ar face niciun bine, le explica doamna Welland, în fiecare iarnă, compătimitorilor amici din Philadelphia şi Baltimore.

În acel moment, domnul Welland, radios de fericire în fața unui mic-dejun garnisit ca prin minune cu tot soiul dedelicatese, îi spunea lui Archer:

— Iată-ne, dragul meu, trăim literalmente într-o tabără. Le spun soției mele şi lui May că vreau să le învăț să trăiască fără toate avantajele confortului.

Sosirea neaşteptată a tânărului îi surprinsese la fel de mult pe domnul şi pe doamna Welland ca şi pe fiica lor. Însă lui Archer îi dăduse prin cap să invoce pretextul că se simțise încolțit de o răceală primejdioasă, iar pentru domnul Welland acest motiv era mai mult decât suficient ca să justifice părăsirea oricărei îndatoriri.

— Trebuie să ai mare grijă, mai ales la începutul primăverii, îi zise el, umplându-şi farfuria cu clătite aurii pe care le scaldă în sirop. Dacă aş fi fost şi eu la fel de prudent la vârsta ta, May ar dansa acum la petreceri în loc să-şi

petreacă iernile în această pustietate, împreună cu un bătrân invalid.

— Ah, dar îmi place la nebunie aici, tată, o ştii prea bine! Măcar dacă Newland ar putea rămâne cu noi, mi-ar plăceade o mie de ori mai mult aici decât la New York.

— Newland trebuie să rămână până scapă de răceală, spuse doamna Welland cu îngăduinţă.

Iar tânărul râse şi spuse că-şi amintea că avea şi el o profesie, la urma urmei.

Totuşi, după un schimb de telegrame cu cabinetul de avocatură, reuşi să rămână răcit o săptămână; situaţia căpăta o nuanţă ironică ştiind că indulgenţa domnului Letterblair se datora, în parte, modului satisfăcător în care tânărul său partener rezolvase problematicul caz al divorţului Olenski. Domnul Letterblair îi spusese doamnei Welland că domnul Archer făcuse „un serviciu nepreţuit" întregii familii şi că bătrâna doamnăManson Mingott era deosebit de mulţumită. Şi, într-o zi când May ieşise să se plimbe cu tatăl său în singurul vehicul din toată localitatea, doamna Welland profită de prilej ca să abordeze un subiect pe care-l evita mereu în prezenţa fiicei sale.

— Mă tem că ideile lui Ellen diferă de ale noastre. Aveadoar optsprezece ani când Medora Manson a dus-o înapoi în Europa, îţi aminteşti ce agitaţie s-a produs când a apărut îmbrăcată în negru la balul ei de prezentare în societate? Unalt capriciu de-ale Medorei, dar de data aceasta a fost aproape profetic! Au trecut vreo doisprezece ani de-atunci şi, între timp, Ellen nu s-a mai întors în America. Nu-i de mirare că s-a europenizat cu totul.

— Însă societatea europeană nu prea tolerează divorţul; contesa Olenska a crezut că acţiona conform principiiloramericane atunci când şi-a cerut libertatea.

Era prima dată când tânărul îi pronunța numele după plecarea de la Skuytercliff şi simți sângele năvălindu-i în obraji. Doamna Welland zâmbi compătimitoare.

— Povestea aceasta se înscrie exact în genul de lucruri extraordinare pe care străinii le născocesc despre noi. Ei cred că servim masa la ora două şi că sprijinim divorțul! Tocmai de aceea mi se pare atât de absurd să-i primim cu brațele deschise când vin la New York. Ne acceptă ospitalitatea, după care se întorc acasă şi repetă aceleaşi prostii despre noi.

Archer nu făcu niciun comentariu, iar doamna Welland continuă:

— Dar îți suntem extrem de recunoscători că ai convins-o pe Ellen să renunțe la această idee. Bunica ei şi unchiul Lovell nu reuşeau să se înțeleagă cu ea; amândoi ne-au scris că numai tu ai reuşit s-o faci să se răzgândească de fapt chiar aşa i-a zis ea însăşi bunicii sale. Are o admirație nemărginită față de tine. Biata Ellen... a fost dintotdeauna o copilă îndărătnică. Mă întreb care-i va fi soarta.

„Soarta ei va fi cea la care am silit-o cu toții", îi venea lui să răspundă. „Dacă voi preferați să fie amanta lui Beaufort în loc s-o vedeți măritată cu vreun bărbat decent, nu mai încape nicio îndoială că ați ales calea cea mai potrivită".

Se întrebă ce-ar fi zis doamna Welland dacă ar fi pronunțat acele cuvinte cu glas tare în loc să le rostească în sinea lui. Îşi închipui dispariția bruscă a linişti de pe trăsăturile ei senine şi neclintite, cărora controlul obişnuit în fața fleacurilor le dăduse un aer de autoritate artificială. Chipul doamnei Welland încă mai păstra urmele unei frumuseți pline de prospețime, ca cea a fiicei sale, iar Archer se întrebă dacă şi fața lui May era condamnată să se îngraşe şi săse transforme, la vârsta mijlocie, în aceeaşi imagine a inocenței invincibile.

Ah, nu, nu voia ca May să aibă acel gen de inocență inocența care izolează mintea de imaginație şi inima de experiență!

— Cred cu toată sinceritatea, continuă doamna Welland, că dacă această poveste îngrozitoare ar fi apărut în ziare, ar fi fost o lovitură mortală pentru soțul meu. Nu cunosc niciun amănunt; singurul lucru pe care îl cer e să nu ştiu nimic, i-am şi spus-o bietei Ellen când a încercat să-mi vorbească despre asta. Având deja în grijă un invalid, trebuie să-mi mențin mintea ageră şi veselă, însă domnul Welland a fost extrem de tulburat, a avut nițică febră în fiecare dimineață, când aşteptam să primim veşti despre decizia lui Ellen. Îi era groază că fiica lui ar afla că asemenea lucruri sunt cu putință, însă, firește, dragă Newland, şi tu te-ai simțit la fel. Ştiam cu toții că te gândeai la May.

— Mă gândesc întotdeauna la May, replică tânărul, ridicându-se ca să pună capăt conversației.

Avusese de gând să profite de prilejul conversației împarticular cu doamna Welland pentru a insista asupra devansării datei nunții, însă nu găsea argumente cu care s-o convingă şi se simți uşurat când îi văzu pe domnul Welland şi pe May ajungând la uşă.

Singura lui speranță era să încerce s-o convingă din noupe May, iar în ziua dinaintea plecării ieşi cu ea la o plimbare prin grădina neîngrijită a misiunii spaniole. Contextul era plin de aluzii la panorama europeană, iar May, care arăta splendid cu o pălărie cu boruri largi ce arunca o umbră demister în ochii ei prea limpezi, radia de înflăcărare în timp ce el îi vorbea despre Granada şi Alhambra.

— Am putea să le vedem chiar primăvara aceasta, am putea petrece Săptămâna Mare în Sevilia, insistă el, exagerându-şi cererea, în speranța unei concesii mai mari.

— Pastele în Sevilia? Săptămâna viitoare începe postul! râse ea.

— Şi de ce nu ne-am căsători în post? replică Archer, însă ea se arătă atât de revoltată încât tânărul îşi înţelese greşeala.

— Bineînţeles că n-am vrut să spun aşa ceva, draga mea, dar la scurtă vreme după Paşti, ca să ne putem îmbarca la sfârşitul lunii aprilie. Sunt sigur că nu voi avea nicio problemăla birou.

May zâmbi visătoare la auzul acestei posibilităţi, însă el îşi dădu seama că logodnica sa se mulţumea să viseze. Era ca şi cum l-ar fi ascultat citind cu glas tare din cărţile lui de poezii lucruri frumoase care nu s-ar putea întâmpla niciodată în realitate.

— Ah, te rog, Newland, continuă! Descrierile tale sunt aşa de captivante!

— Însă de ce-ar trebui să fie numai nişte descrieri? De cen-am putea să le transformăm în realitate?

— O vom face, dragul meu, fireşte că o vom face, dar la anul, spuse ea, şovăind.

— Nu vrei să devină reale mai curând? Nu te pot convinge să fugi cu mine chiar acum?

Ea îşi plecă uşor capul, făcându-se nevăzută sub complicitatea pălăriei cu boruri largi.

— De ce să mai visăm un an întreg? Uită-te la mine, draga mea! Nu înţelegi cât de mult te doresc de soţie?

Ea rămase încremenită o clipă, după care îşi ridică ochii şi îl fixă cu o privire plină de o dragoste atât de disperată, încât Newland aproape că-şi retrase braţele de pe mijlocul ei. Dar, brusc, privirea i se schimbă şi deveni de nepătruns.

— Nu sunt sigură dacă înţeleg bine, zise ea. E cumva pentru că nu eşti sigur că vei continua să ţii la mine?

Archer sări de pe scaun.

— O, Doamne... poate... nu ştiu, răbufni el furios.

May Welland se ridică şi ea; când se priviră, i se parii că logodnica sa crescuse în înălţime şi în demnitate feminină. Păstrară amândoi tăcerea o clipă, de parcă i-ar fi îngrozit neaşteptata direcţie a cuvintelor lor, după care ea spuse aproape în şoaptă:

— Dacă aşa stau lucrurile... e cineva la mijloc întrenoi doi?

— Cineva la mijloc... între noi doi? repetă Archer foarte lent, de parcă nu i-ar fi înţeles bine cuvintele şi ar fi avut nevoie de timp ca să-şi repete întrebarea pentru sine.

Ea păru să observe nesiguranţa din vocea lui, căci continuă pe un ton şi mai şters:

— Hai să vorbim sincer, Newland. Am simţit uneori ceva diferit la tine, mai ales de la anunţul logodnei noastre.

— Draga mea, ce nebunie! exclamă el, recuperându-şi stăpânirea de sine.

Ea îi întâmpină protestul cu un surâs şters.

— Dacă aşa e, atunci n-ar strica să vorbim despre asta. Se opri o clipă şi apoi adăugă, ridicându-şi capul cu obişnuita-i distincţie:

— Şi chiar de-ar fi adevărat, de ce n-am putea discuta despre asta? E atât de uşor să faci o greşeală.

El îşi plecă imediat capul, fixându-şi privirea asupra desenului negru format de frunze pe cărarea însorită desub picioarele lor.

— E foarte uşor să faci greşeli; dar dacă aş fi făcut o greşeală aşa cum sugerezi tu, ţi s-ar părea logic să te implor să ne căsătorim mai repede?

Îşi plecă şi ea privirea, răscolind desenul cu vârful umbrelei de soare, în vreme ce se străduia să găsească vorbelepotrivite.

— Da, zise într-un sfârşit. Poate că ai vrea odată pentru totdeauna să rezolvi problema; există această posibilitate.

Luciditatea ei senină îl uimi, dar Archer nu se amăgi cu gândul că ea ar fi fost indiferentă. Sub borurile pălăriej îi zărea profilul palid şi nările tremurând uşor, deasupra buzelor strâns lipite.

— Ei bine? o întrebă el, aşezându-se pe bancă şi privind-o cu o încruntare pe care încerca s-o disimuleze drept glumă.

May se trânti pe locul ei şi continuă:

— Să nu crezi că fetele ştiu atât de puţin cum îşi imaginează părinţii lor. Auzi şi observi lucruri în jurul tău, ai sentimente şi idei proprii. Şi, fireşte, cu mult înainte să-mi spui că ţii la mine ştiam că mai erai interesat de cineva. Toată lumea vorbea despre asta acum doi ani, la Newport. Şi o dată v-am văzut împreună pe terasă, la un bal, iar când s-a întors în casă avea faţa tristă şi mi-a părut rău pentru ea. Mi-amadus aminte de asta mai târziu, când ne-am logodit.

Vocea lui May era aproape ca o şoaptă, iar fata îşi încleşta şi-şi descleşta mâinile pe mânerul umbrelei de soare. Tânărul îşi apăsă uşor mâinile peste ale ei, iar inima i se umplu de o uşurare inexprimabilă.

— Draga mea copilă... asta era? Dacă ai şti adevărul! Ea ridică repede capul.

— Atunci există un adevăr pe care nu-l cunosc? Archer nu-şi retrase mâinile.

— Voiam să spun adevărul despre această veche povestelacare te referi.

— Dar tocmai asta vreau să ştiu, Newland... trebuie să ştiu. Nu mi-aş putea clădi fericirea pe un prejudiciu, pe o nedreptate făcută altcuiva. Şi vreau să cred că şi tu gândeşti la fel. Ce fel de viaţă ne-am putea clădi pe o asemenea temelie?

Pe chipul ei se aşternuse o expresie de curaj atât de tragică, încât lui îi venea să îngenuncheze la picioarele ei.

— Voiam să-ţi spun asta de multă vreme, continuă ea. Voiam să-ţi spun că, atunci când doi oameni se iubesc cu

adevărat, înțeleg că pot apărea situații care să-i îndreptățească să se comporte... în contra opiniei publice. Iar dacă tu te simți în vreun fel legat... legat de acea persoană despre care am vorbit... dacă există vreun mod... vreun mod prin care ți-ai putea împlini promisiunea față de ea... chiar şi dacă ar fi nevoie de un divorț... Newland, nu renunța la ea din cauza mea!

Uimirea pe care o simțea aflând că temerile ei se refereau la un episod atât de îndepărtat şi complet depăşit precum aventura lui cu doamna Thorley Rushworth îl făcu să-i admire logodnicei sale generozitatea. Atitudinea ei, atât de necugetat corectă, avea ceva supraomenesc şi, dacă nu l-ar fi apăsat alte probleme, Archer ar fi rămas copieşit de uimire în fața genialității fiicei soților Welland care-l îndemna să se însoare cu fosta lui amantă, însă se simțea încă amețit de întrezărirea prăpastiei pe marginea căreia se aflaseră pentru un moment şi totodată copieşit de uimire în fața misterului tinereții.

Preț de o clipă, nu putu să vorbească, dar apoi spuse:

— Nu există nicio promisiune, niciun fel de obligație precum cea pe care ți-o imaginezi. Aceste cazuri nu se prezintă întotdeauna într-o formă atât de simplă... Dar asta nu contează... îți ador generozitatea, fiindcă şi eu gândesc la fel în privința acestor lucruri... Cred că fiecare caz trebuie judecat în parte, după propriile-i caracteristici... independent de convenințele stupide ale societății... Vreau să spun, dreptul fiecărei femei de a fi liberă...

Archer se ridică, speriat de întorsătura gândurilor sale, şi continuă, privind-o cu un surâs pe buze:

— Din moment ce pricepi atâtea lucruri, draga mea, de ce nu mergi puțin mai departe, ca să înțelegi inutilitatea încercării de a ne supune unei alte forme a aceloraşi convenințe prosteşti? Dacă între noi nu se află nimeni şi

nimic, nu-i acesta un bun motiv să ne căsătorim mai repede, în *locsă ne amânăm atâta nunta?*

Ea se îmbujora de bucurie şi-şi ridică chipul; aplecându-se spre ea, tânărul îi văzu ochii plini de lacrimi de-fericire. Dar, într-o clipă, May părea să fi coborât de la înălțimea distincției sale feminine ca să-şi reia postura neajutorată şi timidă a tinereții. Archer înțelese că tot curajul şi inițiativa ei erau pentru alții şi că nu avea câtuşi de puțin pentru sine înseşi. Era limpede că efortul de a vorbi fusese mai mare decât i se citea pe chip şi că, la primul lui cuvânt de alinare, îşi reluase postura obişnuită, aşa cum un copil care s-a aventurat prea departe se adăposteşte repede în brațele mamei sale.

Pe Archer nu-l mai lăsa inima să insiste, era prea dezamăgit de dispariția noii făpturi care îl țintuise cu acea privire profundă prin ochii ei transparenți. May părea să-şi dea seama de dezamăgire, dar nu ştia cum s-o aline. Aşa că se ridicară şi porniră în linişte către casă.

XVII

— Verişoara ta, contesa, i-a făcut o vizită mamei cât ai fost plecat, îi spuse Janey Archer fratelui său în seara revenirii sale la New York.

Tânărul, care lua cina doar cu mama şi sora sa, ridicăsurprins privirea şi văzu că doamna Archer se uita cu prefăcută sfială în farfurie. Doamna Archer nu considera că izolarea ei de lume era un motiv îndreptățit ca oamenii să uite de ea, iar Newland presupuse că o deranjase faptul că se arătase surprins de vizita contesei Olenska.

— Purta o poloneză[57] de catifea neagră cu nasturi lucioşi şi un mic manşon verde şi nostim; n-am mai văzut-o niciodată atât de elegant îmbrăcată, continuă Janey. A venit singură, duminică după-amiază devreme; din fericire, focul era dejaaprins în salon. Avea un portvizit din acelea noi. A spus că voia să ne cunoască, fiindcă tu ai fost aşa de bun cu ea.

Newland râse.

— Madame Olenska vorbeşte mereu aşa despre prietenii ei. E foarte fericită să se afle din nou în lumea noastră, care e şi a ei.

— Da, ne-a spus, interveni doamna Archer. Trebuie să fiu de acord că pare recunoscătoare să se afle aici.

— Sper că ţi-a plăcut de ea, mamă. Doamna Archer strânse din buze.

— Nu mai încape nicio îndoială că încearcă din răsputeri să se facă plăcută, chiar şi când vizitează o bătrână.

— Mama n-o consideră simplă, zise Janey, sfredelind cu privirea chipul fratelui său.

— E doar părerea mea demodată; draga de May e idealulmeu, spuse doamna Archer.

— Ah, nu seamănă deloc, spuse fiul ei.

Archer plecase din St. Augustine cu multe mesaje pentru bătrâna doamnă Mingott şi, la o zi sau două după ce se întoarse în oraş, îi făcu o vizită.

Bătrâna îl primi cu o cordialitate neobişnuită; îi era foarte recunoscătoare că o convinsese pe contesa Olenska să renunţe la ideea divorţului. Iar când tânărul îi spuse că-şi părăsise biroul fără permisiune ca să dea fuga la St. Augustine pur şi simplu pentru că voia s-o vadă pe May,

---

[57] Veşmânt care se purta peste rochie şi care era strâmt până în talie şi larg deschis în jos, lăsând să se vadă rochia de dedesubt.

doamna Mingott izbucni într-un chicotit adipos şi se lovi peste genunchi cu mâna-i durdulie.

— Ah, ah, deci te-ai răzvrătit, nu-i aşa? Presupun că Augusta şi Welland au rămas dezamăgiţi şi s-au comportat de parcă ar fi venit sfârşitul lumii? însă micuţa May... ea a înţeles... sau mă înşel?

— Sper că da, însă, la urma urmei, n-a acceptat să facă ceea ce m-am dus să-i cer.

— Zău aşa? Şi ce anume era?

— Voiam s-o fac să-mi promită că ne vom căsători în aprilie. Ce rost are să mai irosim un an?

Doamna Manson Mingott îşi răsuci guriţa într-o grimasă de falsă pudoare şi clipi către el printre pleoape răutăcioase.

—" Întreab-o pe mama", presupun, povestea obişnuită. Ah, oamenii ăştia din familia Mingott toţi o apă şi-un pământ. Se nasc într-un şanţ şi nu poţi să-i dezlipeşti de-acolo. Când am construit casa asta, ai fi zis că mă mutam în California! Nimeni nu construise nimic mai sus de 40th Street nu, le-am zis, şi nici mai sus de Battery, înainte ca Cristofor Columb să descopere America. Nu, nu, niciunul dintre ei nu vrea să fie altfel; asta îi sperie la fel de tare ca vărsatul de vânt. Ah, dragă domnule Archer, slavă Domnului că eu nu sunt decât o vulgară Spicer; însă niciunul dintre copiii mei nu-mi seamănă, în afară de micuţa mea Ellen.

Se întrerupse, clipind încă la el, şi întrebă, cu impertinenţa specifică bătrâneţii:

— Acum, de ce Dumnezeu nu te-ai însurat cu micuţamea Ellen?

Archer râse.

— În primul rând, pentru că nu era aici ca să se mărite.

— Nu, desigur că nu, dar mare păcat. Iar acum e prea târziu, ea şi-a trăit traiul.

Vorbise cu sângele rece complezent al bătrânilor care aruncă țărână peste mormântul tinerelor speranțe. Inima lui Archer încremeni, dar tânărul spuse în grabă:

— Nu vă pot convinge să vă folosiți influența asupra familiei Welland, doamnă Mingott? Eu nu sunt făcut pentrulogodne lungi.

Bătrâna Catherine îi zâmbi radioasă cu un semn deaprobare.

— Nu, îmi dau şi eu seama. Eşti destul de ager. Sunt sigură că atunci când erai mic îți plăcea să fii servit primul.

Îşi dădu capul pe spate într-un hohot de râs care-i făcu bărbia să se onduleze în valuri.

— A, iat-o pe Ellen a mea! exclamă bătrâna, în timp cedraperiile se dădeau la o parte în spatele ei.

Madame Olenska intră surâzând. Chipul ei părea însuflețit şi fericit când îi întinse mâna lui Archer şi se aplecă să-şi sărute bunica.

— Tocmai îi spuneam, draga mea: uite, de ce nu te-ai însurat cu micuța mea Ellen?

Madame Olenska se uită la Archer, păstrându-şi surâsulpe buze:

— Şi ce-a răspuns?

— Ah, draga mea, asta va trebui să descoperi singură. A fost în Florida să-şi vadă logodnica.

— Da, ştiu, spuse contesa, cu privirea fixată încă pe Archer. I-am făcut o vizită mamei tale, s-o întreb unde ai plecat. Am trimis un bilet la care n-am primit niciun răspuns şi mi-era teamă să nu te fi îmbolnăvit.

Archer îndrugă ceva despre plecarea sa neaşteptată, în mare grabă, şi despre cum avusese de gând să-i scrie de laSt. Augustine.

— Şi, firește, de îndată ce-ai ajuns acolo ai uitat cu desăvârşire de mine!

Contesa îl privea cu aceeaşi expresie radioasă şi veselă care ar fi putut să fie o mască de indiferenţă studiată.

„Dacă mai are nevoie de mine, e hotărâtă să nu mi-oarate”, îşi zise el, rănit de purtarea contesei. Voia să-i mulţumească pentru vizita făcută mamei lui, dar sub privirea maliţioasă a bătrânei se simţea constrâns şi rămăsese fără glas.

— Ia te uită la el, strigă bătrâna pe un ton dispreţuitor. Aşa de grăbit să se însoare încât a şters-o de la birou fără să-şi ia la revedere şi a dat fuga s-o implore în genunchi pe fata aia prostată! Aşa da îndrăgostit; aşa a cucerit-o arătosul de Bob Spincer pe biata mea mamă şi după aia s-a săturat de ea înainte să mă înţarce pe mine, deşi după mine n-au avut de aşteptat decât opt luni! Dar gata ta nu eşti un Spincer, tinere; mai bine pentru tine şi pentru May. Doar biata mea Ellen a păstrat un strop din sângele lor nărăvaş. Ceilalţi sunt cu toţii nişte Mingott exemplari.

Archer era conştient că madame Olenska, aşezată lângă bunica ei, încă îl privea cu atenţie. Veselia îi dispăruse din ochi şi-i spuse cu mare blândeţe:

— Bunico, nu mai încape îndoială că dacă ne unim noi două putem obţine ceea ce-şi doreşte el atât de mult.

Archer se ridică să plece şi, când dădu mâna cu madame Olenska, avu senzaţia că aceasta aştepta ca el să facă vreo aluzie la biletul rămas fără răspuns.

— Când ne putem vedea? o întrebă, în timp ce ea-l conducea la uşa camerei.

— Oricând vrei; dar trebuie să fie curând dacă vrei să-mi mai vezi căsuţa. Mă mut săptămâna viitoare.

Tânărul simţi un junghi străbătându-i corpul când îşi aminti de ceasurile petrecute la lumina lămpii din salonul contesei. Aşa puţine cum fuseseră, erau pline de amintiri.

— Mâine seară? Ea dădu din cap.

— Mâine, da; însă devreme. Ies în oraş.

A doua zi era duminică şi, dacă ieşea duminică seara, nu i se putea duce decât la doamna Lemuel Struthers, fireşte. Archer simţi o uşoară iritare, nu neapărat fiindcă ea se ducea acolo (fiindcă îi cam plăcea că ea mergea unde voia, în ciuda principiilor familiei van der Luyden), ci fiindcă era tocmai genul de casă unde cu siguranţă avea să se întâlnească cu Beaufort, unde probabil că ştia dinainte că se va întâlni cu el şi unde, pesemne, mergea tocmai din acest motiv.

— Prea bine, mâine seară, repetă el, după ce se hotărî în sinea lui să nu se ducă devreme, fiindcă dacă ajungea târziu i avea s-o împiedice să meargă la doamna Struthers, sau n-avea s-o mai găsească acasă, ceea ce, la urma urmei, era, fără îndoială, soluţia cea mai simplă.

În cele din urmă, era de-abia opt şi jumătate când sună la uşa de sub glicine. Cu jumătate de oră mai devreme decât avusesede gând, însă o agitaţie nemaiîntâlnită îl adusese la uşa ei. Îşi spuse, totuşi, căseratele duminicale ale d-nei Struthers nu erau ca balurile şi că invitaţii ei se duceau devreme, ca să-şi minimalizeze delictul.

Singurul lucru la care nu se aştepta, când intră în holul *contesei Olenska, era să găsească pălării şi paltoane acolo.*

De ce-l rugase să vină devreme dacă invitase oameni la cină? La o cercetare mai atentă a articolelor lângă care Nastasia le aşeza şi pe ale lui, indignarea sa făcu loc curiozităţii. Paltoanele erau realmente cele mai ciudate pe care le văzuse într-o casă decentă şi-i ajunse o singură privire să se asigure că niciunul nu-i aparţinea lui Julius Beaufort. Unul era un mantou galben ponosit, fără îndoială croit de gata, iar celalalt era o mantie foarte veche şi roasă, cu glugă, asemănătoare cu cele pe care francezii le numeau „Macfarlane". Această haină, care părea făcută pentru o persoană foarte voluminoasă, rezistase vizibil la o folosinţă dură şi îndelungată, iar pliurile negre-verzui emanau un

miros umed de rumeguş care indica sesiuni prelungite de agăţare pe pereţii barurilor. Pe această haină se afla o eşarfa cenuşie ponosită şi o ciudată pălărie de fetru cu o formă semiclericală.

Archer ridică din sprâncene întrebător spre Nastasia, care îi răspunse prin acelaşi gest şi printr-un fatalist „Gia" în timp ce deschidea larg uşa salonului.

Tânărul observă de îndată că gazda să nu se afla în încăpere, iar apoi remarcă surprins că lângă şemineu stătea o altă doamnă înaltă, slabă şi deşirată, cu veşminte pline de noduri şi tivuri complicate, cu pătrăţele, dungi şi panglici unicolore dispuse într-un model căruia părea să-i lipsească ideea centrală. Părul ei, care încercase să încărunţească dar nu reuşise decât să se decoloreze, era ridicat cu un pieptene spaniol şi o eşarfa din dantelă neagră, iar mâinile-i reumaticeâi erau acoperite cu mănuşi de mătase, cu cârpeli vizibile.

Lângă ea, într-un nor de fum de ţigară, se aflau proprietarii celor două paltoane, amândoi îmbrăcaţi în haine de zi, pe care era limpede că nu şi le mai schimbaseră de dimineaţă. Archer îl recunoscu mirat pe Ned Winsett; în schimb, nu-l cunoştea pe celălalt, un bărbat mult mai în vârstă, a cărui talie uriaşă îl dădea de gol drept posesorul *Macfarlane-ului; avea un cap uşor leonin, cu părul grizonat şi încreţit şi-şi mişca braţele în gesturi ample, ca şi cum ar fi distribuit binecuvântări unei mulţumi îngenuncheate.*

Aceste trei persoane stăteau grupate pe covoraşul din faţa şemineului, cu ochii aţintiţi asupra unui buchet uriaş de trandafiri stacojii, împrejmuit cu un mănunchi de pansele purpurii, care era aşezat pe canapeaua unde şedea de obiceimadame Olenska.

— Cât or fi costat în acest sezon! Deşi, fireşte, ceea ce contează cel mai mult e sentimentul, spunea doamna cu un suspin întretăiat, în timp ce Archer intra în cameră.

Cei trei se întoarseră spre el surprinşi, iar doamna, făcând câțiva paşi în față, îi întinse mâna.

— Dragă domnule Archer, aproape vărul meu Newland! spuse ea. Eu sunt marchiza Manson.

Archer înclină din cap, iar ea continuă:

— Ellen a mea m-a primit câteva zile. Vin din Cuba, unde petrec iarna împreună cu câțiva prieteni spanioli. Ce oameni încântători şi distinşi: marea nobilime din vechea Castilie... cât de mult mi-ar plăcea să-i cunoşti şi dumneata. Dar am fost chemată aici de dragul nostru prieten, doctorul. Carver. Îl cunoşti pe doctorul Agathon Carver, fondatorul cornunității Valea Dragostei?

Doctorul Carver îşi înclină capul leonin, iar marchiza adăugă:

— Ah, New York, New York, cât de puțin l-a atins viața spiritului! Dar văd că-l cunoaşteți pe domnull Winsett.

— Oh, da, l-am cunoscut cu multă vreme în urmă, dar nu pe acea cale, spuse Winsett cu surâsul său sec.

Marchiza dădu din cap dezaprobator.

— Şi dumneata de unde ştii, domnule Winsett? Spiritul suflă încotro îi place.

— Încotro îi place, oh, da, încotro îi place! exclamă docJ torul Carver într-o şoaptă tunătoare.

— Dar ia loc, domnule Archer. Noi patru am avut parte de o încântătoare cină, iar copila mea s-a dus să se schimbe. Te aşteaptă; va coborî în câteva clipe. Tocmai admiram împreună aceste flori minunate, care o vor surprinde când îşi va face din nou apariția.

Winsett rămase în picioare.

— Mă tem că trebuie să plec. Vă rog să-i transmiteți contesei că ne vom simți pierduți cu toții când ne va părăsi şi se va muta de pe strada noastră. Această casă a fost o oază.

— Ah, dar nu vă va părăsi pe dumneavoastră. Poezia şi arta sunt suflul vieţii pentru ea. Dumneavoastră scrieţi poezie, d-le Winsett, nu-i aşa?

— Ei bine, nu, dar citesc poezie uneori, spuse Winsett, salutând întregul grup cu capul şi ieşind din cameră.

— Un spirit caustic un peu sauvage[58]. Dar atât de ager. Doctore Carver, dumneavoastră nu vi s-a părut ager?

— Eu nu sunt niciodată atent la agerime, spuse doctorulCarver pe un ton sever.

— Ah, ah, nu sunteţi niciodată atent la agerime! Ce nemilos e cu noi, bieţii muritori, domnule Archer! însă el trăieşte numai viaţa spiritului, iar astă-seară se pregăteşte mental pentru prelegerea pe care o va susţine în curând la doamna Blenker. Doctore Carver, n-aţi avea timp, înainte să porniţi spre casa doamnei Blenker, să-i explicaţi şi domnului Archer descoperirea dumneavoastră edificatoare despre Contactul Direct? S-ar zice că nu, văd şi eu că e aproape ora nouă şi nu avem niciun drept să vă reţinem când atâţia oameni aşteaptă să vă audă mesajul.

Doctorul Carver păru uşor dezamăgit de această concluzie, dar, după ce-şi compară ceasul greu de aur cu micuţul ceas de voiaj al contesei Olenska, se urni din loc fără chef, pregătindu-se să plece.

— Ne vedem mai târziu, dragă prietenă? o întrebă pe marchiză, care-i răspunse cu un surâs:

— De îndată ce ajunge trăsura lui Ellen, vin şi eu după dvs. Sper că nu vă veţi începe prelegerea până atunci.

Doctorul Carver îi aruncă o privire gânditoare luiArcher.

— Poate că, dacă acest tânăr domn e interesat de experienţele mele, doamna Blenker v-ar permite să-l aduceţi cu dvs?

---

[58] Puţin cam sălbatic, primitiv (fr.).

— Ah, dragul meu prieten, dacă s-ar putea... sunt sigură că i-ar face mare plăcere. Dar mă tem că Ellen a mea are planuri proprii cu domnul Archer.

— Mare păcat, spuse doctorul Carver. Dar poftiți cartea mea de vizită.

I-o înmâna lui Archer, care citi scrisul gotic de pe ea:

Agathon Carver
Valea Dragostei
Kittasquattamy, N. Y.

Doctorul Carver făcu o plecăciune şi ieşi din cameră, iardoamna Manson, cu un oftat care ar fi putut să fie de regret sau de uşurare, îi făcu semn din nou lui Archer să ia loc.

— Ellen va coborî imediat; şi, înainte să vină, mă bucur că am un moment de linişte cu dumneata.

Archer îngăimă în şoaptă câtă plăcere îi făcea să o cunoască, iar marchiza continuă, cu vocea ei întreruptă de suspine:

— Ştiu totul, dragă domnule Archer; copila mea mi-a spus tot ce-ai făcut pentru ea. Sfatul dumitale înțelept, fermitatea dumitale curajoasă; slavă Domnului că nu a fostprea târziu!

— Madame Olenska exagerează; eu i-am oferit pur şi simplu o opinie juridică, aşa cum mi se ceruse.

— Ah, dar făcând asta... făcând asta ai fost instrumentul inconştient al... al... ce cuvânt avem noi, oamenii moderni, pentru Providență, domnule Archer? strigă doamna, înclinându-şi capul într-o parte şi coborându-şi pleoapele cu un aer misterios. N-aveați de unde să ştiți că în acelaşi timp se apela la mine, că eram chemată, de fapt, de pe celălalt malal Atlanticului!

Ea aruncă o privire peste umăr, de parcă s-ar fi temut să n-o audă altcineva, şi apoi, trăgându-şi scaunul mai aproape şi ducându-şi la buze un evantai micuț din fildeş, îi şopti:

— De către conte însuşi, de către bietul, nebunul şi nesăbuitul meu Olenski, care nu-i cere decât să se întoarcă, în condițiile în care vrea ea.

— Doamne sfinte! exclamă Archer, sărind în picioare.

— Eşti îngrozit? Da, fireşte; înțeleg. Nu-l apăr pe bietul Stanislas, deşi m-a considerat mereu prietena lui cea mai bună. Nici el nu se apără, ci mai degrabă se aruncăla picioarele ei, prin mine, spuse marchiza, lovindu-se peste pieptul vlăguit. Am scrisoarea lui aici.

— O scrisoare? Madame Olenska a văzut-o? îngăimă Archer, cu capul învârtindu-se după anunțul neaşteptat.

Marchiza Manson dădu din cap uşor.

— Timp, timp; îmi trebuie timp. O cunosc pe Ellen a mea, semeață, năzuroasă, aş zice că şi puțin neîndurătoare.

— Dar, Doamne fereşte, una e să ierți şi alta e să te întorciân acel infern...

— Ah, da, consimți marchiza. Aşa îl descrie ea, copila mea sensibilă! Dar, privind lucrurile din perspectiva materială, domnule Archer, dacă ne putem înjosi să luăm în considerare asemenea lucruri, ştiți cumva la ce renunță? Trandafirii aceia de pe canapea hectare întregi, în sere şi pe câmp, în grădinile lui neasemuite de la Nisa! Bijuterii, perle istorice: smaraldele Sobieski, blănuri de samur, dar ei nu-i pasă de toate acestea! Arta şi frumusețea, de asta-i pasă ei, pentru asta trăieşte, la fel ca mine şi ca cei printre care a trăit mereu. Tablouri, mobilier prețios, muzică, discuții inteligente: ah, asta, dragul meu tânăr, dacă-mi permiți, de asta habar nu aveți aici! Iar ea a avut totul, a avut respectul şi atențiile celor mai ilustre personaje, îmi spune că nu e considerată frumoasă la New York. Doamne sfinte! I s-a

făcut portretul de nouă ori, cei mai mari artişti din Europa au implorat să li se acorde privilegiul. Oare aceste lucruri nu valorează nimic? Şi nici remuşcările unui soţ care o adoră?

Când marchiza Manson se apropia de punctul culminant, pe chip i se aşternu o expresie de amintire extatică ce l-ar fi făcut pe Archer să râdă dacă n-ar fi fost stupefiat dejade uimire.

Ar fi râs dacă cineva i-ar fi prezis că prima dată când avea s-o vadă pe biata MedoraManson, aceasta va apărea deghizată în mesagera Satanei. Daracum n-avea niciun chef să râdă, iar femeia i se părea ieşită direct din infernuldin care tocmai scăpase Ellen Olenska.

— Ea nu ştie încă nimic... despre toate acestea? întrebă el tăios.

Doamna Manson îşi duse la buze un deget vineţiu.

— Nimic în mod direct... dar poate că bănuieşte. Cine ştie? Domnule Archer, adevărul este că aşteptam să discut cu dumneata. Din momentul în care am auzit ce poziţie fermă ai adoptat şi de influenţa dumitale asupra ei, am sperat că aş putea conta pe sprijinul dumitale... că te-aş puteaconvinge...

— Că ea ar trebui să se întoarcă? Mai bine aş vedea-o moartă! răbufni tânărul cu violenţă.

— Ah, murmură marchiza, fără să manifeste vreun resentiment.

O vreme rămase în fotoliul ei, deschizând şi închizând ridicolul evantai de fildeş cu degetele ei acoperite de mănuşi. Dar apoi, dintr-odată, ridică privirea şi ciuli urechea.

— Lat-o că vine, spuse într-o şoaptă rapidă, şi apoi, făcând un semn spre buchetul de pe canapea, adăugă: să înţeleg căpreferi asta, domnule Archer? La urma urmei, căsătoria e căsătorie... iar nepoata mea e măritată încă...

XVIII

— Ce puneți la cale aici, mătuşă Medora? exclamă madame Olenska intrând în cameră.

Era îmbrăcată de bal. Torul strălucea şi scânteia în jurul ei, de parcă rochia ar fi fost țesută din aureole de lumânări aprinse. Mergea cu capul ridicat, ca o femeie frumoasă care intră sfidătoare într-o încăpere plină de rivale.

— Tocmai spuneam, draga mea, că aici te aşteaptă o surpriză foarte plăcută, răspunse doamnaManson, ridicându-se în picioare şi făcându-i semn spre flori.

Madame Olenska încremeni şi se uită lung la buchet. Chipul ei nu-şi schimbă culoarea, dar un fel de strălucire albă de mânie îl străbătu ca un fulger de vară.

— Ah! exclamă ea cu o voce stridentă, pe care tânărul nui-o mai auzise niciodată. Cine e atât de ridicol încât să-mi trimită un buchet? De ce un buchet? Şi de ce tocmai în seara asta? Nu mă duc la vreun bal şi nici nu sunt o fată logodită. Dar unii oameni sunt mereu ridicoli.

Se întoarse spre uşă, o deschise şi strigă:

— Nastasia!

Servitoarea omniprezentă apăru imediat, iar Archer o | auzi pe madame Olenska spunându-i, într-o italiană pe care o pronunța cu o lentoare intenționată, ca şi cum ar fi vrut ca el să înțeleagă:

— Poftim, aruncă asta la gunoi!

Şi apoi, fiindcăNastasia o privea cu o expresie de protest:

— Sau nu, bietele flori n-au nicio vină. Spune-i băiatului să le ducă trei case mai încolo, la uşa lui Winsett, domnul brunet care a luat cina aici. Soția lui e bolnavă... poate că florile îi vor face plăcere... Băiatul a ieşit, zici tu? Atunci, draga mea, du-te singură. Poftim, ia haina mea şi fugi. Vreau să văd asta dispărând din casa mea imediat! Şi, pentru numele lui Dumnezeu, nu spune că florile sunt de la mine!

Azvârli mantia de seară din catifea pe umeriicameristei şi se întoarse în salon, trântind uşa. Pieptul i se ridica pe sub dantelă, iar Archer crezu o clipă că madame Olenska era cât pe ce să izbucnească în lacrimi, însă, în loc să plângă, ea izbucni în râs şi, mutându-şi privirea de la marchiză la Archer, întrebă brusc:

— Şi voi doi... v-aţi împrietenit deja!

— Asta s-o spună domnul Archer, draga mea, fiindcă el te-a aşteptat răbdător în timp ce te îmbrăcai.

— Da, mi-a luat destul timp. Părul nu-mi stătea deloc, spuse madame Olenska, ducându-şi mâna la buclele strânse în coc. Dar asta-mi aduce aminte de ceva: văd că doctorrulCarver a plecat, deci vei întârzia la serata doamnei Blenker. Domnule Archer, nu vrei s-o conduci pe mătuşa mea la trăsură?

O urmă pe marchiză în hol, o ajută să-şi pună o mulţime de şoşoni, şaluri şi eşarfe, după care strigă din prag:

— Nu uita, trăsura trebuie să se întoarcă după mine laora zece!

Apoi reintră în salon, unde Archer, întors de afară, o găsi stând lângă şemineu şi privindu-se în oglindă, în societatea newyorkeză nu se obişnuia ca o doamnă să se adreseze cameristei sale cu „draga mea” şi s-o trimită prin vecini în propria-i mantie de seară, iar Archer, printre sentimentele sale cele mai profunde, savura agitaţia plăcută pe care i-o dădea prezenţa într-o lume în care acţiunea urma emoţiei cu o asemenea viteză olimpică.

Madame Olenska nu se clinti când tânărul se apropie de ea din spate, iar pentru o clipă ochii lor se întâlniră în oglindă. Apoi se întoarse, se trânti într-un colţ al canapelei şi suspină:

— Avem timp de-o ţigară.

El îl întinse cutia şi-i aprinse o aşchie şi, în timp ce flacăra îi lumina chipul, ea îl privi cu ochi surâzători şi-i zise:

— Ce părere ai despre mine când mă enervez? Archer păstră tăcerea o clipă, după care îi răspunse cu o fermitate bruscă:

— Mă face să înţeleg ce mi-a spus mătuşa ta despre tine.

— Ştiam eu că a vorbit despre mine. Ei bine?

— Mi-a spus că erai obişnuită cu tot soiul de lucruri, splendori, distracţii şi emoţii pe care noi nici nu putem visa să ţi le oferim aici.

Madame Olenska zâmbi şters prin cercul de fum din jurul buzelor.

— Medora e incorigibil de romantică. Aşa a compensatatâtea lucruri!

Archer şovăi din nou şi se hotărî din nou să rişte.

— Romantismul mătuşii tale e mereu coerent cu realitatea?

— Vrei să spui dacă zice adevărul? spuse nepoata, reflectând. Ei bine, îţi voi spune: în aproape tot ceea ce zice există o doză de adevăr şi una de neadevăr. Dar de ce mă întrebi? Ce ţi-a spus?

Tânărul îşi întoarse din nou privirea spre foc şi, apoi, spre figura radioasă a contesei. Inima i se strânse la gândul că era ultima lor seară lângă căldura acelui foc şi că în orice moment va ajunge trăsura s-o ia de acolo.

— Ea spune susţine că contele Olenski a rugat-o să te convingă să te întorci la el.

Madame Olenska nu răspuse. Rămase neclintită, ţinându-şi ţigara cu mâna uşor ridicată. Expresia de pe chip nu i se schimbase, iar Archer îşi aminti că-i mai observase şi înainte aparenta incapacitate de a se lăsa surprinsă.

— Aşadar, ştiai? izbucni el.

Contesa rămase tăcută atât de mult, încât îi căzu scrumul de la ţigară, pe care imediat o scutură pe podea.

— A făcut aluzie la o scrisoare, biata de ea! AluziileMedorei...

— La cererea soţului tău a venit ea aici pe neaşteptate? Madame Olenska părea să se gândească şi ea la această posibilitate.

— Din nou: n-am cum să-mi dau seama. Mi-a spus că a avut o „convocare spirituală", orice o fi asta, din partea doctorului Carver. Mă tem că se va căsători cu doctorul... biata Medora, mereu se căsătoreşte cu cineva. Dar poate că oamenii din Cuba s-au săturat pur şi simplu de ea! Cred că se afla cu ei în calitate de însoţitoare plătită. Sincer, nu ştiu de ce a venit.

— Dar nu crezi că are o scrisoare de la soţul tău? Madame Olenska reflectă din nou în tăcere, după care zise:

— La urma urmei, era de aşteptat.

Tânărul se ridică şi se apropie de foc, rezemându-se de şemineu. O nelinişte bruscă pusese stăpânire pe el, dar amuţise la gândul că minutele le erau numărate şi că în orice moment avea să audă roţile trăsurii care se întorcea după contesă.

— Ştii că mătuşa ta crede că te vei întoarce? Madame Olenska îşi ridică repede capul. O roşeaţă aprinsă îi coloră chipul, întinzându-se până pe gât şi pe umeri. Roşea rar şi chinuitor, de parcă ar fi durut-o ca o arsură.

— Despre mine s-au crezut multe lucruri crude, spuse ea.

— Oh, Ellen, iartă-mă; sunt un prost şi un dobitoc! Ea zâmbi uşor.

— Eşti îngrozitor de nervos, ai şi tu necazurile tale. Ştiu că tu crezi că soţii Welland sunt iraţionali în privinţa nunţii şi desigur că sunt de acord cu tine. În Europa lumea nu înţelege ce e cu logodnele noastre lungi din America. Presupun că nu sunt la fel de liniştiţi ea noi.

Pronunță acel „noi” cu o uşoară intensitate care-i dădu o nuanță ironică.

Archer simți ironia, dar nu îndrăzni să i-o întoarcă. Ea urma urmei, poate că ea deviase intenționat conversația de la probleme le ei şi, după durerea pe care i-o provocaseră ultimele lui cuvinte, se hotărî că singurul lucru pe care-l putea face era să-i urmeze exemplul, însă îl îngrozea senzația că timpul se scurgea prea repede; nu putea îndura gândul că o barieră de cuvinte ar cădea din nou între ei.

— Da, spuse el tăios. M-am dus în sud s-o rog pe May să se mărite cu mine după Paşti. Nu există niciun motiv să nu ne căsătorim atunci.

— May te adoră... şi tot n-ai reuşit s-o convingi? O credeam prea inteligentă ca să fie sclava unor asemenea superstiții absurde.

— *Este prea inteligentă, nu e sclava lor. Madame Olenska îl privi.*

— Bine, atunci... nu înțeleg. Archer se înroşi şi continuă grăbit.

— Am avut o discuție sinceră, aproape prima de acest fel. Nerăbdarea mea i se pare un semn rău.

— Oh, Doamne, un semn rău?

— Crede că asta înseamnă că nu sunt sigur că o voi iubi în continuare. Pe scurt, crede că vreau să mă însor cu ea cât mai repede ca să scap de cineva la care... la care țin mai mult.

Madame Olenska analiză cu curiozitate aceste cuvinte.

— Dar dacă crede asta, de ce nu se grăbeşte şi ea?

— Fiindcă ea nu-i aşa, e mult mai nobilă. Insistă cu atât mai mult asupra logodnei prelungite, ca să-mi dea timp...

— Timp s-o laşi pentru cealaltă femeie?

— Dacă asta vreau.

Madame Olenska se aplecă spre foc şi-l ţintui cu privirea fixă. Archer auzi trapul cailor de la trăsura contesei apropiindu-se pe strada liniştită.

— Un gest foarte nobil, zise ea, cu vocea frângându-i-se uşor.

— Da, dar e ridicol.

— Ridicol? Fiindcă tu nu ţii la nici o altă femeie?

— Fiindcă n-am de gând să mă însor cu altcineva. —Ah!

Urmă o altă tăcere lungă, într-un final, ea îl privi şi întrebă:

— Cealaltă femeie... te iubeşte?

— Nu există altă femeie; vreau să spun că... persoana la care se gândea May este... n-a fost niciodată...

— Atunci, explică-mi, de ce te grăbeşti atât de mult?

— Ţi-a sosit trăsura, spuse Archer.

Contesa se ridică şi se uită în jur cu o privire absentă. Apoi luă cu un gest mecanic evantaiul şi mănuşile care se aflau pe canapea, lângă ea.

— Da, presupun că ar trebui să pic.

— Te duci la doamna Struthers?

— Da, zise ea zâmbind, după care adăugă: mă duc acolo unde sunt invitată, căci altminteri aş fi prea singură. De cenu vii cu mine?

Archer îşi spuse că trebuia s-o ţină lângă el cu orice preţ, trebuia s-o facă să-i dedice tot restul serii. Ignorându-i întrebarea, rămase rezemat de şemineu, cu ochii aţintiţi asupra mâinii în care ea îşi ţinea mănuşile şi evantaiul, de parcă ar fi vrut să verifice dacă avea puterea s-o facă să le scape.

— May a ghicit adevărul, zise el. Există o altă femeie, dar nu cea la care se gândeşte ea.

Ellen Olenska nu răspunse şi nici nu se clinti din loc. După o clipă, Archer se aşeză lângă ea şi, luând-o de mână, i-o deschise încet, astfel încât mănuşile şi evantaiul să cadă

pe canapea, între ei. Ea tresări şi, eliberându-şi mâna, se îndreptă spre celălalt capăt al şemineului.

— Ah, nu încerca să mă seduci! Au făcut-o prea mulţi, zise ea, încruntându-se.

Archer, schimbându-se la faţă, se ridică şi el: era cel mai amar reproş pe care ar fi putut să i-l facă.

— N-am încercat niciodată să te seduc, zise el. Şi nici n-o voi face vreodată. Dar tu eşti femeia cu care m-aş fi căsătorit dacă ar fi fost posibil pentru oricare dintre noi.

— Posibil pentru oricare dintre noi? Contesa îl privi cu o uimire nedisimuiată.

— Şi spui asta tocmai tu, cel care a făcut lucrul ăsta imposibil?

El o privi lung, orbecăind într-o beznă prin care o singură săgeată de lumină îi deschidea o cale orbitoare.

— Eu am făcut căsătoria imposibilă?

— Tu, tu, tu! strigă ea, cu buza inferioară tremurând ca cea a unui copil care mai are puţin şi izbucneşte în plâns. Nu tu ai fost cel care m-a convins să renunţ la divorţ, să renunţ fiindcă mi-ai arătat ce gest egoist şi răutăcios era, spunându-mi că trebuie să ne sacrificăm ca să păstrăm demnitatea căsătoriei... şi să scutim familia de o asemenea publicitate, de scandal? Şi fiindcă familia mea urma să fie şi familia ta de dragul lui May şi al tău am făcut ce mi-aispus, ce mi-ai demonstrat că trebuia să fac. Ah! adăugă izbucnind brusc în râs, eu n-am ascuns nimănui că am făcut-o pentru tine!

Se trânti din nou pe canapea, ghemuindu-se printre pliurile festive ale rochiei, ca o femeie deghizată căreia i-a căzut masca. Iar tânărul rămase lângă şemineu şi continuă s-o privească fără să se mişte din loc.

— O, Doamne, mormăi el. Când am crezut...

— Ai crezut?

— Ah, nu mă întreba ce amerezut.

Încă uitându-se la ea, zări aceeaşi văpaie care-i urca de pe gât până pe față. Contesa se ridică în capul oaselor, privindu-l cu o demnitate severă.

— Ba te întreb. Prea bine, atunci: erau anumite lucruri în scrisoarea aceea pe care mi-ai cerut s-o citesc...

— Scrisoarea soțului meu?

— Da.

— N-aveam de ce să mă tem din scrisoarea aceea: de absolut nimic! Nu-mi era teamă decât de proasta reputație şi de scandalul pe care l-aş fi adus asupra familiei... asupra ta şi a lui May.

— O, Doamne, mormăi el din nou, îngropându-şi fațaân mâini.

Tăcerea care urmă căzu peste amândoi cu greutatea lucrurilor finale şi irevocabile. Lui Archer i se păru că-l strivea ca propria piatră de mormânt; nu zărea nimic în tot viitorul său care să-i ridice acea povară de pe inimă. Nu se clinti din loc şi nici nu-şi ridică chipul din mâini. Ochii săi ascunşi erau ațintiți în continuare în bezna absolută.

— Cel puțin eu te iubeam, îngăimă el.

Din cealaltă parte a şemineului, de pe colțul de canapea unde presupunea el că se afla încă ghemuită contesa, se auzi un plâns uşor şi înăbuşit, ca de copil. Dintr-un salt era deja lângă ea.

— Ellen! Ce nebunie! De ce plângi? Nu s-a făcut nimic care să nu se poată desface. Eu sunt încă liber, aşa cum vei fi şi tu.

O ținea în brațe, chipul ei ca o floare umedă în dreptulbuzelor lui, iar toate spaimele lor inutile se risipeau ca fantomele în zori. Singurul lucru care îl uluia acum era că-şi petrecuse cinci minute certându-se cu ea din celălalt capătalcamerei, când lucrurile ar fi fost mult mai simple doar cu o atingere.

Ea îi întoarse toate săruturile, dar după un moment, tânărul o simți încordată în brațele lui şi, dintr-odată, ea îl împinse şi se ridică.

— Ah, bietul meu Newland, presupun că trebuia să se întâmple. Dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile, spuse pnvmdu-l dinspre şemineu.

— Mie îmi schimbă toată viața.

— Nu, nu, nu trebuie, nu se poate. Eşti logodit cu May Welland, iar eu sunt măritată.

Se ridică şi el, înflăcărat şi hotărât.

Prostii! E prea târziu pentru aşa ceva. N-avem dreptul să-i mințim pe alții sau pe noi înşine. Hai să nu vorbim despre căsnicia ta; dar mă vezi însurându-mă cu May dupătoate astea?

Ea păstră tăcerea, sprijindu-şi coatele subțiri de şemineu cu profilul oglindit în geamul din spatele ei. Una dintre buclele din coc îi scăpase şi-i atârna pe gât. Părea buimacă şi aproape bătrână.

— Nu te văd punându-i această întrebare lui Mav zise ea i într-un sfârşit. Şi tu?

El ridică din umeri nepăsător.

— E prea târziu să fac altceva.

— Spui asta fiindcă e cel mai uşor lucru de zis în acest moment, nu fiindcă e adevărat. De fapt, e prea târziu să facem altceva decât ceea ce ne-am hotărât deja să facem.

— Ah, nu te înțeleg!

Ea se sili să surâdă compătimitoare, însă zâmbetul îi strânse chipul în loc să i-l destindă.

— Nu înțelegi fiindcă încă nu ai ghicit cum ai schimbat lucrurile pentru mine. Da, de la început, cu mult înainte să ştiu tot ce-ai făcut.

— Tot ce-am făcut?

— Da. La început eram perfect conştientă că oamenii de aici se fereau de mine, că mă credeau o persoană cumplită

Se pare că chiar au refuzat să se întâlnească cu mine la cină Am aflat asta ulterior. Şi am mai aflat şi că te-ai dus cu mama a la familia van der Luyden şi ai insistat să-ţi anunţi logodna la balul soţilor Beaufort, pentru ca eu să pot avea două familii care să mă susţină în loc de una singură...

La auzul acestor cuvinte, el izbucni în râs.

— Numai închipuie-ţi, zise ea, cât de proastă şi de neatentă eram! N-am ştiut nimic din toate astea până nu s-a scăpat bunica într-o zi. Pentru mine, New York-ul însemna pace şi libertate: mă întorceam acasă. Şi eram atât de fericită să mă aflu din nou printre ai mei încât toţi cei pe care-i cunoşteam mi se păreau buni şi drăguţi, ba chiar bucuroşi să mă vadă. Însă, de la început, am simţit că nimeni nu era la felde amabil ca tine, nimeni nu mi-a dat vreun temei pe care să-l înţeleg ca să fac ceea ce, la prima vedere, părea greu şi inutil. Oamenii foarte buni nu m-au convins; mi s-a părut că n-au cunoscut niciodată ispita. Dar tu ştiai, tu înţelegeai, tu simţisei lumea exterioară trăgându-te cu mâinile-i aurii şi totuşi, urai lucrurile pe care le cerea în schimb. Urai acea fericire cumpărată cu necredinţă, cruzime şi indiferenţă. Era ceva ce nu mai cunoscusem înainte, ceva mai bun decât orice am cunoscut.

Vorbise într-o şoaptă liniştită, fără lacrimi sau semne vizibile de agitaţie. Şi fiecare cuvânt pronunţat i se prelingea în suflet lui Archer ca plumbul încins. Tânărul era aşezat cu capul în mâini, holbându-se la covoraşul din faţa şemineului şi la vârful pantofului de satin care se ivea de sub rochia ei. Dintr-odată, îngenunchie şi-i sărută pantoful.

Ea se aplecă peste el, punându-i mâinile pe umeri, şi-l ţintui cu o privire atât de profundă, încât tânărul încremeni în faţa ei.

— Ah, să nu desfacem ce-ai făcut tu! strigă contesa. Nu-mimai pot schimba modul de a gândi acum. Nu te pot iubi decât renunţând la tine.

El îşi întinse braţele după ea, dar contesa se dădu înapoi şi rămaseră amândoi faţă în faţă, despărţiţi de distanţa creată de cuvintele ei. Apoi, mânia lui se revărsă brusc.

— Şi Beaufort? El urmează să mă înlocuiască?

În timp ce cuvintele-i ţâşneau de pe buze, tânărul se aştepta la un acces de mânie, de care avea nevoie ca să-şi alimenteze propria-i furie, însă madame Olenska nu făcu altceva decât să pălească puţin, cu braţele atârnându-i pe lângă trup, cu capul uşor plecat, cum stătea uneori când cumpănea o întrebare.

— Te aşteaptă acum la doamna Struthers; de ce nu te duci la el? rânji dispreţuitor Archer.

Contesa se întoarse să sune clopoţelul.

— Nu voi mai ieşi în seara asta. Spune trăsurii să se ducă după Signora Marchesa, spuse ea când apăru camerista.

După ce uşa se închise din nou, Archer continuă să o privească cu ochii plini de amărăciune.

— De ce sacrificiul acesta? Dacă tot îmi spui că eşti singură, n-am niciun drept să te înstrăinez de prietenii tăi.

Madame Olenska zâmbi uşor pe sub genele-i umede.

— Acum nu voi mai fi singură. Eram singură, îmi era teamă. Dar întunericul şi senzaţia de gol au dispărut; când îmi revin în fire sunt ca un copil care se duce noaptea în camera unde e mereu lumină.

Tonul şi privirea ei o învăluiau într-o uşoară inaccesibilitate, iar Archer mormăi din nou:

— Nu te înţeleg!

— Şi totuşi o înţelegi pe May!

Replica îl făcu să se înroşească, dar îi susţinu privirea.

— May e pregătită să renunţe la mine.

— Imposibil! La trei zile după ce-ai implorat-o în genunchi să se mărite mai repede cu tine?

— A refuzat; asta îmi dă dreptul...

— Ah, tu m-ai învăţat ce cuvânt urât e acesta, zise ea.

El se întoarse cu o senzație de sfârşeală absolută. Se simțea de parcă s-ar fi străduit ore în şir să urce dintr-o prăpastie adâncă, iar acum, când tocmai ajunsese sus, îşi dăduse drumul şi se prăbuşea din nou, cu capul în jos, spre beznă. Dacă ar fi avut-o iarăşi în brațele lui, ar fi putut să-i demonteze argumentele. Dar ea îl ținea încă la distanță prin ceva de neînțeles din privirea şi atitudinea ei, precum şi prin admirația pe care i-o stârnea cu sinceritatea ei. Într-un sfârşit, începu s-o roage din nou.

— Dacă facem asta acum va fi mai rău pe urmă... mai rău pentru toată lumea...

În acel moment, clopoțelul umplu casa cu un clinchet lung. Nu auziseră nicio trăsură oprindu-se în fața casei şi rămaseră înlemniți, privindu-se cu surprindere. Afară, se auzeau paşii Nastasiei traversând holul, deschizând uşa casei şi, după o vreme, camerista se întoarse cuo telegramă pe care i-o înmâna contesei Olenska.

— Doamna a fost foarte mulțumită de flori, zise Nastasia, netezindu-şi şorțul. A crezut că le primise de la signor marito şi a plâns puțin şi-a zis că e o nebunie.

Stăpâna sa zâmbi şi luă plicul galben, îl deschise şi se apropie de lampă; apoi, când uşa se închise din nou, îi înmâna telegrama lui Archer.

Era datată din St. Augustine şi adresată contesei Olenska. Spunea:

„Telegrama bunicii avut succes. Mama şi tata acceptă căsătorie după Paşti. Telegrafiez lui Newland. N-am cuvinte să exprim fericirea şi te iubesc mult. A ta cu recunoştiință May”.

După jumătate de oră, când Archer descuie uşa propriei case, găsi un plic asemănător pe masa din hol, în vârful unui teanc de bilete şi scrisori. Mesajul dinăuntru eratot de la May Welland şi spunea următoarele:

„Părinții acceptă căsătorie marți după Paşti la douăsprezece Grace Church opt domnişoare de onoare rog vorbeşte cu preot atât de fericită dragoste May”.

Archer mototoli hârtia galbenă de parcă gestul ar fi putut şterge vestea pe care o conținea biletul. Apoi scoase un mic carnet de buzunar şi dădu paginile cu degetele tremurânde, însă nu găsi ceea ce căuta şi, îndesându-şi telegrama în buzunar, începu să urce scările.

Se zărea o lumină pe sub uşa salonaşului care îi servea drept budoar şi vestiar lui Janey, iar fratele ei bătu nerăbdător. Uşa se deschise şi sora lui îşi făcu apariția înfăşurată în veşnica-i cămaşă de noapte din flanelă purpurie, cu părul pe bigudiuri. Avea chipul palid şi neliniştit.

— Newland! Sper că telegrama aceea nu aduce veşti proaste. Am aşteptat dinadins, în cazul în care... (niciun articol de corespondență nu-i scăpa lui Janey).

El îi ignoră întrebarea.

— Uite ce e, când cade Pastele anul acesta?

Ea se indignă în fața unei asemenea ignorante necreştineşti.

— Paştele? Newland! Ah, fireşte, în prima săptămână dinaprilie. De ce?

— Prima săptămână?

El îşi întoarse atenția asupra paginilor din jurnalul său, calculând rapid în şoaptă.

— Primă săptămână ziceai?

Îşi dădu capul pe spate într-un hohotlung de râs.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic, doar că mă însor într-o lună. Janey îi sări la gât şi-l strânse la pieptul acoperit de cămaşa de flanelă purpurie.

— Ah, Newland, ce minunat! Cât mă bucur! Dar, dragulmeu, de ce nu te opreşti din râs? Taci, te rog, că o trezeştipe mama.

PARTEA A II-A

XIX

Ziua era răcoroasă, cu un vânt jucăuş de primăvară care spulbera ţărâna. Toate doamnele în vârstă din ambele familii îşi scoseseră blănurile de samur şi herminele îngălbenite de timp, iar mirosul de camfor din rândurile din faţă acoperea aproape complet suava mireasmă primăvăratică a crinilor care încadrau altarul.

Newland Archer, la un semn al paracliserului, ieşi din sacristie şi se opri, împreună cu cavalerul său de onoare, pe dalele prezbiteriului din Grace Church.

Semnalul dădea de ştire că se vedea apropiindu-se cupeul care-i aducea pe mireasă şi pe tatăl ei. Însă cu siguranţă urma un lung interval de acomodări şi consultări la intrare, unde domnişoarele de onoare dădeau deja târcoale ca un buchet de flori de Paşti, în timpul acestei inevitabile perioade, se presupunea că mirele, drept dovadă a nerăbdării sale, se arăta singur în faţa asistenţei. Archer îndeplinise această formalitate, la fel de resemnat ca toţi cei care făceau ca nunţile din secolul al XIX-lea să arate ca un ritual ce părea să aparţină zorilor istoriei. Totul era la fel de uşor, sau la fel de dureros, în funcţie de părerea fiecăruia, pe calea pe care se angajase să o urmeze şi se supusese instrucţiunilor agitate ale cavalerului său de onoare cu aceeaşi evlavie ca toţi ceilalţi miri dinaintea lui, în zilele când fuseseră călăuziţi prin acelaşi labirint.

Până la acel punct era destul de sigur că-şi îndeplinise toate obligaţiile. Cele opt buchete de liliac alb şi de lăcrămioare ale domnişoarelor de onoare fuseseră trimise la timp, la fel ca şi butonii de aur şi safir ai celor opt paji de onoare şi acul de cravată cu ochi de pisică al cavalerului de onoare. Archer îşi petrecuse jumătate din noapte încercând să varieze textul de mulţumiri pentru ultimul şir de cadouri primite de la amici şi foste iubite. Onorariile pentru episcop şi pentru paroh erau puse cu grijă în buzunarul cavalerului de onoare, bagajul său se afla deja în casa doamneiManson Mingott, unde avea să se ţină micul-dejun după nuntă, şi tot acolo erau şi hainele sale de călătorie, în care urma să se schimbe. Rezervaseră un compartiment privat în trenul care avea să ducă tânărul cuplu spre o destinaţie necunoscută tăinuirealocului în care tinerii îşi petreceau noaptea nunţii era unuldintre cele mai sacre tabuuri ale acestui ritual preistoric.

— Ai verigheta, da? îi şopti tânărul van der Luyden Newland, care era lipsit de experienţă în ceea ce privea îndatoririle unui cavaler de onoare şi se simţea copieşit de povara responsabilităţii sale.

Archer făcu gestul pe care mulţi miri au fost văzuţi făcându-l: cu mâna fără mănuşă, îşi pipăi buzunarul de la jiletca gri închis şi se asigură că inclusul de aur (gravat pe dinăuntru: Newland şi May, aprilie... 18...) era la locul lui. Apoi îşi reluă poziţia anterioară, ţinând în mâna stângă jobenul şi mănuşile gri-perlă cu cusături negre, privind lung spre uşa bisericii.

Sus, marşul lui Händel urca pompos prin bolta din imitaţie de piatră, purtând prin notele sale elanul şters al nenumăratelor nunţi la care, cu o indiferenţă voioasă, stătuse pe aceeaşi treaptă a prezbiteriului, uitându-se la alte mirese plutind prin naos către alţi miri.

„Ce mult seamănă cu o noapte de premieră la operă!” îşizise el, recunoscând aceleaşi chipuri în aceleaşi loje (pardon, strane) şi întrebându-se dacă, atunci când va suna ultima trâmbiță, doamna Selfridge Merry va fi de față cu aceleaşi impunătoare pene de struț prinse la bonetă, iar doamna Beaufort, cu aceiaşi cercei cu diamante şi cu acelaşi surâs, şi dacă li se pregăteau deja, pe lumea cealaltă, scaune adecvate în avanscenă.

După asta, încă mai avea timp să treacă în revistă, unul câte unul, chipurile familiare din primele rânduri; cele ale femeilor pline de curiozitate şi emoție, cele ale bărbaților îmbufnate din cauza obligației de a fi nevoiți să-şi pună cele mai bune redingote înainte de prânz şi să se bată pe mâncare la micul-dejun de nuntă.

„Păcat că ospățul e la bătrâna Catherine”, îşi imagina mirele că-l auzea spunând pe Reggie Chivers. „Dar am înțeles că Lovell Mingott a insistat ca masa să fie pregătită de propriul său maestru bucătar, aşa că ar trebui să fie bună, dacă reuşeşti să ajungi la ea”. Şi-l închipuia şi pe Sillerton Jackson adăugând cu autoritate: „Dragul meu, n-ai auzit? Se va servi la măsuțe, după noua modă englezească”.

Ochii lui Archer zăboviră o clipă în strana din stânga, unde mama lui, care intrase în biserică la brațul domnului Henry van der Luyden, stătea plângând încet sub vălul ei de dantelă Chantilly, cu mâinile ascunse în manşonul de hermină al bunicii sale.

„Biata Janey”, îşi zise el, uitându-se la sora sa. „Chiar dacă şi-ar întoarce capul în toate părțile, tot n-ar putea să-i vadă decât pe cei din primele rânduri, care sunt, în mareparte, reprezentanți caraghioşi ai clanurilor Newland şiDagonet”.

Pe partea dinăuntru a panglicii albe care separa locurile rezervate familiilor mirilor îl văzu pe Beaufort, înalt şi roşu la față, uitându-se la femei cu privirea-i arogantă. Alături o

zări pe soția lui, îmbrăcată toată în şinşilă argintie şi cu violete, iar la capătul îndepărtat al panglicii, părul lins şi bine periat al lui Lawrence Lefferts părea să vegheze peste zeitatea invizibilă a „etichetei” care prezida ceremonia.

Archer se întrebă câte cusururi aveau să descopere ochii ageri ai lui Lefferts în ritualul divinității lui; apoi îşi aduse aminte brusc că şi el acordase importanță acestor chestiuni odinioară. Lucrurile cu care îşi umplea zilele înainte i se păreau acum o parodie infantilă a vieții, ca nişte discuții de erudiți medievali despre termeni metafizici pe care nimeni nu-i înțelesese vreodată. O dispută furtunoasă despre necesitatea de a „expune” cadourile de nuntă îi întunecase ultimele ore dinainte de nuntă. Lui Archer i se părea deneconceput ca nişte oameni în toată firea să se agite într-un asemenea hal din cauza unor bagatele şi ca problema să fie rezolvată (în sens negativ) de doamna Welland, cu lacrimi indignate: „Aş prefera mai degrabă să le dau drumul reporterilor prin casamea”. Totuşi, existase o perioadă când Archer avea o părere definită şi aproape agresivă față de aceste probleme, când tot ce ținea de manierele şi de obiceiurile micului său trib i se părea încărcat de o însemnătate cu caracter universal.

„Şi presupun că, între timp, pe undeva trăiesc şi oamenii adevărați, cărora li se întâmplă lucruri adevărate”, îşi ziseân sinea lui.

— Iată-i că vin! spuse gâfâind cavalerul de onoare. Dar mirele ştia mai bine.

Atenta deschidere a uşii bisericii nu însemna decât că domnul Brown, şeful rândaşilor (îmbrăcat în negru pentru rolul său temporar de paracliser), făcea o cercetare preliminară a scenei înainte să-şi alinieze trupele. Uşa se închise la loc încetişor, apoi, după un alt interval, se deschise cu ungest maiestuos, iar murmurul străbătu toată biserica:

— Familia!

Prima era doamna Welland, care venea la brațului fiului său celui mare. Chipul ei lat şi trandafiriu era adecvat de solemn, iar rochia sa de satin de culoarea prunei cu albastru deschis pe laturi şi penele albastre de struț prinse la o bonețică din satin fură întâmpinate cu aprobare generală, însă, înainte să se aşeze, cu un foşnet impunător, în strana din fața doamnei Archer, spectatorii îşi lungeau deja gâtul să vadă cine venea în urma ei. Cu o zi înainte circulaseră nişte zvonuri nestăpânite cum că doamnaManson Mingott, în ciuda invalidității sale, se hotărâse să asiste la ceremonie. Iar ideea se potrivea atât de bine cu caracterul ei vesel, încât prin cluburi se puneau pariuri serioase dacă bătrâna va fiân stare să străbată naosul şi să se strecoare pe un loc. Se ştia că ea insistase să-şi trimită propriul tâmplar ca să verifice dacă se putea da jos panoul lateral al stranei din față şi ca să măsoare distanța dintre scaun şi panoul din față; însă rezultatul fusese dezamăgitor şi, în acea zi de aşteptare, familia o văzuse punând la cale un plan ca să fie dusă pe roți prin naos cu enormul său scaun Bath, pe care avea să rămână aşezată ca pe un tron la capătul prezbiteriului.

Ideea acestei monstruoase înfățişări a persoanei sale era atât de dureroasă pentru rudele ei, încât l-ar fi acoperit cu aur pe ingeniosul care ar fi descoperit brusc că scaunul era prea lat ca să încapă printre tijele de fier care susțineau marchiza ce se întindea de la uşa bisericii până la bordură. Ideea de a da jos marchiza şi de a o lăsa pe mireasă la vederea mulțimii de modiste şi de reporteri de ziar care se învârteau pe afară, încercând să se apropie, depăşea până şi curajul bătrânei Catherine, deşi, pentru o clipă, luase în considerare această posibilitate.

— Vai, dar ar putea să-i facă o fotografie copilei mele şi să o publice în ziare! exclamase doamna Welland când i se

sugerase ultimul plan al mamei ei, iar tot clanul dăduse înapoi, înfiorat, la auzul acestei indecențe de neconceput.

Bătrâna trebuise să renunțe, însă numai în schimbul promisiunii că micul-dejun de nuntă avea să se desfăşoare sub acoperişul ei, deşi (după cum spusese ruda din WashingtonSquare), din moment ce casa Welland era mult mai aproape, părea dificil să negociezi un preț special pentru un cupeu Brown care să te ducă până la dracu-n praznic.

Deşi frații Jackson oferiseră ample reiatări despre toate aceste operațiuni, o minoritate nesigură încă se mai agăța de ideea că bătrâna Catherine avea să-şi facă apariția în biserică şi atmosfera se răcise brusc la aflarea veştii că avea să fie înlocuită de nora ei. Doamna Lovell Mingott avea chipul aprins şi privirea sticloasă pe care le-o produce doamnelor cu vârsta şi obiceiurile ei efortul de a încăpea într-o rochienouă. Însă, după ce se domoli dezamăgirea stârnită de absența soacrei sale, asistența căzu de acord că dantela ei de Chantilly peste satin lila, cu o bonetă cu violete de Parma, alcătuia cel mai fericit contrast cu nuanțele de albastru şi prună ale ținutei doamnei Welland. Foarte diferită fu impresia provocată de doamna sfrijită şi măruntă care urma la brațul domnului Mingott, într-o dezordine sălbatică de panglici, franjuri şi eşarfe plutitoare; iar la această ultimă apariție, inima lui Archer se strânse şi încetă să mai bată.

Conta pe faptul că marchizaManson se afla încă în Washington, unde plecase în urmă cu patru săptămâni împreună cu nepoata sa, madame Olenska. Toți credeau că acea plecare bruscă se datora dorinței contesei de a-şi salva mătuşade elocvența dăunătoare a doctorului Agathon Carver, care aproape că reuşise s-o recruteze pentru comunitatea sa din Valea Dragostei. Iar în acele împrejurări, nimeni nu se aşteptase ca cele două doamne să se întoarcă

pentru nuntă. Preț de o clipă, Archer rămase cu ochii ațintiți asupra silue: tei fantastice a Medorei, străduindu-se să vadă dacă venea cineva în urma ei; însă micuța procesiune se încheiase, căci toți membrii mai puțin însemnați ai familiei luaseră loc deja, iar cei opt paji de onoare înalți, adunându-se ca nişte păsări sau insecte care se pregătesc de o operațiune migratorie, se strecurau deja prin uşile laterale în vestibul.

— Newland, a ajuns! şopti cavalerul de onoare.

Archer se ridică, tresărind.

S-ar fi zis că trecuse mult timp de când inima încetase să-i bată, căci procesiunea în alb şi roz ajunsese deja la jumătatea naosului, iar episcopul, parohul şi cei doi asistențicu straie albe se învârteau în jurul altarului încadrat de flori şi primele acorduri din simfonia lui Spohr îşi risipeau notele înflorite în fața miresei.

Archer deschise ochii (oare chiar îi avusese închişi, aşa cum îşi imaginase?) şi-şi simți inima începând să-şi reia ritmul obişnuit. Muzica, parfumul crinilor de pe altar, norul de tul şi flori de portocal care plutea din ce în ce mai aproape, chipul doamnei Archer schimonosit dintr-odată de suspine de fericire, murmurul binecuvântător al glasului parohului, înaintarea disciplinată a celor opt domnişoare de onoare şi a celor opt paji îmbrăcați în negru: toate acesteimagini, sunete şi senzații, atât de familiare în sine, atât de profund stranii şi lipsite de sens în noua lui relație cu ele, scamestecau confuz în mintea lui.

— O, Doamne, sigur am inelul? se întrebă şi repetă gestul convulsiv de mire.

Apoi, într-o clipă, May era lângă el, emanând o asemenea strălucire, încât stârni o uşoară căldură prin amorțeala ce-i cuprinsese trupul lui Archer, care se îndreptă şi o privizâmbind.

— Iubiți credincioşi, ne-am adunat aici... începu parohul.

May avea deja inelul pe mână, episcopul le dăduse binecuvântarea, iar domnişoarele de onoare erau dispuse să-şi reia locul în procesiune, în vreme ce orga dădea primele semne că ar izbucni în marşul lui Mendelssohn, fără de care niciun cuplu proaspăt-căsătorit n-ar fi ieşit în New York.

— Braţul... oferă-i braţul! şuieră nervos tânărul Newland, iar Archer îşi dădu seama din nou că fusese dus în derivă, departe, spre un loc necunoscut. Se întrebă ce anume îl trimisese acolo. Pesemne faptul că zărise, printre spectatoriianonimi din transept, o bucla neagră sub o pălărie care, după o clipă, se dovedi a-i aparţine unei doamne necunocute cu nasul lung, atât de ridicol diferită de persoana a cărei imagine i-o evocase, încât tânărul se întrebă dacă nu începea să aibă halucinaţii.

Iar acum el şi soţia sa mergeau la pas uşor prin naos, purtaţi de notele graţioase ale lui Mendelssohn, ziua de primăvară îi saluta prin uşi larg deschise în timp ce se îndreptau spre roibii doamnei Welland, care aveau frunţile împodobite cu embleme albe şi se ridicau falnici pe picioarele din spate la celălalt capăt al tunelului de prelată.

Valetul, care avea o emblemă albă şi mai mare pe rever, o acoperi pe May cu o mantie albă, iar Archer sări în cupeu, lângă ea. Tânăra se întoarse spre el cu un surâs triumfal, iarmâinile i se încleştară sub văl.

— Draga mea! spuse Archer şi de îndată înaintea lui se căscă aceeaşi prăpastie neagră şi simţi că se prăbuşea înăuntru, din ce în ce mai adânc, în timp ce vocea lui continua să vorbească, pe un ton cald şi voios: da, fireşte că amerezut că am pierdut inelul. Nicio nuntă nu e completă dacă bietul mire nu trece prin aşa ceva. Dar şi tu m-ai făcut să aştept ceva! Am avut timp să mă gândesc la toate ororile care s-arfi putut întâmpla.

Ea îl surprinse întorcându-se către el, în plinFifth Avenue, şi azvârlindu-şi braţele în jurul gâtului lui.

— Dar de-acum nu se mai poate întâmpla nimic, atâta vreme cât suntem împreună, nu-i aşa, Newland?

Fiecare detaliu al zilei fusese pregătit cu atâta grijă încât, după festinul matrimonial, tânărul cuplu avea destul timp să se schimbe în hainele de drum, să coboare pe treptele ample ale casei Mingott, printre chicotelile domnişoarelor de onoare şi suspinele părinţilor, să urce în cupeu sub tradiţionala ploaie de orez şi papuci de satin; şi tot mai rămase o jumătate de ceas ca să ajungă la gară, să-şi cumpere ultimele săptămânale la un chioşc aşa cum fac toţi călătorii obişnuiţi cu drumurile şi să se aşeze în compartimentul rezervat, în care camerista lui May îi pusese deja mantia de călătorie de un cenuşiu deschis şi valiza nou-nouţă de la Londra.

Bătrânele mătuşi Du Lac de la Rhinebeck îşi puseseră casa la dispoziţia proaspătului cuplu căsătorit, cu o tragere de inimă însufleţită de perspectiva de a petrece o săptămână la New York, împreună cu doamna Archer. Iar Archer, bucuros că scăpa de obişnuitul „apartament matrimonial” dintr-un hoteldin Philadelphia sau Baltimore, acceptase la fel de prompt.

May era încântată de ideea de a merge la ţară şi se amuza copilăreşte de eforturile zadarnice ale celor opt domnişoare de onoare de a descoperi unde se afla misteriosul lor refugiu. Se considera că e „foarte englezesc” să ţi se împrumute o casă la ţară, iar acest lucru dădu o ultimă notă de distincţie evenimentului, pe care toată lumea îl considera cea mai strălucită nuntă a anului, însă nimeni nu trebuia să ştie unde se afla casa, în afară de părinţii mirilor, care, atunci când erau întrebaţi, strângeau din buze şi spuneau pe un ton misterios: „Nu ne-au spus nimic”, ceea

ce era adevărat, din moment ce nici nu mai trebuia să li se spună.

De îndată ce se instalară în compartiment şi trenul se urni, lăsând în urmă interminabilele suburbii de lemn şi intrând în peisajul palid de primăvară, conversaţia se dovedi mai uşoară decât se aşteptase Archer. Prin înfăţişare şi temperament, May era aceeaşi fată simplă dinainte, doritoare să comenteze cu el incidentele de la nuntă şi să le discute la fel de obiectiv ca o domnişoară de onoare vorbind cu un paj. La început, Archer crezuse că această detaşare ascundea o nelinişte lăuntrică, însă ochii ei limpezi reflectau doar cea mai liniştită ignoranţă. Tânăra era singură pentru prima oară cu soţul ei, dar acesta era doar tovarăşul încântător de dinainte. Nimeni nu-i plăcea atât de mult, în nimeni nu avea o încredere atât de deplină, iar „pozna" care încununa toată acea delicioasă aventură a logodnei şi căsătoriei era să fie singură cu el într-o călătorie, ca o persoană adultă ca o „femeie măritată", de fapt.

Era minunat, după cum aflase Archer în grădina misiunii spaniole din St. Augustine că puteau coexista sentimente atât de profunde cu o asemenea lipsă de imaginaţie. Dar îşi amintea că şi arunci îl surprinsese prin revenirea bruscă la inexpresivitatea de fetişcană de îndată ce îşi eliberase conştiinţa de povara care o apăsa. Iar el îşi dădu seama că, probabil, May avea să treacă prin viaţă confruntându-se cum putea ea mai bine cu fiecare experienţă întâlnită-pe parcurs, însă fără să anticipeze nici măcar o privire fugară.

Poate că respectiva înclinaţie spre ignoranţăera cea care îi dădea acea limpezime din ochi şi îi aşternea pe chip acea expresie care reprezenta mai degrabă o tipologie decât o persoană, de parcă ar fi fost aleasă să pozeze pentru Virtutea Civică, sau pentru o zeiţă greacă. Sângele care curgea atât de aproape de pielea ei luminoasă ar fi putut fi un lichid de conservare şi nu un element distructiv. Totuşi,

aerul ei de tinereţe indestructibilă nu o făcea să pară nici dură şi nici monotonă, ci doar primitivă şi pură. În toiul acestei meditaţii, Archer se trezi privind-o brusc cu ochii uimiţi ai unui străin şi se cufundă în amintirile de la micul-dejun de nuntă, cu apariţia imensă şi triumfală a bunicii Mingott.

May se delecta cu acest subiect.

— Dar m-a surprins, nu ştiu dacă şi pe tine, că mătuşaMedora a venit până la urmă. Ellen a scris că niciuna dintre ele nu se simţea destul de bine să călătorească. Aş fi preferat ca ea să fi fost cea care şi-a revenit! Ai văzut superba dantelăveche pe care mi-a trimis-o?

— Da, eu... nu... da, era superb, spuse, privind-o fără s-o vadă şi întrebându-se dacă de fiecare dată când auzea acele două silabe, toată lumea lui construită cu atâta grijă s-ar fi năruit ca un castel din cărţi de joc. Nu eşti obosită? Va fi plăcut să bem un ceai când ajungem sunt sigur că mătuşile au pregătit totul de minune, spuse el grăbit, luându-i mânaântr-ale lui.

Şi mintea lui May zbură pe dată la magnificul serviciu de ceai şi cafea din argint de Baltimore pe care-l primiseră de la soţii Beaufort şi care se potrivea perfect cu tăvile şi farfuriile de la unchiul Lovell Mingott.

În amurgul de primăvară, trenul se opri în staţia Rhinebeck, iar cei doi merseră pe peron până la trăsura care-i aştepta.

— Ah, ce frumos din partea soţilor van der Luyden să ne trimită vizitiul tocmai de la Skuytercliff, exclamă Archer, în timp ce se apropia de ei un bărbat calm în livrea, care luăbagajele din mâinile cameristei.

— Îmi pare foarte rău, domnule, spuse emisarul, dar s-a produs un mic accident la domnişoarele du Lac: o scurgerela castelul de apă. S-a întâmplat ieri, iar domnul

van der Luyden, care a auzit despre asta azi de dimineață, a trimis o servitoare cu trenul la prima oră ca să pregătească imediat *casa patronului. Cred că vi se va părea foarte confortabilă, domnule. Iar domnişoarele du Lac şi-au trimis bucătarul, ca să fie la fel ca şi când v-aţi fi aflat la Rhinebeck.*

Archer îl fixa cu o privire atât de absentă, încât bărbatul repetă pe un ton şi mai încărcat de regret:

— Va fi întocmai la fel, domnule, vă asigur.

Iar May exclamă cu nerăbdare, rupând tăcerea jenantă:

— La fel ca Rhinebeck? *Casa patronului? Dar va fi de o mie de ori mai bine, nu-i aşa, Newland? Ce frumos şi amabil din partea domnului van der Luyden să se gândească la această soluție.*

În timp ce mergeau cu trăsura, cu camerista aşezată lângă vizitiu şi cu valizele miresei strălucind pe bancheta din fața lor, May continuă pe un ton agitat:

— Doar închipuie-ți, n-ai fost niciodată acolo nu-i aşa? Soții van der Luyden arată casa la foarte puțini oameni Dar au deschis-o pentru Ellen, din câte se pare, iar ea mi-a povestit că e un locşor încântător: mi-a zis că e singura casă din toată America în care crede că s-ar simți complet fericită.

— Ei bine, aşa cum vom fi şi noi, nu-i aşa? exclamă soțul ei cu voioşie.

Iar tânăra îi răspunse cu surâsul ei copilăros:

— Ah, acesta e doar începutul viitorului nostru, minunatului viitor pe care-l vom avea mereu împreună!

XX

— Bineînțeles că trebuie să luăm cina cu doamna Carfry, draga mea, spuse Archer.

Cu o încruntare neliniştită, soţia sa îl privi peste monumentalul serviciu Britannia de pe masa de mic-dejun din casa de oaspeţi.

În acel deşert ploios care era Londra toamna, soţii Archer nu cunoşteau decât două persoane, pe care le evitaseră cu grijă, urmând vechea tradiţiei newyorkeză care susţinea că e „sub demnitatea" cuiva să-şi impună prezenţa în faţa cunoştinţelor din ţări străine.

În vizitele lor în Europa, doamna Archer şi Janey nu se abătuseră deloc de la acest principiu şi întâmpinaseră avansurile prieteneşti ale tovarăşilor de drum cu o asemenea reţinere impenetrabilă, încât aproape că atinseseră recordul de a nu schimba nici măcar un cuvânt cu vreun „străin", în afară de angajaţii hotelurilor şi ai gărilor. Pe compatrioţi cei pe care îi cunoşteau dinainte, sau care aveau recomandări adecvate îi tratau cu un dispreţ şi mai pronunţat, astfel încât, dacă nu dădeau peste vreun Chivers, Dagonet sau Mingott, lunile petrecute în străinătate se scurgeau într-un neîntrerupttete-â-tete.

Însă uneori şi precauţiile supreme sunt zadarnice, iar într-o noapte, în Botzen, una dintre cele două doamne englezoaice din camera de la celălalt capăt al culoarului (ale căror nume, veşminte şi situaţie socială Janey le cunoştea la perfecţie) bătuse la uşă şi întrebase dacă doamna Archer nu avea o sticlă de alifie. Sora intrusei, doamna Carfry, suferise o criză bruscă de bronşită. Iar doamna Archer, care nu călătorea niciodată fără o farmacie completă, îi putu furnizaleacul dorit.

Doamna Carfry era foarte bolnavă, iar cum ea şi sora ei, domnişoara Harle, călătoreau singure, le rămaseră profund recunoscătoare doamnelor Archer, care le oferiseră metode de alinare ingenioase şi a căror cameristă eficientă o îngrijise pe invalidă până ce se întremase.

Când plecaseră din Botzen, doamnele Archer nu-şi imaginau că aveau să le revadă pe doamna Carfry şi pe domnişoara Harle. Pentru mentalitatea doamnei Archer, nimic n-ar fi fost mai „nedemn” decât să se impună atenţiei unui „străin” căruia se întâmplase să-i facă un serviciu accidental, însă doamna Carfry şi sora ei, neştiind nimic despre acest punct de vedere care li s-ar fi părut absolut ininteligibil, se simţeau legate de o recunoştinţă eternă faţă de „încântătoarele americane” care se arătaseră atât de amabile la Botzen. Cu o fidelitate înduioşătoare, profitau de fiecare prilej de a se întâlni cu doamna Archer şi cu Janey în cursul călătoriilor lor pe continent şi făceau dovada unei perspicacităţi supranaturale de a afla când aveau să treacă acestea prinLondra, la venire sau la întoarcerea în Statele Unite. Prietenia deveni indisolubilă, iar doamna Archer şi Janey, ori de câte ori soseau la Hotelul Brown, le găseau acolo pe cele două prietene afectuoase, care, asemenea lor, cultivau ferigi în ghivece imense, făceau macrameuri, citeau memoriile baronesei Bunsen şi aveau opinii formate despre ocupanţiiprincipalelor amvoane londoneze.

După cum spunea doamna Archer, „Londra era altfel” după ce le cunoşteai pe doamna Carfry şi pe domnişoara Harle. Iar când se logodise Newland, legătura dintre familii era atât de strânsă încât se consideră că era „absolut corect” să trimită o invitaţie la nuntă celor două doamne englezoaice, care, la rândul lor, trimiseră un buchet frumos de flori alpine presate, într-o cutie de sticlă. Iar pe chei, cândNewland şi soţia sa porniseră spre Anglia, ultimele cuvinte ale doamnei Archer fuseseră:

— Trebuie s-o duci pe May s-o cunoască pe doamna Carfry. Newland şi soţia lui n-aveau nici cea mai vagă intenţie să respecte acest ordin, însă doamna Carfry, cu obişnuita-iagerime, îi localizase şi le trimisese o invitaţie la

cină. Tocmai din cauza aceste invitații se încrunta May Archer în timp ce-şi servea ceaiul cu brioşe.

— Pentru tine nu e nicio problemă, Newland, doar le cunoşti, însă eu mă voi simți foarte timidă între atâția necunoscuți. Şi cu ce să mă îmbrac?

Newland se lăsă pe spate în scaun şi-i zâmbi. May arăta mai frumoasă şi mai asemănătoare cu Diana ca niciodată. Aerul umed din Anglia părea să-i fi intensificat roşcata din obraji şi să-i fi atenuat uşoara duritate a trăsăturilor sale candide. Sau poate că era pur şi simplu strălucirea lăuntrică a fericirii, care scânteia ca o lumină sub gheață.

— Cu ce să te îmbraci, draga mea? Credeam că săptămâna trecută a sosit de la Paris un cufăr plin de lucruri.

— Da, fireşte. Voiam să spun că nu ştiu cu ce anume să mă îmbrac, zise ea, uşor bosumfiată. N-am ieşit niciodată la cină în Londra şi nu vreau să mă fac de râs.

El încercă să-i înțeleagă dilema.

— Dar oare englezoaicele nu se îmbracă seara la fel catoate femeile?

— Newland! Cum poți să pui asemenea întrebări absurde? Ele se duc la teatru cu rochii vechi de bal şi fără pălărie!

— Mă rog, poate că poartă rochii noi de bal acasă; însă, în orice caz, nu cred că doamna Carfry şi domnişoara Harle sunt aşa. Vor apărea cu bonete ca mama... şi cu şaluri, nişte şaluri foarte fine.

— Da, dar cum vor fi îmbrăcate celelalte femei?

— Nu la fel de bine ca ține, draga mea, îi replică el, întrebându-se ce anume îi stârnise soției sale acel interes morbid ca al lui Janey față de haine.

May îşi dădu scaunul în spate şi oftă.

— Drăguț din partea ta, Newland, dar nu-mi e de marefolos.

Lui Archer îi veni o idee.

— De ce nu te îmbraci în rochia de mireasă? N-ai cum să dai greş cu aşa ceva, nu crezi?

— Ah, dragul meu! Măcar de-aş avea-o aici! Dar am trimis-o la Paris s-o modific pentru iama viitoare şi Worth n-a expediat-o încă înapoi.

— Păcat, făcu Archer, ridicându-se. Uite, se risipeşte ceaţa. Dacă dăm o fugă la Naţional Gallery, am putea reuşi să aruncăm o privire la tablouri.

Cuplul Newland Archer se întorcea acasă, după un voiaj de nuntă de trei luni, pe care May, în scrisorile trimise prietenelor ei, îl rezumase vag drept „fericit".

Nu se mai duseseră la lacurile italiene. Gândindu-se mai bine, Archer nu reuşise să şi-o imagineze pe soţia sa în acel decor. May. Era mai înclinată (după o lună cu modiştii din Paris) spre drumeţiile pe munte în luna iulie şi spre înot în august. Acest plan fu dus la îndeplinire punctual, cei doi petrecându-şi luna iulie la Interlaken şi Grindelwald şi retrăgându-se în august într-un locşor numit Etretat, pe ţar) mul Normandiei, pe care cineva li-l recomandase drept pitoresc şi liniştit. De vreo două ori, pe când se aflau în munţi, Archer făcuse semn spre sud şi spusese:

— Acolo e Italia.

Iar May, cu picioarele cufundate în stratul de genţiane, zâmbise voioasă şi răspunsese: Ar fi minunat să mergem acolo la iarnă, dacă tu n-ar trebui să rămâi la New York.

Însă, în realitate, călătoriile o interesau mai puţin decât se aşteptase el. Le considera pur şi simplu (după ce-şi comandase rochiile) un bun prilej de plimbări, de călărit, de înot şi de a încerca noul sport fascinant al tenisului pe iarbă. Iar când se întoarseră, în cele din urmă, la Londra (unde urma să mai petreacă două săptămâni în care el îşi comanda hainele), May nu-şi mai ascunse nerăbdarea cu care aştepta să se îmbarce pe drumul de întoarcere.

La Londra n-o interesau decât teatrele şi magazinele, iar teatrele i se păreau mai puțin captivante decât varieteuriledin Paris, unde, sub castanii înfloriți de pe Champs-Élysées, trăise pentru prima oară experiența de a observa de pe terasa restaurantului un public alcătuit din cocote, în timp ce soțul ei îi traducea din cântece cât credea el de cuviință pentru urechile ei de proaspăt căsătorită.

Archer revenise la toate vechile sale idei moştenite despre căsătorie. Era mai uşor să se conformeze tradiției şi să se poarte cu May la fel cum se purtau şi prietenii săi cu soțiile lor, în loc să încerce să pună în practică teoriile pe carele elaborase pe când era celibatar şi se bucura de o libertate deplină. N-avea niciun rost să încerce să emancipeze o soție care n-avea nici cea mai vagă idee că nu era liberă. Şi descoperise de mult timp că singura utilitate pe care i-o atribuia May libertății era cea de a o jertfi pe altarul adorației conjugale. Demnitatea ei înnăscută avea s-o împiedice mereu să ofere acest prinos într-o manieră abjectă şi poate că ar fi venit şi ziua (aşa cum se întâmplase o dată) când avea să-şi găsească puterea de a retrage totul dacă i se părea că o făcea pentru binele lui. Însă cu o noțiune despre căsătorie atât de simplă şi de nepăsătoare ca a ei, o asemenea criză nu putea fi provocată decât de ceva absolut cumplit din comportamentul soțului său, iar delicatețea sentimentelor ei pentru acesta făcea ca această posibilitate să i se pară de neînchipuit. Orice s-ar fi întâmplat, Archer ştia că ea avea să fie totdeauna fidelă, curajoasă şi lipsită de ranchiună. Iar asta îl obliga să practice aceleaşi virtuți.

Toate acestea tindeau să-l readucă la vechile sale obiceiuri mentale. Dacă simplitatea ei ar fi fost simplitatea meschinăriei, s-ar fi supărat şi apoi s-ar fi răzvrătit, însă, din moment ce liniile ei de caracter, oricât de puține, erau modelate cu aceeaşi finețe ca şi chipul ei, May a devenit

divinitatea tutelară a tuturor tradițiilor vechi şi a motivelor de venerație ale soțului ei.

Aceste calități nu erau mai deloc cele menite să anime călătoriile prin străinătate, deşi o transformau într-o însoțitoare facilă şi agreabilă, însă Archer îşi dădu seama imediat că acele calități şi-ar fi găsit locul într-un decor potrivit. Nu-i era teamă că se va trezi asuprit de ele, căci viața lui artistică şi intelectuală avea să continue, la fel ca întotdeauna, în afara cercului casnic, în interiorul căruia nu exista nimic mărunt şi înăbuşitor, iar când se întorcea la soția sa nu avea să se simtă ca şi cum ar fi intrat într-o cameră înăbuşitoare după o plimbare în aer liber. Şi când vor avea copii, se vor umple şi ungherele goale din viețile amândurora.

Toate aceste lucruri îi treceau prin minte în timpul drumului lung şi lent din Mayfair spre South Kensington, unde locuiau doamna Carfiy şi sora ei. Archer ar fi preferat şi el săscape de ospitalitatea prietenelor mamei sale. Conform tradiției familiei, călătorise întotdeauna ca turist şi spectator, simulând o insensibilitate arogantă față de prezența semenilor săi. O singură dată, imediat după ce absolvise Harvard, petrecuse câteva săptămâni vesele la Florența, în compania unui grup de americani europenizați excentrici, dansând toată noaptea prin palate, cu doamne cu titluri nobiliare, şi petrecându-şi jumătate de zi la jocuri de noroc, cu craii şi filfizonii de la clubul aflat la modă. Însă, deşi îl distraseră peste măsură, toate acestea i se păruseră la fel de ireale ca un carnaval. Aceste femei bizare şi cosmopolite, cufundate în aventuri amoroase complicate, pe care s-ar fi zis că se simțeau obligate să le dezvăluie tuturor celor pe care-i cunoşteau, şi acei minunați ofițeri tineri şi domni în vârstă remarcabili cu inteligențe artificiale care reprezentau obiectul sau destinatarul respectivelor confidențe, erau prea diferiți de oamenii printre care

crescuse Archer şi prea asemănători cu plantele scumpe şi rău mirositoare din serele exotice ca să-i reţină prea mult imaginaţia. Nici nu se punea problema să-şi prezinte soţia într-o asemenea societate, însă, în călătoriile sale, nici o altă societate nu se arătase interesată de compania lui. La scurtă vreme după sosirea la Londra, Archer dăduse peste ducele de St. Austrey, care, după ce-l recunoscuse pe loc şi-l salutase cordial, îi zisese:

— Fă-mi o vizită când poţi.

Însă niciun american decent n-ar fi considerat că aceea era o invitaţie căreia trebuia să-i dea curs, aşa cănu s-au mai revăzut după aceea. Reuşiseră s-o evite chiar şi pe mătuşa englezoaică a lui May, soţia bancherului, care încă mai locuia în Yorkshire. De fapt, îşi amânaseră dinadins pe toamnă sosirea la Londra ca nu cumva prezenţa lor în timpul sezonului londonez să pară indiscretă sau snoabă înochii acestor rude necunoscute.

— Probabil că nu e mai nimeni la doamna Carfry; Londra e un deşert în această perioadă şi cred că eşti prea elegantă, îi spuse Archer lui May, care stătea lângă el în cabrioleta splendidă şi perfectă, cu mantia azurie tivită cu puf de lebădă, încât părea o răutate s-o expună murdăriei din Londra.

— Nu vreau să creadă că ne îmbrăcăm ca nişte sălbatici, replică ea, cu un dispreţ care ar fi jignit-o şi pe Pocahontas.

Iar el rămase uimit iarăşi de respectul aproape religios al americancelor, până şi al celor mai puţin mondene, faţăde avantajele sociale ale hainelor.

” E armura lor, protecţia lor faţă de necunoscut, e modul lor de a-l sfida”, îşi zise în sinea lui. Şi înţelese pentru primaoara zelul cu care May, altminteri incapabilă să-şi lege o panglică în păr ca să-i facă pe plac, îndeplinise ritualul solemn al selectării şi comandării unei garderobe ample.

Avusese dreptate când zisese că doamna Carfry va avea puțini invitați. Pe lângă gazdă şi sora sa, în salonul lung şi friguros se mai aflau doar o altă doamnă cu şal, un vicar amabil care se dovedi a fi soțul ei, un băiat tăcut, pe care doamna Carfry îl prezentă drept nepotul ei, şi un domn brunet, scund şi cu ochii vioi, prezentat cu numefrancez drept preceptorul băiatului.

În mijlocul acestui grup ale cărui chipuri şterse abia se zăreau la lumina slabă, May Archer plutea ca o lebădă în amurg: mai mare, mai blondă, foşnindu-şi mai tare rochia decât o văzuse făcând Archer vreodată. Iar el înțelese că obrajii îmbujorați şi foşnetele erau semnele unei timidități extreme şi puerile.

„Despre ce Dumnezeu se aşteaptă să vorbesc eu?" îl implora ea cu ochi neajutorați, chiar în momentul în care uluitoarea ei apariție provoca aceeaşi reacție nelinişti tă în sufletele celorlalți. Însă frumusețea, chiar şi nesigură pe sine, trezeşte încredere în inimile bărbaților, iar vicarul şi preceptorul cu nume francez îşi exprimară repede dorința s-o facă pe May să se simtă comodă.

Totuşi, în ciuda marilor ei eforturi, cina se dovedi a fi un episod chinuit. Archer observă că maniera soției sale de a se etala cu uşurință printre străini avea să devină mai intransigent locală în aluziile ei, astfel încât, cu toate că frumusețea ei stârnea admirație, replicile ei descurajau conversația Vicarul se dădu bătut destul de repede, însă preceptorul, care vorbea o engleză fluentă şi desăvârşită, continuă să-i vorbească elegant şi curtenitor până când doamnele, spre evidenta uşurare a întregii asistențe, se retraseră în salonDupă un pahar de porto, vicarul fu nevoit să plece grăbit la o întâlnire, iar nepotul cel sfios, care părea să fie bolnav, fu trimis la culcare, însă Archer şi preceptorul continuară să-şi bea vinul, iar dintr-odată Archer se trezi vorbind aşacum n-o mai făcuse de la ultima conversație

cordială cu Ned Winsett. Se dovedi că nepotul doamnei Carfry se aflase în pragul unei tuberculoze şi trebuise să plece din Harrow tocmai în Elveţia, unde-şi petrecuse doi ani respirând aerulsuav de la lacul Leman. Fiind un tânăr studios, îi fusese dat în grijă domnului Riviere, care îl adusese înapoi în Anglia, urmând să rămână alături de el până în primăvara următoare, când băiatul îşi începea cursurile la Oxford. Iar domnul Riviere adăugă cu simplitate că apoi va trebui să-şi caute altă slujbă.

Lui Archer i se păru greu de crezut că i-ar fi luat mult să-şi găsească de lucru, având atât de multe interese şi talente. Era un bărbat pe la vreo treizeci de ani, cu o faţă uscăţivă şi urâtă (May l-ar fi descris cu siguranţă drept „vulgar") căreia agilitatea gândirii îi dădea o expresivitate intensă, însă însufleţirea lui nu avea nimic frivol sau superficial.

Tatăl său, care murise tânăr, avusese o mică slujbă în diplomaţie şi intenţionase ca fiul său să urmeze aceeaşi carieră, însă pasiunea nestăvilită pentru litere îl condusese pe tânăr spre jurnalism şi apoi spre profesia de scriitor (lipsit de succes, din câte se părea) şi, în cele din urmă, după alte încercări şi vicisitudini de care îşi scuti interlocutorul ajunsese să lucreze ca preceptor pentru tinerii englezi din Elveţia. Totuşi, înainte de asta trăise o bună vreme la Paris, unde frecventase mansarda fraţilor Goncourt, unde Maupassant îl sfătuise să nu se apuce de scris (până şi acest detaliu i se păru o incredibilă onoare lui Archer!) şi discutase adesea cu Merimee în casa mamei sale. Era limpede că fusese dintotdeauna sărac şi împovărat de griji (trebuind să-şi întreţină mama şi o soră necăsătorită) şi că renunţase la ambiţiile sale literare. De fapt, situaţia lui, sub aspect material, nu părea mai strălucită decât cea a lui Ned Winsett, dar el trăise într-o lume în care după cum zisese, nicio persoană care iubeşte ideile nu suferă de foame mentală. Şi cum tocmai din cauza acestei pasiuni pentru

idei se înfometa amarnic bietul Winsett, Archer îl privi cu un fel de invidie indirectă pe tânărul pasionat şi nevoiaş care se descurcase de minune în sărăcia lui.

— Vedeţi dumneavoastră, monsieur, că merită orice nu-i aşa, să-ţi menţii libertatea intelectuală, să nu-ţi subjugi propria putere de apreciere, propria independenţă critică Tocmai de aceea am abandonat jurnalismul şi m-am apucat de o muncă mult mai monotonă, cea de preceptor şi secretar personal. E o muncă destul de ingrată, fireşte, dar mă ajută să-mi păstrez libertatea morală, ceea ce în franceză numim *quantasoi*[59]*. Şi când asculţi conversaţii interesante, poţi lua parte fără să periclitezi alte opinii decât cele proprii Sau poţi să asculţi şi să răspunzi mental. Ah, conversaţiile intere sânte nu există nimic mai bun, nu-i aşa? Aerul ideilor e singurul aer care merită respirat. Aşa că n-am regretat niciol dată că am renunţat la diplomaţie sau la jurnalism, două forme diferite ale aceleiaşi renunţări la sine.*

Tânărul îl ţintui pe Archer cu ochii săi expresivi în timp ce-şi mai aprinse o ţigară.

— Voyez-vous, monsieur, ca să poţi privi viaţa în faţă menta să hăieşti într-o mansardă, nu-i aşa? însă, la urma urmei trebuie să câştigi îndeajuns ca să plăteşti chiria pentru mansardă; şi trebuie să mărturisesc că ideea de a îmbătrâni capreceptor privat sau ca orice altceva „privat” e aproape la fel de înspăimântătoare ca o slujbă de secretar de ambasadă la Bucureşti. Uneori cred că ar trebui să îndrăznesc să fac un pas definitiv, un pas uriaş. De pildă, credeţi că aşavea vreo posibilitate în America, la New York?

Archer îl privi surprins. New York-ul, pentru un tânăr care îi frecventase pe fraţii Goncourt şi pe Flaubert şi care credea că viaţa ideilor era singura ce merită trăită! Continuă

---

[59] Rezervă, răceală, distanţă (fr.)

să se uite perplex la domnulRiviere, întrebându-se cum să-i spună că tocmai superioritatea şi calităţile sale aveau săreprezinte cel mai mare obstacol în calea succesului.

— New York, New York, dar de ce trebuie să fie neapărat la New York? îngăimă el, absolut incapabil să-şi imagineze ce slujbă profitabilă i-ar fi putut oferi oraşul său natal unui tânăr pentru care conversaţia de calitate părea să fie singuranecesitate.

O îmbujorare bruscă îi coloră pielea pământie domnuluiRiviere.

— Credeam... credeam că e metropola dumneavoastră... viaţa intelectuală nu e mai activă acolo? replică el, iar apoi, de parcă s-ar fi temut să-i dea interlocutorului său impresia că-i ceruse o favoare, adăugă în pripă: era mai degrabă o sugestie aleatorie, mai mult pentru mine. De fapt, nu văd nicio perspectivă imediată...

Şi, ridicându-se de pe scaun, adăugă, fără a da semne de jenă:

— Probabil că doamna Carfry va considera că ar trebui să vă conduc sus, în salon.

Pe drumul spre hotel, Archer medita profund asupra acestui episod. Ora petrecută cu domnulRiviere îi umpluse plămânii de aer proaspăt, iar primul său impuls fusese să-l invite la cină a doua zi; dar începea deja să înţeleagă de ce bărbaţii însuraţi nu cedau imediat primelor impulsuri.

— Acel tânăr preceptor este un bărbat interesant; după masă am avut o discuţie extrem de interesantă despre cărţi şi alte lucruri, zise el într-o doară în cabrioletă.

May se trezi dintr-o tăcere visătoare de-ale ei, cărora Archer le atribuise atâtea înţelesuri înainte să şi le lămurească după jumătate de an de căsnicie.

— Micuţul francez? Nu ţi s-a părut şi ţie îngrozitor de vulgar? întrebă ea cu răceală.

Iar Archer ghici că May simțea o dezamăgire secretă fiindcă fusese invitată la Londra să cunoască un cleric şi un preceptor francez. Dezamăgirea nu era provocatăde sentimentul definit în mod normal ca snobism, ci de vechiul principiu newyorkez despre ce i se cuvenea unui membru al societății sale când îşi risca demnitatea în țări străine. Dacă părinții lui May primiseră familia Carfry pe Fifth Avenueenglezii ar fi putut să le ofere şi ei ceva mai substanțial decât un popă şi un profesor.

InsăArcher avea nervii întinşi la maxim şi era pus pe hartă Vulgar... vulgar în ce? o întrebă, iar ea îi răspunse cu o promptitudine neobişnuită:

— Aş zice că oriunde în afară de sala de clasă. Oamenii cael arată mereu ciudat în societate, însă, adăugă ea împăciuitoare, presupun că nu mi-am dat seama că e inteligent.

Lui Archer îi displăcea modul în care soția sa folosea cuvântul „inteligent", la fel de mult cum îi displăcea şi vulgar, însă începea să se teamă de propria-i tendință de a insista asupra lucrurilor care nu-i plăceau la ea. În fond May avusese dintotdeauna acelaşi punct de vederecu al oamenilor printre care crescuse şi pecare el însuşi îl considerase mereu drept ceva necesar, dar lipsit de importanță. Pânăân urmă cu câteva luni, nu cunoscuse vreo femeie" decentă" care să privească altfel viața. Iar dacă un bărbat se căsătorea trebuia să cocheteze întotdeauna cu decența.

— Ah, atunci nu-l voi mai invita la cină! conchise el râzând, iar May repetă, uluită:

— O, Doamne... să-l inviți pe preceptorul familiei Carfry?

— Mă rog, nu în aceeaşi zi cu familia Carfry, dacă aşa ai prefera. Dar chiar am chef să mai stau de vorbă cu el îşi caută o slujbă la New York.

Mirarea ei creştea în aceeaşi măsură cu indiferența: Archer aproape că-şi spuse că ea îl bănuia că se molipisise de ciudățenia străinilor.

— O slujbă la New York? Ce fel de slujbă? Lumea nu are preceptori francezi; ce are el de gând să facă?

— În primul rând, să se bucure de conversații de calitate, din câte mi se pare, replică soțul ei pe un ton răutăcios, iar ea izbucni într-un râs înțelegător.

— Ah, Newland, ce nostim! Ai auzit de ceva mai franțuzesc?

În fond, Archer se bucura că rezolvase problema grație refuzului lui May de a-i lua în serios dorința de a-l invita pe domnul Riviere. La o altă discuție după cină i-ar fi fost destul de greu să ocolească problema mutării la New York. Şi, cu cât se gândea mai mult, Archer reuşea dince în ce mai puțin să şi-l imagineze pe domnul Riviere în orice tablou imaginabil al New York-ului pe care-l cunoştea el.

Presimți, cu un fior lăuntric, că pe viitor multe probleme aveau să se rezolve negativ pentru el. Însă, în timp ce plătea birjarul şi intra în casă pe urma trenei lungi a soției sale, se refugie în banalitatea mângâietoare a ideii că primele şase luni de mariaj sunt cele mai dificile. „Presupun că după această perioadă vom fi terminat de cizelat asperitățile unghiurilor noastre diferite”, îşi zise el. Însă partea cea mai proastă era că presiunea lui May începea să se simtă mai greu tocmai în acele unghiuri a căror asperitate voia el s-o păstreze cel mai mult.

XXI

Micuța pajişte se întindea strălucitoare şi netedă până la marea imensă şi scânteietoare.

Gazonul era mărginit de un şir de geranii stacojii şi straturi de coleus, iar urnele din fier forjat vopsite într-o

nuanță ciocolatie, aşezate la intervale potrivite de-a lungul cărării şerpuite care ducea spre mare, îşi ridicau ghirlandele de petunii şi de iederă pe deasupra prundişului atent greblat.

La jumătatea distanței dintre marginea falezei şi casa pătrată din lemn (văruită şi ea într-o nuanță ciocolatie dar cu acoperişul de tablă al verandei vopsit în dungi galbene şi caienn, ca un cort), fuseseră aşezate două ținte uriaşe pentru turn fața unui tufiş. În cealaltă parte a pajiştii, vizavi de ținte se instalase un cort adevărat, împrejmuit cu băncuțe şi scaune de gradină. Mai multe doamne îmbrăcate în rochii de vară şi câțiva domni cu jiletci cenuşii şi jobenuri stăteau în picioare sau pe bănci, iar din când în când, câte o fată zveltă îmbrăcata m muselină apretată ieşea din cort cu arcul în mână şi trăgea cate o săgeată spre una dintre ținte, în vreme ce spectatorii îşi mtrerupeau conversația ca să vadă rezultatul.

Stând în picioare pe veranda casei, Newland Archer privea această scenă cu curiozitate. De fiecare parte a treptelor vopsite în culori lucioase se afla un ghiveci uriaş din porțelan albastru, aşezat pe un piedestal de porțelan galben străâucitor. Toate ghivecele conțineau câte o plantă verde şi țepoasă, iar sub verandă se întindea un şir de hortensii albastre, mărginite de straturi de muşcate roşii, în spatele lui, ferestrele cu zăbrele ale saloanelor prin care trecuse Archer lăsau să se întrevadă, printre draperiile de dantelă care se unduiau, parchetul lucios presărat cu taburete învelite în creton, fotolii pitice şi mese de catifea acoperite cu bibelouri din argint.

Clubul de tragere cu arcul al lui Newland îşi ținea întotdeauna reuniunea din august în casa soților Beaufort. Acest sport, care până atunci nu avusese alt rival decât crochetul, începea să fie abandonat în favoarea tenisului pe iarbă, însă acesta era considerat încă prea grosolan şi prea

lipsit de eleganță pentru evenimentele sociale. Ca prilej pentru ca lumea bună să-şi etalaze hainele frumoase şi posturile grațioase, arcul şi săgeata nu aveau rival.

Archer contemplă cu mirare spectacolul familiar, îl surprindea faptul că viața putea continua pe vechiul său drum, când reacțiile sale față de ea se schimbaseră într-un mod atât de absolut, în Newport înțelesese pentru prima oară dimensiunea acestei schimbări. La New York, în timpul iernii trecute, după ce se stabilise cu May în căsuța verzui-gălbuie cu bovindouri şi vestibul pompeian, se întorsese cu uşurare la vechea rutină a muncii de la birou, iar reluarea acestei activități zilnice îi servise drept verigă de legătură cu fostul Archer. Apoi se văzuse confruntat cu plăcuta emoție a selectării unui bidiviu arătos şi cenuşiu pentru cupeul lui May (familia Welland le dăruise trăsura) şi cu ocupația captivantă şi interesul pentru amenajarea noii sale biblioteci, care, în ciuda îndoielilor şi obiecțiilor familiei, arăta exact aşa cum îşi visase, cu un tapet imprimat în relief într-o nuanță închisă, cu rafturi Eastlake şi cu fotolii şi mese de calitate. La Century se întâlnise dinnou cu Winsett, iar la Knickerbocker, cu tinerii mondeni din grupul său. Şi, între orele dedicate legii şi cele rezervate ieşirilor la cină sau seratelor cu prietenii acasă, cu câte o vizită la operă sau la teatru, viața pe care o ducea i se părea încă o treabă destul de reală şi de inevitabilă.

Însă Newport reprezenta o escapadă de la datorie, o cufundare într-o atmosferă absolută de vacanță. Archer încercase s-o convingă pe May să-şi petreacă vara pe o insulă îndepărtată de pe coasta starului Mâine (numită, probabil pe bună dreptate, Muntele Pustiului), unde numai câțiva turişti din Boston şi Philadelphia poposeau în cabane „băştinaşe" un loc care era ridicat în slăvi pentru peisajele fermecătoare şi pentru posibilitatea de a trăi în aer liber, aproape ca un vânător, printre codri şi ape.

Însă familia Welland mergea mereu la Newport, unde deținea una dintre casele pătrate de pe faleză, iar ginerele nu putea invoca niciun motiv serios ca să nu meargă şi el cu May acolo. După cum sublinie doamna Welland pe un ton destul de caustic, la ce bun se chinuise May să probeze haine de vară la Paris, dacă n-avea unde să le poarte. Iar la acest gen de argumente Archer nu găsise încă răspuns.

May însăşi nu putea înțelege opoziția lui ciudată față de un mod atât de rezonabil şi de agreabil de apetrece vara. Îi reaminti că lui îi plăcuse Newportpe când era burlac, şi, cumacest lucru era incontestabil, lui Archer nu-i rămase altceva de zis decât că era sigur că acum, când erau împreună, locul avea să-i placă mai mult ca oricând, însă, în timp ce stătea pe veranda casei Beaufort, uitându-se la pajiştea plină de oameni, îşi dădu, seama, înfiorându-se, că n-avea să-i placă deloc.

Nu era vina lui May, biata de ea. Dacă uneori îşi ieşiseră din ritm în timpul călătoriilor lor, armonia se reinstalase o dată cu întoarcerea în cadrul cu care era obişnuită soția sa Archer anticipase mereu că ea nu-l va dezamăgi şi avusese dreptate. Se căsătorise (ca majoritatea tinerilor) fiindcă găsise o fată absolut fermecătoare în momentul în care îşi încheia, cu un dezgust prematur, o serie de aventuri sentimentale fărărost. Iar ea reprezentase calmul, stabilitatea, tovărăşia şi senzația constantă a unei datorii inevitabile.

Nu putea spune că făcuse o alegere greşită, căci ea îi împlinise toate aşteptările. Era, fără îndoială, o mare satisfacție să fii soțul uneia dintre cele mai frumoase şi mai populare tinere căsătorite din New York, mai ales când ea era totodată o soție atât de rezonabilă şi cu un caracter atât de plăcut. Archer nu rămăsese niciodată nepăsător la asemenea avantaje. Iar în privința nebuniei trecătoare care pusese stăpânire pe el în ajunul nunții, tânărul se instruise

să o considere drept ultimul său experiment lepădat. Ideea că la un moment dat, în deplinătatea facultăților mintale, visase că s-ar fi putut însura cu contesa Olenska îi devenise aproape de neconceput, iar ea îi rămânea în memorie drept cel mai jalnic şi mai sfâşietor exemplar dintr-un şir lung de fantome ale trecutului.

Însă toate aceste eliminări şi noțiuni abstracte îi transformaseră mintea într-un spațiu destul de gol, ca o cameră de rezonanță, iar Archer presupuse căacesta era unul dintre motivele pentru care acele persoane active şi însuflețite de pe pajiştea lui Beaufort îl indignau, ca şi cum ar fi fost nişte copii jucându-se într-un cimitir.

Auzi un foşnet de fuste în spate, iar marchiza Manson ieşi agitată pe uşa de sticlă a salonului. Ca de obicei, era îmbrăcată de prost gust şi împodobită excesiv, cu o pălărie de pai fleşcăită prinsă de cap cu mai multe rânduri de voal decolorat şi cu o umbreluță de soare din catifea neagră, cu mâner din fildeşsculptat, pe care o balansa absurd pe deasupra borurilor mult mai largi ale pălăriei.

— Dragul meu Newland! Nu ştiam că tu şi May ați sosit! Zici că ați ajuns de-abia ieri? Ah, ocupația, ocupația... îndatoririle profesionale... înțeleg. Ştiu că multor soți le-ar fi imposibil să-şi însoțească nevestele aici mai mult decât la sfârşit de săptămână, zise ea, înclinând capul într-o parte şi aruncându-i o privire apatică, după care continuă cu o expresie răvăşită: însă căsătoria e un mare sacrificiu, după cum îi reaminteameu adesea lui Ellen a mea...

Inima lui Archer se opri cu aceeaşi convulsie stranie pe care o mai simțise o dată şi care părea să trântească brusc uşa dintre el şi lumea exterioară. Însă, pesemne că această întrerupere a continuității dură foarte puțin, căci o auzi imediat pe marchiză:

— Nu, nu stau aici, ci cu familia Blenker, în singurătatea delicioasă din Portsmouth. Beaufort a avut bunătatea să-mi

trimită faimoşii lui trăpaşi azi de dimineaţă, ca să arunc măcar o privire la petrecerile în aer liber organizate de Regină. Dar astă-seară mă întorc la viaţa rurală. Familia Blenker – ce femei adorabile şi originale – a închiriat o fermă veche şi primitivă din Portsmouth, unde se adună oameni importanţi.

Marchiza îşi lăsă garda jos sub borurile protectoare ale pălăriei şi adăugă, roşind uşor:

— Săptămâna aceasta, doctorul Agathon Carver organizează acolo un ciclu de întâlniri despre Gândirea Interioară. Ce contest faţă de această veselă scenă de plăcere mondenă – dar, pe de altăparte, eu am trăit mereu din asemenea contraste! Pentru mine, singura moarte e monotonia. Lui Ellen îi zic mereu: fereşte-tede monotonie, aceasta e mama tuturor păcatelor de moarte. Însă biata mea copilă trece printr-o fază de exaltare, de repulsie faţă de lume. Presupun că ştii că a refuzat toate invitaţiilede a sta la Newport, chiar şipe cea a bunicii ei Mingott. De-abia am reuşit s-o conving să vină cu mine la Blenker, dacă-ţi vine să crezi! Duce o viaţă morbidă nefirească. Ah, măcar dacă m-ar fi ascultat când încă se mai putea... când uşa era încă deschisă... Dar nu vrei să coborâm şi să urmărim acest joc fascinant? Am auzit că May a dumi; tale ar fi în competiţie.

Ieşind din cort, Beaufort înainta spre ei peste pajişte; înaltgreoi, cu redingota londonezăprea strâmtă şi cu una dintrepropriile orhidee prinsă la rever. Archer, care nu-l mai văzuse de vreo două-trei luni, rămase uluit de cât de mult se schimbase. La lumina fierbinte a verii, chipul lui rumen părea sumbru şibuhăit şi, dacăn-ar fi avut acelaşi umblet semeţ şi aceiaşi umeri pătraţi, arfi arătat ca un bătrân îndopat şi exagerat îmbrăcat.

Circulau tot soiul de zvonuri despre Beaufort. În primăvară plecase într-o lungă croazieră spre Indiile de Vest, în noul său iaht cu aburi, şi se spunea că, în diferitele

porturiunde ancorase, fusese văzut în compania unei doamne care semăna cu domnişoara Fanny Ring. Se spunea că iahtul, construit în Clyde şi prevăzut cu băi pavate cu dale şi cu alte luxuri inedite, îl costase jumătate de milion[60]; iar colierul de perle pe care i-l oferise soţiei sale la întoarcere era aşa de magnific, cum numai cadourile ispăşitoare pot să fie. Averea lui Beaufort era destul de mare ca să facă faţă cheltuielilor. Totuşi, zvonurile neliniştitoare persistau, nu doar pe Fifth Avenue, ci şi pe Wall Street. Unii spuneau că făcuse nişte specule nefericite cu căile ferate, iar alţii susţineau că era înşelat de una dintre cele mai nesătule reprezentante ale profesiei lui Fanny. Confruntat cu toate zvonurile care-l acuzau de insolvabilitate, Beaufort replicase printr-o nouă extravaganţă: construise un nou şir de sere de orhidee, cumpărase un alt rând de cai de curse, pe lângă achiziţia unui nou Meissonnier sauCabanei pentru pinacoteca sa.

Se apropie de marchiză şi de Newland cu obişnuitul săuzâmbet sarcastic.

— Bună, Medora! Ţi-ai făcut treaba cu trăpaşii? Patruzeci de mile, eh?... Nu e rău deloc, din moment ce trebuia să ai grijă de nervii tăi.

Dădu mâna cu Archer şi apoi, întorcându-se cu spatele la ei, se aşeză de partea cealaltă a doamneiManson şi-i şopti câteva cuvinte pe care însoţitorul marchizei nu le înţelese.

Marchiza răspunse cu una dintre *bizarelesale expresii de jargon şi cu un „Que voulez-vous?" care-i accentua şi mai mult încruntarea lui Beaufort. Dar acesta reuşi să schiţeze unzâmbet de felicitare când se întoarse spre Archer să spună:*

— Se pare că May va câştiga premiul întâi.

---

[60] Comparând puterea de cumpărare din 1874 cu cea din prezent, Beaufort ar fi cheltuit corespondentul actual a opt milioane şi jumătate de dolari.

— Ah, atunci rămâne în familie, murmură Medora, şi în acel moment ajunseră la cort, iar doamna Beaufort îi primi într-un nor infantil de muselină mov şi văluri plutitoare.

May Welland tocmai ieşea din cort. În rochia ei albă, cu o panglică verzuie la brâu şi cu o coroniţă de iederă pe pălărie, avea aceeaşi atitudine rezervată de zeiţă a vânătorii pe care o manifestase şi atunci când intrase în sala de bal dincasa lui Beaufort, în noaptea logodnei sale. Între timp, s-ar fi zis că niciun gând nu-i trecuse prin minte şi niciun sentiment prin inimă; şi, deşi soţul său o ştia capabilă de amândouă, se mira încă o dată de modul în care experienţa se îndepărta de ea fără să o atingă.

Avea în mână arcul şi săgeata şi, aşezându-se la semnul făcut cu cretă pe gazon, ridică arcul la nivel umărului şi ţinti. Postura sa era atât de plină de o gratie clasică, încât la apariţia ei se auzi un murmur de admiraţie, iar pe Archer îl încercă din nou acel simţ al proprietăţii care îl amăgea adesea să se creadă fericit pe moment. Rivalele ei doamna Reggie Chivers, fetele Merry şi diferitele fetişcane îmbujorate din clanurile Thorley, Dagonet şi Mingott rămăseseră în spate, formând un grup fermecător şi nelinişţit de capete castanii şi aurii, aplecate peste tabelele de scoruri, iar pălăriile din muselină palidă şi coroniţele de flori alcătuiau un curcubeu suav. Erau toate tinere şi frumoase, scăldate în prospeţimea estivală, dar niciuna nu avea dezinvoltura de nimfă a soţiei sale când, cu muşchii încordaţi şi chipul vesel, îşi subjuga sufletul unei competiţii sportive.

— O, Doamne, îl auzi Archer pe Lawrence Lefferts. Nimeni de aici nu ţine arcul ca ea.

Iar Beaufort adăugă:

— Da, dar acela e singurul tip de ţintă pe care-l va nimeri în viaţa asta.

Archer se simţi năpădit de o furie iraţională. Dispreţuitorul omagiu adus de gazdă „drăgălăşeniei” lui May

era tocmai ce ar fi trebuit să-şi dorească un bărbat să audă despre soția sa.

Faptul că un un bărbat vulgar o considera lipsită de farmec era pur şi simplu o altă dovadă a calității lui May. Însă ce-ar fi fost dacă „drăgălăşenia” ridicată la un asemenea rang suprem ar fi fost doar o negație, o perdea care acoperea un spațiu gol? Uitându-se la May, care se întorcea îmbujorată şi liniştită după ce nimerise şi ultima oară centrul țintei, avu senzația că nu ridicase încă acea perdea.

May primi cuvintele de felicitare de la rivalele sale şi de la restul asistenței cu simplitatea care era calitatea sa cea mai de preț. Nimeni nu putea fi gelos pe triumfurile ei, fiindcă reuşea să le dea tuturor impresia că ar fi fost la fel de senină şi dacă şi-ar fi ratat ținta. Însă, când privirea i se întâlni cu cea a soțului său, chipul i se lumină de plăcerea pe careo citi în ochii lui.

La ieşire îi aştepta careta de răchită trasă de ponei a doamnei Welland, iar cei doi porniră printre celelalte trăsuri care se împrăştiau, May ținând frâiele, cu Archer aşezat alături.

Soarele după-amiezei zăbovea încă pe pajiştile lucioase şi peste tufişuri, iar pe Bellevue Avenue se perinda o coloană dublă de şarete, cabriolete, landouri şi trăsuri vis-à-vis[61] în care se aflau doamne şi domni eleganți, veniți de la petrecerea în aer liber a soților Beaufort, sau care se întorceau acasă după plimbarea zilnică de după-amiază pe Ocean Drive.

— Mergem s-o vedem pe bunica? propuse May pe neaşteptate. Mi-ar plăcea să-i spun că am câştigat premiul. Avem destul timp înainte de cină.

---

[61] Trăsuri cu patru roți, cu cabina foarte asemănătoare cu primele modele de autovehicule.

Archer încuviință, iar ea întoarse poneii pe NarragansettAvenue, traversă Spring Street şi o luă spre pârloaga bolovănoasă din față. Ecaterina cea Mare, mereu indiferentă la standarde şi strânsă la pungă, îşi construise, în tinerețe, tocmai în această zonă părăsită, o casă cu multe vârfuri de acoperiş şicu grinzi transversale pe o bucată de teren ieftină, care dădea spre golf. Aici, într-un desiş de stejari piperniciți, terasele ei se întindeau peste apele presărate cu insule. O cărare şerpuită urca, printre cerbi din fier şi sfere de sticlă albastră fixate îndâmburile de geranii, către o uşă principală din lemn de nuc, dată cu mai multe straturi de lac, sub un acoperiş vopsit îndungi, în spate începea un hol îngust cu un parchet cu model înstelat cu negru şi galben, care dădea înspre patru odăițe pătrate cu tapete satinate, sub nişte tavane pe care un zidar italian le împodobise cu toate divinitățile Olimpului. Una dintre aceste camere fusese transformată în dormitor pentru doamna Mingott, când povara cărnurilor devenise insuportabilă, iar în camera de alături îşi petrecea bătrâna zilele, tronând pe un fotoliu uriaş, aşezat între uşa deschisă şi fereastră, făcându-şivânt tot timpul cu un evantai din frunze de palmier pe care protuberanta enormă a pieptului bătrânei îl ținea la o asemej nea distanță de restul persoanei ei încât adierea produsă de-abia atingea marginea husei de pe brațele fotoliului.

Din moment ce era principala autoare a devansării căsătoriei lui Archer, bătrâna Catherine îi arătase tânărului cordialitatea cu care un serviciu făcut cuiva îl emoționeazăpe beneficiar. Era convinsă că nerăbdarea lui se datora unei pasiuni de nestăpânit şi, fiind o admiratoare înflăcărată a impulsivității (când asta n-o făcea să cheltuiască bani), îl primea întotdeauna cu o scânteiere jovială de complicitate şi cu câteva aluzii pe care May, din fericire, nu părea să le înțeleagă.

Cercetă şi evalua cu mult interes săgeata cu vârf de diamant care-i fusese prinsă la piept lui May la sfârşitul competiției, remarcând că, pe vremea ei, ar fi fost de-ajuns o broşafiligranată şi că nu mai încăpea nicio îndoială că Beaufort făcea totul cu generozitate.

— Realmente o bijuterie de familie, draga mea, chicoti bătrâna. Trebuie să i-o laşi moştenire fiicei mai mari.

O ciupi pe May de brațul alb şi o văzu îmbujorându-se.

— Bine, bine, ce ți-am zis de te-am speriat? N-o să ai fete, doar băieți, asta e? Doamne sfinte, ia uite-o cum roşeşte din nou! Ce, nici asta n-am voie să zic? Vai de mine, când copiii mei mă roagă să şterg toți zeii şi zeițele pictate pe tavan, le răspund de fiecare dată că sunt foarte recunoscătoare să am pe cineva lângă mine care nu se mai miră de nimic!

Archer izbucni în râs, iar May îl imită, roşie până la urechi.

— Bine, continuă bătrâna. Acum, dragii mei, povestiți-mi despre petrecere, că de la prostata de Medora n-o să scot niciun cuvânt.

— Verişoara Medora? exclamă May. Dar eu credeam căs-a întors la Portsmouth.

— Acum se întoarce, răspunse bătrâna tacticos. Dar a venit aici mai întâi ca s-o ia pe Ellen. Ah, nu ştiai că Ellen a venit să-şi petreacă ziua cu mine? Ce nebunie că n-a venit să stea toată vara aici, dar am renunțat să mă mai cert cu tinerii încă de acum cincizeci de ani. Ellen! Eeeellen! strigă cu vocea ei bătrână şi stridentă, încercând să se aplece în față atât cât să poată zări pajiştea care se întindea dincolo de verandă.

Nu primi niciun răspuns, iar doamna Mingott începu să bată nerăbdătoare cu bastonul în podeaua lucioasă. O servitoare mulatră, cu un turban colorat, intră la această chemare şi-i spuse stăpânei că o văzuse pe „domnişoara

Ellen” coborând pe poteca ce ducea la țărm. Atunci doamna Mingott seântoarse spre Archer.

— Dă fuga şi adu-o încoace, ca un nepot bun ce eşti; această doamnă drăgălaşă o să-mi descrie petrecerea între timp, zise ea, iar Archer se ridică în picioare ca printr-un vis.

Auzise numele contesei Olenska pronunțat destul de des în anul şi jumătate care se scursese de la ultima lor întâlnire şi chiar era la curent cu principalele evenimente produse în viața ei între timp. Ştia că-şi petrecuse vara anterioară la Newport, unde se părea că ieşise mult în societate, dar în toamnă subînchiriase pe neaşteptate „casa perfectă” pe care Beaufort se străduise atât de mult să i-o găsească şi se hotărâse să se mutela Washington.

Archer auzise (aşa cum se auzea mereu despre doamnele frumoase de la Washington) că acolo, în timpul iernii, contesa strălucise în „splendida societate diplomatică” ce ar fi trebuit să compenseze lipsurile administrației. Ascultase aceste reiatări, precum şi diferitele informații contradictorii despre înfățişarea şi conversația ei, despre punctele sale de vedere şi despre selectarea prietenilor, şi o făcuse cu detaşarea celuicare ascultă amintiri despre o persoană care a murit de mult. Însă Ellen Olenska revenise la viață pentru-el de-abia când Medora îi pronunțase brusc numele la concursul de tras cu arcul. Murmurul nesăbuit al marchizei îi evocase imaginea unui salonaş luminat de flăcările focului şi sunetul roților unei trăsuri care se întorcea pe o stradă pustie. Se gândi la o poveste pe care o citise, despre nişte copii de țărani din Toscana care dădeau foc unui mănunchi de paie într-o grotă de la marginea drumului şi, la lumina flăcărilor, descopereau vechi imagini tăcute pe mormântul lor pictat...

Drumul către țărm cobora de pe terasamentul pe care era cocoțată casa spre o cărare peste apă mărginită de sălcii

plângătoare. Prin vălul care i se aşternuse pe ochi, Archer văzu licăririle din Linie Rock, cu foişorul de un alb spălăcit şi cu căsuța în care eroica paznică a farului, Ida Lewis, îşi trăia ultimii ani din îndelungata-i viață. Mai încolo se ridicau câmpurile netede şi urâtele hornuri guvernamentale de pe Goat Island, golful întinzându-se către nord cu o strălucire aurie înspre Prudence Island, cu stejarii săi pitici, şi țărmurile insulei Conanicut, care se pierdeau în negura asfințitului.

De pe cărarea cu sălcii pornea un dig uşor din lemn în capătul căruia se ridica un pavilion în formă de pagodă; acolo se afla o doamnă, rezemată de balustradă, cu spatele la mal. Văzând-o, Archer se opri, de parcă s-ar fi trezit dintr-un vis. Acea viziune din trecut era un vis, iar realitatea îl aştepta în casa cocoțată pe terasament, cu trăsura trasă de ponei a doamnei Welland dând ocol în jurul ovalului uşii, cu May şezândsub neruşinații olimpieni, plină de speranțe secrete, cu vila familiei Welland la celălalt capăt al Bellevue Avenue, cu domnul Welland, deja îmbrăcat de cină, preumblându-se prin salon, cu ceasul în mână şi cu o nerăbdare de dispeptic Fiindcă în acea casă întotdeauna se ştia exact ce avea să se întâmple la o anumită oră.

„Ce sunt eu? Un ginere”, îşi zise Archer.

Silueta de la celălalt capăt al digului nu se clintise. Pentru un lung răstimp, tânărul rămase la jumătatea drumului spre mal, uitându-se la golful brăzdat de acel neîncetat du-te-vino al navelor cu pânze, al iahturilor, al bărcilor de pescuit şi al şlepurilor leneşe şi negre ca smoala, trase de remorchere zgomotoase. Doamna din pavilion părea să fie țintuită de aceeaşi imagine. Dincolo de bastioanele cenuşii ale Fortului Adams, asfințitul prelungit părea să se spargă în mii de focuri, iar razele atinseră pânzele unei bărci care-şi croia drum prin canalul dintre Lime Rock şi țărm. În timp ce privea, Archer îşiaminti de scena din *Shaughraunâncare*

Montague îşi ducea la buze panglica Adei Dyas fără ca aceasta să-şi dea seama că el se afla în încăpere.

„Nu ştie, nu-şi dă seama. Oare eu aş şti dacă s-ar furişa ea pe la spatele meu?" cugetă Archer, dar apoi îşi spuse brusc: „Dacă nu se întoarce către mine înainte ca barca să treacă de Lime Rock, mă duc înapoi în casă".

Barca plutea pe apele refluxului. Alunecă pe lângă Lime Rock, acoperi contururile căsuţei Idei Lewis şi trecu de foişorul în care se afla farul. Archer aşteptă până când o mare întindere de apă scânteie între ultimul recif al insulei şi pupa bărcii, însă silueta din pavilion nu se clinti.

Tânărul se întoarse şi o luă în sus pe deal.

— Îmi pare rău că n-ai găsit-o pe Ellen, mi-ar fi plăcut s-o revăd, zise May când se întorceau acasă în amurg. Dar poate că ei nu i-ar fi păsat... pare atât de schimbată.

— Schimbată? repetă soţul ei cu o voce palidă, cu ochii aţintiţi asupra urechilor ciulite ale poneilor.

— Vreau să spun că e atât de indiferentă faţă de prietenii ei; a renunţat la New York şi la casa ei şi-şi petrece vremea cu oameni aşa de bizari. Imaginează-ţi cât de îngrozitor de stânjenită trebuie să se simtă în casa Blenker! Susţine că o face pentru a-şi ţine pe vara sa Medora departe de ceea ce poate fi rău: de căsătoria cu oameni îngrozitori.

Archer nu dădu niciun răspuns, iar ea continuă cu o tentă de duritate pe care el nu o observase în purtarea ei dulce: „La urma urmei mă întreb dacă n-ar fi mai fericită tot alături de soţul ei?"

El izbucni în râs.

— Sancta simplicitas! exclamă, iar când May îi aruncă o privire mirată, el adăugă: Nu te-am mai auzit până acum să spui ceva atât de răutăcios.

— Răutăcios?

— Păcat cas-a căsătorit în străinătate, spuseatunci May pe un ton placid.

Au condus în jos către Bellevue Avenue până la poarta teşită din lemn ornată cu felinare din fontă ce marca intrarea în vila Welland. Luminile erau deja aprinse la ferestre şi Archer l-a zărit pe socrul său, exact aşa cum şi-l imaginase, străbătând la pas încăperea, cu ceasul în mână şi având acea expresie îndurerată pe figură, care cu timpul s-a dovedit mult mai eficientă decât cea de furie.

Tânărul, în timp ce îşi urma soţia era conştient de curioasa inversare a stării de spirit. Aici nu era vorba de luxul casei Welland sau de atmosfera din aceasta, plină de ritualuri şi pretenţii, care de multe ori acţionau ca un narcotic. Covoarele grele, servitorii grijulii, permanenta amintire a ticăitului ceasului, permanentele cărţi de vizită şi invitaţii de pe masa din hol, întregul lanţ de mofturi despotice care lega o oră de următoarea şi pe fiecare membru al familiei de celălalt făceau ca orice existenţă mai puţin sistematizată şi mai prosperă să pară ireală şi precară. Dar de-acum casa familiei Welland şi viaţa pe care se presupunea că urma s-o ducă şi el acolo deveniseră ireale şi irelevante, iar scurta scenă de pe ţărm, când rămăsese nehotărât la câţiva paşi de mal, îi era la fel de apropiată ca sângele din propriile vene.

Stătu treaz toată noaptea, alături de May, în enormul dormitor de creton, urmărind lumina lunii alunecând pieziş peste covor şi închipuindu-şi-o pe Ellen Olenska întorcându-se acasă peste plajele scânteietoare din urma trăpaşilorlui Beaufort.

XXII

— O petrecere pentru familia Blenker? Pentru Blenker?

Domnul Welland lăsă din mână cuţitul şi furculiţa şi se uită nelinişţit şi sceptic, peste masa de prânz, la soţia sa

care potrivmdu-şi ochelarii cu rame de aur, citi cu glastare, pe uri ton de satiră a maltei societăţi:

„Profesorul şi doamna Emerson Sillerton au plăcerea să-i invite pe domnul şi doamna Wellandia întrunirea Clubului de miercuri după-amiază pe 25 august, la orele trei fix. Pentru prezentarea doamnei şi a domnişoarelor Blenker.

Red Gables, Catherine Street. R. S. V. P.”

— O, Doamne, suspină domnul Welland, de parcă ar fi avutnevoie de o a doua lectură ca să se convingă de o asemenea aberaţie monstruoasă.

— Biata Amy Sillerton, nu poţi să ştii niciodată ce-o să mai facă soţul ei, oftă doamna Welland. Presupun că tocmaile-a descoperit pe fetele Blenker.

Profesorul Emerson Sillerton era un ghimpe în coasta societăţii din Newport, ba chiar un ghimpe imposibil de scos, căci creştea dintr-un arbore genealogic respectat şi respectabil Era, după spusele lumii, un bărbat care avusese parte de toate avantajele”. Tatăl lui era unchiul lui Sillerton Jackson, mama era o Pennilow din Boston, din ambele părţi ale familiei se bucurase de avere şi de poziţie socială, ba chiar şi de potrivire reciprocă. După cum remarcase adesea doamna Welland nimic nu-l obliga pe Emerson Sillerton să fie arheolog, sau chiarprofesor de orice fel, şi nimic nu-l silea să stea în Newport pe perioada iernii, sau să facă orice altă faptă revoluţionară cu care se mândrea, însă, dacă avea de gând să doboare tradiţia şi să-şi bată joc de societate, cel puţin n-ar fi trebuit să se însoarecu biata Amy Dagonet, care avea dreptul să se aştepte la „altceva” şi destui bani ca să aibă o trăsură proprie.

În familia Mingott, nimeni nu putea să înţeleagă de ce Amy Sillerton se supusese atât de cuminte la excentricităţile unui soţ care îi umplea casa cu bărbaţi cu părul lung şi cu femei cu părul scurt, iar atunci când călătorea, o ducea să exploreze morminte în Yucatan, în loc s-o ia la Paris sau în

Italia. Dar erau încă împreună, apărându-şi fermi obiceiurile şi, din câte s-ar fi zis, fără să-şi dea seama că erau diferiţi de alţi oameni. Iar când ofereau una dintre îngrozitoarele lor petrecerianuale în aer liber, înrudirea pe linia Sillerton-Pennilow-Dag onet făcea ca toate familiile de pe faleză să tragă la sorţi şi să trimită un reprezentant împotriva voinţei sale.

— Să fim recunoscători, observă doamna Welland, că n-au ales ziua Cupei! îţi aduci aminte, acum doi ani, când au dat opetrecere pentru un negru în ziua ceaiului dansant al Miei Mingott? Din fericire, de data aceasta nu mai are loc nici un alt eveniment, din câte ştiu eu, fiindcă bineînţeles că unii dintre noi va trebui să mergem.

Domnul Welland suspină nervos.

— Unii dintre noi, draga mea? Adică nu doar unul singur? Şi trei după-amiaza e o oră atât de incomodă. Eu trebuie să fiu aici la trei şi jumătate, ca să-mi iau picăturile; n-are niciun rost să încerc să mă ţin de tratamentul lui Bencomb dacă nu o fac sistematic. Şi dacă vin după tine mai târziu, bineînţeles că-mi ratez plimbarea cu trăsura.

La acest gând, lăsă din nou cuţitul şi furculiţa, iar o roşeaţă nervoasă îi acoperi ridurile fine din obraji.

— Nu văd niciun motiv să mergi tu, dragul meu, îi zise soţia sa cu o voioşie care era aproape automată la ea. Trebuie să mă duc să las nişte cărţi de vizită în celălalt capăt al bulevardului Bellevue Avenue, aşa că voi trece pe la petrecere pe la ora trei şi jumătate şi voi rămâne doar atât cât e nevoie pentru ca Amy să nu se simtă desconsiderată.

Îi aruncă o privire şovăitoare fiicei sale.

— Iar dacă Newland are ceva programat după-amiază May te poate duce la plimbare cu poneii, ca să facă o probă noilor harnaşamente roşiatice.

În familia Welland era un adevărat principiu că zilele şiorele tuturor trebuiau săfie, după cum zicea doamna

Welland” programate”. Melancolica posibilitate de „a omorî timpul” (mai ales pentru cei care nu se dădeau în vânt după whist saupasiențe) era o viziune care o obseda, aşa cum fantoma şomerului îl obsedează pe filantrop. Un alt principiu de-al ei era ca părinții nu trebuie să se amestece niciodată (la vedere cel puțin) în planurile odraslelor căsătorite. Iar dificultatea de a adapta acest respect pentru independența lui May cu satisfacerea cerințelor domnului Welland putea fi depăşită doar printr-un exercițiu de ingeniozitate care nu-i lăsa nicio clipă „neprogramată” doamnei Welland.

— Bineînțeles că-l duc pe tata la plimbare. Sunt sigură că Newland îşi va găsi ceva de Scut, spuse May pe un ton care amintea uşor de lipsa de reacție a soțului ei.

Faptul că ginerele său nu manifesta nicio prevedere în a-şi programa zilele era o adevărată sursă de suferințe neîncetate pentru doamna Welland.

Se întâmplase deja în repetate rânduri, în decursul celor doua săptămâni pe care Archer le petrecuse sub acoperişul eica, atunci când ea întreba cum avea de gând să-şi consumedupă-amiaza, ginerele să îi replice pe un ton paradoxal.

— Da, cred că, de data asta, o voi economisi în loc s-oconsum.

Iar o dată, când ea şi May se duseseră să facă o serie de vizite de după-amiază îndelung amânate, Archer mărturisise ca stătuse toată după-amiază tolănit sub o stâncă pe plaja dela poalele falezei pe care se afla casa.

— Se pare că Newland nu planifică niciodată nimic, se hazardase să se plângă doamna Welland față de fiica ei o dată, însă May îi răspunsese cu seninătate:

— Nu, dar înțelegi că nu contează, fiindcă atunci când n-are nimic special de făcut, el citeşte o carte.

— Ah, da, întocmai ca tatăl său! încuviinţase doamna Welland, de parcă ar fi recunoscut o bizarerie moştenită.

Iar după acea întrebare, renunţase tacit la problema ocupării timpului lui Newland.

Totuşi, pe măsură ce se apropia recepţia soţilor Sillerton, May începu să manifeste o atenţie naturală faţă de fericirea soţului ei şi-i sugeră o partidă de tenis la familia Chivers, sau o plimbare cu barca lui Julius Beaufort, ca modalitate de a-şi ispăşi dezertarea temporară.

— Mă întorc până la şase, dragul meu; ştii că tata nu-şi prelungeşte niciodată plimbarea după ora asta.

Şi apoi nu se potoli până când Archer nu îi spuse că aveade gând să închirieze o trăsură ca să se ducă pe insulă, la o crescătorie de cai, să caute un al doilea cal pentru cupeul ei. Trecuse mult timp de când căutau acest cal, aşa că sugestia fu atât de acceptabilă, încât May îşi privi mama de parcă ar fi vrut să-i spună: „Vezi că ştie să-şi programeze timpul la felde bine ca oricare dintre noi”.

Ideea cu herghelia şi cu cupeul îi încolţise în minte lui Archer în aceeaşi zi, când i se pomenise pentru prima oară despre invitaţia lui Emerson Sillerton, dar nu spusesenimic, de parcă planul ar fi avut vreun element ilicit, a cărui dezvăluire i-ar fi împiedicat execuţia. Totuşi, îşi luase măsura de precauţie de a rezerva dinainte o trăsură cu o pereche de trăpaşi din grajdurile cu chirie, care încă puteau să facă optsprezece mile pe drum drept. Iar la ora două, ridicându-se grăbit de la masa de prânz, sări în trăsură şi plecă.

Era o zi perfectă. Briza dinspre nord aducea rotocoale mici de nori albi peste un cer ultramarin şi peste o mare scânteietoare. Bellevue Avenueera pustie la ora aceea, iar Archer, după ce lăsă băiatul de la grajd la colţ cu Mills Street o luă pe Beach Road şi traversă plaja Eastman.

Conducându-şi trăpaşii la pas lejer, estima că vaajunge la herghelie, care nu era prea departe deTaradile Rocks, înainte de ora trei, astfel încât, după ce avea să vadă calul, i-ar mai fi rămas la dispoziție încă vreo patru ore minunate.

De îndată ce auzise despre petrecerea soților Sillerton îşi spusese că marchiza Manson se va duce fără îndoială la Newport cu Blenker-ii, iar contesa Olenska va profita iarăşi de ocazie ca să-şi petreacă ziua cu bunica ei. În orice caz, probabil că reşedința Blenker avea să fie liberă, şi putea, în mod discret, să-şi satisfacă o vagă curiozitate pe care o avea în privința casei. Nu era sigur dacă voia s-o revadă pe contesa Olenska, dar de când o privise pe cărarea dinspre golf, dorise cu tot dinadinsul să cunoască locul în care trăia, să bea ceva ce a gustat şi a uitat cu multă vreme în urmă. Nu vedea dincolo de acest dor, nu-şi imagina la ce l-ar fi putut conduce, căci nu-şi dădea seama dacă voia să vorbească cu ea, nu simțea că, dacă ar fi putut lua cu el imaginea colțişorului de pământ pe care păşea ea şi pe cea a cerului şi mării din jur, restul lumii i s-ar fi părut mai puțin pustiu.

Când ajunse la herghelie, îi fu de-ajuns o singură privire ca să-şi dea seama că nu-i plăcea calul; totuşi, înhămă un cal şi îl încercă puțin. Lao ora trei însă îşi struni trăpaşul şi o porni pe drumul lateral ce ducea spre Portsmouth. Vântul se domolise şi la orizont se zărea o pâclă uşoară care prevestea că ceața aştepta să urce încetişor pe Saconnet la schimbarea fluxului; însă tot ce-l înconjura, de la câmpuri la păduri, era scăldat într-o lumină aurie.

Trecu prin fața caselor de fermă cu acoperişuri cu şindrilă cenuşie împrejmuite de livezi, trecu de câmpurile cu fân şi de crângurile de stejari, de sate cu clopotnițe albe care se înălțau ascuțite spre cerul decolorat şi, în cele din urmă, după ce se opri să-i întrebe pe nişte bărbați care lucrau pe câmp încotro s-o ia, coborî pe un drum mărginit de sânziene

şi de mure. La capătul cărării dădu de strălucirea albastră a râului; în stânga, în faţa unui pâlc de stejari şi arţari, zări o casă lungă şi dărăpănată, cu vopseaua albă scorojită de pe dranițe.

Pe marginea drumului, în faţa porţii, se afla un şopron ca acelea în care fermierii din Noua Anglie îşi ţineau uneltele agricole, iar vizitatorii îşi „priponeau atelajele". Sărind din trăsură, Archer îşi duse trăpaşii în şopron şi, după ce-i legă de unstâlp, se îndreptă spre casă. Peticul de pajişte din faţa casei se transformase într-o păşune, însă în stânga se vedea o grădiniță de dalii şi tufe de trandafiri crescute peste măsură, care înconjurau un pavilion fantomatic din împletitură de nuiele, ce fusese alb odinioară şi în vârful căruia se ridica un Cupidon care-şi pierduse arcul şi săgeata, însă continua să țintească în zadar.

Archer se rezemă o clipă de poartă. Nu se vedea picior de om şi niciun sunet nu răzbătea din casă prin ferestrele deschise: un terranova cenuşiu moțăia în pragul uşii, ca un paznic la fel de inutil precum acel Cupidon fără săgeți. I se părea greu de crezut că acel loc liniştit şi decăzut era căminul turbulentelor femei Blenker, însă Archer era sigur că nu se înşelase.

Rămase o bună vreme la poartă, mulțumindu-se să privească peisajul şi căzându-i încetişor în mreje. Dar, în cele din urmă, se trezi cu senzația scurgerii timpului. Venise doar ca să privească până se sătura pentru ca apoi să plece? Şovăia şi, brusc, îşi dori să vadă casa pe dinăuntru ca să-şi poată imagina camera în care-şi petrecea timpul madame Olenska.

Nu-l împiedica nimic să se îndrepte spre uşă şi să sune clopoțelul; dacă, aşa cum presupunea, ea plecase cu restul grupului, atunci putea să-şi anunțe imediat numele şi să cearăpermisiunea de a intra în salon pentru a scrie un bilet.

În schimb, traversă peluza şi se îndreptă spre grădiniță. Intrând, zări ceva viu colorat în pavilion şi-şi dădu seama imediat că era o umbrelă de soare trandafirie, care îl atrăgea caun magnet: era sigur că umbrela era a ei. Intră în pavilion, se aşeză pe un scaun şubred, ridică umbrela de mătase şi-i privi mânerul sculptat dintr-un lemn necunoscut care emana o mireasmă aromată. Archer duse mânerul la buze.

Auzi un foşnet de faste apropiindu-se de grădiniță şi rămase neclintit, sprijinindu-se în mânerul umbrelei cu mâinile încleştate şi lăsând foşnetul să se apropie fără să-şi ridice privirea. Ştiuse dintotdeauna că asta trebuia să se întâmple.

— Ah, domnule Archer! exclamă o voce tânără şi puternică.

Ridicându-şi privirea, o văzu în fața lui pe cea mai mică şi mai durdulie dintre domnişoarele Blenker, blondă şi şleampătă, îmbrăcată într-o rochie de muselină destul de murdară. Pata roşie de pe un obraz lăsa să se înțeleagă că stătuse cu chipul lipit de o pernă, iar ochii semiadormiți îl priveau primitori, dar cam confuzi.

— O, Doamne, de unde ați apărut? Probabil că dormeam dusă în hamac. Toată lumea s-a dus la Newport. Ați sunat la uşă? întrebă ea incoerentă.

Archer era şi mai tulburat decât ea.

— Eu... nu... adică... tocmai plecam. A trebuit să vin pe insulă ca să văd un cal şi după aceea mi-am zis să profit de prilej ca să le salut pe doamna Blenker şi pe musafirele voastre. Dar casa mi s-a părut goală, aşa că m-am aşezat să aştept.

Domnişoara Blenker, revenindu-şi din somnolență, îl privea cu interes sporit.

— Casa chiar e goală. Mama nu e aici şi nici marchiza, nu e nimeni în afară de mine.

Privirea ei căpătă o umbră de reproş.

— Nu ştiaţi că profesorul şi doamna Sillerton dau o petrecere în aer liber pentru mama şi noi toate în această după-amiază? Din păcate, eu n-am putut să merg, fiindcă m-a durut gâtul, iar mamei îi era teamă de răcoarea nopţii, când ne-am fi întors. Aţi mai auzit ceva aşa de dezamăgitor? Bineînţeles, adăugă ea cu voioşie, nu mi-ar fi păsat aşa de mult dacă aş fi ştiut că veniţi încoace.

Archer zărea la ea simptomele unei cochetării stângace şi găsi puterea s-o întrerupă:

— Însă madame Olenska... aplecat şi ea laNewport? Domnişoara Blenker îl privi surprinsă.

— Madame Olenska... nu ştiaţi că a fost chemată şi că a trebuit să plece?

— A fost chemată?

— Ah, umbrela mea cea mai bună! I-am împrumutat-o gâsculiţei de Katie fiindcă se potrivea cu panglicile ei şi ea, neatentă cum e, probabil că a uitat-o aici. Aşa suntemnoi în familia Blenker... adevărate boeme!

Ferindu-se de soare cu o mână puternică, fata deschise umbrela şi-i duse cupola trandafirie deasupra capului.

— Da, Ellen a primit veste ieri; ne permite să-i spunem Ellen, cum vi se pare? A sosit o telegramă de la Boston şi ea a zis că trebuia să plece vreo două zile. Îmi place la nebunie cum îşi aranjează părul, dumneavoastră nu?

Domnişoara Blenker îndrugă mai departe vrute şinevrute.

Archer continuă să privească prin ea de parcă ar fi fost transparentă. Tot ce vedea era umbrela ordinară care formaun arc trandafiriu peste chipul hlizit al fetei.

După o clipă, se hazarda să întrebe:

— Ştiţi cumva de ce a plecat madame Olenska la Boston? Sper că n-a primit veşti proaste.

Domnişoara Blenker îi răspunse cu o neîncredere voioasă.

— Nu, nu cred. Nu ne-a zis ce conținea telegrama. Cred că nu voia să afle marchiza. Are o înfățișare așa de romantică, nu vi se pare? Nu vă aduce aminte de doamna Scott-Siddons[62] când citește *Lady Gemidines Courtship*[63]*? Ați ascultat-o vreodată?*

Archer încerca în grabă să-și pună ordine în gânduri. Avea impresia că tot viitorul i se desfășura brusc în fața ochilor și, străbătându-i pustiul nesfârșit, zărea silueta împuținată a unui bărbat căruia nu avea să i se întâmple niciodată nimic Aruncă o privire înjur, la grădina neîngrijită, la casa dărăpănată și la păduricea de stejari peste care se cobora amurgul. I se părea tocmai locul în care ar fi trebui s-o găsească pe madame Olenska; dar ea era departe și nici măcar umbreluța desoare roz nu era a ei...

Tânărul se încruntă și șovăi.

— Presupun că nu știți, firește... dar voi fi în Boston mâine. Dacă aș reuși s-o văd...

I se păru că domnișoara Blenker nu mai era așa de interesată de el, deși zâmbetul nu-i dispăruse de pe buze.

— Ah, bineînțeles, ce frumos din partea dvs. Stă la Parker House; trebuie să fie îngrozitor acolo pe vremea asta.

După aceea, Archer avu doar o noțiune intermitentă a cuvintelor pe care le schimbă cu domnișoara Blenker. Își amintea doar că îi refuzase ferm invitația de a rămâne să aștepte întoarcerea întregii familii și de a servi un ceai cu tot grupul înainte să plece acasă, într-un sfârșit, însoțit de gazda sa, ieși din raza Cupidonului de lemn, își dezlegă caii și porni la drum. Când dădu colțul, o zări pe domnișoara

---

[62] Mary Frances Scott-Siddons (1844-1896), actriță foarte populară în Anglia și în America în sec. al XIX-lea.

[63] Poezie de dragoste de Elizabeth Barrett Browning, publicată în 1844 și foarte elogiată de lumea literară și de critici.

Blenkerân poartă, făcându-i semn de rămas bun cu umbrela trandafirie.

XXIII

A doua zi dimineață, când Archer coborî din trenulFall River, se trezi într-un Boston umed în toiul verii. Străzile din apropierea gării duhneau a bere, cafea şi fructe stricate, iar o gloată în mâneci scurte forfotea cu abandonul intim al elevilor de pension care merg încolonați la baie pe coridor.

Archer găsi o cabrioletă de închiriat şi se duse la Clubul Somerset să ia micul dejun. Până şi cartierele elegante aveau un aer gospodăresc neîngrijit pe care nici măcar excesul de căldură nu-l produce într-o măsură atât de degradantă în oraşele europene. Paznicii îmbrăcați în stambă stăteau tolăniți în pragurile caselor bogătaşilor, iar Common[64] arăta ca un parc de distracții în ziua de dupăun picnic masonic.

Dacă Archer ar fi încercat să şi-o închipuie pe Ellen Olenska în peisaje insolite, n-ar fi găsit niciunul mai neverosimil decât acest Boston pustiu şi vlăguit de arşiță.

Îşi mancă micul dejun tacticos şi cu poftă, începând cu ofelie de pepene şi citind un ziar de dimineață în timp ce-şi aştepta pâinea prăjită şi omleta. Se simțea cuprins de o nouă senzație de energie şi activitate încă de noaptea trecută, când îi spusese lui May că avea treabă la Boston şi că urma să plececu Fall River în acea după-amiază, urmând să se întoarcă la New York noaptea următoare. Fusese limpede de la bun început că avea să revină în oraş la începutul săptămânii, şi când se întorsese din excursia de la

---

64 Parc public central din Boston, unul dintre cele mai vechi din Statele Unite.

Portsmouth găsise o scrisoarede la birou, pe care soarta i-o aşezase într-un colţ al mesei din hol, iar acest răvaş era de-ajuns ca să justifice brusca schimbare de planuri. Ba chiar se ruşina de uşurinţa cu care se rezolvase totul, ceea ce-i aminti, făcându-l să se simtă incomod o clipă, de născocirile meşteşugite ale lui Lawrence Lefferts menite să-i asigure libertate, însă asta nu-l tulbură prea mult nmdca nu era într-o dispoziţie analitică.

După micul dejun, fuma o ţigară şi aruncă un ochi peste Commercial Advertiser. În timp ce el eraprins în această activitate, intrară în club vreo doi-trei bărbaţi pe care-i cunoştea şi se făcu schimbul uzual de saluturi. La urma urmei, era aceeaşi lume, deşi el avea senzaţia ciudată că s-ar fi strecurat prin mrejele timpului şi ale spaţiului.

Se uită la ceas şi, văzând că era nouă şi jumătate, se ridică şi se îndreptă spre sala de scris. Mâzgăli câteva rânduri şi-i porunci unui curier să ia o trăsură până la Parker House şi să aştepte răspuns. După care se aşeză cu un alt ziar în mâini şi încercă să calculeze cât i-ar lua unui taxi să ajungă la Parker House.

— Doamna ieşise, domnule, auzi dintr-o dată glasul unui chelner lângă umărul său.

— Ieşise? îngăimă Archer, de parcă ar fi fost un cuvânt dintr-o limbă străină.

Se ridică şi ieşi în hol. Trebuia să fie o greşeală; ea n-avea cum să iasă la o asemenea oră. Se înroşi de furie fată de propria prostie; de ce nu trimisese biletul de îndată ce ajunsese?

Îşi luă umbrela şi bastonul şi ieşi în stradă.

Oraşul devenise dintr-o dată la felde străin, de vast şi de pustiu, ca şi cum el ar fi fostun călător venit de departe. Preţ de o clipă se opri în prag şovăind, după care se hotărî să se îndrepte către Parker House ţ. I dacă curierul înţelesese greşit şi ea se afla încă acolo?

Începu să traverseze parcul Common, iar pe prima bancă sub un copac, o văzu. Îşi proteja capul cu o umbrelă de soare din mătase cenuşie; cum de şi-o putuse imagina cu o umbrelăroz? În timp ce se apropia, îl uimi postura ei neclintită: stătea pe bancă de parcă n-ar fi avut nimic altceva de făcut. Archer îi văzu profilul înclinat şi părul strâns la baza gâtului, sub pălăria neagră, şi mănuşa lungă şi mototolită în mâna cu care ţinea umbrela. Se mai apropie câțiva paşi, iar ea se întoarse şi-l privi.

— Ah, exclamă contesa.

Iar Archer văzu pentru prima oară o tresărire de uimire pe chipul ei, care făcu loc imediat unui surâs leneş de mirare şi satisfacție.

— Ah, făcu ea din nou, pe un ton diferit, în timp ce el stătea în continuare în picioare, privind-o.

Fără să se ridice, îi făcu loc pe bancă, lângă ea.

— Am venit cu treburi... tocmai am ajuns, explică Archer şi, fără să ştie de ce, începu să se prefacă uluit că o vede acolo. Dar ce Dumnezeu faci în pustietatea asta?

Chiar n-avea idee ce spunea: avea senzația că urla la ea de la o depărtare nesfârşită şi că ea ar fi putut să dispară din nou înainte s-o ajungă din urmă.

— Eu? Ah, şi eu sunt aici cu treburi, răspunse contesa, întorcându-şi capul spre el, astfel încât se aflau față în față.

Archer aproape că nu-i asculta cuvintele; nu-i percepea decât vocea şi faptul surprinzător că în memorie nu-i rămăsese niciun ecou al acelui glas. Nu-şi mai amintea nici măcar că era o voce joasă, cu o uşoară asprime în articularea consoanelor.

— Îți aranjezi părul altfel, zise el, cu inima bătându-i de parcă ar fi pronunțat ceva irevocabil.

— Altfel? Nu... numai că trebui să mă descurc cum potcând n-o am pe Nastasia.

— Nastasia... dar nu e şi ea cu tine?

— Nu, sunt singură. N-avea rost să o aduc pentru două zile.

— Eşti singură... la Parker House?

Ea îl privi cu o scânteie din vechea-i maliţiozitate.

— Ţi se pare un lucru periculos?

— Nu, nu periculos...

— Neconvenţional atunci? înţeleg; presupun că aşa e, zise ea, reflectând un moment. Nu mă gândisem la asta, fiindcă tocmai am făcut ceva mult mai neconvenţional, spuse, cu o uşoară nuanţă de ironie lucindu-i încă în privire. Tocmai am refuzat să iau înapoi o sumă de bani care îmi aparţinea.

Archer sări în picioare şi se îndepărtă cu câţiva paşi. Ea îşi închisese umbrela şi şedea pe bancă cu o expresie absentă, desenând forme pe pietriş. Apoi el se înapoie şi se opri în faţa ei.

— A venit cineva după-tine... aici?

— Da.

— Cu această ofertă? Ea încuviinţă din cap.

— Şi ai refuzat... din cauza condiţiilor?

— Am refuzat, zise ea după un moment. Archer se aşează iar lângă ea.

— Care erau condiţiile?

— Ah, nu erau apăsătoare. Trebuia doar să stau în capulmesei lui din când în când.

Urmă un alt interval de tăcere. Inima lui Archer se închisese în acel mod ciudat al său, iar tânărul se străduia în zadar să-şi găsească cuvintele potrivite.

— Te vrea înapoi... cu orice preţ?

— Mă rog, cu un preţ foarte bun. Cel puţin pentru mine, suma e însemnată.

El se opri din nou, luptându-se cu întrebarea pe care considera că trebuia să i-o pună.

— Ai venit aici ca să te întâlneşti cu el? Ea îl privi fix şi apoi izbucni în râs.

— Să mă întâlnesc cu el... cu soțul meu? Aici? în perioadaasta e mereu în Cowes sau la Baden.

— A trimis pe cineva?

— Da.

— Cu o scrisoare? Ea dădu din cap.

— Nu, doar cu un mesaj. El nu scrie niciodată. Nu credcam primit mai mult de o scrisoare de la el Aluzia o făcu să roşească, iar îmbujorarea i se reflectă în obrajii aprinşi ai lui Archer.

— De ce nu scrie niciodată?

— De ce-ar trebui s-o facă? Pentru ce mai există secretariiatunci?

Îmbujorarea tânărului se accentua. Ea pronunțase cuvântul de parcă n-ar fi avut mai multă însemnătate decât oricare altul din vocabularul ei. Pentru o clipă, îi stătu pe limbă s-o întrebe: „Atunci l-a trimis pe secretarul lui?" Dar amintirea singurei scrisori trimise de contele Olenski soției sale era prea vie în memoria sa. Tăcu din nou şi apoi se avântă iarăşi:

— Şi persoana...?

— Emisarul? În ce mă priveşte, emisarul răspunse madame Olenska, încă zâmbind ar fi putut să plece deja; dar a insistat să aştepte până în seara asta... în caz că... dacă ar fiexistat posibilitatea...

— Şi ai venit aici să te gândeşti la acea posibilitate?

— Am venit după o gură de aer. Hotelul e prea sufocant.

Mă întorc la Portsmouth cu trenul în după-amiaza asta.

Rămaseră tăcuți, fără să se uite unul la celălalt, ci privindân față, la oamenii care treceau pe alee. În cele din urmă, ea îşi întoarse privirea către el şi spuse:

— Eşti neschimbat.

Lui îi venea să răspundă: „Eram, până te-am văzut din nou", însă se ridică brusc şi privi în jur prin parcul murdar şisufocant.

— E oribil aici. Nu vrei să mergem puțin în golf? Acolo bate briza şi va fi mai răcoare. Am putea lua vaporul până laPointArley.

Ea îl privi şovăitoare, aşa că tânărul continuă:

— E luni dimineață şi nu va fi nimeni pe vas. Eu am tren de-abia diseară, mă întorc la New York. De ce n-am merge? insistă, privind-o, dar apoi răbufni brusc: oare n-am făcut totposibilul?

— Ah, şopti ea din nou.

Se ridică de pe bancă şi deschise umbrela, privind în jur ca şi cum ar fi căutat un sfat şi ca să se asigure că era imposibil sămai rămână acolo. Pe urmă se întoarse şi-l privi în ochi:

— Nu trebuie să-mi spui asemenea lucruri.

— Îți voi spune ce vrei sau nimic. Nu voi deschide gura decât dacă mi-o ceri. Îi facem cuiva vreun rău prin asta? Nu vreau decât să te ascult, îngăimă el.

Ea scoase un mic ceas cu cadranul de aur şi cu un lănțişor smălțuit.

— Ah, nu face calcule, izbucni el. Dă-mi ziua asta! Vreau să te duc departe de omul acela. La ce oră trebuia să vină?

Contesa se îmbujora din nou.

— La unsprezece.

— Arunci tebuie săvii cu mine imediat.

— Nu trebuie să-ți fie teamă... chiar dacă nu vin.

— Şi nici ție, dacă vii. Îți jur că nu vreau decât să aflu mai multe despre tine, să ştiu ce-ai mai făcut. A trecut un seco, l de când nu ne-am mai văzut... poate că va mai trece un secol până ne vom revedea.

Ea încă şovăia, țintuindu-i chipul cu ochi neliniştiți.

— De ce n-ai venit după mine pe plajă, în ziua aceea când eram la bunica? îl întrebă.

— Fiindcă nu te-ai întors spre mine, fiindcă nu ți-ai dat seama că eram acolo. Mi-am jurat să nu cobor după tine decât dacă te întorci.

Archer râse, dându-şi seama ce infantil suna mărturisirea lui.

— Dar eu nu m-am întors dinadins.

— Dinadins?

— Ştiam că erai acolo, când ai ajuns am recunoscut poneii. Aşa că m-am dus pe plajă.

— Ca să te îndepărtezicât mai mult de mine?

— Ca să mă îndepărtez cât mai mult de tine, repetă ea aproape în şoaptă.

El râse din nou, de această dată cu o satisfacție copilărească.

— Mă rog, vezi că n-are niciun rost. De fapt, chiar pot să-ți spun că treaba pentru care am venit aici era tocmai să te găsesc pe tine. Dar, hai, trebuie să ne urnim, fiindcă vaporul nostru pleacă.

— Vaporul nostru?

Ea se încruntă nedumerită şi apoi zâmbi.

— Ah, dar eu trebuie să mă întorc la hotel mai întâi... Trebuie să lasun bilet...

— Câte bilete vrei tu. Poți să le scrii aici.

Archer îşi scoase portofelul şi unul dintre noile sale stilouri.

— Am chiar şi un plic; vezi că totul e predestinat! Poftim... ține-l pe genunchi, până repar eu stiloul. Trebuie să te porțifrumos cu ele, aşteaptă...

Lovi mâna cu care ținea stiloul de spătarul băncii.

— E ca şi cum ai scutura mercurul dintr-un termometru: doar o mică şmecherie. Ia vezi acum...

Ea râse şi se aplecă peste foaia de hârtie pe care Archer o pusese peste portofelul lui şi începu să scrie. Tânărul făcu câțiva paşi înapoi, uitându-se cu ochi strălucitori la

trecători, care, la rândul lor, se opreau să se zgâiască la spectacolul inedit al unei femei elegante care scria un bilet pe genunchi, pe o bancă din parcul Common.

Madame Olenska băgă foaia în plic, scrise un nume pe el şi-l îndesă în buzunar. Apoi se ridică în picioare.

Se întoarseră pe jos spre Beacon Street, iar în apropiere de club Archer zări herdicul[65] care îi dusese biletul la Parker House şi al cărui vizitiu se odihnea după efort, împrospătându-şi faţa la cişmeaua din colţ.

— Ce ţi-am spus eu că totul e predestinat! Iată că avem şi trăsură. Poftim!

Râseră amândoi, uimiţi să găsească un mijloc de transport în comun la acea oră şi într-un loc atât de insolit, într-un oraş în care staţiile de trăsuri închiriate erau încă o noutate „străină”.

Uitându-se la ceas, Archer îşi dădu seama că aveau timp să treacă pe la Parker House înainte să meargă la debarcader. Trăsura îi hurducă pe străzile încinse până se opri în faţa uşiihotelului.

Archer întinse mâna să primească scrisoarea.

— Nu vrei s-o duc eu?

Însă madame Olenska, dând din cap, sări din trăsură şi se făcu nevăzută în spatele uşilor de sticlă. Era de-abia zece şi jumătate. Dar dacă emisarul, nerăbdător să primească răspuns şi neştiind cum să-şi ocupe timpul, s-ar fi aflat deja înăuntru, sorbind o băutură răcoritoare printre călătorii pe care Archer îi zărise când ea intrase în hotel?

Aşteptă, plimbându-se încolo şi încoace în faţa herdicului. Un tânăr sicilian cu ochi ca ai Nastasiei se oferi să-i lustruiască ghetele, iar o irlandeză bătrână încercă să-i vândă piersici. Din când în când, uşile se deschideau şi din

---

[65] Trăsură cu băncuţe laterale îmbrăcate în pluş, foarte populară în Statele Unite la sfârşitul secolului al XIX-lea.

hotel ieşeau bărbaţi năduşiţi, cu pălării de pai trase pe spate, care îl priveauân trecere. Se minună că uşa se deschidea atât de des şi că toţi oamenii care ieşeau de acolo semănau atât de mult între ei, dar şi cu toţi ceilalţi oameni năduşiţi care, la acea oră, intrau şi ieşeau pe uşile rotitoare ale hotelurilor din toată ţara.

Iar apoi, dintr-o dată, zări un chip pe care nu-l putea asocia cu celelalte, îl zărise fulgerător, căci se îndepărtase destul de mult în preumblarea sa, şi tocmai când se întoarse spre hotel zări, într-un grup de chipuri tipice lunguieţe şi obosite, rotunde şi surprinse, strâmbe şi blânde, acest chip care cuprindea atâtea lucruri la un loc, atâtea lucruri diferite. Era chipul unui tânăr palid şi destul de vlăguit de arşiţă, sau de îngrijorare, sau de amândouă, dar cumva mai vioi, mai expresiv, mai ager. Sau poate că doar părea aşa, fiindcă era atât de diferit. Archer ezită o clipă pe firul subţire al memoriei, care se rupse şi pluti mai departe, împreună cu chipul care dispărea probabil al unui om de afaceri străin, care arăta de două ori mai străin într-un asemenea decor. Tânărul se făcu nevă; zut în puhoiul de oameni, iar Archer îşi reluă patrularea.

Nu-i păsa dacă era văzut din hotel cu ceasul în mână, iar calculul inutil al timpului îl făcu să conchidă că, dacă madame Olenska întârzia atât de mult, astanu putea fi decât din cauză că se întâlnise cu emisarul, care o prinsese într-o ambuscadă. La acest gând, teama lui Archer se transformă într-o nelinişte chinuitoare.

„Dacă nu iese în curând, intru după ea”, îşi zise în sinea lui.

Uşile se deschiseră din nou şi contesa se îndreptă spre el. Se urcară în herdic şi, când se urniră din loc, el îşi scoase ceasul şi văzu că absenţa contesei durase doar trei minute, în zăngănitul ferestrelor deschise care nu permiteau nicio

conversație, trăsura se zgâlțâi pe pietrele neregulate ale pavajului până la debarcader.

Aşezați unul lângă altul pe o bancă de pe vaporul pe jumătate gol, îşi dădură seama că nu aveau aproape nimic să-şi spună sau, mai bine zis, că pentru ceea ce aveau de spus era mai potrivită tăcerea propriei eliberări şi izolări.

Când roțile cu zbaturi se puseră în mişcare, iar debarcaderul şi bărcile dispărură în vălul arşiței, lui Archer i se păru că se dizolva şi toată lumea veche şi familiară a obiceiurilor lui. Îşi dorea s-o întrebe pe madame Olenska dacă simțea şi ea acelaşi lucru, acea senzație că porneau într-o lungă călătorie din care poate că nu se vor mai întoarce niciodată, însă îi era teamă s-o întrebe sau să spună ceva care să tulbure echilibrulfragil al încrederii ei în el. De fapt, nu voia să-i trădeze acea încredere. Trăise zile şi nopți în care amintirea săratului lor îi arsese buzele iarăşi şi iarăşi şi, chiar cu o zi înainte, pe drumul spre Portsmouth, imaginea ei îl străbătuse ca o văpaie. Dar acum, când o avea lângă el, când pluteau spre acea lume necunoscută, s-ar fi zis că ajunseseră la acea apropiere profundă pe care o atingere ar putea s-o reteze.

Când barca ieşi din port şi se îndreptă spre larg, briza îi învălui şi golful se frânse în lungi valuri uleioase, iar apoi în încrețituri încununate cu spumă. Ceața zăpuşelii încă mai plana deasupra oraşului, însă în fața lor se deschidea o lume proaspătă cu ape agitate, promontorii îndepărtate şi faruri scăldate în lumina soarelui. Madame Olenska, rezemată de balustrada vaporului, sorbea răcoarea cu buzele întredeschise, îşi prinsese un văl lung în jurul pălăriei, dar îşi lăsase chipul descoperit, iar Archer rămase uimit de voioşia senină a expresiei ei. Părea să fi luat aventura ca pe ceva normal, fără să se teamă de întâlniri neaşteptate şi nici (ceea ce era şi mai rău) să se bucureprea mult de posibilitatea unor asemenea întâlniri.

În modesta sală de mese a hanului, unde el sperase să nu se mai afle nimeni, găsiră un grup strident de tineri, bărbaţi şifemei, cu chipuri inocente profesori veniţi în vacanţă, după cum le spuse hangiul, iar lui Archer i se strânse inima la gândul că va trebui să poarte o conversaţie în acea larmă.

— E inutil, mă duc să cer un salon privat, zise el, iar madame Olenska, fără nicio obiecţie, aşteptă cât se duse el să discute.

Camera se deschidea spre o verandă lungă din lemn, de la ferestrele căreia se vedea marea. Era pustie şi răcoroasă, cu o masă acoperită cu o pânză aspră în pătrăţele şi împodobită cu o sticlă cu murături şi o tartă de afine sub un clopot de sticlă.

Nici un alt *cabinet particulier cu un aspect atât de nevinovat nu oferise vreodată găzduire unui cuplu clandestin; Archer îşi imaginăcă-şi regăseşte motivul de linişte în surâsul uşor amuzat cu care îl privea madame Olenska, aşezată în faţa lui. O femeie care fugise de soţul ei cu un alt bărbat, din câte se spunea ar fi trebuit să stăpânească arta de a lua situaţiile ca atare, însă ceva din seninătatea ei îi înăbuşea ironia lui Archer. Fiind atât de liniştită, atât de puţin surprinsă şi atât de simplă, reuşise să şteargă convenţiile şi să-l facă să simtă că încercarea de a căuta o asemenea intimitate era lucrul cel mai normal pentru doi vechi prieteni care aveau să-şi spună atât de multe...*

XXIV

Serviră prânzul în tihnă şi căzuţi pe gânduri, cu intervale de tăcere între rafalele de conversaţie. Căci, odată ruptă vraja, aveau multe să-şi spună şi totuşi existau momente în care cuvintele deveneau doar un acompaniament al unor lungi dialoguri tăcute. Archer evită să vorbească despre problemele personale, fără nicio intenţie conştientă, ci

fiindcă nu voia să rateze niciun cuvânt din povestea ei. Sprijinită pe masă, cu bărbia aşezată în mâini, contesa îi povesti ce se întâmplase în ultimul an şi jumătate de când nu se mai văzuseră.

Se săturase de ceea ce lumea numea „societate"; New York-ul era amabil, era aproape insuportabil de ospitalier şi ea n-avea să uite niciodată cu câtă căldură o primiseră la întoarcere. Dar după primul şoc al noutăţii, se trezise, după cum ea însăşi spuse, prea „diferită" ca să-i mai pese de lucrurile de care-i pasau societăţii newyorkeze. Aşa că se hotărâse să-şi încerce norocul la Washington, unde era de aşteptat să dea peste mai multe feluri de oameni şi de opinii. Şi, în fond, probabil că s-ar fi stabilit la Washington şi şi-ar fi făcut acolo un cămin pentru biata Medora, care le epuizase răbdarea tuturor celorlalte rude tocmai în momentul în care avea mai mare nevoie să aibă grijă de ea şi s-o ferească de primejdiile matrimoniale.

— Dar doctorul Carver... nu ţi-e teamă de doctorul Carver? Am auzit că a stat cu voi la familia Blenker.

Ea zâmbi.

— Ah, pericolul Carver s-a terminat. Doctorul Carver e un om foarte inteligent. Vrea o soţie bogată care să-i finanţezeplanurile, iar Medora e bună pur şi simplu ca reclamă pentruconvertire.

— Convertire la ce?

— La tot soiul de scheme sociale noi şi nebuneşti. Dar, crede-mă că pe mine mă interesează mai mult decât conformismul orb în faţa tradiţiei tradiţiei altora pe care-l văd la prietenii noştri. Mi se pare prostesc să fi descoperit America doar ca s-o transformăm într-o copie a altei ţări, zise ea, zâmbind peste masă. Crezi că Cristofor Columb s-ar fi deranjat să mai traverseze oceanul doar ca să meargă la operă cu soţiiSelfridgeMerry?

Archer se întunecă la faţă.

— Şi Beaufort... îi spui lucrurile astea şi lui Beaufort? o întrebă el tăios.

— Nu l-am mai văzut de mult timp. Dar i le spuneam; şi el le înţelege.

— Ah, e cum ţi-am spus eu mereu. Nu-ţi place de noi. Şi-ţiplace de Beaufort fiindcă e atât de diferit de noi.

Tânărul aruncă o privire prin camera goală şi apoi spre i plaja goală şi spre şirul de căsuţe albe şi despuiate din sat, care se întindea de-a lungul ţărmului.

— Suntem îngrozitor de plictisitori. N-avem caracter, n-avem culoare şi nici varietate. Mă întreb izbucni el dece nu te duci înapoi?

Ochii contesei se întunecară, iar el se aşteptă la o replică indignată. Însă ea păstră tăcerea, de parcă s-ar fi gândit la cuvintele lui, iar tânărul se temu ca nu cumva să-i răspundă că şi ea se întreba acelaşi lucru.

În cele din urmă, contesa spuse:

— Cred că din cauza ta.

Era cu neputinţă să facă această mărturisire într-o manieră mai impasibilă, sau pe un ton mai puţin încurajator faţă de orgoliul persoanei căreia îi era adresată confesiunea. Archer se înroşi până la tâmple, însă nu îndrăzni să se mişte sau să deschidă gura: era ca şi cum cuvintele ei ar fi fost nişte fluturi rari pe care cea mai mică mişcare i-ar fi izgonit bătândrepede din aripi, dar care s-ar fi putut aduna într-un stol întreg dacă nu-i deranja nimeni.

— Cel puţin, continuă ea, tu ai fost cel care m-a făcut să înţeleg că sub toată monotonia se ascund lucruri atât de frumoase, de sensibile şi de delicate, încât până şi cele care măinteresau cel mai mult în viaţa mea anterioară mi s-au părut infime prin comparaţie. Nu ştiu cum să explic ridică din sprâncene într-un gest de nelinişte –, dar e ca şi cum înainte n-aş fi înţeles în ce mod dificil şi meschin trebuie plătite plăcerile cele mai alese.

„Plăcerile cele mai alese... e îndeajuns că le-am savurat!”, îi veni lui să replice, dar rugămintea din ochii ei îl făcu să tacă.

— Vreau să fiu absolut sinceră cu tine şi cu mine însămi, continuă ea. O bună bucată de vreme am sperat că va sosi prilejul potrivit ca să-ți spun cât de mult m-ai ajutat, ce-ai făcut din mine...

Archer o privea încruntat. O întrerupse cu un hohot de râs:

— Şi tu ce crezi că ai făcut din mine?

— Din tine? întrebă ea pălind uşor.

— Da. Fiindcă eu sunt opera ta, mult mai mult decât eşti tuopera mea. Simt bărbatul care s-a căsătorit cu o femeie fiindcă alta i-a spus s-o facă.

Paloarea ei se transformă într-o roşeață fugitivă.

— Am crezut mi-ai promis că nu vorbim despre asemenea lucruri astăzi.

— Ah, tipic pentru femei! Niciuna dintre voi nu vrea să analizeze până la capăt o chestiune neplăcută! Ea îşi coborî tonul.

— Chiar e o chestiune neplăcută... pentru May?

Archer rămase în picioare lângă fereastră, bătând cu degetele în cerceveaua ridicată şi simțind în tot corpul tandrețea nostalgică cu care contesa pronunțase numele verişoarei sale.

— Fiindcă la asta trebuie să ne gândim întotdeauna, nu-i aşa? După propriile-ți principii, insistă ea.

— După propriile-mi principii, repetă Archer ca un ecou, fixându-şi privirea goală asupra mării.

— Sau dacă nu, continuă ea, urmându-şi firul gândurilor cu o râvnă dureroasă, dacă nu merită sacrificiul de a fi renunj țat, de a fi ratat atâtea lucruri pentru ca alții să fie scutiți de i dezamăgiri şi de nefericire... atunci toate lucrurile pentru care am venit, tot ce făcea ca viața mea

anterioară să pară atât de pustie şi de săracă, prin comparaţie, fiindcă acolo nimeni nu acordă importanţă celorlalţi... toate aceste lucruri sunt o farsă sau un vis...

El se întoarse fără să se mişte din loc.

— Şi în acest caz, nu există niciun motiv pe lume ca să nute duci înapoi? conchise în locul ei.

Ochii contesei se agăţau de el cu disperare.

— Ah, nu există niciun motiv?

— Nu, dacă rişti totul pentru succesul căsniciei mele. Căsniciamea, zise el cu furie, nu va fi un spectacol care să te reţină aici.

Ea nu răspunse, aşa că Archer continuă:

— Ce rost are? Tu m-ai făcut să întrevăd pentru prima oară ce înseamnă viaţa adevărată şi, în acelaşi moment, mi-ai cerut să trăiesc o farsă. E mai mult decât poate suporta orice fiinţă umană, asta-i tot.

— Vai, nu spune asta; nu când cea care suportă sunt eu! răbufni contesa cu ochii plini de lacrimi.

Braţele îi căzură de-a lungul mesei, iar ea stătea acolo cu chipul abandonat la mila privirii lui, de parcă ar fi fost indiferentă în faţa unui grav pericol. Chipul o trăda mai mult decât întreaga sa persoană, dezgolindu-i sufletul. Archer rămase mut, copieşit de ceea ce tocmai îi spunea acel suflet.

— Şi tu... ah, în tot acest timp, şi tu?

Drept răspuns, ea dădu frâu liber lacrimilor care începură să-i alunece uşor pe obraji.

Jumătate din încăpere îi ţinea la distanţă şi niciunul dintre ei nu dădea să se mişte. Archer îşi remarcă o ciudată indiferenţă faţă de prezenţa ei fizică: aproape că nu şi-ar fi dat seama de asta dacă una dintre mâinile ei sprijinite pe masă nu i-ar fi atras atenţia ca în acea seară din căsuţa de pe 23rd Street, când se uitase lung la mâna ei, ca să n-o privească în faţă. De-acum imaginaţia sa se învârtea înjurai

mâinii ca într-un vârtej, dar nu făcu niciun efort să se apropie. Cunoscuse dragostea hrănită cu mângâieri şi care hrăneşte mângâierile; dar această pasiune pe care o simţea mai lăuntrică decât propriile oase nu putea fi satisfăcută superficial. Marea sa spaimă era să facă ceva ce-ar fi putut şterge sunetul şi impresia cuvintelor ei; singurul său gând era că n-avea să se mai simtă niciodată complet singur.

Dar, după o clipă, îl birui senzaţia că irosea şi distrugea ceva. Erau împreună, atât de aproape, închişi în acea cameră, în siguranţă; şi totuşi erau atât de înlănţuiţi de destinele lor diferite, încât ar fi putut la fel de bine să-i despartă lumea întreagă.

— Ce rost are, dacă vei pleca? răbufni el cu un strigăt deznădăjduit, „Ce-aş putea face ca să rămâi cu mine?" izbucnind din spatele cuvintelor sale.

Ea rămase nemişcată, cu pleoapele coborâte.

— Ah, nu voi pleca încă!

— Încă nu? Atunci mai avem ceva timp? Ceva timp pe care l-ai prevăzut deja?

La auzul acestor cuvinte, contesa îşi ridică ochii limpezi.

— Îţi promit că nu voi pleca atâta vreme cât rezişti tu. Nuatâta vreme cât ne vom putea privi în ochi ca acum.

El se prăbuşi pe scaun. Ceea ce spunea, în fond, răspunsul ei era: „Dacă ridici un deget, mă vei îndepărta, mă voi întoarce la toate monstruozităţile despre care ştii şi la toateispitele pe care le întrevezi". Archer înţelese asta la fel de limpede, de parcă acele cuvinte ar fi fost pronunţate cu glas tare, iar gândul îl ţinu lipit de masă într-un fel de supunere înduioşată şi sacră.

— Ce viaţă ar fi asta pentru tine! gemu el.

— Ah, atâta vreme cât face parte din viaţa ta...

— Şi a mea dintr-a ta? Ea încuviinţă cu capul.

— Şi asta-i totul, pentru amândoi?

— Ei bine, chiar este totul, nu-i aşa?

La auzul acestor cuvinte, Archer sări în picioare, uitând totul, în afară de dulceața chipului ei. Contesa se ridică şi ea, însă nu de parcă ar fi vrut să-i sară în brațe sau să fugă de el, ci liniştită, ca şi cum cea mai dificilă parte a misiunii se încheiase şi de-acum nu mai trebuia decât să aştepte. Atât de liniştită încât, când el se apropie, mâinile ei întinse nu răspunseră ca o barieră, ci ca o călăuză. Căzură între ale lui, iar brațele ei, întinse, însă nu încordate, îl țineau la distanță îndeajuns încât chipul ei supus să spună tot restul.

Poate că rămaseră aşa un lung răstimp sau numai câteva momente, însă destul ca tăcerea ei să exprime tot ce-avea de zis şi ca Archer să simtă că numai un singur lucru mai conta. Nu trebuia să facă nimic pentru ca această întâlnire să fie şi ultima; trebuia să-şi lase viitorul în grija ei şi să-i ceară doar să-l țină strâns.

— Nu te întrista, zise ea, cu vocea frântă, retrăgându-şimâinile.

— Nu vei pleca... nu vei pleca? răspunse el, de parcă aceeaera singura posibilitate pe care n-o putea îndura.

— Nu voi pleca, zise ea şi, întorcându-se, deschise uşa şi se îndreptă spre sala de mese.

Profesorii gălăgioşi îşi adunau deja lucrurile, pregătindu-se să pornească în dezordine spre debarcader, în celălalt capăt al plajei aştepta vaporaşul alb legat de dig. Şi, peste apele scânteietoare, oraşul Boston se contura într-o dâră de ceață.

XXV

La întoarcere, pe vapor, în prezența altora, Archer simți o linişte sufletească ce-l surprindea şi-l alina totodată.

După orice evaluare normală, ziua fusese mai curând un eşec ridicol. Nici măcar nu-i atinsese cu buzele mâna contesei Olenska şi nici nu-i smulsese vreun cuvânt care să-

i ofere o promisiune de viitoare oportunități. Totuşi, pentru un bărbat care suferă de pe urma unei iubiri nesatisfăcute şi care se desparte pentru o perioadă indefinită de obiectul pasiunii sale, se simțea aproape umilitor de calm şi alinat, datorită echilibruluiperfect pe care îl atingea contesa între fidelitatea amândurora față de alții şi sinceritatea față de ei înşişi, care îi tulburase şi îi liniştise totodată. Un echilibru care nu era calculat artificial, după cum arătau lacrimile şi şovăielile ei, ci un echilibru izvorât firesc din sinceritatea ei imperturbabilă. Asta îl umplea de uimire afectuoasă, acum că trecuse pericolul, şi-i mulțumea destinului că niciun orgoliu personal, nicio senzație de a juca un rol în fața unor martori rafinați nu-l tentaseră s-o ispitească. Chiar şi după ce-şi dădură mâna, în semn de rămas bun, la garaFall River, iar el se întoarse singur, rămase cu convingerea căântâlnirea lor salvase mult mai multe lucruri decât sacrificase.

O luă pe jos spre club, unde se duse să stea singur în biblioteca pustie, învârtind pe toate părțile în minte fiecare secundă a orelor petrecute împreună, îi era limpede şi-i devenea din ce în ce mai limpede după o analiză atentă că, dacă ea s-ar fi hotărât, în cele din urmă, să se întoarcă în Europa la soțul ei –, asta nu s-ar datora tentațiilor din fosta ei viață, nici măcar în noile condiții care i se oferiseră. Nu: ea avea să plece numai dacă simțea că devenise o tentație pentru Archer, o tentație de a se abate de la regula pe care o stabiliseră împreună. Ea alesese să rămână cu el atâta vreme cât el nu-i va cere să se apropie mai mult; deci depindea de el s-o rețină chiar şi în acel punct, în siguranță, deşi departe de el.

Aceste gânduri îl însoțiră şi în călătoria cu trenul, îl închideau într-un fel de pâclă aurie, prin care chipurile celor din jur păreau îndepărtate şi şterse; avea senzația că, dacă ar fi vorbit cu tovarăşii de drum, aceştia nu l-ar fi înțeles, în

această stare de neatenție se trezi şi a doua zi, de dimineață, în mijlocul realității unei zile sufocante de septembrie în New York. Chipurile veştejite de căldură din trenul lung i se perindau prin fața ochilor, iar el le privea prin aceeaşi ceață aurie; însă, dintr-o dată, când ieşi din stație, un chip se desprinse din mulțime, se apropie şi îl sili să-l observe. Archer îşi aminti imediat: era fața tânărului pe care-l văzuse, cu o zi înainte, ieşind din Parker House, cel pe care-l remarcase fiindcă era diferit de prototip, fiindcă nu părea să-şi aibălocul într-un hotel american.

Acelaşi gând îi trecu prin minte şi acum, iar Archer avu din nou aceeaşi senzație vagă că-l mai văzuse înainte. Tânărul se uita în jur cu aerul derutat al străinului lăsat la mila sorții neîndurătoare a călătorului prin America. Apoi se îndreptă spre Archer, îşi scoase pălăria şi-i zise pe englezeşte:

— Ne-am cunoscut la Londra, nu-i aşa, monsieur?

— Ah, bineînțeles, la Londra! zise Archer, strângându-i mâna cu simpatie şi curiozitate. Deci până la urmă ați ajuns aici! exclamă, uitându-se iscoditor la chipul tras, daristeț al tânărului perceptor francez al familiei Carfry.

— Ah, am ajuns aici, da, zâmbi domnul Riviere cu buzele strânse. Însă nu stau mult. Mă întorc poimâine.

Rămase în picioare, ținându-şi strâns valiza uşoară într-o mână îmbrăcată în mănuşă şi, privindu-l în ochi pe Archer cu o expresie nelinişitită, perplexă şi aproape rugătoare.

— Mă întreb, monsieur, din moment ce am avut norocul să dau peste dumneavoastră, dacă aş putea...

— Tocmai voiam să v-o propun. De ce nu veniți să luați prânzul cu mine? în centru, vreau să zic; dacă treceți pe la biroul meu, vă duc la un restaurant foarte decent din acel cartier.

Domnul Riviere era vizibil emoționat şi surprins.

— Foarte amabil din partea dumneavoastră, însă voiam să vă întreb doar dacă mi-ați putea spune cum să ajung la un mijloc de transport. Nu e niciun hamal şi aici nimeni nu pare să asculte...

— Ştiu; gările noastre americane probabil că v-au surprins. Când ceri un hamal, ți se dă gumă de mestecat, însă, dacă veniți cu mine, vă scot eu de aici. Şi să nu uitați: trebuie neapărat să luați prânzul cu mine.

După o ezitare aproape imperceptibilă, tânărul răspunse, într-un potop de mulțumiri, dar pe un ton care nu părea prea convins, că avea dejaun alt program, însă, când ajunseră în relativa siguranță de pe stradă, îl întrebă pe Archer dacă-i putea face o vizită în acea după-amiază. Neavând un program încărcat în tihna estivală de la birou, Archer fixă o oră şi-i scrise în grabă adresa pe o carte de vizită, pe care francezul o îndesă în buzunar cu noi mulțumiri, după care îl salută printr-un gest amplu cu pălăria şi se urcă într-o trăsură, iar Archer plecă pe jos.

Cu mare punctualitate, domnul Riviere îşi făcu apariția la ora exactă: bărbierit, pieptănat, dar încă vădit încordat şi serios. Archer era singur în birou, iar tânărul, înainte să acceptescaunul oferit, începu brusc:

— Cred că v-am văzut ieri, la Boston, domnule.

Afirmația era destul de neînsemnată, iar Archer se pregătea să încuviințeze, dar îşi înghiți cuvintele, zărind o licărire misterioasă şi totuşi edificatoare în privirea insistentă a musafirului său.

— Ce extraordinar, absolut extraordinar, continuă domnul Riviere, că ne-am întâlnit în împrejurarea în care mă aflu acum.

— Ce împrejurare? replică Archer, întrebându-se cu o oarecare cruzime dacă tânărul n-avea cumva nevoie de bani.

Domnul Riviere continuă să-l cerceteze cu privirea atentă.

— N-am venit să-mi caut de lucru, aşa cum v-am zis la ultima noastră întâlnire, ci am venit într-o misiune specială...

— Ah! exclamă Archer.

Ca printr-o străfulgerare, cele două întâlniri se închegară în mintea sa. Se opri să analizeze situaţia care i se lămurise pe neaşteptate, iar domnul Riviere rămase tăcut, ca şi cum şi-ar fi dat seama că spusese destul.

— O misiune specială, repetă Archer, într-un sfârşit. Tânărul francez, deschizându-şi palmele, le ridică uşor, iar cei doi bărbaţi continuară să se privească peste birou, până când Archer se ridică şi spuse:

— Vă rog, luaţi loc.

Domnul Riviere se înclină, după care se aşezăpe un scaun aflat mai departe şi aşteptă.

— În legătură cu această misiune voiaţi să vă consultaţi cu mine? întrebă Archer în cele din urmă.

Domnul Riviere dădu din cap.

— Nu în numele meu; în această privinţă, eu... am dezbătut intens cu mine însumi. Aş vrea să vă vorbesc, cu voia dumneavoastră, despre contesa Olenska.

Archer intuise în ultimele minute că tânărul va rosti aceste cuvinte; dar când le auzi, sângele îi dădu năvală în tâmple, înroşindu-le de parcă s-ar fi zgâriat de o creangă într-un hăţiş.

— Şi în numele cui vreţi să-mi vorbiţi? replică. Domnul Riviere îi înfruntă întrebarea cu fermitate.

— Ei bine, aş putea spune că în numele ei, dacă n-aş lăsa impresia unei lipse de respect. Să zic mai bine: în numele justiţiei abstracte?

Archer îl privi cu o expresie ironică.

— Cu alte cuvinte, dumneavoastră sunteţi mesagerul contelui Olenski?

Îşi văzu propria îmbujorare reflectată şi mai intens pe chipul pământiu al domnului Riviere.

— Nu în faţa dumneavoastră, monsieur. Dacă apelez ladumneavoastră, o fac din alte motive.

— Şi ce drept aveţi dumneavoastră, în aceste împrejurări, să aveţi orice fel de motive? replică Archer. Dacă sunt emisar, sunteţi emisar.

Tânărul îi cumpăni cuvintele.

— Misiunea mea s-a încheiat: în ce o priveşte pe contesaOlenska, am dat greş.

— Aici n-am ce face, răspunse Archer pe acelaşi ton ironic.

— Nu, dar puteţi face...

Domnul Riviere se opri, îşi întoarse pălăria în mâinile încă acoperite de mănuşi, se uită la căptuşeală şi apoi îşi ridică privirea către chipul lui Archer.

— Puteţi face ceva, monsieur, sunt convins că puteţi face în aşa fel încât să fie considerată o greşeală şi în familia ei.

Archer îşi împinse scaunul în spate şi se ridică.

— Prea bine... şi zău dacă n-o s-o fac! exclamă el. Rămase în picioare, cu mâinile în buzunare, ţintuindu-l cu o privire mânioasă pe micul francez, a cărui faţă, deşi se ridicase şi el în picioare, încă era cu vreo cinci centimetri subnivelul ochilor lui Archer.

Domnul Riviere păli până-şi recupera culoarea naturală; nici c-ar fi putut fi mai palid de-atât.

— De ce naiba, continuă Archer pe un ton exploziv, v-aţi gândit dumneavoastră din moment ce presupun că-mi cereţi asta bazându-vă pe relaţia mea de rudenie cu madame Olenska că eu aş adopta o poziţie contrară celei pe care oare restul familiei?

Pentru o clipă, singurul răspuns al domnului Riviere fu schimbarea de expresie de pe chipul său, care trecu de la timiditate la o mâhnire absolută; cu greu ar fi putut un

tânăr care se arăta, în general, inteligent să pară mai dezarmat şi mai lipsit de apărare.

— Oh, monsieur...

— Nu-mi pot imagina, continuă Archer, de ce-aţi apelat la mine, când există alte persoane mult mai apropiate contesei şi cu atât mai puţin înţeleg de ce aţi crezut că eu aş fi mai deschis la argumentele cu care presupun că aţi fost trimis.

Domnul Riviere întâmpină acest atac cu o smerenie deconcertantă.

— Argumentele pe care vreau să vi le prezint, monsieur sunt ale mele şi nu sunt cele cu care am fost trimis.

— Atunci mi se pare că am şi mai puţine motive ca să leascult.

Domnul Riviere îşi plecă din nou privirea în pălărie de parcă s-ar fi întrebat dacă aceste ultime cuvinte nu reprezentau o aluzie destul de clară că e momentul să-şi pună pălăria şi să plece. Dar apoi vorbi cu o neaşteptată hotărâre:

— Monsieur, îmi puteţi spune ceva? Ceea ce puneţi la îndoială este dreptul meu de a mă afla aici? Sau credeţi cumva că întreaga poveste e deja închisă?

Insistenţa lui calmă îl făcu pe Archer să înţeleagă lipsa de tact a propriei răbufniri. Domnul Riviere reuşise să se impună. Roşind uşor, Archer se trânti din nou pe scaun şi-i făcu semn tânărului să ia loc.

— Să-mi fie cu iertare, dar de ce nu e închisă povestea? Domnul Riviere îl privi mâhnit.

— Atunci sunteţi de acord cu restul familiei că, după noilepropuneri pe care le-am adus, e aproape imposibil ca madame Olenska să nu se întoarcă la soţul ei?

— Oh, Doamne! exclamă Archer, iar musafirul său scoaseun murmur slab de confirmare.

— Înainte să mă întâlnesc cu ea, am fost la cererea contelui Olenski la domnul Lovell Mingott, cu care am

discutat de câteva ori înainte samă duc laBoston. Înțeleg că dânsul reprezintă poziția mamei sale şi că influența doamneiManson Mingott e hotărâtoare în întreaga familie.

Archer păstra tăcerea, având senzația că se agăța de marginea prăpastiei. Îşi dădea seama că fusese exclus de la aceste negocieri, cu a căror existență nici măcar nu era la curent, iar acest şoc îl lovise mult mai tare decât mirarea cu care îl asculta pe tânăr, înțelese pe dată că, dacă familia încetase să-i mai ceară opinia, asta se datora unui profund instinct tribal care-i avertiza că el nu mai era în tabăra lor. Şi atunci îşi aminti, începând să înțeleagă, un comentariu de-ale lui Marype când se întorceau de la doamna Manson Mingott, în ziua concursului de tragere cu arcul: „Poate că, la urma urmei, Ellen ar fi mai fericită cu soțul ei".

Chiar şi în tumultul acestor descoperiri, Archer îşi aminti reacția sa indignată şi faptul că, de atunci, soția sa nu o mai pomenise pe madame Olenska în prezența lui. Aluzia ei neglijentă fusese, fără îndoială, ca paiul ridicat ca să vezi din ce direcție bate vântul. Rezultatul fusese comunicat familiei, iar după aceea, Archer fusese omis în mod tacit de la consfătuirile lor. Admiră disciplina tribală care o făcuse pe May să se plece în fața acestei decizii. Ştia că ea n-ar fi făcut-o, dacă i-ar fi protestat conştiința, însă, probabil că împărtăşea opinia familiei că madame Olenska ar duce-o mai bine ca soție nefericită decât ca femeie divorțată şi că nu avea nici unrost să discute problema cu Newland, care avea un mod ciudat de a nu mai accepta, dintr-o dată, valabilitatea celor mai fundamentale lucruri.

Archer ridică ochii şi dădu de privirea nelinişti tă a musafirului său.

— Nu ştiți, monsieur – se poate oare să nu ştiți –, că familia a început să se îndoiască dacă are dreptul să o sfătuiască pe contesă să refuze ultimele propuneri ale soțului ei?

— Propunerile aduse de dumneavoastră?

— Propunerile aduse de mine.

Lui Archer îi stătea pe limbă să exclame că, indiferent dece ar fi ştiut sau nu, asta nu era treaba domnului Riviere, însă ceva din tenacitatea smerită, şi totuşi curajoasă, a interlocutorului său îl făcu să respingă această idee, aşa că răspunse la întrebarea tânărului cu altă întrebare.

— Cu ce scop îmi vorbiți dumneavoastră despre toateacestea?

Nu trebui să aştepte nici măcar un moment după răspuns.

— Ca să vă implor, monsieur, să vă implor din răsputeri să nu o lăsați să se întoarcă. Vă rog să n-o lăsați! exclamă domnul Riviere.

Archer îl privea din ce în ce mai uluit. Nu încăpea nicio îndoială că sinceritatea suferinței şi forța fermității domnului Riviere erau veritabile: era limpede că se hotărâse să renunțe la absolut orice în fața supremei necesități de a-şi manifesta astfel sentimentele. Archer căzu pegânduri.

— Pot să vă întreb, zise el într-un sfârşit, dacă aceasta e strategia pe care ați abordat-o şi cu contesa Olenska?

Domnul Riviere se înroşi, dar ochii nu-i ezitară deloc.

— Nu, monsieur; mi-am acceptat misiunea cu bună-credință. Credeam realmente din motive cu care nu vă voi deranja că ar fi mai bine pentru madame Olenska să-şi recapete situația, averea, considerația socială pe care i-o conferă poziția soțului ei.

— Aşa mă gândeam şi eu; altminteri n-ați fi putut acceptao asemenea misiune.

— N-ar fi trebuit s-o accept.

— Şi atunci...?

Archer se opri din nou, iar ochii li se întâlniră într-o altă privire iscoditoare prelungită.

— Ah, monsieur, după ce-am văzut-o, după ce-am ascultat-o, mi-am dat seama că ea se simte mai bine aici.

— V-ați dat seama...?

— Monsieur, m-am achitat perfect de misiunea mea: i-am prezentat argumentele contelui şi ofertele sale, fără să adaug nimic de la mine. Contesa a avut amabilitatea să mă asculte cu răbdare; a fost atât de bună încât să mă primească de două ori şi a cumpănit cu imparțialitate tot ce i-am spus. Dar în cursul acestor două conversații m-am răzgândit, am început să văd lucrurile altfel.

— Pot să vă întreb ce a provocat această schimbare?

— Simplul fapt că am văzut schimbarea ei, replicădomnul Riviere.

— Schimbarea ei? Deci o cunoşteați dinainte? Tânărul se înroşi din nou.

— O vedeam adesea în casa soțului ei. Pe contele Olenski îl cunosc de mulți ani. Vă puteți imagina că n-ar fi trimis unnecunoscut într-o asemenea misiune.

Rătăcind peste pereții albi ai biroului, privirea lui Archer se opri asupra unui calendar agățat, încununat cu trăsăturile austere ale preşedintelui Statelor Unite. I se părea, dincolo de orice imaginație, că o asemenea conversație se purta într-unoarecare loc de pe milioanele de mile pătrate aflate sub cârmuirea lui.

— Schimbarea... ce fel de schimbare?

— Ah, monsieur, cum să vă explic! Domnul Riviere se opri o clipă.

— Poftim a descoperit, presupun, un lucru la care nu m-am gândit niciodată: că e americană. Şi că, pentru americanii de genul ei de genul dumneavoastră, anumite lucruri acceptate în alte societăți, sau cel puțin tolerate ca parte dintr-o concesie socială convenabilă, devin aici de neconceput, absolut de neconceput. Dacă rudele contesei Olenska ar înțelegeaceste lucruri, fără îndoială că s-ar

opune întoarcerii ei într-o manieră la fel de necondiţională ca ea. Însă ei par să considere că dorinţa soţului ei de a o recăpăta este o dovadă a unui dor irezistibil de viaţa casnică.

Domnul Riviere se opri, după care adăugă:

— Când, de fapt, lucrurile nu sunt nici pe de parte atât de simple pe cât par.

Archer se uită din nou la preşedintele Statelor Unite şi apoi la biroul său şi la hârtiile împrăştiate pe el. Preţ de vreo două secunde, nu avu încredere în glasul său ca să deschidă gura în: acest timp, îl auzi pe domnul Riviere dându-şi scaunul înapoi şi-şi dădu seama că tânărul se ridicase în picioare. Când îl privi din nou, observă că interlocutorul său era la fel de emoţionat ca şi el.

— Mulţumesc, spuse Archer pe un ton firesc.

— N-aveţi pentru ce să-mi mulţumiţi, monsieur; mai degrabă eu...

Domnul Riviere se întrerupse, de parcă şi lui îi era greu să vorbească.

— Totuşi, aş vrea să mai adaug un lucru, spuse el pe un ton mai ferm. M-aţi întrebat dacă lucrez pentru contele Olenski în acest moment, da; m-am întors la el, acum câteva luni, din motive de nevoi personale, aşa cum i se poate întâmpla oricui are în grija două persoane bolnave şi în vârstă, însă, din momentulân care am făcut pasul de a veni aici pentru a văspune aceste lucruri, mă consider concediat şi-o voi spune şi contelui la întoarcere, explicându-i şi motivele mele. Asta-i totul, monsieur. Domnul Riviere făcu o reverenţă şi se dădu cu un pasânapoi.

Mulţumesc, zise Archer din nou, în timp ce-i strângea mâna.

XXVI

În fiecare an, pe 15 octombrie, Fifth Avenue îşi deschidea obloanele, îşi desfăşura covoarele şi-şi agăța la ferestre triplul strat de perdele.

Pe l noiembrie, acest ritual domestic era deja încheiat, iar societatea începea se să se uite înjur şi să-şi facă inventarul. Pe 15, sezonul era deja la apogeu; opera şi teatrele îşi promovau noile puncte de atracție, se adunau invitațiile la cină şi se fixau datele balurilor. Tocmai în această perioadă zicea şidoamna Archer că New York-ul s-a schimbat foarte mult.

Observând totul din punctul de vedere superior al celui care nu se implică, doamna Archer era în stare, cu ajutorul domnului Sillerton Jackson şi al domnişoarei Sophy, să depisteze toate fisurile nou apărute pe suprafața societății newyorkeze şi să indice toate buruienile ciudate care creşteau printre rândurile ordonate de legume sociale. Una dintre distracțiile lui Archer din tinerețe fusese să aştepte această declarație anuală a mamei sale şi s-o audă enumerând semnele infime ale dezintegrării pe care privirea lui neatentă o ignorase. Fiindcă, în concepția doamnei Archer, New York-ul nu se schimba niciodată decât în rău, iar această opinie era împărtăşită din tot sufletul şi de domnişoara Sophy Jackson.

Domnul Sillerton Jackson, după cum se cuvenea să facă un om de lume, se abținea să emită judecăți şi asculta lamentările doamnelor cu o imparțialitate amuzată, însă nici măcar el nu tăgăduia că New York-ul se schimbase. Iar NewlandArcher, în iarna celui de-al doilea an al căsniciei sale, se văzu obligat să recunoască şi el că, dacă oraşul nu se schimbase mea, atunci cu siguranță era în schimbare.

Aceste probleme fuseseră ridicate, ca de obicei, la cina de Ziua Recunoştinței oferită de doamna Archer. La data cândera obligată oficial să-şi exprime gratitudinea pentru

binecuvântările de peste an, ea avea obiceiul să facă o relatare sumbra, dar niciodată înverşunată, a lumii ei şi să se întrebe pentru ce trebuia să fie recunoscătoare.

În orice caz, nu pentru starea societății; societatea, dacă se putea spune că există, era mai curând un spectacol asupra căruia trebuiau invocate blestemele biblice. Şi, de fapt, toată lumea ştia ce vrusese să spună reverendul Ashmore când aleseseun text din Ieremia (Cap. II, versul 25) pentru predica sa de Ziua Recunoştinței. Doctorul Ashmore, noul paroh de la St Matthews, fusese numit în această funcție fiindcă era foarte „avansat": predicile lui treceau drept îndrăznețe prin abordare şiinovatoare prin limbaj. Când tuna şifulgera împotriva societății mondene, se referea mereu la „tendințele" ei, iar doamnei Archer i se părea îngrozitor şi totodată fascinant să simtăca tace parte dintr-o comunitate care „tindea" spre ceva.

— Nu mai încape nicio îndoială că reverendul Ashmore are dreptate: chiar există o tendință pronunțată, zise ea, de parcă ar fi fost ceva vizibil şi măsurabil, ca o crăpătură într-o casă.

— A fost ciudat, totuşi, să țină o predică despre asta de Ziua Recunoştinței, îşi dădu cu părerea domnişoara Jacksonla care gazda sa răspunse pe un ton sec:

— Oh, vrea să fim recunoscători pentru ce ne-a rămas Archer avea obiceiul să surâdă la aceste profeții anuale ale mamei sale; însă, în acest an, până şi el se vedea nevoit să recunoască, ascultând-o cum enumera schimbările că tendința" era vizibilă.

— Îmbrăcămintea extravagantă, începu domnişoara Jackson. Sillerton m-a dus la premieră la operă şi tot ce pot să va zic e că rochia lui Jane Merry a fost singura pe care am recunoscut-o de anul trecut şi până şi aceea avea partea din față schimbată. Şi ştiu bine că a comandat-o de la

Worth în urmă cu doar doi ani, fiindcă modista mea îi modifică întotdeauna rochiile de la Paris înainte să le poarte.

— Ah, Jane Merry e una dintre noi, spuse doamna Archer oftând, de parcă n-ar fi fost ceva de invidiat să trăieşti într-o epocă în care doamnele începeau să-şi etaleze rochiile pariziene de îndată ce treceau de vamă, în loc să le lase la „copt” sub şapte rânduri de chei, cum făceau contemporanele doamnei Archer.

— Da, e una dintre puținele, în tinerețea mea, replică domnişoara Jackson, se considera vulgar să te îmbraci după ultima modă. Iar Amy Sillerton mi-a zis mereu că în Boston regula era să pui deoparte timp de doi ani rochiile de la Paris. Bătrâna doamnă Baxter Pennilow, care era atât de elegantă în tot ce făcea, importa câte douăsprezece rochii pe an: două din catifea, două din satin, două din mătase şi alte şase din poplin şi din cel mai bun caşmir. Era o comandă permanentă, şi, cum a fost bolnavă în ultimii doi ani înainte să moară, s-au găsit patruzeci şi opt de rochii Worth care nici măcar nu fuseseră scoase din ambalaj; iar când fetele au terminat doliul, au putut să poarte prima serie la concertele simfonice fără să pară înaintea modei.

— Mă rog, Bostonul e mai conservator decât New York-ul; însă mie mi se pare mereu că, pentru o doamnă, e o regulă sigură să-şi pună deoparte rochiile franțuzeşti timp de un sezon, admise doamna Archer.

— Beaufort a fost care a demarat noua modă, obligându-şi soția să-şi pună rochiile noi de îndată ce soseau: trebuie să spun că, uneori, e nevoie de toată distincția Reginei ca să nuarate ca...

Domnişoara Jackson aruncă o privire în jurul mesei, dădu peste ochii bulbucați ai lui Janey şi se refugie într-un murmurneinteligibil.

— Ca rivalele ei, spuse domnul Sillerton Jackson, de parcă tocmai născocise o epigramă.

— Oh, şoptiră doamnele.

Iar doamna Archer adăugă, mai degrabă ca să-i distragă fiicei sale atenția de la subiectele interzise:

Domnul Jackson dădu din cap cu indiferentă. Toată lumea auzise respectivele zvonuri, iar el detesta să confirme opoveste care era deja în domeniul public. O tăcere sumbră căzu asupra grupului. Nimănui nu-i plăcea cu adevărat de Beaufort şi nu era întru totul neplăcut săzicăcele mai urâte lucruri despre viața lui personală, însăideea de a fi dezonorat financiar familia soțieisale era prea revoltatoare, fie şi pentru o discuție între duşmanii lui.

New York-ul lui Archer tolera ipocrizia în relațiile personale, însă în afaceri pretindea o cinste limpede şi impecabilătrecuse multa vreme de când nu mai fusese discreditat vreun bancher foarte cunoscut, însă toată lumea îşi amintea de extincția socială care căzuse peste capetele companiei, în momentul producerii evenimentului respectiv. La fel s-a întâmplat şi cu cei din familia Beaufort, în ciuda puterii şi popularității sale; toate legăturile puternice ale conexiunilor din Dallas n-ar fi putut s-o mai salveze pe biata Regina dacă scadevereau zvonurile despre speculațiileilegale ale soțului ei. Conversația se abătu spre subiecte mai puțin îngrijorătoare. Însa toate temele abordate păreau să confirme senzațiadomnului Archer despre o tendință accelerată.

— Fireşte, Newland, ştiu că ai lăsat-o pe May să meargă la seratele de duminică ale doamnei Struthers, începu ea, însă May o întrerupse cu voioşie:

— Ah, dar toată lumea se duce la doamna Struthers, acum până şi bunica ainvitat-o la ultima ei recepție.

Aşa a fost să fie, îşi spuse Archer, ca New York-ul să-şi managerieze tranziția, conspirând să le ignore până când se terminau şiapoi, cu toată buna-credință, închipuindu-şi că avuseseră loc într-o epocă anterioară. În oraş exista

întotdeauna câte un trădător; iar după ce el (sau, în general, ea) preda cheile, care mai era rostul să se spună că e de necucerit? După ce lumea gustase ospilitatea duminicilor lejere de la doamna Struthers, nimeni nu mai voia să rămână acasă, spunându-şi că la ea seservea cvas transformat în şampanie.

— Ştiu, dragă, ştiu, suspină doamna Archer. Presupun că trebuie să se întâmple şi aceste lucruri, atâta vreme cât lumea nu caută decât mijloace de distracţie; însă n-o voi ierta niciodată pe verişoara ta, madame Olenska, pentru că a fost primacare a sprijinit-o pe doamna Struthers.

O roşeaţă bruscă coloră chipul tinerei doamne Archer, surprinzându-l pe soţul ei, precum şi pe ceilalţi invitaţi de la masă.

— Ah, Ellen, murmură ea, pe acelaşi ton acuzator şi dezaprobator pe care părinţii ei ar fi spus:, Ah, familia Blenker".

Acela era tonul pe care îl adopta familia de fiecare datăcând se pomenea numele contesei Olenska, din moment ce aceasta îi surprinsese şi îi deranjase pe toţi, rămânând insensibilă la propunerile soţului ei. Însă îţi dădea de gândit să-l auzi pe buzele lui May, iar Archer o privi cu senzaţia ciudată care îl copleşea când ea rezona la mediul social şi familial.

Doamna Archer, dovedindu-se mai puţin sensibila decât de obicei la atmosferă, insistă:

— Am crezut dintotdeauna că oamenii precum contesa Olenska, oameni care au trăit în societăţi aristocratice, ar trebui să ne ajute să ne păstrăm distincţiile sociale în loc să le ignore.

Roşcata din obrajii lui May era la fel de intensă; părea să aibă o semnificaţie ce depăşea recunoaşterea relei-credinţesociale a contesei Olenska.

— Nu am nicio îndoială că în ochii străinilor arătăm la fel cu toții, spuse domnişoara Jackson cu mâhnire.

— Nu cred că pe Ellen o interesează societatea; însă nimeni nu ştie exact ce anume o interesează, continuă May, de parcă ar fi încercat să se eschiveze.

— A, bine, suspină din nou doamna Archer. Toată lumea ştia că madame Olenska nu mai era în grațiile familiei sale. Până şi principala ei susținătoare, bătrâna doamnă Manson Mingott, nu mai putuse să-i sprijine refuzul de a se întoarce la soțul ei. Familia Mingott nu-şi declarase în modevident dezaprobarea, căci avea un simț al solidarității prea puternic. După cum se exprimase doamna Welland pur şi simplu o lăsaseră „pe biata Ellen să-şi găsească locul în societate, iar acel loc, în mod chinuitor şi de neînțeles, era în abisurile întunecoase unde triumfau cele trei Blenker şi unde îşi săvârşeau ritualurile necurate „oamenii care scriau". Era un fapt incredibil, deşi adevărat, că Ellen, în ciuda tuturor oportunităților şi privilegiilor sale, devenise o simplă, boemă" ceea ce întărea şi mai multpărerea că făcuse o greşeală fatală atunci când alesese să nu se întoarcă la contele Olenski în fond şi la urma urmei, locul unei femei tinere era sub acoperişul soțului ei, mai ales când ea îl părăsise în împrejurări pe care... ei bine... dacă te-ai fi deranjat săle examinezi.

— Madame Olenska e foarte admirată de către domni zise domnişoara Sophy, de parcă ar fi vrut să spună ceva impăciuitor, când ştia prea bine că împlânta o suliță.

— Ah, acesta-i pericolul la care se expune mereu o femeie tânăra ca madame Olenska, încuviință cu mâhnire doamna Archer. Iar doamnele, după această concluzie, îşi strânseră trenele ca să se retragă la luminile mai blânde din salon, în vreme ce Archer şi domnul Sillerton Jackson se îndreptară spre biblioteca gotică.

După ce se instala în faţa şemineului şi se consolă pentru cina msufidentă cu perfecţiunea unei ţigări de foi, domnul Jackson luă un aer profetic şi comunicativ.

— Dacă se produce falimentul lui Beaufort, anunţă el, vor urma multe dezvăluiri.

Archer ridică repede capul: nu putea auzi acel nume fărăsă-şi aducă aminte de silueta greoaie a domnului Beaufort acoperită cu blănuri opulente şi încălţată cu pantofi scumpi înaintând prin zăpadă la Skuytercliff.

— Va fi fără doar şi poate, continuă domnul Jackson cea mai „murdară curăţenie". Nu şi-a cheltuit toţi banii cu Regina.

— Bine, dar asta se înţelege de la sine, nu-i aşa? Eu cred căva ieşi la liman, spuse tânărul, vrând să schimbe subiectul.

— Poate, poate. Ştiu că urma să se întâlnească astăzi cu nişte oameni influenţi. Desigur, admise fără tragere de inimă domnul Jackson, trebuie să sperăm că vor reuşi să facă curăţenie după el, cel puţin de data aceasta. Nu mi-ar plăcea să mă gândesc că biata Regina îşi va petrece restul zilelor în străinătate, într-o staţiune balneară ordinară, din acelea pentru faliţi.

Archer nu zise nimic. Lui i se părea aşa de firesc oricât de tragic ar fi fost ca pentru banii obţinuţi pe căi necinstite să fie ispăşită o pedeapsă gravă, încât mintea lui, oprindu-se doar o clipă asupra sorţii negre a domnului Beaufort, se întoarse la chestiuni mai apropiate. De ce roşise May la auzulnumelui contesei Olenska?

Trecuseră patru luni de la acea zi de vară pe care o petrecuse împreună cu madame Olenska, iar de atunci nu o maţzrevăzuse. Ştia că se întorsese la Washington, în căsuţa pe care o închinase acolo împreună cu Medora. Îi scrisese o dată doar câteva cuvinte, întrebând-o când se vor mai

întâlni, iar ea îi trimisese un răspuns şi mai scurt: „Nu încă”.

De atunci încetase comunicarea dintre ei, iar Archer îşi clădise un fel de sanctuar lăuntric în care ea domnea printre gândurile şi dorurile lui de taină. Puțin câte puțin, aceasta deveni scena vieții sale reale, a singurelor lui activități raționale; acolo îşi ducea cărțile pe care le citea, ideile şi sentimentele care-l hrăneau, deciziile şi fanteziile, în afara acestui spațiu interior, pe scena vieții sale cotidiene, se mişca cu o senzație tot mai pronunțată de irealitate şi insuficiență, lovindu-se de prejudecățile familiare şi de punctele de vedere tradiționale, ca un bărbat distrat care se ciocneşte de mobilă în propriul dormitor. Era absent, atât de absent din tot ce era extrem de real şi de apropiat de cei din jurul său, încât uneori tresărea dându-şi seama că ei încă îl mai credeau prezent.

Îşi dădu seama că domnul Jackson îşi dregea glasul, pregătindu-se să facă noi dezvăluiri.

— Nu ştiu, desigur, cât de mare este îngrijorarea familiei soției dumitale despre ceea ce vorbeşte lumea despre, ei bine, refuzul doamneiOlenska de a accepta ultima propunere a soțului ei.

Archer tăcu, iar domnul Jackson continuă în acelaşi stil:

— Păcat, mare păcat că a refuzat.

— Păcat? Pentru numele lui Dumnezeu de ce? Domnul Jackson îşi privi piciorul până la şoseta perfectântinsă care dispărea într-un pantof lucios.

— Ei bine, dacă e să ne exprimăm în termeni pragmatici şi vulgari... din ce va trăi acum?

— Acum?

— DacăBeaufort...

Archer țâşni în picioare şi lovi cu pumnul în marginea măsuței de scris. Suporturileduble din bronz se zguduiră în alveolele lor. Ce naiba vreți să spuneți, domnule?

Domnul Jackson, foindu-se uşor pe scaun, întoarse o privire liniştita spre chipul aprins al tânărului.

— Ei bine, încă mai dispun de multă autoritate – de fapt chiar din partea bătrânei Catherine – de a limita fondurile contesei Olenska, încă deatunci de când aceasta a refuzat să se întoarcă la soţulei. Şi cum prin acest refuz, pierde şi banii din moştenirea care i-a fost dată când s-a măritat şi pecare Olenski era dispus să i-o înapoieze dacă se întorcea la el, atunci ce naiba vrei tu să zici, băiete dragă, când mă întrebi pe mine ce vreau să spun? îi replică domnul Jackson pe un tonironic.

Archer se îndreptă spre şemineu şi se aplecă să scormonească cenuşa din vatră.

— Nu ştiu nimic despre afacerile private ale doamnei Olenska, dar nici nu doresc, ca să fiu sigur că nu este ceea ce insinuezi dumneata...

— Oh, nu insinuez nimic: ia-l de exemplu pe Lefferts, i-o tăie domnul Jackson.

— Lefferts, cel care a făcutdragoste cu ea şi s-a ales cu umilinţa! răbufni Archer pe un ton dispreţuitor.

— Zău, a făcut? spuse brusc domnul Jackson, de parcă tocmai pentru asta l-ar fi atras în cursă. Şedea în continuare lângă foc, astfel încât privirea lui dură şi bătrână îi prinse chipul lui Archer ca într-un arc de oţel.

— Gata, gata; mare păcat că n-a plecat înainte de prăbuşirea lui Beaufort, repetă el. Dacă pleacă acum, iar el dă faliment, asta nu va face altceva decât să confirme impresia generală, care nu-i aparţine doar lui Lefferts, dacă vrei să ştii.

— Ah, nu va pleca acum; acum mai puţin ca niciodată! Archer nici nu pronunţă bine aceste cuvinte, că avu din nou senzaţia că tocmai asta aşteptase să audă domnul Jackson.

Bătrânul domn îl privea cu mare atenţie.

— Aceasta e părerea dumitale, aşadar? Mă rog, probabil că ştii dumneata ce zici. Însă toată lumea îţi va spune că puţiniibani pe care îi mai are Medora Manson se află în mâinile lui Beaufort şi nu-mi imaginez cum vor reuşi să supravieţuiască aceste două femei dacă el nu scapă. Fireşte, madame Olenska încă îi mai poate înmuia inima bătrânei Catherine, care s-a opus din răsputeri deciziei nepoatei sale de a rămâne aici. Şi bătrâna Catherine ar putea să-i ofere orice rentă şi-ar dori. Dar ştim cu toţii că nu-i place să renunţe la bani, iar restul familiei n-are niciun interes să o ţină pe madame Olenska aici.

Archer clocotea de furie inutilă; era exact în starea în care orice bărbat ştie că va face ceva prostesc şi îşi dă seama că o face, în acelaşi timp.

Pricepu că domnul Jackson rămăsese uimit să vadă căel ştia despre neînţelegerile contesei Olenska cu bunica ei şi cu celelalte rude şi îşi dădu seama că bătrânul domn trăsese concluzii proprii privitoare la motivele excluderii lui Archer din consfătuirile familiei. Acest fapt îl puse în gardă pe Archer, însă aluziile la Beaufort îl făceau să reacţioneze nechibzuit. Era atent, totuşi, dacă nu la propriul pericol, atunci măcar la faptul că domnul Jackson se afla sub acoperişul mamei sale şi, prin urmare, era şi invitatul său. Vechiul New York acordao mare atenţie etichetei ospitalităţii şi nu se permitea ca vreo discuţie cu un oaspete să degenereze într-o ceartă.

— Nu vreţi să urcăm în salonul mamei? sugeră el cu răceala, când ultimul scrum din ţigara domnului Jackson căzu m scrumiera de bronz de lângă cotullui.

Pe drumul spre casă, May păstră o tăcere ciudatăprin întuneric, Archer o simţea încă învăluită într-o roşeaţă ameninţătoare. Nu putea ghici ce însemna această ameninţare dar era dejapus în gardă de faptul că fusese provocată de numelecontesei Olenska.

Urcară la etaj, iar el intră în bibliotecă. De obicei May îl urma, dar de această dată o auzi traversând culoarul către dormitorul ei.

— May! strigă el cu nerăbdare.

Ea se întoarse, uşor surprinsă de tonul lui.

— Lampa asta fumegă din nou; credeam că servitorii vor avea grijă să-i taie fitilul, mormăi el, nervos.

— Îmi pare rău, nu se va mai întâmpla, răspunse ea, pe tonul term pe care îl învățase de la mama ei.

Archer era exasperat la gândul că ea începea deja să-i facă pe plac ca şi cum ar fi fost un domn Welland mai tânăr May se aplecă să coboare fitilul, iar când lumina se revărsă peste umerii albi şi peste curbele luminoase ale chipului ei Archer îşizise: „ce tânără e! Câți ani interminabili va mai dura viața aceasta!”

Cu groază, îşi simți propria tinerețe robustă şi sângelecare-i pulsa în vene.

— Uite ce e, zise el brusc, s-ar putea să trebuiască să plec la Washington pentru câteva zile; poate chiar săptămâna viitoare. Ea nu-şi desprinse mâna de pe şurubul lămpii când se întoarse încet spre el. Căldura flăcării îi readusese strălucirea înobraji, însă chipul îi păli când ridică privirea.

— Cu treburi? întrebă ea pe un ton care lăsa să se înțeleagă ca nici n-ar putea exista vreun alt motiv imaginabil şi căpusese întrebarea automat, ca şi cum ar fi vrut să încheie frazalui Archer în locul lui.

— Cu treburi, fireşte. E un caz legat de nişte brevete care va avea înfățişare la Curtea Supremă.

Archer îi spuse numele inventatorului şi apoi îi oferi detalii cu toată volubilitatea exersată a lui Lawrence Lefferts, învreme ce ea îl asculta atent, spunând din când în când:

— Da, înțeleg. Schimbarea îți va face bine, zise ea pe un ton firesc, după ce el termină ce avea de zis. Şi trebuie să te duci neapărat s-o vezi şi pe Ellen, adăugă ea, privindu-l

direct în ochi, cu zâmbetul ei senin şi vorbind pe tonul pe care l-ar fi folosit ca să-i ceară să nu uite de o obligaţie enervantă de familie.

Acestea fură singurele cuvinte pe care le schimbară pe acest subiect, însă, în codul pe care îl învăţaseră amândoi încă din copilărie, asta însemna: „Desigur că înţelegi că ştiu tot ce spune lumea despre Ellen şi mă alătur din tot sufletuleforturilor familiei mele de a o face să se întoarcă la soţul ei. Mai ştiu şi că, dintr-un motiv pe care n-ai binevoit să mi-l spui, ai sfătuit-o să nu urmeze această cale, pe care o aprobă toţi bărbaţii mai copţi din familie, precum şi bunica noastră, aşa cum ştiu şi că, datorită sprijinului tău, Ellen ne sfidează pe toţi şi se expune genului de critici pe care probabil că ţi le-a adus la cunoştinţă Sillerton Jackson în după-amiaza aceasta, aluzia care te-a făcut atât de irascibil... N-au lipsit aluzii, într-adevăr; dar cum tu nu pari dispus să le primeşti de la alţii, îţi ofer eu însămi una, în singura manieră în care oamenii bine-crescuţi de rangul nostru îşi pot comunica lucruri dezagreabile: dându-ţi de înţeles că ştiu că ai de gând să o vezi pe Ellen la Washington şi că, poate, tocmai pentru asta te duci acolo; şi că, din moment ce sigur te vei întâlni cu ea, vreau s-o faci cu aprobarea mea deplină şi explicită şi să profiţi de prilej ca să-i spui unde ar putea s-o ducă această liniede comportament pe care ai încurajat-o s-o adopte”.

Ţinea încă mâna pe şurubul lămpii când Archer prinse şi ultimul cuvânt al acestui mesaj mut. May dădu fitilul în jos, ridică sticla şi suflă peste flacăra rebelă.

— Miroase mai puţin dacă o stingi suflând peste ea, explică May, cu aerul său de excelentă gospodină. Se opri în prag şi aşteptă ca el să vină s-o sărute.

XXVII

A doua zi, pe Wall Street circulau informații mai liniştitoare despre situația lui Beaufort. Nu erau precise, dar erau optimiste. Toată lumea avea senzația că Beaufort putea recurge la persoane foarte influente în caz de urgență şi că o şi făcuse, cu mult succes. Iar în acea seară, când doamna Beaufort îşi făcu apariția la operă cu obişnuitul ei surâs pe buze şi purtând un nou colier cu smaralde, societatea răsuflă uşurată.

New York-ul condamna implacabil neregularitățile financiare. Până în acel moment, nu se făcuse nicio excepție de la regula tacită care susținea că cei care încălcau principiul onestității trebuiau să plătească. Şi toți ştiau că până şi Beaufort şi soția lui vor fi sacrificați fără ezitare pe altarul acestui principiu, însă obligația de a-i sacrifica nu era doar dureroasă, ci şi deloc convenabilă. Dispariția soților Beaufort ar fi lăsat un gol uriaş în micul lor cerc compact, iar cei care erau prea ignoranți, sau prea indiferenți ca să nu se înfioare în fața catastrofei morale, deplângeau deja pierderea celei mai bune săli de bal din New York.

Archer se hotărâse categoric să plece la Washington. Aştepta doar deschiderea procesului despre care îi vorbise luiMay, pentru ca data respectivă să coincidă cu cea a vizitei sale. Dar, marțea următoare, află de la domnul Letterblair că acel caz s-ar fi putut prelungi cu câteva săptămâni. Totuşi, se duse acasă hotărât să plece oricum în seara următoare. Celmai probabil era ca May, care nu ştia nimic despre viața lui profesională şi nici nu demonstrase vreun interes față de ea, să nu afle de amânare, dacă aceasta avea să se producă şi nicisă nu-şiamintească nume le împricinaților, dacăcineva le pomenea în prezența ei. Şi, în orice caz, nu mai putea amâna întrevederea cu madame Olenska. Avea prea multe să-i spună. Miercuri dimineață, când ajunse la birou, domnul Letterblair îl întâmpină cu mari semne de tulburare. Până la urmă Beaufort nu reuşise

să iasă din necaz, dar, răspândind zvonul că o făcuse, depunătorii săi se liniştiseră şi se făcuseră plăți consistente la bancă până în seara anterioară, cândsereinstalaserăzvonurile neliniştitoare. Drept urmare, depunătorii începuseră să-şi retragă masiv banii din bancă şi era foarte probabil ca aceasta să-şi închidă uşile înainte de sfârşitul zilei. Se spuneau cele mai urâte lucruri despre Beaufort, iar prăbuşirea sa promitea să fie una dintre cele mai compromițătoaredin istona bursei de pe Wall Street.

Magnitudinea catastrofei îl lăsase pe domnul Letterblair alb ca varul şi derutat.

— Am văzut lucruri urâte la viața mea, dar nimic atât de îngrozitor. Toți cei pe care îi cunoaştem vor fi afectați, într-un fel sau altul. Şi ce se va întâmpla cu doamna Beaufort? Cese poate face pentru ea? Cel mai mult mi-e milă de doamnaManson Mingott; la vârsta ei nu se ştie cum ar putea s-o afecteze povestea aceasta. Eaa crezut întotdeauna în Beaufort, s-a împrietenit cu el! Şi mai e şi înrudirea cu familia Dallas, biata doamnă Beaufort e înrudită cu voi toți. Singura ei şansă ar fi să-şi părăsească soțul... dar cum i-ar putea spune cineva aşa ceva? E de datoria ei să-i rămână alături şi, din fericire, se pare ca a închis mereu ochii la slăbiciunile intime ale lui Beaufort.

Se auzi o bătaie în uşă, iar domnul Letterblair îşi întoarsecapul brusc.

— Ce e? Nu vreau să fiu deranjat.

Un funcționar aduse o scrisoare pentru Archer şi se retrase. Recunoscând scrisul soției sale, tânărul deschise plicul şi citi: „Poți veni, te rog, în centru cât de repede poți? Bunica a avut o uşoară criză azi-noapte. Într-un mod misterios a aflat înaintea tuturor vestea aceasta îngrozitoare cu banca. Unchiul Lovell e plecat la vânătoare, iar ideea dizgrației l-a făcut pe bietul tata să fie atât de nervos, încât are febră şi nu poate ieşi din cameră. Mama are mare nevoie

de tine şi sper că te poți elibera imediat ca să vii direct la bunica”.

Archer îi întinse biletul partenerului său şi, după câtevaminute, se deplasa spre nord într-un tramvai ticsit pe care îl schimbă pe 14th Street cu unul dintre autobuzele înalte şi hurducate de pe linia Fifth Avenue. Era trecut de ora douăsprezece când coborî din acel vehicul greoi în fața casei bătrâneiCatherine. La fereastra de la salonul de la parter, unde trona de obicei bătrâna, se zărea silueta nepotrivită a fiicei sale, doamna Welland, care, ridicându-şi privirea încercănată, îl salută pe Archer când îl văzu apropiindu-se. May îl aştepta în pragul uşii. Holul emana acel aer nefiresc, specific caselor bine întreținute care sunt năpădite brusc de boală: fulare şi blănuri aruncate la grămadă pe scaune, geanta şi haina doctorului pe masă, alături de teancurile de scrisori şi cărți de vizită cărora nimeni nu le mai acorda atenție.

May era palidă, dar surâzătoare: doctorul Bencomb, caretocmai venise a doua oară, era mai optimist, iar hotărârea neclintită a doamnei Mingott de a trăi şi de a se însănătoşi începea să-şi facă deja efectul asupra întregii familii. May îl conduse pe Archer spre salonul bătrânei, unde uşile glisante care dădeauspre dormitor fuseseră închise, iar peste ele se aşternuseră draperii galbene din damasc greu. Iar aici doamna Welland îi comunică în şoapte îngrozite amănuntele catastrofei. Din câte se părea, în seara dinainte se petrecuse ceva cumplit şi misterios.Pe la ora opt, chiar după ce doamna Mingott îşi terminase pasiențele pe care le juca mereu după cină, se auzise clopoțelul de la uşă, iar o doamnă acoperită de un văl atât de gros, încât servitorii n-o recunoscură imediat, ceruse să fie primită.

Majordomul, auzind o voce cunoscută, deschisese uşa salonului, anunțând: „Doamna Julius Beaufort”, după care o închise la loc în spatele celor două doamne. El spunea că

stătuseră de vorbă vreo oră. Când a sunat clopoțelul doamneiMingott, doamna Beaufort deja dispăruse fără s-o vadă nimeni, iar bătrâna, albă ca varul, imensă şi teribilă, aşezată în fotoliul ei uriaş, îi făcuse semn majordomului s-o ducă în camera ei. În acel moment, deşi părea vădit tulburată, îşi stăpânea perfect trupul şi mintea. Servitoarea mulatră o băgase în pat, îi adusese o ceaşcă de ceai, ca de obicei, strânsese prin cameră şi plecase. Dar la trei noaptea, clopoțelul sunase din nou, iar două servitoare care dăduseră repede fuga la această chemare neobişnuită (căci, în general, bătrâna Catherine dormea ca un prunc) îşi găsiseră stăpâna aşezată în capul oaselor, rezemată de perne, cu un zâmbet strâmb pe chip şi o mână atârnându-i moale din braţul uriaş.

Era limpede că avusese o criză uşoară, din moment ce pui tea să articuleze şi să se facă înțeleasă. Iar la scurtă vreme după vizita medicului, începu să-şi recapete controlul muşchilor feței. Însă panica fusese mare; şi proporțional de mare fu şi indignarea după ce, din propozițiile incomplete ale doamnei Mingott, familia înțelese că Regina Beaufort apelase la bătrână ca s-o roage ce insolență! să-l sprijine pe soțul ei, să-i ajute să iasă din necaz, să nu-i „părăsească”, după cum se exprimase ea de fapt să convingă toată familia să le acopere şi să le ierte acea monstruoasă dezonoare.

— Eu i-am spus: în casa Manson Mingott, onoarea a fost dintotdeauna onoare, iar cinstea, cinste; şi aşa va fi până când voi ieşi de-aici cu picioarele înainte, se bâlbâise bătrâna în urechea fiicei sale, cu glasul gros al bolnavilor paralizați parțial. Iar când ea mi-a zis: „Dar numele meu, mătuşă, numele meu e Regina Dallas”, i-am răspuns: numele tău era Beaufort când el te umplea de bijuterii şi trebuie să rămână Beaufort acum când te umple de ruşine.

Toate acestea le relată, printre lacrimi şi suspine îngrozite, doamna Welland lividă şi dărâmată de obligația

neobişnuită de a trebui să-şi aţintească privirea, în cele din urmă asupra unor lucruri dezagreabile şi compromiţătoare Dacă măcar aş putea să-i ascund totul socrului tău; îmispune tot timpul: „Augusta, te implor, nu-mi distruge ultimele amăgiri". Cum să-l împiedic să afle despre aceste grozăvii*? zise biata doamnă Welland, plângând.*

— La urma urmei, mamă, el nu le-a văzut, îi sugeră fiica sa, iar doamna Welland oftă:

— Ah, nu; slavă Domnului că e la adăpost, în patul lui. Şi doctorul Bencomb ne-a promis să-l ţină aici până când se vaântrema biata mama, iar Regina va fi plecat undeva.

Archer se aşezase lângă fereastră şi privea în gol către strada pustie. Era limpede că fusese convocat acolo ca să le acorde sprijin moral doamnelor copieşite de durere, şi nu pentru vreun ajutor special pe care ar fi putut să-l ofere. I se trimisese o telegramă domnului Lovell Mingott şi se împărţeau mesaje din mână în mână membrilor familiei care locuiau înNew York. Între timp, tot ce le rămânea de făcut era să vorbească în şoaptă despre urmările dezonoarei produse de Beaufort şi despre acţiunea impardonabilă a soţiei sale.

Doamna Lovell Mingott, care se aflase în cealaltă cameră scriind bilete, îşi făcu imediat apariţia şi intră în discuţie. Pe vremea lor, căzură de acord doamnele mai în vârstă, soţia unui bărbat care făcuse ceva necinstit în afaceri avea o singură cale de ieşire: să se retragă, să dispară o dată cu el.

— De pildă cazul bietei bunici Spicer; străbunica ta, May. Fireşte se grăbi să adauge doamna Welland, problemele financiare ale străbunicului tău erau personale pierduse bani la cărţi sau girând pentru cineva, n-am ştiut niciodată prea bine, fiindcă mama nu a vrut să vorbească despre asta. Însă ea a fosterescută la ţară, fiindcă mama ei a trebuit să plece din New York după acea ruşine, oricare ar fi fost situaţia; au locuit singuri pe malul râului Hudson, anotimp

după anotimp, până când mama a împlinit şaisprezece ani. Bunicii Spicer nici nu i-ar fi dat prin cap să-i ceară familiei sale s-o „sprijine”, după cum am înţeles că s-a exprimat Regina. Deşi o ruşine personală nu e nimic în comparaţie cu scandalul ruinării a sute de oameni nevinovaţi.

— Presupun că trebuie s-o facem, continuă doamna LovellMingott, de parcă ar fi sperat s-o contrazică cineva.

May se întoarse spre mijlocul salonului.

— Bineînţeles că trebuie s-o facem, zise ea. Bunica ştie ce vrea şi trebuie să-i îndeplinim toate dorinţele. Vrei să scriu eu telegrama în locul tău, mătuşă? Dacă e trimisă imediat, probabil că Ellen poate prinde trenul de mâine dimineaţă.

Pronunţase ultimele silabe cu o claritate aparte, ca şi cum ar fi lovit doi clopoţei de argint.

— Mă rog, nu poate fi trimisă imediat. Jasper şi servitorul care se îngrijeşte de pivniţă sunt plecaţi să ducă bilete şitelegrame.

May se întoarse spre soţul ei, surâzând.

— Dar îl avem pe Newland, dispus să ne ajute în orice fel. Nu vrei să duci tu telegrama, Newland? Ai timp s-o faci înainte de prânz.

Archer se ridică declarându-şi disponibilitatea cu jumătate de glas, iar soţia lui se aşează la biroul *Bonheur du Jour din lemn de trandafir al bătrânei Catherine şi scrise mesajul cu caligrafia sa mare şi imatură. După ce termină, împături biletul şi i-l întinse lui Archer.*

— Ce păcat, zise May, că tu şi Ellen vă veţi intersecta pe drum! Newland adăugă ea, întorcându-se spre mama şi mătuşa ei trebuie să plece la Washington pentru un caz legat de nişte de brevete, care va avea înfăţişare la Curtea Supremă. Presupun că unchiul Lovell se va întoarce până mâine seară, iar cum se pare că bunica se întremează foarte repede, nu mi se pare corect să-i cerem lui Newland să

renunțe la o obligație atât de importantă din partea firmei, nu-i aşa?

Se opri, parcă aşteptând răspuns, iar doamna Welland afirmă în grabă:

— Ah, desigur că nu, draga mea. Bunica ta nici n-ar vrea să audă de aşa ceva.

Când Archer ieşi din cameră cu telegrama, o auzi pe soacra sa adăugând, probabil înspre doamna Lovell Mingott: „De ce Dumnezeu te face să-i telegrafiezi lui Ellen Olenska?" la care May răspunse cu vocea-i limpede:

— Poate că vrea să insiste din nou şi s-o facă să înțeleagăcă, la urma urmei, e de datoria ei să fie alături de soțul său.

Uşa de la intrare se închise în urma lui Archer, care se îndreptă grăbit spre oficiul de telegraf.

XXVIII

— Ol... ol... cum se scrie asta? întrebă pe un ton acru tânăra doamnă căreia Archer îi întinsese telegrama soției sale prin ghişeul de bronz al oficiului Western Union.

— Olenska... O-len-ska, repetă el, luând înapoi mesajul ca să scrie cu majuscule numele străin deasupra scrisului dezlânat al lui May.

— Ce nume incredibil pentru un oficiu de telegraf din New York, cel puțin din cartierul acesta, remarcă o voce neaşteptată.

Întorcându-se, Archer dădu cu ochii de LawrenceLefferts, lipit de cotul lui, netezindu-şi mustața impecabilă şi prefăcându-se că nu se uita la mesaj.

— Bună, Newland; mă gândeam eu că te voi găsi aici. Tocmai ce-am auzit despre criza bătrânei doamne Mingott. Mă îndreptam spre casa ei când te-am văzut dând colțul pe

strada asta, aşa că am dat fuga după tine. Presupun că vii de acolo.

Archer încuviinţă din cap şi strecură telegrama prin geamul ghişeului.

— Foarte rău, eh? continuă Lefferts. Telegrafiezi rudelor, presupun, înţeleg căESTE ceva foarte grav dacă o includeţi şi pecontesa Olenska.

Archer strânse din buze; simţi un impuls sălbatic să tragă un pumn în chipul lung, înfumurat şi arătos de lângă el.

— De ce? întrebă el.

Lefferts, care era cunoscut pentru obiceiul de a se sustrage de la discuţii, ridică din sprâncene cu o grimasă ironică ce-l avertiza pe Archer că fata din spatele ghişeului îi privea.

Privirea aceea îi aminti lui Archer că nimic n-ar fi tulburatmai tare „eticheta” decât un acces de furie într-un spaţiu public.

Archer nu putea fi mai indiferent decât atunci, dar impulsul de a-l lovi pe Lefferts fu doar trecător. Ideea de a asocia numele lui Ellen cu al său, sau cu al oricărei provocări, era de neacceptat. Îşi plăti telegrama, iar cei doi bărbaţi ieşiră afară în stradă. Acolo, Archer, care-şi recăpătase stăpânirea de sine, continuă: Doamna Mingott este mult mai bine, doctorul nu mai simte niciun fel de stres pentru starea ei. Iar Lefferts, cu o expresie exagerată de uşurare, îl întrebă dacă auzise despre faptul că existau nişte zvonuri îngrozitoare despre Beaufort.

În acea după-amiază, anunţul despre falimentul lui Beaufortse regăsea în toate ziarele, eclipsând informaţiile despre starea de sănătate adoamnei Manson Mingott, şi doar cei puţini la numărcare auziseră despre misterioasa legătură dintre cele două evenimente, se gândiră să pună boala bătrânei Catherine pe seama altor factori decât acumularea de carne şi de ani.

Întregul New York era umbrit de povestea dezonoarei lui Beaufort.

Nu existase niciodată un caz mai îngrozitor în istoria oraşului, spunea domnul Letterblair, de care el de care el să-şi amintească tot aşa cum la o adică nimicmai cumplit nu se întâmplase nici pe vremea îndepărtatului Letterblair, care dăduse numele firmei. Bancaa continuat să încaseze bani întreaga zi după ce falimentul ei a devenit evident inevitabil. Şi cum mulți dintre clienții săiproveneau din principalele clanuri conducătoare, duplicitatea lui Beaufort a părut de două ori mai cinică.

Dacă doamna Beaufort nu ar fi adoptat tonul că acele ghinioane (termenul îi aparține) ar fi fost de fapt „un test al prieteniei", compasiunea pentru ea ar fi temperat indignarea generală împotriva soțului ei. Aşa cum s-a întâmplat, şi în special după ce vizita nocturnă la doamna Manson Mingott a devenit cunoscută, cinismul ei l-a depăşit pe al soțului ei. Şi nu a avut nici scuza, iar detractorii ei satisfacția de a pretexta că eo „străină". Era o oarecare alinare (pentru cei ai căror bani nu erau în primejdie) să-şi aducă aminte că Beaufort era, realmente, străin; însă, la urma urmei, dacă o Dallas din Carolina de Sud adopta o asemenea atitudine şi vorbea cu uşurință despre cum soțul ei avea să fie „pe picioare din nou", argumentul îşi pierdu forța şi nu mai rămânea altceva de făcut decât să accepte această dovadă îngrozitoare a indisolubilității căsătoriei. Societatea trebuia să găsească forma de a continua să existe fără soții Beaufort şi cu asta basta; fireşte, în afară de nefericitele victimeale dezastrului, precum Medora Manson, sau bătrânele domnişoare Lanning şi alte necugetate doamne de familie bună care, dacă l-ar fi ascultat pe domnul Henry van der Luyden...

— Cel mai bun lucru pe care-l pot face soții Beaufort e să plece şi să trăiască în căsuța Reginei din Carolina de Nord,

zise doamna Archer, rezumând povestea de parcă ar fi anunțat un diagnostic şi ar fi prescris un tratament adecvat. Beaufort a avut dintotdeauna cai de curse şi ar trebui să se dedice creşterii de trăpaşi. Aş îndrăzni să zic că avea toate calitățile uneiexcelent negustor de cai.

Toată lumea era de acord cu ea, însă nimeni nu binevoia să întrebe ce-aveau de gând să facă, în realitate, soții Beaufort.

A doua zi, doamna Manson Mingott se simțea mult mai bine; îşi recăpătase îndeajuns glasul ca să dea ordin ca nimeni să nu-i mai pomenească vreodată pe soții Beaufort în prezența ei. Când îşi făcu apariția doctorul Bencomb, bătrâna întrebă de ce naiba se agitase atâta familia din cauza stării ei de sănătate.

— Dacă oamenii de vârsta mea mănâncă salată de pui seara, la ce te poți aştepta? întrebă ea.

Şi cum medicul îi modificase dieta la momentul potrivit, criza fu transformată într-o indigestie, însă, în ciuda tonului ei ferm, bătrâna Catherine nu-şi recapătă complet fosta atitudine față de viață. Deşi nu-i diminuase curiozitatea față de cei din jur, depărtarea tot mai mare, în timp şi spațiu, pe care o aduce bătrânețeanu-i tocise seninătatea (care niciodată nu fusese prea intensă) față de problemele celorlalți. S-ar fi zis că nu-iera deloc greu să-şi scoatădin minte dezastrul cu Beaufort. Însă, pentru primaoară înepurăs-o obsedeze propriile simptome şiea apucă sădemonstreze un interes sentimental față de membrii familiei sale, față de care fusese până atunci indiferentă.

Domnul Welland, în particular, avu privilegiul de a-i atrage atenția. Dintre ginerii săi, el fusese cel mai mult ignorat. Şi toate eforturile soției sale de a-l prezenta ca pe un caracter puternic cu abilitate intelectuală marcantă (ca şi cum el ar fi fost „alesul"), erau primite cu o chicoteală batjocoritoare.

Dar eminența sa, asemeni unui ipohondru, îl transformase într-un obiect de mare interes şi doamna Mingott porni o avalanşă de rugămiți imperiale, ca să-l determine să vină şi să compare dietele, imediat ce scăderea temperaturii îi va permite. Căci bătrânaCatherine era de-acum prima care recunoştea cănu poți fi niciodatăprea grijuliu când vine vorba despre febră.

La douăzeci şi patru de ore după invitațiatransmisăcontesei Olenska, o telegramăanunța căaceasta avea să sosească de la Boston a doua zi, pe seară. S-a stabilit că doamna Welland nu poate pleca în Jersey City deoarece trebuia să-şi însoțească soțul în vizită la bătrâna Catherine în acea seară, iar trăsura nu putea fi împărțită cu cineva, din moment cedomnul Welland, răscolitfiind de faptul că avea să-şi vadă soacra pentru prima dată după atacul suferit, ar fi trebuit să fie primul care să beneficieze de transport.

Copiii lui Welland erau desigur plecați în oraş, domnul Lovell Mingot ar fi trebuit să se întoarcă degrabă de la vânătoare şi trăsura familiei Mingott era rezervată pentru el. Şi nimeni nu i-ar fi putut cere lui May, aproape de sfârşitul unei zile de iarnă, să meargă singură până la feribotul spre Jersey City, chiar şi în propria trăsură, fapt ce ar fi putut trece drept lipsă de ospitalitate, dacă, în ciuda dorințelor exprese ale bătrânei Catherine, familia ar fi permis ca madame Olenska să sosească fără să o aştepte nimeni la gară. Tipic pentru Ellen să-şi pună familia într-o asemenea dilemă, părea să spună vocea obosită a doamnei Welland.

— Întotdeauna le-a făcut una după alta, se plânse biata doamnă, într-una dintre puținele sale răzvrătiri în fața sorții. Singurul lucru care mă face să cred că mama poate nu se simțeatât de bine cum zice doctorul Bencomb este această dorință morbidă de a o chema imediat pe Ellen, indiferent cât de incomod va fi să ne întâlnim cu ea.

Vorbise fără să gândească, aşa cum se întâmplă adesea cu excesele de furie. Iar domnul Welland se năpustiimediat, luând cuvântul:

— Augusta, zise el, pălind şi lăsând furculiţa din mână, mai ai vreun motiv să crezi că Bencomb e mai puţin demn de încredere decât înainte? Ai observat că a fost mai puţin meticulosdecât de obicei în tratarea cazului meu sau al mamei tale?

Îi veni rândul doamnei Welland să pălească, în timp ce prin faţa ochilor i se perindau şirul nesfârşit de consecinţe ale gafei sale. Dar reuşi să râdă şi-şi puse încă o porţie de escalop de stridii, după care spuse, străduindu-se să se strecoaredin nou în obişnuita-i armură de voioşie:

— Dragul meu, cum de ţi-ai închipuit aşa ceva? N-am vrut să spun decât că, după atitudinea hotărâtă pe care a adoptat-o mama, insistând că e de datoria lui Ellen să se întoarcă la soţului, mi se pare ciudat acest capriciu brusc de a o vedea, când mai are vreo şase alţi nepoţi pe care ar fi putut să-i cheme. Dar nu trebuie să uităm că, în ciuda vitalităţii ei minunate, mama e o femeie foarte bătrână.

Domnul Welland rămase încruntat şi era limpede că imaginaţia lui tulburată se fixase de îndată pe ultima remarcă a soţiei sale.

— Da, mama ta e o femeie foarte bătrână; şi, din câte ştim noi, Bencomb s-ar putea să nu aibă atâta succes cu oamenii.

— Cazul e închis... amânat, replică Archer.

— Amânat? Ce ciudat! De dimineaţă am văzut un bilet trimis de domnul Letterblair mamei, în care îi zicea că mâine seduce la Washington pentru un caz important cu brevete pe care trebuie să-l susţină în faţa Curţii Supreme. Mi-ai zis că era un caz legat de nişte brevete, nu-i aşa?

— Păi... tocmai asta e: nu poate merge întreaga firmă. Letterblair s-a hotărât azi de dimineaţă să se ducă el.

— Atunci nu s-a amânat? continuă ea, cu o insistență atât de atipică, încât Archer simți sângele năvălindu-i în obraji, ca şi cum s-ar fi înroşit din cauza faptului că soția sa renunțase, în mod neobişnuit, la toate finețurile tradiționale.

— Nu, cazul nu s-a amânat, ci doar plecarea mea, răspunse el, blestemând explicațiile de prisos pe care i le dăduse atunci când îi anunțase intenția de a pleca la Washington, şi se întrebă unde citise că mincinoşii deştepți dau detalii, dar cei şi mai deştepți n-o fac. Îl durea mai puțin s-o mintă pe May decât s-o vadă prefăcându-se că nu-l demascase.

— Voi merge mai încolo, din fericire pentru familia ta, continuă el, recurgând cu josnicie la sarcasm.

În timp ce vorbea, simți că May se uita la el şi o privi în ochi ca să nu dea impresia că o evită. Privirile li se întâlniră o clipă, şi poate că asta le deschise calea către gândurile celuilalt, mai mult decât şi-ar fi dorit-o amândoi.

— Da, mare noroc că poți să o aştepți pe Ellen, până la urmă, încuviință May. Ai văzut ce recunoscătoare ți-a fost mama pentru că te-ai oferit.

— Ah, o fac cu plăcere.

Trăsura se opri, iar când Archer sări, ea se aplecă spre el şi-i acoperi mâna cu aei.

— La revedere, dragul meu, zise ea, cu ochii atât de strălucitor de albaştri, încât Archer se întrebă ulterior dacă nu străluciseră aşa din cauza lacrimilor.

Tânărul traversă în grabă Union Square, repetându-şi ca într-o psalmodiere lăuntrică: „Sunt două ore din Jersey City până la bătrâna Catherine. Două ore întregi... şi poate chiar mai mult”.

XXIX

Cupeul albastru închis al soției sale (cu același strat de lac de la nuntă) îl aștepta pe Archer la feribot, de unde îl duse cu mare pompă la terminalul Pennsylvania din Jersey City.

Era o după-amiază mohorâtă și ninsă, iar în gara imensă unde zgomotele răsunau ca un ecou, erau aprinse toate felinarele cu gaz. În timp ce se plimba pe peron, așteptând expresul de Washington, Archer își aminti că unii oameni credeau că într-o bună zi, va exista un tunel pe sub râul Hudson, prin caretrenurile de pe linia Pennsylvania vor putea ajunge direct la New York genul de vizionari care prevesteau, în egală măsura, construirea de vapoare care să traverseze Atlanticul în cinci zile, inventarea unei mașinării zburătoare, iluminatul electric, comunicațiile telefonice fără fir și alte minunățiiparca scoase din O mie și una de nopți.

„Nu mă interesează care dintre viziunile lor se va adeveriatâta vreme cât tunelul nu există încă", își spuse Archer.

În fericirea lui infantilă și nesăbuită, și-o imagină pe madame Olenska coborând din tren, el zărind-o de la mare depărtare, peste mulțimea de chipuri insignifiante, ea agățându-se de brațul lui în timp ceelconducea trăsura, apropiindulse încet de debarcader printre cai alunecoși, căruțe încărcate, căruțași scandalagii, și apoi liniștea uluitoare de pe feribot, unde stăteau unul lângă altul în ninsoare, în trăsura neclintită, în vreme ce pământul părea să alunece sub ei, rotindu-se către cealaltă parte a soarelui. Nu-i venea să creadă câte avea să-i spună și în ce ordine elocventă i se adunau cuvintele pe buze.

Trenul se apropie zăngănind și scârțâind și intră șovăitor și lent în gară, ca un monstru care-și aduceprada în bârlog. Archer o luă înainte, făcându-și loc cu coatele prin mulțime și holbându-se prosteşte prin fiecare fereastră a vagoanelor înalte. Iar apoi, dintr-o dată, zări în apropiere fața palidă și

surprinsă a contesei Olenska şi avu din nou aceeaşi senzaţie chinuitoare că-i uitase chipul.

Ajunseră unul lângă altul, mâinile li se regăsiră, iar el o luă de braţ.

— Pe aici... sunt cu trăsura, zise.

Pe urmă totul se întâmplă ca în visul lui. O ajută să urce în cupeu cu tot cu valize, iar mai târziu îşi aminti vag că-i dăduse veştile bune despre bunica ei şi-i făcuse o recapitulare a poveştii lui Beaufort (îl ului suavitatea vocii ei când spuse: „Biata Regina!"), între timp, trăsura îşi începuse drumul şerpuit prin jurul gării şi coborau de-acum pe rampa alunecoasă ce ducea la debarcader, ameninţaţi de deplasarea vagonetelor cu cărbuni, a cailor zăpăciţi, a vagoanelor de expres răvăşite şi a unui dric gol ah, acel dric! Ea închise ochii când trecu prin faţa lor şi-l strânse de mână pe Archer.

— Dă, Doamne, sănu însemne... biata bunica!

— Oh, nu, nu, e mult mai bine, se simte foarte bine. Gata, am trecut de dric! exclamă el, de parcă asta ar fi schimbat cutotul lucrurile.

Mâna contesei era încă într-a lui, iar în timp ce trăsura traversa hurducată pasarela către feribot, el se aplecă, îi desfăcu nasturii de la mănuşa cafenie strâmtă şi-i sărută palma de parcă ar fi fost nişte moaşte. Ea se eliberă cu un zâmbet şters.

— Nu te aşteptai să dai de mine azi? o întrebă. —Ah, nu.

— Aveam de gând să plec la Washington să te văd. Făcusem toate pregătirile, aproape că ne-am intersectat în tren.

— Ah, exclamă ea, parcă îngrozită de cât de puţin lipsise să rateze întâlnirea.

— Ştii că aproape că te uitasem?

— Aproape că mă uitasei?

— Vreau să spun... cum să-ți explic? Pățesc mereu la fel De fiecare dată e ca şi cum te-aş cunoaşte din nou.

— Ah, da, ştiu, ştiu!

— Adică... şi ție ți se întâmplă la fel... cu mine? insistăArcher.

Ea dădu din cap, privind pe fereastră.

— Ellen... Ellen... Ellen!

Ea nu-i răspunse, iar Archer păstră tăcerea, privindu-i profilul care se contura tot mai şters pe fundalul amurgului înzăpezit de afară. Se întrebă ce făcuse ea în acele patru luni intermmabile. Ce puține lucruri ştiau unul despre celălalt laurma urmei! Clipele prețioase se scurgeau, darArcher uitase tot ce vrusese să-i spună şi nu putea decât să se gândească deznădăjduit la misterul îndepărtării şi apropierii lor, care părea simbolizat de faptul că stăteau atât de aproape, dar fără să-şi poată vedea chipurile.

— Ce trăsură frumoasă! E a lui May? întrebă contesa întorcându-şi brusc chipul către el.

— Da.

— Atunci May te-a trimis după mine? Ce drăguț dinpartea ei! Archer nu răspunse imediat, după care răbufni:

— Secretarul soțului tău mi-a făcut o vizită a doua zi dupăce ne-am întâlnit în Boston.

În scurta scrisoare pe care i-o trimisese, nu făcuse nicio aluzie la vizita domnului Riviere şi avusese intenția să tăinumsca incidentul. Însă, când ea îi aminti că se aflau în trăsura soției lui, simți impulsul să i-o întoarcă. Voia să vadă dacăaluzia lui la Riviere îi „plăcea” la fel de mult cum îi plăcuse” şi lui aluzia ei la May. Ca şi alte dați, când el se aşteptase sa o smulgă din calmul ei obişnuit, contesa nu trăda niciun semn de mirare, iar tânărul conchise imediat: „Atunci însemnă că el îi scrie”.

— Domnul Riviere ți-a făcut o vizită?

— Da, nu ştiai?

— Nu, răspunse ea pe un ton firesc.

— Şi nu eşti surprinsă? Contesa ezită.

— De ce-ar trebui să fiu? La Boston, mi-a zis că te cunoaşte, că v-aţi cunoscut în Anglia, mi se pare.

— Ellen, trebuie să te întreb un lucru.

— Da.

— Am vrut să te întreb după ce-am vorbit cu el, dar nu puteam s-o fac într-o scrisoare. Riviere a fost cel care te-a ajutat să fugi... când ţi-ai părăsit soţul?

Inima îi bătea atât de tare încât îl sufoca. Oare avea să-i răspundă la această întrebare cu aceeaşi seninătate?

— Da, îi datorez enorm de mult, răspunse ea, fără ca vocea ei calmă să tremure deloc.

Tonul ei era atât de firesc, aproape indiferent, încât agitaţia tânărului se domoli. Prin incredibila-i simplitate, reuşisedin nou să-l facă să se simtă prostesc de convenţional tocmai când credea că renunţa cu totul la convenţii.

— Cred că eşti cea mai sinceră femeie pe care-am cunoscut-o! exclamă el.

— Oh, nu, dar probabil sunt una dintre cele mai puţin năzuroase, răspunse ea, cu un surâs în glas.

— Zi-i cum vrei; tu vezi lucrurile aşa cum sunt.

— Ah, a trebuit s-o fac. A trebuit să mă uit la chipul Gorgonei.

— Mă rog... nu te-a orbit! Ai văzut că e doar o veche gogoriţă ca toate celelalte.

— Dar nu te orbeşte; te seacă de lacrimi.

Răspunsul opri rugămintea de pe buzele lui Archer; părea să se ivească din profunzimile unei experienţe care-l depăşea, înaintarea lentă a feribotului încetase, iar prova se lovi de stâlpii debarcaderului atât de violent, încât zgudui trăsura şi-o azvârli pe madame Olenska în braţele lui

Archer. Tremurând, tânărul simți apăsarea umărului ei şi o îmbrăţişa.

— Dacă n-ai orbit, atunci trebuie să vezi că asta nu poate continua aşa.

— Ce anume?

— Încercarea noastră de a fi împreună... şi totuşi deloc împreună.

— Nu. N-ar fi trebuit să vii azi, zise ea cu vocea schimbată. Apoi se întoarse brusc, îl îmbrăţişa şi-şi lipi buzele de ale lui. În acel moment, trăsura începu să se mişte, iar pe fereastră scânteie lumina unei lămpi cu gaz aflate în capătul debarcaderului. Ea se retrase şi rămaseră amândoi tăcuți şi nemişcați, în timp ce cupeul îşi croia drum prin aglomerația de căruțe din jurul debarcaderului. Când ajunseră pe stradă, Archer începu să vorbească grăbit.

— Nu te teme de mine, n-ai de ce să te ghemuieşti aşa în colțul tău. Nu vreau un sărut furat. Uite: nici măcar nu încerc să-ți ating mâneca jachetei. Să nu crezi că nu înțeleg de ce nu vrei să permiți ca acest sentiment dintre noi să se diminueze şi să se transforme într-o vulgară aventură clandestină. Ieri n-aş fi putut să-ți vorbesc aşa, fiindcă atunci când suntem despărțiți şi încerc să te văd, toate gândurile mi se mistuie într-o văpaie imensă. Dar apoi vii aici şi eşti mai mult decât îmi aminteam şi ce vreau de la tine e mult mai mult de-un ceas sau două din când în când, cu acele pustiuri însetate la mijloc, când pot să stau absolut nemişcat lângă tine, ca acum, cu cealaltă viziune în minte, nădăjduind liniştit că se va împlini.

Preț de o clipă ea nu-i răspunse, dar apoi îl întrebă în şoaptă:

— Ce vrei să spui că nădăjduieşti că se va împlini?

— Păi... ştii şi tu că aşa va fi, nu?

— Viziunea ta în care suntem împreună? întrebă ea, izbucnind într-un râs aspru. Şi ce loc bun ai ales ca să mi-o spui!

— Te referi la faptul că suntem în cupeul soţiei mele? Vrei să coborâm şi să mergem pe jos, arunci? Presupun că nu te deranjează puţină zăpadă.

Ea râse din nou, mai blând.

— Nu; nu voi coborî şi nici nu voi merge pe jos, fiindcă trebuie să ajung cât mai repede la bunica. Iar tu te vei aşeza lângămine şi nu ne vom uita la viziuni, ci la realităţi.

— Nu ştiu ce vrei să zici prin realităţi. Pentru mine aceastae singura realitate.

Ea îi întâmpină cuvintele cu o lungă tăcere, în care trăsura intră pe o stradă lăturalnică întunecoasă, după care dădu colţulspre luminile puternice de pe Fifth Avenue.

— Atunci tu crezi că ar trebui să trăiesc cu tine ca amantă, din moment ce nu-ţi pot fi soţie? întrebă ea.

Cruzimea întrebării îl făcu să tresară: era un cuvânt decare se temeau toate femeile din categoria ei, chiar şi atunci când conversaţia lor se apropia uşor de acest subiect. Observă că madame Olenska îl pronunţase de parcă ar fi fost un loc cunoscut în vocabularul ei şi se întrebă dacă era un cuvânt folosit adesea în prezenţa ei în acea viaţă îngrozitoare de care fugise, întrebarea contesei îl înfiora şi-l făcu să-şi piardă firul gândurilor şi argumentelor.

— Vreau... vreau să evadez cumva cu tine într-o lume unde cuvinte ca acesta... categorisiri ca aceasta... să nu existe. Unde să fim doar două făpturi care se iubesc, care înseamnă totul una pentru cealaltă; şi nimic de pe pământ să nu mai conteze.

Ea scoase un oftat adânc, care se transformă într-un alt râs.

— Ah, dragul meu... unde e acea ţară? Ai fost vreodată acolo? întrebă şi, cum el rămase mut şi posac, continuă:

cunosc atâția oameni care au încercat s-o găsească. Şi crede-mă, au ajuns cu toții din greşeală în zone lăturalnice, în locuri precum Bologna, Pisa ori Monte Carlo, care nu erau deloc diferite de vechea lume pe care o părăsiseră, ci doar mai mici, mai murdare şi mai promiscue.

Archer n-o mai auzise niciodată vorbind pe acest ton şi-şi aminti de propoziția pe care o folosise ea cu puțin înainte.

— Da, gorgona ți-a secat lacrimile, îi zise.

— Da, dar mi-a şi deschis ochii. E o amăgire să spui că-i orbeşte pe oameni, când face exact invers: îți deschide larg ochii, ca să nu mai fii niciodată în blestematul întuneric. Nu există şi o tortură chinezească asemănătoare? Ar trebui să fie. Ah, crede-mă, e o țărişoară mică şi jalnică!

Trăsura trecuse de42 Street: calul voinic înhămat la cupeul lui May îi purta spre nord ca un trăpaş din Kentucky. Archer se simțea sufocat de impresia minutelor irosite şi a cuvintelor inutile.

— Atunci care e, mai exact, planul pentru noi doi? o întrebă.

— Pentru noi? Dar nu existănici un „noi” în acest sens! Suntem aproape doar dacă trăim departe unul de celălalt. Doar aşa putem fi noi înşine. Altminteri am fi doar Newland Archer, soțul verişoarei lui Ellen Olenska, şi Ellen Olenska, verişoara soției lui Newland Archer, care încearcă să fie fericiți pe la spatele oamenilor care au încredere în ei.

— Ah, eu sunt dincolo de toate astea, gemu el.

— Ba nu, nu eşti! N-ai fost niciodată dincolo. Eu, da, zise ea cu o voce ciudată. Şi ştiu cum arată totul dincolo.

El păstră tăcerea, năucit de o durere nedesluşită. Apoi bâjbâi prin întunericul din trăsură după soneria cu care-i dădea ordine vizitiului, îşi aminti că May suna de două ori când voia să oprească. Apăsă pe sonerie şi trăsura trase lângă trotuar.

— De ce ne oprim? N-am ajuns la bunica, exclamă madame Olenska.

— Nu, dar eu mă dau jos aici, îngăimă el, deschizând uşa şi sărind pe trotuar. La lumina felinarului îi zări chipul uimit şi mişcarea instinctivă pe care o făcu ca să-l oprească. Archer închise uşa şi se rezemă o clipă de fereastră.

— Ai dreptate: n-ar fi trebuit să vin azi, spuse destul de încet, încât să nu-l audă vizitiul.

Ea se aplecă în faţă şi părea că vrea să zică ceva. Dar el îi făcuse deja semn vizitiului să pornească, iar trăsura se îndepărtă în timp ce Archer rămase în colţul străzii privind în gol după ea. Dintr-o dată simţi ceva aspra şi rece pe gene şi-şi dădu seama că plânsese şi că vântul îi îngheţase lacrimile.

Îşi îndesă mâinile în buzunare şi iuţi pasul pe Fifth Avenue, îndreptându-se către casă.

În seara aceea, când Archer coborî, înainte de cină, găsisalonul gol.

El şi May cinau singuri, toate invitaţiile familiei fiindamânate din cauza bolii doamnei Manson Mingott; şi pentru că May era persoana cea mai punctuală dintre ei doi, el fii surprins să descopere că ea nu coborâse înaintea lui. Ştia că era acasă, căci, în timp ce se îmbrăca, o auzise mişcându-se princamera ei; iar, acum, se întreba de ce întârzia.

De la un timp tot medita asupra acestor conjuncturi, pentru a încerca să-şi coreleze gândurile cu realitatea. Uneori se simţea ca şi când ar fi găsit cheia pentru preocuparea socrului său pentru fleacuri; poate că, demult, chiar şi domnul Welland avusese viziuni în care încercase să se piardă, şi escapade, şi implorase toate spiritele vieţii de familie să îl apere împotriva acestora.

Când apăru şi May, el se gândi că arăta obosită. Se îmbrăcase cu rochia pentru cină, decoltată şi strânsă în

corset, pecare ceremonialul Mingott o cerea pentru ocaziile cele mai informale, şi îşi coafase părul în obişnuitele bucle, pieptănate înalt, şi, prin contrast, chipul ei arăta foarte obosit şi aproape şters, însă, faţă de el, afişă obişnuita ei tandreţe, ochii păstrându-şi strălucirea albastră din ziua precedentă.

— Ce s-a întâmplat cu tine, dragul meu? întrebă ea. Te aşteptam la bunica acasă, iar Ellen a venit singură şi mi-a spus că te lăsase, undeva pe drum, căci aveai nişte afaceri de rezolvat. S-a întâmplat ceva?

— Era vorba doar de nişte scrisori de care uitasem şi pe care vroiam să le rezolv înainte de cină.

— Ah, spuse ea; iar, după un moment, adăugă: îmi pare rău că nu ai ajuns şi tu la bunica probabil că scrisorile acelea erau foarte urgente.

— Chiar erau, spuse el, surprins de insistenţa ei. În plus, nu văd de ce ar fi trebuit să vin şi eu la bunica ta. Nici nu ştiam că tu erai acolo.

Ea se întoarse cu spatele şi se îndreptă spre oglinda de pe poliţa şemineului. Stând în faţa oglinzii, îşi ridică braţul ei lung pentru a prinde mai bine o pană care se desprinsese din coafura ei complicată, iar Archer se simţi inundat de sentimentul de apatie şi rigiditate ce emana din atitudinea ei, întrebându-se dacă monotonia groaznică a vieţilor lor nu cumva o apăsa şi pe ea. Apoi îşi aminti că, atunci când plecase de acasă, în acea dimineaţă, ea îi strigase, din capul scărilor, că îl va aştepta la bunica ei pentru a se putea întoarce împreună acasă. El îi strigase, peste umăr un „Bine!” vesel şi, apoi, absorbit de alte gânduri îşi uitase promisiunea. Acum, se simţi paralizat de remuşcări dar şi iritat de faptul că un astfel de fleac îi era reproşat după aproape doi ani de căsnicie. Obosise să trăiască într-o perpetuă lună de miere, călduţă, fără fierbinţeala pasiunii, dar cu toate pretenţiile acesteia. Dacă May ar fi dat glas

supărărilor ei (iar el bănuia că are multe) poate că el i le-ar fi îndepărtat prin râs; dar ea era obişnuită să-şi ascundă rănile imaginareân spatele unui zâmbet spartan.

Pentru a-şi ascunde propria lui enervare, o întrebă ce mai făcea bunica ei, iar ea îi răspunse că doamna Mingott se simțea mai bine, dar că fusese destul de tulburată de ultimele veşti despre familia Beaufort.

— Ce veşti?

— Se pare că vor rămâne în New York. Cred că el va intra în afacerile cu asigurări, sau aşa ceva. Îşi caută o locuință mică.

Absurditatea acelei situații nu putea fi pusă în discuție, iar cei doi intrară în sufragerie, în timpul cinei, conversația lor se învârti în acelaşi uzual cerc limitat; dar Archer observă că soția sa nu făcu nicio aluzie la Madame Olenka şi nici la primirea făcută acesteia de Catherine. Pentru acest lucru el îi era recunoscător, cu toate că i se păru vag amenințătoare situația.

După cină, urcară în bibliotecă să-şi bea cafeaua, iar Archer îşi aprinse o țigară şi alese un volum de Michelet. Serile, începuse să citească lucrări de istorie, de când May îşi arătase tendința de a-l ruga să citească, cu voce tare, ori de câte ori îl vedea cu un volum de poezii în mână; şi asta nu pentru că nu-i plăcea sunetul propriei sale voci, ci pentru că, întotdeauna, putea anticipa comentariile ei referitoare la ceea ce citea, în perioada cât fuseseră logodiți, ea, pur şi simplu, aproba ceea ce-i spunea el (după cum realiza el, acum); dar, de când el încetase să-i mai ofere diverse păreri, ea începuse să-şi exprime propriile opinii, cu rezultate catastrofale pentru capacitatea lui de a se bucura de operele asupra cărora se comenta.

Văzând că el alesese o lucrare de istorie, ea îşi aduse coşulețul cu-broderiile, trase un fotoliu lângă lampadarul cu abajur verde şi scoase din coşuleț o pernă pe care o broda

pentru sofaua lui. Nu era o femeie talentată la broderie; mâinile ei mari şi puternice erau făcute pentru echitaţie, vâslit şi activităţi în aer liber; dar pentru că alte soţii brodau perne pentru soţii lor, ea nu dorea să lase nici acest lucru în afara devoţiunii ei pentru el.

Se aşezase astfel încât Archer, doar ridicându-şi privirea, o putea vedea aplecată asupra lucrului, cu manşetele până la cot, cu volănaşe alunecând de pe braţele ei rotunjite şi solide, cu safirul inelului de logodnă strălucind pe mâna ei stângă, deasupra verighetei late din aur, în timp ce cu mâna dreaptă, împungea încet şi laborios pânza pernei. Cum stătea astfel, cu lumina lămpii căzându-i direct pe fruntea netedă, el se gândi, cu exasperare, că întotdeauna va şti ce gânduri îi trec ei prinminte, că niciodată, în toţi anii ce vor urma, ea nu-l va surprinde printr-o stare de spirit neaşteptată, sau cu o idee nouă, o slăbiciune, un gest de cruzime, sau un sentiment. Ea îşi cheltuise toată poezia şi tot romantismul în scurta lor perioadă decurtare: aceste sentimente se sfârşiseră pentru că nu mai era nevoie de ele. Acum, pur şi simplu, ea se maturiza, transformându-se într-o copie a mamei ei şi, în mod misterios, prin acest proces încerca să-l transforme şi pe el într-un domnWelland. Archer puse de-o parte cartea şi se ridică, agitat, în picioare; imediat ea îşi ridică privirea de pe lucru.

— Ce s-a întâmplat?

— Camera asta este sufocantă; am nevoie de puţin aer.

El insistase ca draperiile bibliotecii să poată fie închise şi deschise, pe o baghetă, astfel încât seara să poată fi trase în loc să rămână fixate de cornişa aurită, căzând în falduri nemişcate peste straturile de dantelă ale perdelelor, ca în sufragerie; acum, el trase în lături, draperiile şi deschizând fereastra, se aplecă în afară, în aerul îngheţat al nopţii. Simplul fapt de a nu o privi pe May, aşezată lângă masa lui, sub lampa lui, faptul de a vedea alte case, acoperişuri,

coşuri, de a simți alte vieți, în afară de a lui, alte oraşe, în afară de New York şi o altă lume, diferită de a lui, îi limpezi mintea, fiindu-i mai uşor să respire.

După ce stătu aplecat peste fereastră, în întunericul nopții, pentru câteva minute, o auzi spunându-i:

— Newland! închide fereastra. Altfel te poți îmbolnăvi şi poți să mori.

El închise fereastra şi seântoarse spre ea.

— Mă pot îmbolnăvi şi aş putea muri! repetă el; apoi simți că-i venea să adauge: „dar deja m-am îmbolnăvit şi am murit. Sunt MORT sunt mort de luni de zile."

Şi, dintr-o dată, acest joc de cuvinte îi trezi o sugestie nebunească. Dacă EA era cea moartă! Dacă ea ar fi urmat să moară şi să moară curând eliberându-l! Senzația de a sta acolo, în acea cameră familiară, privind-o şi dorindu-i moartea, era atât de ciudată, atât de fascinantă şi de puternică, încât nu conştientiza, imediat, enormitatea ei. Simțea doar că, soarta îi dăduse o nouă posibilitate de care, sufletul lui bolnav, se putea agăța. Da, May ar putea muri oamenii mureau: oameni tineri, oameni sănătoşi ca ea; ar putea muri, eliberându-l dintr-o dată.

May îl privi, iar el observă în ochii ei măriți că figura lui, probabil, exprima ceva ciudat.

— Newland! Nu te simți bine?

El scutură din cap şi se întoarse spre fotoliul său. Ea se aplecă, din nou, asupra lucrului de mână, iar el, trecând pe lângă ea, îşi puse mâna pe părul ei, spunând:

— Biata May!

— Biată? De ce, biată? întrebă ea, cu un râs forțat.

— Pentru că nu voi putea niciodată să deschid o fereastră fără să te îngrijorez, spuse, râzând şi el.

Un moment, ea rămase tăcută; apoi spuse foarte încet, cucapul aplecat peste lucru:

— Nu mă voi îngrijora niciodată, dacă tu eşti fericit.

— Ah, draga mea; nu voi fi niciodată fericit dacă nu voi putea deschide ferestrele!

— Pe vremea asta? protestă ea; iar el, oftând, se cufundă încartea sa.

Trecură şase sau şapte zile. Archer nu mai auzi nimicde la Madame Olenska şi deveni conştient de faptul că numele acesteia nu era menționat de niciun membru al familiei, în prezența lui. Nu încercă să o vadă; să facă asta cât timp ea stătea la bătrâna Catherine, păzită foarte bine, ar fi fost aproapeimposibil. Se lăsă să plutească în incertitudinea acelei situații, conştient cumva, în străfundul minții sale, de o hotărâre pecare o luase atunci când se aplecase peste fereastra bibliotecii sale, în aerul înghețat al nopții. Tăria acelei hotărâri îi uşura aşteptarea, fără să lase să se observe ceva.

Apoi, într-o zi, May îi spuse că doamnaManson Mingott ceruse să-l vadă. Această cerere nu era deloc surprinzătoare, căci bătrâna declarase mereu, deschis, că-l preferase pe Archer în fața celorlalți nepoți prin alianță. May îi anunță vestea cu o plăcere evidentă; era mândră de aprecierea pe care bătrâna Catherine o arăta soțului ei.

Urmă un moment de tăcere, apoi Archer se simți dator să spună:

— Bine. Vrei să mergem împreună, în după-amiaza asta? Chipul soției sale se lumină, dar răspunse imediat:

— Oh, ar fi mai bine să te duci doar tu. Pe bunica o plictiseşte să vadă aceleaşi chipuri, prea des.

Inima lui Archer bătea violent, când sună la uşa bătrânei doamne Mingott. Mai presus de toate îşi dorise să vină singur, căci era sigur că această vizită îi va oferi şansa de a vorbi în particular cu contesa Olenska. Era hotărât să aştepte până când această oportunitate s-ar fi ivit în mod natural; şi iat-o, şi iată-l şi pe el, pe treptele acelei case. În spatele uşii, înspatele draperiilor camerei cu damasc galben,

de lângă hol, cu siguranță ea îl aştepta; peste foarte puțin timp, va putea să vorbească cu ea, înainte ca aceasta să-l conducă în camera bătrânei bolnave.

Vroia să-i adreseze doar o singură întrebare; apoi, drumul lui va fi clar. Dorea să o întrebe doar data întoarcerii ei la Washington; iar la acea întrebare era greu ca ea să refuze să răspundă.

Dar în salonul galben, cea care-l aştepta era slujnica mulatră, cu dantura ei albă strălucind precum clapele unui pian, în timp ce-i deschise uşile şi îl invită să intre în camera bătrânei Catherine.

Bătrâna şedea într-un fotoliu, ca un tron, aşezat lângă pat. Lângă ea se afla o măsuță din lemn de mahon cu o lampă debronz, cu un glob gravat peste care fusese aşezat un abajur din hârtie verde. La îndemână nu se afla niciun ziar şi nicio carte, sau vreo urmă a unei ocupații femeieşti; conversația fusese întotdeauna singurul interes al doamnei Mingott şi disprețuiaorice încercare de a mima interesul pentru altceva.

Archer nu observă nicio urmă lăsată de boală pe chipul ei obez. Era doar puțin mai palidă, cu cearcăne mai închise şi mai slabă; şi, între boneta legată cu o fundă rigidă, între guşile ei, şi baticul de muselină cu capetele împreunate peste halatul ei, umflat şi purpuriu, părea un fel de străbună şireată şi amabilă care cedase, cu prea multă larghețe, plăcerilor bucatelor.

Întinse una dintre mâinile sale mici, care se odihneau în poala sa imensă, precum nişte animale de casă, şi spuseslujnicei:

— Să nu mai intre nimeni. Dacă vin fiicele mele, spune-le că dorm.

Slujnica se retrase, iar bătrâna doamnă se întoarse sprenepotul ei.

— Dragul meu, sunt perfect hidoasă? întrebă cu veselie, punându-şi una dintre mâini între faldurile de muselină, ce-i acopereau pieptul. Fiicele mele îmi spun că la vârsta mea nu mai contează de parcă hidoşenia nu ar conta cu cât devinemaigreu de ascuns!

— Draga mea, eşti mai frumoasă ca niciodată! răspunse Archer pe acelaşi ton, iar ea râse, lăsându-şi capul pe spate.

— Ah, dar nu la fel de frumoasă ca Ellen! îi aruncă ea, clipind din ochi, malițios, spre el; şi înainte ca el să poată răspunde, adăugă: a fost chiar atât de teribil de frumoasă în ziuaân care ai adus-o de la feribot?

El râse, iar ea continuă:

— Oare, pentru că i-ai spus-o te-a lăsat undeva pe drum? în tinerețea mea, tinerii nu părăseau femeile frumoase dacă nu erau obligați să o facă! Scoase un nou chicotit şi apoi se întrerupse pentru a spune, aproape cu generozitate: „Păcat de faptul că nu s-a măritat cu tine; mereu îi spun asta. M-ar fi scutit de toate aceste griji. Dar care dintre voi v-ați gândit să vă scutiți bunica de griji?”

Archer se întrebă dacă nu cumva boala îi afectase mintea, dar, dintr-o dată, ea spuse:

— Ei bine, oricum, este stabilit: ea va locui cu mine, indiferent de ce spune restul familiei! Nu sosise nici de cinci minute, înainte ca eu să fiu gata să cad în genunchi şi să o rog să rămână măcar dacă, în ultimii douăzeci de ani, aş fi văzutunde era podeaua!

Archer ascultă în tăcere, şi ea continuă:

— Au încercat să mă facă să mă răzgândesc, după cum sigur ştii; să mă convingă, Lovell, şi Letterblair, şi Augusta Welland, şi tot restul, că trebuie să rezist şi să-i tai alocația, până când va realiza că este de datoria ei să se întoarcă la Olenski. Au crezut că m-au convins, când secretarul, sau ce este el, a venit cu ultimele propuneri; şi trebuie să mărturisesc faptul că erau nişte propuneri frumoase. Până

la urmă, căsătoria este căsătorie, şibanii sunt bani ambele lucruri folositoare, în felul lor. Iar eu nu am ştiut ce să răspund... Se opri şi trase, lung, aer în piept, de parcă vorbitul ar fi devenit un efort pentru ea. „Dar, imediat ce am văzut-o, am spus: Oh, păsărică scumpă! Vor să te închidă în colivia aceea, din nou? Niciodată! Iar, acum, lucrurile sunt stabilite, ea Va locui aici şi o va îngriji pe bunica ei, atâta timp cât va trebui îngrijită. Nu este o perspectivă prea fericită, dar pe ea nu o deranjează; şi, bineînțeles, i-am spus lui Letterblair că trebuie să-i dea o alocație adecvată.

Tânărul o asculta cu venele pulsându-i; dar în confuzia din mintea lui, abia dacă-şi putea da seama dacă veştile bătrânei îi aduceau bucurie sau suferință. Se hotărâse atât de irevocabil asupra drumului pe care vroia să-l urmeze, încât, pe moment, nu-şi putea reacomoda gândurile. Treptat, însă, îl invada sentimentul delicios al dificultăților amânate şi al oportunităților ivite. Dacă Ellen consimțise să vină şi să locuiască împreună cu bunica ei, sigur o făcuse pentru că recunoscuse incapacitatea ei de a renunța la el. Acesta era răspunsul la ultima lui rugăminte, din ziua precedentă; chiar dacă ea nu făcuse pasul extrem, la care o îndemnase el, alesese, în cele din urmă, o jumătate de măsură. El se cufundă, din nou, în gânduri, cu uşurarea involuntară a unui bărbat, care fusese gata să rişte totul, şi, care, dintr-o dată, gustă dulceața periculoasă a siguranței.

— Dar nu se poate să se fi dus înapoi imposibil! exclamă el.

— Ah, dragul eu, întotdeauna am ştiut că eşti de partea ei; şi tocmai din această cauză, am trimis după tine, astăzi, şi i-am spus drăguței tale soții, când mi-a propus să vină şi ea cu tine: „Nu, draga mea, mi-e dor să-l văd pe Newland şi nu vreau ca cineva să fie părtaş la discuția noastră.” Căci vezi tu, dragulmeu-vezi tu, cred că vom avea o ceartă, spuse ea, apropiindu-şi de el chipul, atât cât îi permiteau bărbiile,

şi privindu-l direct în ochi. „Familia nu o vrea şi vor spune că m-a convins să o las să stea cu mine pentru că am fost bolnavă, pentru că sunt o femeie bătrână şi slabă, încă nu mă simt destul de bine ca să mă pot lupta cu fiecare dintre ei, pe rând, aşa că va trebui să o facitu pentru mine.

— Eu? se bâlbâi el.

— Tu. De ce nu? îi aruncă ea, ochii ei rotunzi devenind, dintr-o dată, ascuţiţi ca un tăiş de cuţit, îşi ridică o mână din fotoliu şi o prinse pe a lui, strângându-l cu unghiile ei ca într-o gheară de pasăre. De ce nu? repetă.

Sub privirea ei, Archer îşi recapătă stăpânirea de sine.

— Oh, dar eu nu contez sunt prea insignifiant.

— Ei bine, eşti partenerul lui Letterblair, nu-i aşa? Trebuie să ajungem la ei prin Letterblair. Asta dacă nu cumva ai alt motiv, insistă ea.

— Oh, draga mea, sunt sigur că ai putea să le ţii piept tuturor, dar dacă ai nevoie de sprijinul meu, atunci îl vei avea, o asigurăel.

— Atunci suntem în siguranţă! oftă ea, şi, zâmbindu-i cu toată şiretenia vârstei ei, adăugă, în timp ce îşi retrăgea mâna: întotdeauna am ştiut că ne vei susţine, pentru că ei nu te-au menţionat niciodată atunci când discuta de despre faptul căeste de datoria ei să se întoarcă acasă la ea.

El se înfiora puţin de perspicacitatea ei şi simţi nevoia să întrebe „Şi pe May pe ea nu o menţionează?" Apoi, se gândi că era mai sigur să nu rostească tare acea întrebare şi spuse:

— Şi Madame Olenska? Când o pot vedea?

Bătrâna doamnă chicoti, îşi flutură genele, şi recurse la mimica unei actriţe:

— Nu astăzi. Fiecare lucru pe rând, te rog. Madame Olenska a ieşit în oraş.

El se îmbujora de dezamăgire, iar ea continuă:

— A ieşit în oraş, băiatul meu; cu trăsura mea pentru a se vedea cu Regina Beaufort.

Se opri, pentru a da timp acestei veşti să-şi producă efectul. Apoi spuse:

— Pentru femeia aceea a renunţat la mine, deja. Chiar a doua zi după ce a ajuns aici şi-a pus cea mai bună bonetă, şi mi-a spus, bătoasă ca un castravete, că se duce în vizită la Regina Beaufort. „Eu nu o cunosc, cine este?" am întrebat-o eu. „Este nepoata ta şi o femeie foarte nefericită", mi-a răspuns ea. „Este soţia unui ticălos şi la fel sunt şi eu, şi cu toate acestea, întreaga mea familie vrea ca eu să mă întorc la el". Ei bine, aceste cuvinte m-au înmuiat şi am lăsat-o să se ducă; în cele din urmă, într-o zi mi-a spus că afară plouă prea tare pentru a se putea duce în vizită pe jos, aşa că m-a rugat să-i împrumut trăsura. „Pentru ce?" am întrebat-o eu, iar ea mi-a spus: „Ca să mă duc să o văd pe verişoara Regina" VERIŞOARA! Ei bine, dragul meu, m-am uitat pe fereastră şi am văzut că nu ploua deloc; dar am înţeles-o, aşa că am lăsat-o să ia trăsura... Până la urmă, Regina este o femeie curajoasă şi la fel este şi Ellen, iar mie întotdeauna mi-a plăcut curajul maimult decât orice altceva.

Archer se aplecă şi îşi puse buzele pe mâna micuţă, ce încă se mai odihnea peste a lui.

— Eh, eh, eh! A cui mână îţi imaginai că săruţi, tinere sper că a soţiei tale!? izbucni, bătrâna doamnă, cu chicotitul ei batjocoritor şi, pe când el se ridica să plece, ea îi strigă:

— Transmite-i dragostea bunicii ei; dar ai face bine să nu-i spui nimic despre discuţia noastră.

XXXI

Archer fusese uimit de veştile pe care i le dăduse bătrâna Catherine. Era normal ca Madame Olenska să fi venit în grabă de la Washington la chemarea bunicii ei; dar fapul că

se hotărâse să rămână sub acoperişul acesteia mai ales acum, când doamna Mingort aproape că îşi revenise complet era mult mai greu de explicat.

Archer era sigur de faptul că decizia doamnei Olenska nu fusese influenţată de schimbarea situaţiei ei financiare. El ştia suma exactă a micului venit pe care soţul ei permisese să-l primească, la despărţirea lor. Fără alocaţia de la bunica ei, acei bani nu prea ajungeau să trăieşti, în orice înţeles dat acestor cuvinte de familia Mingott; iar acum că MedoraManson, care avea aceeaşi viaţă ca şi Madame Olenska, fusese ruinată, un astfel de venit abia ar fi putut acoperi îmbrăcămintea şi hrana celor două femei. Cu toate acestea, Archer era convins că Madame Olenska nu acceptase oferta buniciiei din motive interesate.

Avea generozitatea nepăsătoare şi extravaganţa spasmodică a persoanelor obişnuite cu averi mari şi indiferente faţă de bani; dar se putea lipsi de multe lucruri, pe care cunoştinţele sale le considerau indispensabile; şi doamna Lovell Mingot şi doamna Welland fuseseră auzite, des, deplângând faptul că oricine care se bucurase de luxul cosmopolitan al locuinţelor contelui Olenski poate fi interesat atât de puţin de „cum trebuie să te comporţi”, în plus, după cum ştia Archer, trecuseră câteva luni de când alocaţia îi fusese oprită; şi, cu toate acestea, în acest interval de timp, ea nu încercase să recâştige favorurile bunicii sale. De aceea, dacă ea luase decizia de a locui acolo, cu siguranţă o făcuse dintr-un alt motiv decât banii.

Şi nici nu trebuia să caute prea departe acel motiv. Pe drumul de întoarcere de la feribot, ea îi spusese că ei doi trebuie să păstreze distanţa; dar i-o spusese cu capul plecat în piept. El ştia că nu existase nicio urmă de cochetărie calculiată, în cuvintele ei; ea doar se împotrivea destinului ei, aşa cum o făcuse şi el, agăţându-se cu disperare de decizia de a nu trăda încrederea oamenilor care se încredeau în ei

doi. Dar, în timpul celor zece zile care se scurseseră de la întoarcerea ei în New York, poate că ea ghicise, din tăcerea lui şi din faptul că el nu încercase deloc să o vadă, că el se gândea să facă un pas decisiv, un pas de la care nu exista cale de întoarcere. La acest gând, este posibil să o fi cuprins o temere bruscă şi lăuntrică şi poate că a simţit că, până la urmă, era mai bine să accepte compromisul uzual din astfel de cazuri şi să urmeze calea rezistenţeiminime.

Cu o oră înainte, când sunase la uşa doamnei Mingott, Archer se gândise că drumul său era clar. Vruse să discute singur cu Madame Olenska, şi dacă nu ar fi reuşit, vruse să afle de la bunica ei în ce zi şi cu ce tren urma să plece ea în Washington. Intenţiona să i se alăture în acel tren şi să o însoţească la Washington, sau oricât de departe dorea ea să meargă. El unul, înclina spre Japonia. Oricum, ea ar fi înţeles imediat faptul că, oriunde s-ar fi dus, el ar fi urmat-o. Intenţionase să-i lase un bilet lui May, care să oprească orice încercare de a-l căuta.

Se simţise nu doar emoţionat în faţa acestui pas, dar şi nerăbdător să-l facă; şi totuşi, când auzise că un astfel de curs al evenimentelor nu mai era posibil, se simţise uşurat. Totuşi, acum, în timp ce se întorcea acasă de la doamna Mingott, era conştient de aversiunea tot mai mare pentru ceea ce se afla în faţa lui. Nu exista nimic necunoscut sau nefamiliar în drumul pe care se presupunea că va merge; dar când mai mersese pe acest drum, o făcuse ca bărbat liber, care nu răspundea în faţa nimănui pentru faptele sale şi care se putea deda, cu o detaşare amuzată, la jocul prevederilor şi ambiguităţilor, tăinuirilor şi îngăduinţei, joc cerut de această cale. Această procedură se numea „apărarea onoarei unei femei”; şi romanele de ficţiune cele mai bune, combinate cu discuţiile de după cină, avute cu părinţii săi, îl iniţiaseră, cu mult timp în urmă, în arta codului acestui drum.

Vedea acum întreaga chestiune într-o nouă lumină, iar rolul său părea a se fi diminuat foarte mult. De fapt, era acelaşi rol pe care, cu o îngâmfare prostească, o urmărise pe doamna Thorley Rushworth jucându-l faţă de un soţ afectuos şi prostuţ: o permanentă minciună plină de zâmbete, tachinări, glume şi vigilenţă. O minciună şi zi şi noapte, prezentă în fiecare atingere, în fiecare cuvânt şi în fiecare tăcere.

Era mult mai uşor şi mai puţin mişelesc pentru toată lumea ca o soţie să joace un astfel de rol faţă de soţul ei. Standardul de onestitate pentru femei era, în mod tacit, considerat inferior: ea era creatura supusă şi versată în arta celor înrobiţi. Şi-apoi, mai era şi faptul că întotdeauna putea da vina pe toane sufleteşti şi nervi fragili şi pe dreptul de a nu fi făcută răspunzătoare pentru aceste lucruri, într-un mod prea strict; şi chiar şi în societăţile cele mai încorsetate, gluma era mereu pe seama soţului.

Dar, în mica lume a lui Archer, nimeni nu râdea de o soţie înşeiată şi un anumit dispreţ era arătat bărbaţilor care îşi continuau aventurile şi după căsătorie, în alternanţa recoltelor, exista uri anotimp şi pentru ovăzul sălbatic; dar acesta nu trebuia semănat mai mult de o singură dată.

Archer împărtăşise întotdeauna această opinie, iar înadâncul inimii sale îi considera pe cei din familia Lefferts vrednici de dispreţ. Dar să o iubească pe Ellen Olenska nu însemna să devină un bărbat precum Lefferts: pentru prima oară, Archer se trezi faţă în faţă cu înspăimântătoarea idee a, cazului indvidual. Ellen Olenska nu era precum nici o altă femeie, iar el nu era precum alţi bărbaţi; de aceea situaţia lor nu semăna cu nici o alta, iar ei nu erau răspunzători în faţa nimănui, în afara judecăţii lor proprii.

Da, într-adevăr, dar peste încă zece minute, urma să urce treptele casei sale; iar acolo îl aştepta May, şi rutina, şi

onoarea şi toate vechile decente, în care el şi apropiații săi crezuseră întotdeauna...

La colțul străzii sale ezită şi apoi porni în jos pe Fifih Avenue. Înaintea lui, în noaptea geroasă de iarnă, se desluşea o casă mare şi neluminată. Pecând se apropia, se gândi la cât de des o văzuse strălucind de lumini, cu treptele acoperite de un covor roşu şi cu trăsuri aşteptând pe două rânduri să se oprească în fața intrării, în sera acestei case, care-şi întindea acoperişul negru deasupra străzii, furase el primul sărut de la May; sub miile de candelabre din sala de bal, o văzuse pe ea apărând, înaltă şi învesmântată în argintiu, precum o Diană tânără.

În jurul casei era întuneric precum într-un mormânt, în afară de flacăra slabă a unei lămpi cu gaz, ce răzbătea de la subsol, şi de o lumină dintr-una din camerele de la etaj, unde draperiile nu fuseseră trase. Ajungând la colț, Archer observă că trăsura doamneiManson Mingott se afla oprită în fața intrării. Ce oportunitate pentru Sillerton Jackson, dacă ar fi trecut pe acolo, din întâmplare! Archer fusese foarte mişcat de povestea bătrânei Catherine despre atitudinea doamnei Olenska față de doamna Beaufort; făcea ca dezaprobarea virtuoasă a New York-ului să pară o toană stupidă, însă el ştiafoarte bine cum va fi etichetată vizita doamnei Ellen Olenska la vara sa, în toate cluburile şi saloarile din oraş.

Se opri şi privi spre fereastra luminată. Fără îndoială, cele două femei stăteau împreună în acea cameră: Beaufort probabil că-şi căutase consolarea în altă parte. Existau chiar zvonuri cum că el ar fi părăsit New York-ul, împreună cu Fanny Ring; dar atitudinea doamnei Beaufort făcea ca aceste zvonuri să pară improbabile.

Înaintea lui Archer se deschidea întreaga panoramă nocturnă de pe Fifth Avenue, aproape doar pentru el. La acea oră, majoritatea oamenilor se afla deja în case,

îmbrăcându-se pentru cină; iar el se bucura, în secret, că vizita lui Ellen putea foarte bine să treacă neobservată, în timp ce se gândea la acest lucru, uşa se deschise, iar ea ieşi. În spatele ei se vedea o lumină slabă, ca a unei lumânări ce fusese coborâtă pe scări pentru a-i lumina ei drumul. Ea se întorse pentru a spune ceva, cuiva; apoi, uşa se închise, iar ea coborî treptele.

— Ellen, strigă Archer, încet, când ea ajunsepe trotuar. Ea se opri, cu o uşoară tresărire, şi, chiar în acel moment, el văzu doi tineri eleganţi, apropiindu-se. Exista ceva familiar în paltoanele lor şi în modul în care fularele lor de mătase erau legate peste cravatele albe şi se întrebă cum de nişte tineri de calitatea acestora, cinau în oraş atât de devreme. Apoi îşi aminti că familia Reggie Chivers, a cărei casă se afla la câteva uşi depărtare, urma să ia cu ei mai multe persoane pentru a merge să o vadă pe Adelaide Nailson în Romeo şi Julieta, şi se gândi că cei doi tineri se numărau printre acele persoane. Cei doi trecură prin dreptul unui felinar, iar el îl recunoscu pe Lawrence Lefferts şi pe tânărul Chivers.

Dorinţa meschină ca Madame Olenska să nu fie văzută la uşa familiei Beaufort dispăru când simţi căldura puternică amâinii ei.

— Acum voi putea să te văd vom fi împreună, izbucni el, abia dându-şi seama ce spunea.

— Ah, răspunse ea. Bunica ţi-a spus?

În timp ce o privea, deveni conştient de faptul că Lefferts şi Chivers, ajungând la colţul străzii, traversaseră discret Fifth Avenue. Era genul de solidaritate masculină pe care o practicase şi el, deseori; dar acum se simţi scârbit de atitudinea lor. Oare ea chiar îşi imagina că ei doi puteau trăi astfel? Şi dacă nu, ce altceva îşi imagina?

— Mâine trebuie să te văd undeva unde să fim singuri, spuse el, cu un glas care şi lui i se păru aproape mânios.

Ea tremură şi se îndreptă spre trăsură.

— Dar eu voi fi acasă la bunica cel puțin pentru moment, adăugă ea, ca şi cum ar fi fost conştientă de faptul că o schimbare de planuri ar fi necesitat nişte explicații.

— Undeva unde să putem fi singuri, insistă el. Ea râse uşor şi se încruntă la el.

— În New York? Dar nu există nici biserici, nici monumente.

— Este Muzeul de Artă din parc, explică el, în timpce ea! îl privea încurcată. La ora două şi jumătate. Voi fi la intrareaân muzeu.

Ea îi întoarse spatele fără să spună nimic şi se sui în trăsură. În timp ce trăsura se îndepărta, ea se aplecă pe fereastră, iar lui i se păru că-i face cu mâna în întunericul străzii. Se uită după ea, tulburat şi plin de sentimente contradictorii. I se părea că stătuse de vorbă nu cu femeia pe care o iubea, ci cu o alta, o femeie căreia îi era îndatorat pentru plăceri deja trecute; era oribil să se trezească prizonierul acestui vocabular răsuflat.

— Va veni! îşi spuse în gând aproape disprețuitor. Evitând populara Colecție Wolf, ale cărei pânze umpleau una dintre principalele galerii ale straniei sălbăticii din fontă şi dale encaustice, cunoscută sub numele de Muzeul Metropolitan, se plimbară pe pasajul către camera unde „antichitățile Cesnola” mucegăiau într-o singurătate lipsită de vizitatori.

Aveau acest refugiu melancolic doar pentru ei şi, aşezațipe banca ce înconjura radiatorul pe aburi din centrul camerei, priveau, în tăcere, vitrinele, montate în lemn de abanos, care conțineau obiecte recuperate din Uium.

— Este ciudat, spuse Madame Olenska, nu am mai fost niciodată aici.

— Ah, ei bine într-o zi, presupun că va fi un mare muzeu.

— Da, răspunse ea, absentă.

Apoi se ridică şi începu să se plimbe prin încăpere. Archer, rămânând aşezat, urmări unduirile uşoare ale

trupului ei, atât de tineresc, chiar şi sub blănurile grele ale hainei ei, privi pana de bâtlan, prinsă ingenios de căciula de blană şi felul în care câte un cârlionţ de păr închis, cădea precum cârceii de viţă-de-vie, pe fiecare obraz, deasupra urechilor. Mintea lui, ca întotdeauna de când s-au întâlnit pentru prima oară, era complet absorbită de detaliile delicioase care o alcătuiau pe ea, făcând-o să fie aşa cum era. Dintr-odată, se ridică şi se apropie de vitrina în dreptul căreia stătea ea. Rafturile din sticlă ale acesteia erau pline cu obiecte micuţe, sparte, ustensile casnice abia recognoscibile şi fleacuri personale din sticlă, din lut, din bronz decolorat şi din alte materiale şterse de vreme.

— Pare crud, spuse el, cum, după un timp, nimic nu mai contează; la fel ca şi aceste lucruri mici, care au fost cândva necesare şi importante pentru un popor uitat şi care acum trebuie privite printr-o lupă pentru a-ţi da seama ce sunt şi pentru a le eticheta: „întrebuinţare necunoscută”.

— Da, dar între timp...

— Ah, între timp...

În timp ce stătea acolo, în haina ei lungă, din blană de focă, cu mâinile ascunse într-un manşon micuţ, cu voaleta trasă, ca o mască transparentă, până la vârful nasului, şi cu buchetul de violete, pe care el i le adusese, tremurând cu fiecare respiraţie, părea incredibil să te gândeşti că această pură armonie de linii şi culori va suporta stupida lege a schimbării, a îmbătrânirii.

— Între timp, totul contează tot ce are legătură cu tine, spuse el.

Ea îl privi gânditoare şi se întoarse la bancă. El se aşează lângă ea şi aşteptă; dar, dintr-o dată auzi ecoul unor paşi, în depărtare, în încăperile goale, şi simţi presiunea timpului cese scurgea.

— Ce doreai să-mi spui? întrebă ea, de parcă ar fi simţit acelaşi avertisment.

— Ce doream să-ți spun? repetă el. Ei bine, vroiam să-ți spun că eu cred că ai venit în New York pentru că te temeai.

— Mă temeam?

— Ca eu să nu Vin la Washington.

Ea privi în jos, la manşon, iar el îi observă mâinile tremurând în interiorul acestuia.

— Ei?

— Ei, da, spuse ea.

— Îți era teamă? Ştiai?

— Da. Am ştiut...

— Ei bine, şi atunci? insistă el.

— Ei bine, şi atunci... este mai bine aşa, nu? replică şi ea, cu un lung suspin, iscoditor.

— Maibine...?

— Aşa îi vom răni mai puțin pe ceilalți. La urma urmelor, nu asta ți-ai dorit întotdeauna?

— Să te am aici, vrei să spui aproape şi totuşi atât de departe? Să te întâlnesc astfel, pe ascuns? Este exact opusul la ceea ce-mi doresc eu. Ți-am spus acum câteva zile ce-mi doresc.

Ea ezită.

— Şi tot mai crezi că aşa este mai rău?

— De o mie de ori! Ar fi mai uşor să te mint; dar adevărul este că aş considera asta detestabil.

— Oh, la fel şi eu! strigă ea cu un oftat de uşurare. El sări în picioare, agitat.

— Ei bine, atunci este rândul meu să te întreb: ce crezi tu, pentru numele lui Dumnezeu, că este mai bine?

Ea îşi plecă fruntea şi continuă să-şi frământe mâinile, în interiorul manşonului. Zgomotul paşilor se apropie, şi un gardian cu un chipiu legat cu şnur trecu apatic prin încăpere, ca o fantomă bântuind printr-o necropolă. Amândoi îşi ațintiră privirile pe vitrina din fața lor, iar când

paznicul dispăru pe un culoar plin de mumii şi sarcofage, Archer vorbi din nou:

— Ce crezi că ar fi mai bine?

În loc să răspundă, ea murmură:

— I-am promis bunicii că voi sta cu ea, pentru că mi s-a părut că aici voi fi mai în siguranță.

— Față de mine?

Ea încuviință uşor din cap, fără să-l privească.

— Mai în siguranță față de dragostea tapentru mine? Chipul ei rămase nemişcat, dar el observă o lacrimă alunecându-i pe obraz şi rămânând prinsă în voaleta ei.

— Ferită de a nu face un rău ireparabil. Haide să nu fim precum toți ceilalți! spuse ea.

— Care ceilalți? Eu nu susțin că aş fi diferit de restul oamenilor. Sunt consumat de aceleaşi dorințe şi doruri.

Ea îl privi uşor înspăimântată, iar el observă că se îmbujorase uşor.

— Să vin la tine şi apoi să mă duc acasă? întrebă ea, dintr-odată, încet.

Chipul tânărului se înroşi.

— Draga mea! spuse el, fără să se mişte. Arăta de parcă şi-ar fi ținut inima în mâini, iar la cea mai mică mişcare acesta ar fi putut cădea.

Apoi, ultimele ei cuvinte îşi făcură loc în mintea lui, iar chipul i se întunecă.

— Să te duci acasă? Ce vrei să spui prin asta?

— Acasă la soțul meu.

— Şi te aştepți ca eu să fiu de acord cu asta? Ea îşi aținti privirea tulburată într-a lui.

— Ce altceva putem face? Eu nu pot rămâne aici ştiind că-i mint pe cei care s-au arătat buni cu mine.

— Dar, tocmai din cauza aceasta eu te rog să pleci împreună cu mine!

— Şi să le distrug viețile, când eu m-au ajutat să mi-o refacpe a mea?

Archer sări în picioare şi rămase privind în jos la ea, cu o mare disperare. Ar fi fost mai uşor să spună: „Da, vino, vino acum." El ştia ce putere i-ar fi dat ea, dacă ar fi acceptat; apoi, nu ar mai fi fost nicio dificultate în a o convinge să nu se întoarcă la soțul ei.

Dar ceva îl făcu să nu spună nimic. Un fel de onestitate pasionată, din ființa ei, îl determină să nu încerce să o atragă în acea capcană familiară. „Dacă aş lăsa-o să vină cu mine acasă, apoi va trebui să o las din nou să plece", îşi spuse în sinea lui, iar asta era de neimaginat.

Însă, observându-i lacrimile prinse de gene, şovăi.

— Până la urmă, spuse el, amândoi avem viețile noastre... Nu are niciun rost să încercăm imposibilul. Tu eşti atât de lipsită de ciudați pare să-i placă să se facă remarcată. Presupun că este din cauza acelei vieți pe care a dus-o în acea societate frivolă din Europa; fără nicio îndoială că noi îi părem îngrozitor de plictisitori. Dar nu vreau să o judec greşit.

Se opri din nou, puțin fără suflare din cauza discursului neobişnuit de lung, şi rămase cu buzele uşor întredeschise şi roşie în obraji.

Privind-o, Archer îşi aminti de strălucirea ce-i inundase chipul în grădina misiunii din St. Augustine. Deveni conştient de acelaşi efort obscur al ei de a încerca să ajungă la ceva aflat, de obicei, în afara sferei ei de înțelegere.

„O urăşte pe Ellen", gândi el, „şi încearcă să-şi înăbuşe acest sentiment şi să mă facă şi pe mine să o ajut să-l înăbuşe". Gândul acesta îl mişcă şi, pentru un momenet fu pe punctul de a rupe tăcerea şi de a se lăsa la mila ei.

— Înțelegi, nu-i aşa, continuă ea, de ce familia a fost deranjată de ea, uneori? La început, cu toții am făcut ce amputut pentru ea; dar ea pare să nu fi înțeles niciodată

asta. Iar acum, această idee de a merge în vizită la doamna Beaufort, de a merge acolo în trăsura bunicii! Mi-e teamă că i-a îndepărtatcomplet pe van der Luyden...

— Ah, spuse Archer, râzând agitat. Uşa deschisă se închisese din nou între ei.

— Este timpul să ne schimbăm, cinăm în oraş, nu-i aşa? întrebă el, plecând de lângă şemineu.

Se ridică şi ea, dar mai rămase lângă cămin, în timp ce el trecu pe lângă ea, se întinse înainte, impulsiv, de parcă arfi vrut să-l mai rețină; privirile li se întâlniră, iar el observă că ochii ei aveau aceeaşi culoare albastră lichidă ca atunci când el se despărțise de ea pentru a merge în Jersey.

May îşi încolăci brațele în jurul gâtului lui şi îl îmbrățişa.

— Nu m-ai sărutat astăzi, şopti ea; iar el o simți tremurând în brațele lui.

XXXII

— La curtea de la Tuileries, spuse domnul Sillerton Jackson, cu zâmbetul cuiva care-şi deapănă amintirile, astfel de lucruri erau tolerate destul de uşor.

Se afla în sufrageria cu mobilă din lemn de nuc, a familiei van der Luyden, din Madison Avenue, în seara aceleiaşi zile în care Archer vizitase Muzeul de Artă. Domnul şi doamna van der Luyden veniseră în oraş pentru câteva zile, din SkuyterclifT, unde se refugiaseră, precipitat, la anunțul ruinei lui Beaufort. Dar li se spusese că zăpăceala în care societatea fusese aruncată de această afacere deplorabilă făcea ca prezența lor în oraş să fie mai necesară ca niciodată. Era una dintre ocaziile în care, după cum spunea doamna Archer: ei „erau datori societății” să se arate la Operă, şi chiar să-şi deschidă propriile uşi musafirilor.

— Nu se face, draga mea Louisa, să laşi oameni precum doamna Lemuel Struthers să creadă că pot intra în

pantofiiReginei. Exact în astfel de momente, acei oameni noi încep să preseze pentru a reuşi să se impună, în timpul epidemiei de vărsat de vânt din New York, din iarnă, doamna Struthers a apărut pentru prima dată, iar bărbaţii căsătoriţi au început să se furişeze la ea acasă, în timp ce soţiile lor aveau grijă de bolnavi. Tu şi dragul de Henry, Louisa, trebuie să luaţi atitudine aşa cum aţi făcut-o întotdeauna.

Domnul şi doamna van der Luyden nu putuseră rămâne surzi la un astfel de apel şi, fără tragere de inimă, dar plini de curaj, se întorseseră în oraş, îşi deschiseseră casa şi trimiseseră invitaţii pentru două dineuri şi o recepţie.

În această seară, îl invitaseră pe Sillerton Jackson, pe doamna Archer, pe Newland şi pe soţia lui să-i însoţească la Operă, unde era pus în scenă *Faust, pentru prima dată în acea stagiune de iarnă. Nimic nu se făcea fără ceremonial, sub acoperişul van der Luyden-ilor, şi deşi aveau doar patru invitaţi, cina începuse la ora şapte fix, astfel încât înşiruirea de feluri de mâncare să poată fi servită, adecvat, fără grabă, înainte ca domnii să se retragă la o ţigară.*

Archer nu-şi mai văzuse soţia din seara precedentă. Plecase devreme la birou unde se aruncase asupra unor chestiuni lipsite de importanţă, dar care se adunaseră în timp. Apoi, după-amiaza, unul din partenerii fondatori îi făcuse o vizită şi, din această cauză, ajunsese acasă atât de târziu, încât May plecase înaintea lui la familia van der Luyden şi îi trimisese trăsura înapoi.

Acum, peste garoafele de Skuytercliff şi platoul masiv din mijlocul mesei, ea i se păru extrem de palidă şi apatică; dar ochii îi străluceau şi discuta cu o vioiciune exagerată.

Subiectul care determinase aluzia favorită a domnului Sillerton Jackson fusese deschis (Archer se gândi că nu fără intenţie) de gazda lor. Nereuşita lui Beaufort, sau, mai degrabă, atitudinea lui Beaufort de la nenorocire încoace,

era încă o temă suculentă pentru moraliştii din saloane; şi, după ce a fost atent examinată şi condamnată, doamna van der Luyden îşi întoarse privirile grijulii asupra lui May Archer.

— Este posibil, oare, draga mea, să fie adevărat ceea ce am auzit? Mi s-a spus că trăsura bunicii tale Mingott a fost văzută în faţa uşii doamnei Beaufort. Era clar, pentru toată lumea, că nu se mai referea la acea doamnă ofensatoare, cu numele eide botez.

May se îmbujora, iar doamna Archer spuse repede:

— Dacă este aşa, atunci sunt sigură că era acolo fără ca doamna Mingott să ştie.

— Ah, aşa crezi? Doamna van der Luyden se opri, oftă, şi îşi privi soţul.

— Mi-e teamă că inima plină de bunătate a doamnei Olenska ar fi putut să o determine în a comite o imprudenţă, vizitând-o pe doamna Beaufort, spuse domnul van der Luyden.

— Sau gustul ei pentru oameni aparte, adăugă doamna Archer, pe un ton acru, în timp ce privirea ei se opri, inocentă, asupra ginerelui ei.

— Mi-ar părea rău să cred aşa ceva despre doamna Olenska, spuse doamna van der Luyden; iar doamna Archer murmură:

— Ah, draga mea şi asta după ce ai avut-o ca invitată, de două ori, la Skuytercliff!

În acest moment, domnul Jackson, consideră că era cazul să arunce, din nou, aluzia sa favorită.

— La Tuileries, repetă el, observând cum ochii tuturor se îndreaptă spre el, moravurile erau extrem de îndoielnice, din unele puncte de vedere; şi dacă întrebai de unde proveneau banii lui Morny... sau cine plătea datoriile unora dintre frumuseţile de la curte...

— Sper, dragă domnule Sillerton, spuse doamna Archer, că nu sugerezi ca noi să adoptăm astfel de moravuri?

— Eu nu sugerez niciodată, răspunse domnul Jackson, imperturbabil. Dar educația primită în străinătate adoamnei Olenska, ar putea-o deosebi de noi...

— Ah, suspinară cele două doamne mai în vârstă.

— Cu toate acestea, să țină trăsura bunicii ei la uşa unei persoane ce nu şi-a îndeplinit obligațiile? protestă domnul van der Luyden, şi Archer ghici că acesta îşi amintea şi îi părea rău după coşurile de goaroafe pe care le trimisese la micuța căsuță de pe 23rdStreet.

— Întotdeauna am spus că doamna Olenska priveşte lucrurile diferit de noi, rezumă doamna Archer.

May se îmbujora. Se uită peste masă la soțul ei şi spuse repede:

— Sunt sigură că Ellen a vrut să facă un gest frumos.

— Oamenii imprudenți sunt, deseori, generoşi, spuse doamna Archer, ca şi cum, de fapt, acest lucru ar fi fost un dezavantaj; iar doamna van der Luyden murmură:

— Măcar dacă s-ar fi sfătuit cu cineva.

— Ah, aşa ceva nu a făcut niciodată! adăugă doamna Archer. În acest moment, domnul van der Luyden, îşi privi soția care-şi aplecase uşor capul spre doamna Archer; iar trenele strălucitoare ale celor trei doamne dispărură pe uşă, în timp cedomnii îşi aprinseră țigările, în serile de Operă, domnul van der Luyden oferea nişte țigări scurte, dar erau atât de bune, încât îi făceau pe oaspeți să-i deplângă punctualitatea.

După primul act al operei, Archer se detaşă de grupul său şi se duse în partea din spate, unde se afla clubul. De acolo, urmări, peste diverşi cunoscuți ca Chivers, Migott şi Rushworth, aceeaşi scenă pe care o urmărise, cu doi ani înainte, în noaptea primei sale întâlniri cu Ellen Olenska. Într-un fel se aşteptase ca ea să apară, din nou, în loja

bătrânei doamne Migott, însă aceasta rămase goală, iar el stătu nemişcat, cu ochii aţintiţi asupra ei, până când, brusc, vocea de soprană a doamneiNilsson izbucni: „Mama, non mama...”

Archer se întoarse spre scenă, unde, în decorul familiaral unor trandafiri imenşi şi panseluţe pictate, aceeaşi victimă blondă şi masivă, sucomba în faţa aceluiaşi seducător mic şi şaten.

De la scenă ochii i se întreptară spre May, care şedea între două doamne în vârstă, la fel cum, şi în acea noapte, stătuse între doamna Lovell Mingott şi vara ei, nou sosită din străinătate. Ca şi în acea noapte, era complet înveşmântată în alb; iar, Archer, care nu observase cu ce era îmbrăcată, recunoscu satinul alb-albăstrui şi dantela veche a rochiei ei de mireasă.

În vechiul New York, exista obiceiul ca miresele să apară îmbrăcate în aceste veşminte costisitoare, în primul an, sau în primii doi ani de căsnicie; mama lui, după câte ştia el, îşi păstra rochia ei de mireasă, pusă bine, cu speranţa că, într-ozi, Janey o va purta, deşi sărmana Janey ajunsese la vârsta la care nu mai putea spera să devină mireasă.

Lui Archer i se păru că, de când se întorseseră din Europa, May purtase foarte rar rochia ei de mireasă din satin, iar surpriza de a o vedea îmbrăcată cu ea, îl făcu să o compare cu tânăra pe care o privise plin de speranţă, cu doi ani înainte.

Deşi silueta lui May era puţin mai plină, după cum anunţase structura ei osoasă ca de zeiţă, formele ei atletice şi transparenţa feciorelnică a chipului rămăseseră neschimbate, înafara uşoarei apatii pe care o observase la ea Archer, în ultimul timp. În afara acestei mici schimbări părea exact aceeaşi fată, care se juca cu buchetul ei de crini de câmp, în seara nunţii ei. Acest fapt părea un apel adiţional la mila lui; o astfel de inocenţă era la fel de

înduioşătoare ca şi îmbrăţişarea sinceră a unui copil. Apoi îşi aminti de generozitatea pasională de sub învelişul acela calm şi indiferent, îşi aminti privirea ei înţelegătoare, când el îi spusese că ar trebui să-şi anunţe logodnala balul Beaufort; auzi din nou tonul pe care ea îi spusese, în grădina misiunii: „Nu aş suporta ca fericirea mea să se bazeze pe un rău un rău făcut altcuiva”; şi simţi dorinţa incontrolabilă de a-i spune adevărul, de a se lăsa la mâna generozităţii ei şide a-i cere să-i redea libertatea pe care, cândva, o refuzase.

Newland Archer era un tânăr tăcut şi controlat. Respectarea disciplinei unei societăţi mici devenise aproape a doua sa natură, îi displăcea profund să facă ceva melodramatic şi ascuns, orice domnul van der Luyden ar fi putut condamna, la fel ca şi clubul. Dar, dintr-odată nu-l mai interesă nici clubul de box, nici domnul van der Luyden, şi toţi ceilalţi care, de foarte mult timp, îl încătuşaseră în atmosfera călduţă a rutinei şi obiceiurilor. Merse de-a lungul pasajului semicircular, din spatele lojelor, şi deschise uşa lojei doamnei van der Luyden de parcă ar fi fost o poartă spre necunoscut.

„Mama” cântă, din nou triumfător, Marguerite, iar ocupanţii lojei îl priviră cu urnire pe Archer. Deja încălcase una dintre regulile lumii sale, care interzicea intrarea în lojă întimpul unui solo.

Strecurându-se între domnul van der Luyden şi Sillerton Jackson, se aplecă spre soţia sa.

— Am o durere groaznică de cap; nu spune nimănui şi vino acasă cu mine, te rog, şopti el.

Ea îl privi cu înţelegere, apoi îi şopti ceva mamei ei, care aprobă cu simpatie. Murmură o scuză doamnei van der Luyden şi se ridică de pe locul ei exact când Marguerite cădea în braţele lui Faust. Archer, în timp ce o ajuta să-şi

îmbrace pelerina de operă, observă un schimb de zâmbete pline de semnificaţii, între cele două doamne în vârstă.

Pe când plecau, May îşi puse mâna peste a lui, cu timiditate.

— Îmi pare rău că nu te simţi bine. Mi-e teamă că iar aimuncit prea mult la birou.

— Nu, nu este asta; te deranjează dacă deschid fereastra? Şi se întoarse confuz, coborând geamul dinspre parte lui. Rămase privind strada, simţind-o pe soţia lui lângă el tăcută şi atentă, el menţinându-şi ochii asupra caselor pe lângă caretreceau. Când ajunseră la uşa lor, ea îşi prinse rochia într-una din treptele trăsurii şi se sprijini de el.

— Te-ai lovit? întrebă el, prinzând-o cu braţul.

— Nu, dar biata mea rochie vezi cum am rupt-o! exclamă ea. Se aplecă să-şi adune trena pătată de noroi şi îl urmă pe scări, intrând în holul casei. Slujitorii nu-i aşteptau să se întoarcă atât de devreme şi nu exista decât o lampă aprinsă la etaj.

Archer urcă scările, aprinse şi alte lămpi şi aşeză câte două în fiecare parte apoliţei şemineului. Draperiile erau închise şi atmosfera caldă şi prietenoasă a camerei îi strânse inima, ca atunci când întâlneşti un chip familiar în timpul unui drum pe care nu-l poţi evita.

Observă că soţia sa era foarte palidă şi o întrebă dacă să-i aducă puţin brandy.

— Oh, nu, exclamă ea, roşind uşor, în timp ce îşi scotea pelerina. Dar nu ar fi mai bine să te culci imediat, adăugă ea, în timp ce el deschidea o tabacheră argintie, de pe masă, şi scotea o ţigară.

Archer renunţă la ţigară şi se duse în fotoliul lui de lângă foc.

— Nu, nu mă doare capul chiar atât de tare. Apoi făcu o pauză, după care continuă: şi aş vrea să-ţi spun ceva; ceva important ceva ce trebuie să-ţi spun imediat.

Ea se aşează pe fotoliul ei şi îşi ridică privirea spre el.

— Da, dragule? spuse ea, atât de calmă, încât el se mira de lipsa de uimire cu care primise această introducere.

— May începu el, stând la câțiva paşi de fotoliul ei şi privind-o de parcă şi cea mai mică distanță dintre ei era un abis de netrecut. Sunetul vocii lui răsună straniu în liniştea încăperii, şi repetă... Trebuie să-ți spun ceva.. Despre mine...

Ea stătea tăcută, fără să se mişte sau fără ca genele să-i tremure, încă era foarte palidă, dar chipul ei era extrem de liniştit, de parcă s-ar fi adăpat dintr-o sursă internă şi secretă.

Archer se gândi la frazele convenționale de auto-acuzare, care-i treceau prin minte. Era hotărât să-i prezinte situația, cu îndrăzneală, fără scuze şi acuzații deşarte.

— Madame Olenska spuse el, dar auzind acest nume, soția lui îşi ridică mâna, ca şi cum ar fi vrut să-l facă să tacă. Făcând acest gest, lumina lămpilor căzu pe aurul verighetei ei.

— Oh, de ce să discutăm despre Ellen în noaptea asta? întrebă ea, cu o uşoară îmbufnare de nerăbdare.

— Pentru că ar fi trebuit să o fi făcut mai demult. Chipul ei rămase calm.

— Chiar merită, dragă? Ştiu că uneori am fost nedrepți față de ea poate că noi toți am fost. Fără îndoială că tu ai înțeles-o mai bine decât noi, tu ai fost mereu bun cu ea. Dar ce mai contează, acum când totul s-a sfârşit?

Archer o privi pierdut. Era oare posibil ca sentimentul de irealitate în care el însuşi se simțise închis, să o fi cuprins şi pe soția lui?

— Totul s-a terminat ce vrei să spui? întrebă el, încurcat. May îl privea încă cu ochi goi.

— Ei bine pentru că ea va pleca înapoi în Europa, curând; pentru că bunica a înțeles-o şi a acceptat să o ajute să devină independentă şi să nu mai fie legată de soțul ei...

Ea se opri, iar Archer, apucând convulsiv colțul poliței şemineului, sprijinindu-se de aceasta, încercă în van să-şi controleze gândurile confuze.

— Am presupus, auzi el, din nou, vocea egală a soției sale, că ai rămas la birou, până mai târziu în seara asta, pentru a face aranjamentele necesare. Am impresia că totul a fost hotărât în această dimineață. Apoi ea îşi coborî privirea şi chipul i se îmbujora din nou, trecător.

El înțelese că propria lui privire era probabil de nesuportat, şi întorcându-se cu spatele la ea îşi sprijini coatele de polița căminului şi îşi îngropa fața în mâini. Auzea ceva bătându-i cu putere în urechi, dar nu-şi putea da seama dacă era propriul lui puls sau ticăitul ceasului de pe poliță.

May stătu nemişcată şi tăcută în timp ce ceasul măsură scurgerea a cinci minute. O bucată de cărbune căzu lângă grătarul şemineului, şi auzind-o că se ridică pentru a aranja cărbunii din foc, Archer se întoarse cu fața spre ea.

— Este imposibil, exclamă el.

— Imposibil?

— De unde ştii ceea ce tocmai mi-ai spus?

— Am văzut-o pe Ellen alaltăieri ți-am spus că m-am întâlnit cu ea la bunica acasă.

— Şi atunci ți-a spus ea că pleacă?

— Nu; am primit un bilet de la ea în această după-amiază. Vrei să-l vezi?

El simți că nu mai are glas să răspundă, iar ea ieşi din cameră şi se întoarse, aproape imediat, cu biletul.

— Credeam că ştii, spuse ea, simplu.

Puse pe masă o coală de hârtie, iar Archer întinse mâna şi o luă. Scrisoarea avea doar câteva rânduri.

„May dragă, în sfârşit am reuşit să o fac pe bunica să înţeleagă faptul că vizita mea nu poate fi mai mult decât o vizită; iar ea a fost la fel de bună şi de generoasă ca întotdeauna, îşi dăseama, acum, că dacă mă întorc în Europa trebuie să locuiesc singură, sau, mai bine spus, împreună cu biata mătuşă Medora, care mă va însoţi. Mă grăbesc să ajung în Washington pentru a-mi împacheta lucrurile, iar săptămâna viitoare ne vom îmbarca pe un vapor către Europa. Să ai grijă de bunica după plecarea mea, să te porţi bine cu ea la fel de bine cum te-ai purtat şi cu mine, întotdeauna.

Ellen.

Dacă vreunul dintre prietenii mei doreşte să încerce să mă convingă să mă răzgândesc, te rog să le spui că ar fitotal în zadar."

Archer citi scrisoarea de două sau de trei ori, apoi o aruncă din mână şi izbucni în râs.

Sunetul râsului său îl sperie, îşi aminti de spaima lui Janey când, la miezul nopţii, îl găsise legănându-se şi râzând, cu telegrama lui May în mâini, prin care aceasta îl anunţa că data căsătoriei lor fusese stabilită mai devreme.

— De ce a scris asta? întrebă el, înăbuşindu-şi cu greu râsul. May primi întrebarea cu obişnuita ei candoare.

— Cred că din cauza lucrurilor pe care le-am discutat noi două, alaltăieri.

— Ce lucruri?

— Am spus că mă temeam că nu m-am purtat drept faţă de ea că nu am înţeles, mereu, cât de greu trebuie să-i fi fost aici, singură printre atât de mulţi oameni care, deşi îi sunt rude, sunt nişte străini pentru ea; oameni care simţeau că au dreptul să o critice, deşi nu întotdeauna, cunoşteau circumstanţele. Ştiam că tu i-ai fost singurul prieten pe care a putut conta; şi am vrut să ştie că tu şi cu mine suntem la fel în ceea ce priveşte sentimentele noastre.

Apoi, se opri, ezitând, de parcă l-ar fi aşteptat să spună ceva, dar adăugă, încet:

— Ea mi-a înţeles dorinţa de-ai spune aceste lucruri. Cred că înţelege totul.

Se îndreptă spre Archer şi, luând mâna sa rece, şi-o apăsăde obraz.

— Şi pe mine mă doare capul; noapte bună, dragul meu, spuse ea şi porni spre uşă, cu rochia de mireasă ruptă şi murdară de noroi, plutind în urma ei.

XXXIII

După cum doamna Archer îi spuse, zâmbind, doamnei Welland, primul mare dineu, organizat de un cuplu tânăr însemna un eveniment de mare importanţă pentru aceştia.

De când îşi întemeiaseră un cămin, tinerii Newland Archer primiseră mulţi invitaţi într-un cadru informai. Lui Archer îi plăcea să aibă, alături de el la cină, trei sau patru prieteni, iar May îi primea cu bucurie, dupăexemplul dat de mama ei în privinţa acestor lucruri. Soţul ei se întreba dacă, lăsată să decidă singură, ea ar fi invitat vreodată lume la ei în casă; însă, renunţase cu mult timp în urmă să încerce să mai separe eul ei. De femeia pe care tradiţia şi pregătirea o modelaseră. Era de aşteptat ca tinerele cupluri din New York să dea astfel de cine | informale, iar un Welland, căsătorit cu un Archer, erau dublu obligaţi în faţa acestei tradiţii.

Însă o cină grandioasă, cu un bucătar angajat şi doi lacheiâmprumutaţi, cu punci roman, trandafiri de la Handerson şi meniuri scrise pe cartonaşe cu marginea aurită, era o cu totul altă chestiune, ce nu trebuia tratată cu uşurinţă. După cum remarca doamna Archer, punciul roman făcea diferenţa; nu punciul înşine, ci multitudinea de implicaţii ale acestuia căci putea însemna fie că trebuia servit spate de raţă sălbatică, fie broască ţestoasă, două

feluri de supă, un desert fierbinte şi unul rece, trebuia îmbrăcată o rochie decoltată cu mâneci scurte, şi trebuiau aduşi invitaţi de importanţă adecvată.

Întotdeauna era o ocazie interesantă arunci când tinerele perechi trimiteau primele lor invitaţii la persoana a treia, iar acestea erau, deseori, refuzate de persoanele experimentate şi foarte căutate. Cu toate acestea, a fost considerat un succes faptul că, familia van der Luyden, la rugămintea lui May, acceptaseră să mai rămână în oraş pentru a fi prezenţi la cina de adio dată în onoarea contesei Olenska.

Cele două soacre statură numai în salonul lui May, în după-amiaza marelui eveniment, doamna Archer scriind meniurile pe cele mai groase cartonaşe cu margini aurite, de laTiffany, în timp ce doamna Welland supraveghease aranjarea palmierilor, pentru decor, şi a lămpilor standard.

Sosind târziu de la birou, Archer le găsise tot acolo. Doamna Archer îşi îndreptase atenţia spre cartonaşele cu numele invitaţilor, aşezate pe masă, iar doamna Welland se gândea dacă să mute mai în faţă sofaua mare şi aurită, astfel încât, un alt „colţ” să poată fi creat între pian şi fereastră.

May, i se spuse, se afla în sufragerie, inspectând aranjamentul de trandafiri Jacqueminot din mijlocul mesei lungi şi aşezarea bomboanelor Mallard în coşuri din argint, între sfeşnice. Pe pian se afla un coş mare cu orhidee, pe care domnulvan der Luyden le trimisese din Skuytercliff. Totul era, pe scurt, exact aşa cum trebuia să fie în ajunul unui evenimentatât de important.

Doamna Archer mai verifică, o dată, lista invitaţilor, bifând fiecare nume cu stiloul ei de aur.

„Henry van der Luyden – Louisa – familia Lovell Mingott – familia Reggie Chiverse – Lawrence Lefferts şi Gertrude (da, presupun că May are dreptate să-i invite) familia Selfridge Merry, Sillerton Jackson, Van Newland şi soţia lui. (Cum

zboară timpul! Parcă ieri îți era cavaler de onoare, Newland) şi contesa Olenska da, cred că asta este tot…”

Doamna Welland îşi privea ginerele, cu afecțiune:

— Nimeni nu poate spune, Newland, că tu şi May nu-i oferiți lui Ellen o petrecere de adio frumoasă.

— Ah, ei bine, spuse doamna Archer, înțeleg dorința lui May ca verişoara ei să povestească oamenilor din străinătate că nu suntem chiar nişte barbari.

— Sunt sigură că aceasta va aprecia petrecerea. Cred că urma să se întoarcă în oraş, azi de dimineață. Va rămâne cu o ultimă impresie de-a dreptul fermecătoare. Seara de dinaintea unui voiaj este, de obicei, atât de tristă, spuse doamna Welland, plină de viață.

Archer porni spre uşă, dar soacra sa îi spuse:

— Du-te, te rog, în sufragerie şi uită-te la întregul aranjament, şi nu o lăsa pe May să se obosească prea mult.

Însă el se prefăcu a nu auzi şi coborî, repede, scările spre bibliotecă. Camera îi păru străină, cu aspectul ei politicos, iar el îşi dăduseama că fusese curățată şi ordonată, pregătită pentru ca domnii să poată fuma acolo, prin aşezarea unor scrumiere şi a unor tabachere din lemn de cedru. „Ei bine, gândi el, cel puțin schimbările nu sunt permanente” şi se duse în dormitorul său.

Zece zite trecuseră de când madame Olenska plecase dinNew York. În aceste zece zile, Archer nu primise niciun semn din partea ei, în afara de primirea unei chei, împachetate în hârtie de mătase, trimisă pe adresa biroului său, într-un plic sigilat şi cu scrisul ei de mână pe spate. Acest răspuns la ultima sa rugăminte, ar fi putut fi interpretat drept o mişcareclasică dintr-un joc familiar, dar tânărul alese să-i dea o altă semnificație. Ea încă se mai împotrivea destinului; însă pleca în Europa, dar nu se întorcea la soțul ei. De aceea, nimic nu-l împiedica să o

urmeze; şi odată ce el ar fi făcut acest pas, dovedindu-i că este irevocabil, credea că ea nu-l va goni.

Această încredere în viitor îl liniştise destul încât să-şi joace rolul în evenimentele prezentului. De asemenea, îl împiedicase să-i scrie, sau să-şi trădeze, prin orice semn sau gest, nefericirea şi chinul. I se părea că, în jocul mortal şi tăcut dintre ei, atuurile se aflau încă în mâna lui, iar el aşteptă.

Cu toate acestea, existaseră momente destul de dificile; ca atunci când domnul Letterblair, la o zi după plecarea doamneiOlenska, îl chemase pentru a revedea, împreună, detaliile contului pe care doamnaManson Migott dorea să-l deschidă nepoatei sale. Câteva ore, Archer examinase termenii documentelor legale, împreună cu şeful său, în tot acest timp având vagul sentiment că dacă era consultat, acestlucru se întâmpla dintr-un alt motiv în afara celui evident şi anume gradul său de rudenie cu Ellen, şi că, la sfârşitul şedinţei, va afla acel motiv.

— Ei bine, doamna nu poate nega faptul că este un aranjament foarte avantajos pentru ea, concluziona domnul Letterblair, după ce bombănise aplecat asupra documentelor. De fapt, mă simt obligat să spun că este tratată extrem debine, din toate punctele de vedere.

— Din toate punctele de vedere? repetă Archer, pe un ton uşor ironic. Vă referiţi la propunerea soţului ei de a-i înapoia proprii ei bani?

Sprâncenele stufoase ale domnului Letterblair se ridicară puţin.

— Dragul meu domn, legea este lege, iar verişoara soţiei dumneavoastră s-a căsătorit sub legea franceză. Se presupune că ştia ce înseamnă acest lucru.

— Chiar dacă a ştiut, ce s-a întâmplat apoi... Archer se opri. Domnul Letterblair îşi sprijini stiloul de nasul său zbârcit, privindu-l cu acea expresie a domnilor în vârstă şi

virtuoşi, pe care o adoptă atunci când vor ca tinerii să înţeleagă faptul că virtutea nu este sinonimă cu ignoranţa.

— Dragul meu domn, nu doresc să găsesc circumstanţe atenuante pentru greşelile contelui; dar, dar pe de altă parte... eu nu aş băga mâna în foc... ei bine, că nu ar fi fost vorba despre ceva de genuliochi pentru ochi şi dinte pentru dinte... în ceea ce-l priveşte pe tânărul secretar. Apoi, domnul Letterblair descuie un sertar şi întinse o hârtie împăturită lui Archer. Acest raport, rezultatul unor investigaţii discrete... dar cum Archer nici măcar nu privi hârtia, sau nici măcar nu încercă să respingă sugestia, avocatul continuă hotărât: nu spun că este concludent; nici pe departe. Dar indiciile arată... şi, în general, toate părţile implicate sunt satisfăcute, în cel mai înalt grad, de soluţia stabilită.

— Oh, în cel mai înalt grad, consimţi Archer, împingându-napoi hârtia.

Una sau două zile mai târziu, răspunzând unei convocăridin partea doamnei Manson Mingott, sufletul îi fu supus la o încercare şi mai grea.

O găsi pe bătrâna doamnă, deprimată şi nemulţumită.

— Ştii că m-a părăsit? începu ea, abrupt; şi fără a-i aştepta răspunsul, continuă: O, şi nu mă întreba de ce. Mi-a dat atât de multe motive, încât le-am uitat pe toate. Eu cred că nu a putut face faţă plictiselii. Oricum, asta cred Augusta şi celelaltenepoate ale mele. Şi, nici măcar nu-mi dau seama dacă o condamn pentru asta. Olenski este un ticălos terminat; dar viaţa alături de el trebuie să fi fost mult mai veselă decât este pe Fifth Avenue. Nu că familia ar recunoaşte acest lucru; ei consideră Fifth Avenue, Raiul cu Rue de la Paix, adăugată. Şi biata Ellen nu are nicio intenţie de a se întoarce la soţul ei. S-a opus mai mult ca oricând acestui lucru. Aşa că se va stabili în Paris, cu prostata aceea de Medora... Ei bine, Parisuleste Paris, acolo nu poţi

întreține o trăsură cu aproape niciun ban. Dar a fost plină de veselie, iar mie îmi va lipsi teribil. Două lacrimi, lacrimile unei bătrâne, se rostogoliră pe obrajii ei pufoşi şi dispărură în abisul pieptului ei.

— Tot ce cer, continuă ea, este ca ei să nu mă mai deranjeze. Chiar trebuie să mi se permită să-mi diger terciul... Şi îlprivi cu nostalgie pe Archer.

În acea seară, după ce se întorsese acasă, May îl anunță intenția ei de a organiza o cină de adio pentru vara ei. Numeledoamnei Olenska nu mai fusese pronunțat între ei din noaptea în care aceasta plecase la Washington, iar Archer îşi privi surprins, soția.

— O cină... de ce? întrebă el. Ea se îmbujora.

— Dar ție îți place de Ellen am crezut că vei fi încântat.

— Este foarte frumos din partea ta să faci aşa ceva. Dar euchiar nu-mi dau seama...

— Dar chiar vreau să fac asta, Newland, spuse ea, ridicându-se în picioare şi ducându-se la biroul ei. Uite, invitațiile sunt scrise deja. Mama m-a ajutat şi ea este de părere că aşa trebuie să facem. Se opri, jenată, dar zâmbind încă, iar Archer văzu în fața lui, imaginea întruchipată a Familiei.

— Oh, bine, fie, spuse el, privind, fără să vadă însă, lista de invitați pe care ea i-o înmânase.

Când intră în salon, înainte de cină, o găsi pe May aplecată deasupra focului, încercând să facă în aşa fel încât buştenii să ardă în decorul de dale imaculate, din şemineu.

Lămpile cele înalte erau aprinse toate şi orhideele domnului van der Luyden fuseseră aşezate, atent, în diferite vaze din porțelan modern şi argint. Salonul doamnei Newland Archer era considerat, de obicei, un mare succes. O jardinieră de bambus, aurită, bloca accesul către fereastra ce se deschidea spre golf (cei de modă veche ar fi preferat o copie a lui Venus dinMilo în locul jardinierei); canapelele şi

fotoliile din brocat pastelat erau grupate în jurul unor măsuțe moderne, acoperite cu jucării din argint, animale din porțelan şi rame eflorescente de fotografii; şi lămpi cu abajururi trandafirii, răspândite ca nişte flori tropicale printre palmieri.

— Nu cred că Ellen a văzut vreodată această cameră complet luminată, spuse May, ridicându-se de deasupra focului, roşie în obraji, privind în jur cu mândrie. Vătraiul de bronz, pe care-l sprijinise de şemineu, căzu cu un zgomot puternic ce acoperi răspunsul soțului ei; şi înainte ca ea să-l poată aşeza la loc, domnul şi doamna van der Luyden fură anunțați.

Apoi începură să sosească şi ceilalți musafiri, căci se ştia că familiei van der Luyden îi plăcea punctualitatea. Camera era aproape plină, iar Archer tocmai îi arăta doamnei Selfridge Merry un micuț *Studiu al Oii, foarte lăcuit, semnat de Verbeckhoven, pe care domnul Welland îl dăruise lui May de Crăciun, când se trezi cu doamna Olenska lângă el.*

Era foarte palidă, iar paloarea ei făcea ca părul să pară şi mai întunecat şi mai bogat decât oricând. Poate că acest lucru, sau faptul că îşi aşezase mai multe şiraguri de mărgele de chihlimbar în jurul gâtului, îi aminti, dintr-o dată, de acea micuțăEllen Mingott cu care dansase el la petrecerile copiilor, când Medora Manson o adusese la New York pentru prima dată.

Mărgelele de chihlimbar nu-i puneau în valoare tenul, sau, poate că rochia ei era cam nepotrivită; chipul ei era lipsit de strălucire şi aproape urât, dar el nu o iubise niciodată aşade mult ca în acel moment. Mâinile lor se atinseră, iar lui i se păru că o aude spunând:

— Da, plecăm mâine spre Rusia... Apoi se auziră uşile deschizându-se şi glasul lui May:

— Newland! Cina a fost anunțată. Vrei, te rog, să o conduci tu pe Ellen în sufragerie?

Doamna Olenska îşi aşează mâna pe braţul lui, iar el observă că nu purta mănuşi, şi îşi aminti cum o privise fix în seara când stătuse împreună cu ea, în salonul căsuţei din23rd Street. Toată frumuseţea care-i părăsise chipul, părea că se refugiase în degetele ei lungi şi palide şi în încheieturile mâinilor, iar el se gândi: „Chiar şi doar pentru a-i vedea mâinile din nou, aş urma-o oriunde...”

Doar la un astfel de eveniment cu multă lume de faţă, oferit în onoarea unui „vizitator din străinătate”, doamna van der Luyden suporta să fie aşezată în stânga gazdei. Acest statut de străină al doamnei Olenska nu putea fi mai accentuat decât de acest tribut de adio; şi doamna van der Luyden îşi acceptă locul cu o bunăvoinţă care nu lăsa niciun dubiu asupra aprobării ei. Existau anumite lucruri care trebuiau făcute, şi dacă se făceau, trebuiau făcute bine; iar unul dintre acestea, în codul vechiuluiNew York, era acela de a se aduna, precum un trib, în jurul unei rude de sex feminin care urma să fie eliminată din acel trib. Nu era nimic pe lume pe care familiile Mingott şi Walland nu l-ar fi făcut, pentru a-şi proclama afecţiunea neştirbită faţă de contesa Olenska, acum când plecarea ei spre Europa era stabilită iar Archer, aşezat la capul mesei, se minuna în faţa agitaţiei neobosite prin care popularitatea ei fusese restabilită, doleanţele faţă de comportamentul ei din trecut şi din prezent fiind şterse de aprobarea familiei. Doamna van der Luyden îi arăta bunăvoinţă, ceea ce pentru ea era sentimentul cel mai apropiat de cordialitate, iar domnul van der Luyden, din locul său de ladreapta lui May, arunca priviri mândre, de-a lungul mesei, garoafelor pe care le trimisese din Skuytercliff.

Archer, care părea să asiste la întreaga scenă, într-o starede ciudată imponderabilitate, de parcă ar fi plutit undeva între candelabru şi tavan, se mira cel mai mult de propriul său rol în tot acest eveniment, în timp ce privea

chipurile bine hrănite şi placide ale comesenilor, văzu cum toţi acei oameni neajutoraţiatacau fripturile de raţă ale lui May, precum o bandă de conspiratori stupizi, el şi femeia palidă, din dreapta sa, aflându-se în mijlocul acelei conspiraţii. Apoi, ca o imagine vastă, alcătuită din mai multe frânturi, realiză că pentru toţi acei oameni, el şi doamna Olenska erau iubiţi, iubiţi în sensul special al vocabularului „străin”. Realiză că, de luni de zile, probabil, el fusese ţinta nenumăratelor priviri iscoditoare şi a urechilor răbdătoare; şi înţelese că, prin mijloace încă necunoscute lui, despărţirea dintre el şi partenera lui de păcat fusese realizată, şi că, acum, întregul trib se adunase în jurul soţiei lui, sub presupunerea tacită că nimeni nu ştia nimic, sau că nu-şi imaginase niciodată nimic, şi că acea petrecerea era doar dorinţa normală a lui May Archer de a-şi lua un rămas bun afectuos de la prietena şi vara sa.

Acesta era modul vechiului New York de a privi viaţa „fără agitaţie”, în felul caracteristic oamenilor care se tem de un scandal mai mult decât de boală, care pun decenţa deasupra curajului, şi care consideră că nimic nu denotă o mai mare proastă creştere decât „scenele”, în afară de comportamentul celor care dau naştere acestora.

Pe măsură ce aceste gânduri i se succedau prin minte, Archer începu să se simtă precum un prizonier aflat în mijlocul unui câmp minat. Privi în jur şi îşi dădu seama de lipsa de îndurare a celor care-l ţineau în captivitate, din tonul pe care, în timpul bucatelor cu asparagus din Florida, aceştia discutau despre Beaufort şi soţia lui. „Asta pentru a-mi arăta, ce s-ar putea întâmpla şi cu mine”, gândi el şi simţi că în faţa lui, precum uşile seifului familiei, se închid sentimentul mortal al superiorităţii implicaţiilor şi analogiei asupra acţiunii directe şi tăcerea asupra cuvintelor pripite.

Râse şi atunci întâlni privirea puţin speriată a doamneivan der Luyden.

— Crezi că este de râs? întrebă ea, cu un zâmbet înghețat. Presupun că ideea sărmanei Regina de a rămâne în New York are şi o parte ridicolă; iar Archer murmură:

— Desigur.

În acest moment deveni conştient de faptul că celălalt vecin de masă al doamnei Olenska era prins, de ceva vreme, într-o discuție cu doamna aşezată în cealaltă parte a sa. Tot acum, observă şi că May, stând senină între domnul van der Luyden şidomnul Selfridge îi aruncase o scurtă privire de-a lungul mesei. Era evident că gazda şi doamna din dreapta lui nu puteau sta în tăcere pe durata întregii cine. Astfel că el se întoarse spredoamna Olenska, fiind întâmpinat de zâmbetul eipalid.

— Oh, haide să rezistăm până la capăt, părea să-i spunăacel zâmbet.

— Drumul din Washington şi până aici a fost obositor? întrebă el, pe un ton care-l surprinse chiar şi pe el prin naturalețe.

Ea îi răspunse că, dimpotrivă, rar călătorise mai bine decât atunci.

— În afara groaznicei călduri din tren, pe care o ştii şi tu, adăugă ea.

Iar el remarcă faptul că, în țara unde se ducea, nu va maisuferi din cauza acestui inconvenient.

— Niciodată nu m-am simțit mai înghețat, aşa cum mi s-a întâmplat o dată, în aprilie, într-un tren ce mergea între Calais şi Paris, declară el cu intensitate.

Ea îi răspunse că nu se mira de acest lucru, dar că, până la urmă, întotdeauna puteai lua cu tine o haină în plus şi că orice maieră de a călători îşi avea inconvenientele sale. La acestea el răspunse abrupt că el considera toate aceste inconveniente lipsite de importanță în comparație cu binecuvântarea de a pleca dintr-un anumit loc. Chipul ei îşi schimbă culoarea, iar el adăugă, puțin cam tare:

— În curând intenționez şi eu să călătoresc.

Un fior tecu peste chipul ei, iar el, aplecându-se spre Reggie Chivers, strigă:

— Ce zici, Reggie, de o călătorie în jurul lumii; acum, luna viitoare? Eu sunt pentru, dacă şi tu eşti.

La aceste cuvinte, doamna Chivers interveni, spunând cănici nu se punea problema ca Reggie să plece înainte de balulMartha Washington, pe care-l organiza pentru Azilul de Orbi, în săptămâna Paştelui, iar soțul ei, observă placid, că la acea vreme el va trebui deja să se antreneze pentru partida internațională de polo.

Însă, domnul Selfridge Merry auzise fraza „în jurul lumii" şi, pentru că o dată călătorise în jurul lumii în yachtul său cu aburi, prinse ocazia de a împărtăşi celor de la masă câteva lucruri despre apele puțin adânci ale porturilor de la marea Mediterană. Dar oricum nu contează arunci când vizitezi Atena, şi Smirna, şi Constantinopole iar doamna Merry adăugă că-i va rămâne veşnic îndatorată doctorului Bencomb pentru că nu-i lăsase să se ducă şi în Napoli, unde era o epidemie de febră.

— Însă, pentru a vizita India, în linişte, trebuie să-ți acorzi trei săptămâni, încheie soțul ei, nerăbdător să dea de înțeles că el nu era un turist frivol.

Acum, doamnele se ridicară şi se retraseră în salon.

În bibliotecă, în ciuda unor prezențe mult mai cu greutate, Lawrence Lefferts domină conversația.

Ca de obicei, discuțile se învârtiră în jurul familiei Beaufort, şi chiar şi domnii van der Luyden şi Selfridge Merry, instalați în fotoliile rezervate, în mod tacit, lor, păstrară tăcerea pentru a asculta discursul acuzator al tânărului bărbat.

Niciodată, Lefferts nu abundase, ca acum, în sentimente ce venerau bărbăția creştină şi preamăreau sanctitatea căminului. Indignarea îi adusese o elocință usturătoare, şi

era clar că dacă alții i-ar fi urmat exemplul şi ar fi acționat după cumvorbea el, societatea nu ar fi fost niciodată atât de slabă încât să primească un parvenit precum Beaufort nu domnule, nici măcar dacă acesta s-ar fi căsătorit cu o van der Luyden sau Laning, în loc de o Dallas. Şi arunci ce şansă ar mai fi existat, întrebă Lefferts mânios, ca un bărbat ca acela să se căsătorească cu cineva din familia Dallas, dacă, înainte, nu ar fi reuşit să pătrundă în anumite case, precum cea a doamnei Lemuel Struthers? Dacă societatea alegea să deschidă uşileunor femei vulgare, pericolul nu era mare, deşi câştigul era îndoielnic; dar odată ce societatea începea să tolereze bărbați cu origini obscure şi cu avere pătată, finalitatea era dezintegrarea totală şi rapidă.

— Dacă lucrurile vor continua astfel, tună Lefferts, semănând cu un tânăr profet, îmbrăcat de Poole, şi care încă nu fusese lapidat, vom ajunge să vedem cum copiii noştri se vor bate pe invitațiile în casele unor şarlatani, căsătorindu-se cubastarzii lui Beaufort.

— Oh, pe legea mea fii mai blând! protestară Reggie Chivers şi tânărulNewland, în timp ce domnul Selfridge Merry privea alarmat, iar pe chipul sensibil al domnului van der Luyden se aşternuse o expresie de durere şi dezgust.

— Întrebarea este dacă are vreun sentiment de blândețe, strigă domnul Sillerton Jackson, frecându-şi urechile, iar, în timp ce Lefferts încerca să schimbe subiectul, bătrânul domn şopti la urechea lui Archer: „Ciudați, tipii aceia care întotdeauna aşteaptă pentru a îndrepta ei lucrurile. Oamenii cu cei mai proşti bucătari, îți vor spune mereu că au fost serviți numai cu mâncăruri groaznice atunci când iau masa în altă parte. Dar aud că ar exista nişte motive serioase pentru diatriba prietenului nostru: lucruri important de data aceasta, după câte am înțeles..."

Cuvintele zburară pe lângă Archer, precumun un râu ce cuge şi tot curge pentru că nu ştie cum să se oprească.

Observă, pe chipurile celor din jurul său, expresii amuzate, interesate şi chiar vesele. Ascultă râsul tânărului bărbat, şi laudeleaduse vinului de Madeira pe care-l degustau domnii van der Luyden şi Selfridge Merry. Era, de asemenea, vag conştient, de atudinea prietenoasă a bărbaţilor faţă de el, de parcă paznicii săi ar fi încercat să-i îndulcească captivitatea; iar toate acestea îi sporiră decizia de a se elibera.

În salon, unde se alăturară şi ei doamnelor, întâlni privirea triumfătoare a lui May şi citi în ea faptul că totul „mersese" foarte bine. Ea se ridică de lângă doamna Olenska şi, imediat, doamna van der Luyden o chemă pe aceasta din urmă să se aşeze lângă ea, pe sofaua aurită, unde trona. Doamna Selfridge Merry se apropie, din cealaltă parte a camerei, pentru a se alătura celor două, iar lui Archer îi fu clar că, şi aici, se desfăşura o conspiraţie a reabilitării şi ştergerii trecutului. Organizaţia ascunsă care ţinea unită lumea lui era hotărâtă să fie privită ca şi când nu ar fi pus niciodată la îndoială comportamentul doamnei Olenska, sau fericirea totală a căminului lui Archer. Toate aceste persoane amabile şi implacabile erau decise să se prefacă, una faţă de cealaltă, că niciodată nu auziseră, nu bănuiseră şi nici măcar nu concepuseră a fi posibil să fi fost ceva între cei doi, iar din această plasă a disimulării, Archer realiză, încă o dată, faptul că New York-ul credea că el şi doamna Olenska erau amanţi. Prinse strălucirea de victorie din ochii soţiei sale, şi pentru prima dată, înţelese că şi ea împărtăşea aceeaşi convingere. Această descoperire îi trezi un râs diavolesc ce, cu tot efortul său, izbucni ca un râu în continuă mişcare, care nu ştia să se oprească.

În cele din urmă o văzu pe doamna Olenska ridicându-se şi luându-şi la revedere, înţelese că dintr-un moment în altul ea va pleca, şi încercă să-şi amintească ce-i spusese în timpul cinei, dar nu-şi putu aminti nici măcar un cuvânt.

Ellen se duse spre May, restul invitaților formând un cerc, pe măsură e ea avansa. Cele două tinere se prinseră de mâini, apoi May se aplecă şi sărută obrazul verişoarei sale.

— Cu siguranță gazda noastră este cea mai frumoasă dintre cele două, îl auzi Archer pe Reggie Chivers, spunându-i încet tinerei doamne Newland, şi îşi aminti rânjetul vulgar al lui Beaufort în timp ce privise frumusețea piată a lui May.

Un moment mai târziu, se trezi în hol, punând haina doamnei Olenska pe umerii acesteia.

Cu toată confuzia sa, se abținu să-i spună vreun cuvânt ce ar fi putut-o speria sau tulbura. Convins de faptul că nicio putere nu-l mai putea întoarce, acum, de la decizia sa, găsi puterea de a lăsa evenimentele să alunece pe lângă el. Dar, întimp ce o urmă pe doamna Olenska în hol, se gândi, plin de dorință, să încerce să rămână o clipă singur cu ea, lângă uşa trăsurii ei.

— Trăsura ta este aici? întrebă el, dar, în acel moment, doamna van der Luyden, care era ajutată să-şi îmbrace blana de zibelină, spuse blând:

— O ducem noi pe draga Ellen acasă.

Inima lui Archer tresări şi doamna Olenska, apucându-şi haina şi evantaiul cu o singură mână, i-o întinse lui pe cealaltă:

— La revedere, spuse ea.

— La revedere dar ne vom revedea, curând, la Paris, răspunse el tare, ba chiar i se părea că țipase.

— Oh, murmură ea, dacă tu şi May ați putea veni! Domnul van der Luyden înainta, pentru a-i oferi brațul, iar Archer se întoarse spre doamna van der Luyden. Pentru un moment, în întunericul trăsurii, el mai apucă să-i vadă chipul şi ochii strălucitori apoi ea dispăru.

În timp ce urca treptele se întâlni cu Lawrence Lefferts, care cobora, împreună cu soția sa. Lefferts îşi apucă gazda

de mânecă, retrăgându-se pentru a-i permite lui Gertrude să treacă.

— Prietene, te-ar deranja dacă aş lăsa să se înţeleagă că mâine seară voi cina cu tine la club? Mulţumesc mult, bătrâne! Noapte bună.

— Chiar a mers totul foarte bine, nu-i aşa? îl întrebă May, din pragul bibliotecii.

Archer se ridică în picioare, speriat. Imediat ce ultima trăsură plecase, el retrăsese în bibliotecă, cu speranţa că soţia lui, care atunci încă mai zăbovea la parter, se va duce direct în dormitorul ei. Însă, iat-o acolo, palidă şi trasă la faţă, totuşi radiind cu energia cuiva care a trecut peste oboseală.

— Pot să intru şi să discutăm? întrebă ea.

— Dacă vrei, sigur că da. Dar, probabil că-ţi este foarte somn.

— Nu, nu-mi este somn. Aş vrea să mai stau cu tine, puţin.

— Foarte bine, spuse el, împingând fotoliul ei lângă foc. Se aşezară amândoi; dar rămaseră tăcuţi o vreme, în cele din urmă, Archer începu brusc:

— Din moment ce nu-ţi este somn, şi vrei să stai de vorbă, trebuie să-ţi spun ceva. Am mai încercat să-ţi spun şi noaptea trecută...

Ea îl privi repede.

— Da, dragă. Era ceva despre tine?

— Despre mine. Spui că tu nu eşti obosită; ei bine, eu sunt. Groaznic de obosit.

Imediat ea deveni neliniştită şi tandră.

— Oh, mă aşteptam la asta, Newland. Am fost atât de ocupată...

— Poate că asta este. Oricum, am nevoie de o pauză.

— O pauză? Vrei să renunţi la drept?

— Oricum, să plec imediat, într-o lungă călătorie, foartedeparte departe de toate...

Aici se opri, conştient că nu reuşise să vorbească cu indiferența unui om care tânjeşte după o schimbare, dar care este încă prea obosit pentru a o face. Indiferent ce spunea, nerăbdarea vibra în el.

— Departe de toate, repetă el.

— Foarte departe? Unde, de exemplu? întrebă ea.

— Oh, nu ştiu în India sau Japonia.

Ea se ridică, şi în timp ce el stătea cu bărbia sprijinită în mâini, îi simți căldura şi parfumul deasupra lui.

— Atât de departe? Dar mi-e teamă că nu se poate, dragă, spuse cu o voce inegală. Nu şi dacă nu mă iei cu tine. Şi pentru că el tăcea, ea continuă, pe un ton atât de egal, încât fiecare silabă se lovea de creierul lui ca un ciocănel: asta dacă doctorii mă vor lăsa să merg... dar, mi-e teamă că nu o vor face. Căi vezi tu, Newland, încă de azi dimineață sunt sigură de ceva, ceva ce am dorit şi am sperat atât de mult.

El o privi cu ochi bolnăvicioşi, iar ea se lăsă în jos, îmbujorată, şi îşi ascunse fața lângăgenunchiul lui.

— Oh, draga mea, spuse el, îmbrățişând-o, în timp ce mâna lui rece îi mângâia părul.

Urmă o lungă tăcere, timp în care diavolul din el, îl umplu de un râs strident. May se desprinse din brațele lui şi se ridică.

— Nu ai ghicit?

— Ba da... eu... nu. Adică, bineînțeles că am sperat...

Se priviră un moment şi, din nou, tăcerea se lăsă între ei; apoi, îndepărtându-şi privirea de la ea, el întrebă abrupt: -Ai mai spus altcuiva?

— Doar mamei mele şi mamei tale. Apoi adăugă repede, înroşindu-se: şi lui Ellen. Ştii că ți-am spus că am avut o lungă conversație, într-o după-amiază şi cât s-a bucurat pentru mine.

— Ah, spuse Archer, simțind cum inima i se opreşte. Simți că soția sa îl urmăreşte atentă.

— Te deranjează că i-am spus ei, mai întâi, Newland?

— Să mă deranjeze? De ce m-ar deranja? Făcu un ultim efort să se adune. Dar asta s-a întâmplat acum două săptămâni, nu-i aşa? Mi s-a părut că ai spus că nu ai fost sigură până azi.

Ea se înroşi şi mai mult, dar îi susținu privirea.

— Nu, atunci nu eram sigură dar ei i-am spus că eram. Şi vezi că am avut dreptate! exclamă ea, cu ochii albaştri umezi datorită victoriei.

XXXIV

Newland Archer stătea la biroul din biblioteca sa dinEast 39 Street.

Tocmai se întorsese de la o mare recepție oficială, organizată pentru inaugurarea unei noi galerii a Muzeului Metropolitan, iar spectacolul acelor spații imense, aglomerate cu obiecte din diferite ere, unde mulțimea la modă se plimba printre comorile catalogate în mod ştiințific, îi declanşaseră o amintire ruginită.

— Ei, dar aceasta a fost una dntre vechile încăperi Cesnola, auzise pe cineva spunând, şi, imediat, totul în jurul lui dispăru, iar el se văzu stând singur, pe o bancă tare, din piele, de lângă un radiator, în timp ce o siluetă subțire, învăluită într-ohaină de blană de focă, se îndepărta pe culoarul sărăcăcios alvechiului Muzeu.

Această viziune îi trezi alte asocieri de idei, iar el rămase, privind cu ochi noi biblioteca ce, de peste treizeci de ani, fusese scena meditațiilor sale solitare şi a tuturor conversațiilordin familia sa.

Era camera în care se întâmplaseră aproape toate lucrurile reale din viața sa. Acolo, soția lui, cu aproape

douăzeci şi şase de ani în urmă, îl anunţase, cu o îmbujorare care le-ar fi făcut pe tinerele femei ale noii generaţii să zâmbească, că era însărcinată; acolo, cel mai mare dintre băieţii lor, Dallas, prea fragil pentru a fi dus la biserică în mijlocul iernii, fusese botezat de vechiul lor prieten, Episcopul New York-ului, măreţul şi deneânlocuitul Episcop, atâta vreme mândria şi podoaba diocezei sale. Tot acolo, Dallas făcuse primii paşi, strigând: „Tata", în timp ce May şi doica râdeau din uşă; acolo, cel de-al doilea lor copil, Mary (care semăna atât de mult cu mama ei), îşi anunţase logodna cu cel mai plicticos şi sigur dintre mulţii băieţi ai lui Reggie Chivers; şi tot acolo, Archer o sărutase prin voalul de mireasă, înainte de a coborî la maşina care urma să-i ducă la Biserica Grace căci, într-o lume care se prăbuşise pe propria fundaţie, Biserica Grace rămăsese o instituţie neschimbată.

În acea bibliotecă el şi May discutaseră, întotdeauna, despre viitorul copiilor lor; studiile lui Dallas şi ale fratelui său mai mic, Bill; incurabila indiferenţă a lui Mary faţă de „realizări" şi pasiunea ei pentru sport şi filantropie, şi vagile înclinaţii spre artă, care, în cele din urmă, îl conduseseră pe nelinişţitul şi curiosul Dallas spre meseria de arhitect în devenire al New York-ului.

Tinerii din zilele noastre se distanţează de drept şi afaceri şi se apucă de tot felul de lucruri noi. Dacă nu erau prinşi împolitica statului sau în reformele municipale, se orientau spre arheologia Americii Centrale, spre arhitectură sau ingineria peisajului; acordând un mare interes clădirilor din vremea pre-revoluţionară a noii lor ţări, studiind şi adaptând stilul georgian, şi protestând faţă de uzul fără noimă al cuvântului *Colonial, în zilele noastre nimeni nu mai deţine case în stilul Colonial, în afara comercianţilor milionari din suburbii.*

Dar, mai presus de toate câteodată Archer considera acel moment mai presus de toate în acea bibliotecă, Guvernatorul New York-ului, întorcându-se din Albany într-o seară, pentru a cina şi a petrece noaptea la ei, se întorsese spre gazda lui şi spusese:

— Dă-l încolo pe politicianul de profesie! Dumneavoastră sunteţi genul de om pe care ţara îl vrea! Dacă este să fie curăţat vreodată grajdul, oameni ca dumneavoastră trebuie să ajute la curăţarea lui.

„Oameni ca dumneavoastră" – Archer se simţise flatat de acea frază! Cu câtă nerăbdare răspunsese apelului! Era un ecou al vechiului apel, adresat de Ned Winsett, de a-şi sufleca mânecile şi de a se apuca de treabă; dar spus de un om care dădea exemplul acestui gest şi a cărui convocare de a-l urma fusese irezistibilă.

Privind, înapoi în timp, Archer nu era sigur de faptul că oameni ca el erau ceea ce trebuia ţării, cel puţin nu în serviciul activ în care Theodore Roosevelt îl numise; de fapt, chiar avea motive să creadă asta, căci după un an în Adunarea de Stat nu mai fusese reales; şi se întorsese mulţumitân obscuritatea muncii utile pentru municipalitate, iar din această activitate, înapoi la scrisul ocazional de articole, pentru unul dintre ziarele săptămânale, reformatoare care încercau să scoată ţara din apatia sa. Nu prea avea la ce să privească înapoi în timp, dar când îşi aminti care fuseseră interesele tinerilor din vremea să rutina de a face bani, sportul şi societatea la care fusese limitată viziunea lor-chiar şi mica sa contribuţie adusă noii stări de fapt părea să conteze, aşa precum fiecare cărămidă contează într-un zid bine construit. Făcuse puţin în viaţa publică; întotdeauna va fi, prin caracterul lui, un bărbat contemplativ şi un diletant; dar avusese lucruri importante de contemplat, lucruri măreţe cu care să se încânte; şi prietenia unui om măreţ să-i fie putere şi mândrie.

Pe scurt, fusese ceea ce oamenii începeau să denumească „un bun cetățean”, în New York, pentru o mare parte din trecut, fiecare nouă mişcare, filantropică, municipală sau artistică, ținuse seama de opinia lui şi dorise să-şi lege numele de al lui. Oamenii spuneau: „întreabă-l pe Archer”, atunci când apărea problema punerii bazelor pentru prima şcoală de copii infirmi, reorganizarea Muzeului de Artă, fondarea ClubuluiGrolier, inaugurarea unei noi Biblioteci, sau înființarea unei noi societăți de muzică de cameră. Zilele îi erau pline, şi erau umplute cu activități decente. Presupuse că mai mult de atâtnimeni nu putea cere.

Ştia totuşi că pierduse ceva: floarea vieții. Dar acum, segândea la asta ca la un lucru atât de imposibil de obținut şi atât de improbabil, încât să se plângă ar fi fost ca şi cum ar fi disperat pentru că nu a câştigat lozul cel mare la loterie. Existau un milion de bilete în loteria lui, şi exista doar un singur premiu, iar şansele fuseseră, în mod decisiv, împotriva lui. Când se gândea la Ellen Olenska, o făcea în mod abstract, calm, ca şi cum într-o noapte s-ar fi gândit la o iubită imaginară dintr-o carte sau dintr-o pictură: ea devenise viziunea complexă a tuturor lucrurilor pe care el le pierduse. Acea viziune, ştearsă şi subtilă cum era, îl oprise să se gândească la alte femei. Fusese ceea ce se numea un soț fidel; iar când May murise brusc răpită de pneumonia infecțioasă de care-l îngrijise pe copilul lorcel mai mic el o jelise cu adevărat. Anii lungi petrecuți împreună îl învățaseră că nu conta prea mult dacă mariajul era o datorie plicticoasă, atâta timp cât îşi păstra demnitatea unei îndatoriri: fără acest lucru, devenea o simplă luptă a poftelorurâte. Privind în jurul său, îşi onora propriul trecut şi îl jelea. Până la urmă, existau şi lucruri bune în trecut.

Privirea sa, plimbându-se în jurul camerei redecorată de Dallas cu mezzotinte englezeşti, dulapuri Chippendale, obiecte bleu şi albe şi lămpi electrice, cu abajururi în culori

plăcute reveni la biroul său vechi, în stil Eastlake, la care nu renunțase niciodată, şi la prima sa fotografie cu May, pe care o păstra lângă suportul pentru cerneală.

Iat-o, înaltă, cu pieptul plin şi mlădios, cu rochia ei Leghom, din muselină, aşa cum o văzuse, demult, sub portocalii din grădina misiunii. Şi aşa cum o văzuse în acea zi, ea rămăsese neschimbată; niciodată chiar la aceeaşi înălțime, dar, totuşi, niciodată sub: generoasă, credincioasă, neobosită, daratât de lipsită de imaginație, atât de incapabilă de a se dezvolta, încât lumea tinereții ei se destrămase în mii de bucățele şi se reclădise fără ca ea să fie conştientă de schimbări. Aceste lipsuri ale ei îi menținuseră orizontul imediat aparent nealterat. Incapacitatea ei de a recunoaşte schimbare, îi determiase pe copii ei să-i ascundă opiniile lor, la fel cum făcuse şi Archer; de la început, existase un fel de asemănare, un fel de ipocrizie inocentă a familiei, în care tatăl şi copii colaboraseră fără să vrea. Iar ea murise, gândind că lumea este un loc bun, plin de cămine fericite şi armonioase, pe care se decisese să-l părăsească pentru că era convinsă că Newland va continua să-i insufle lui Dallas aceleaşi principii şi prejudecăți care formaseră şi viețile părinților lui, şi că, Dallas, la rândul său (atunci când Newland ar fi urmat-o) va transmite aceleaşi lucruri şi micuțului Bill. Iar în ceea ce o privea pe Mary, era sigură ca de ea însăşi. Aşa că, după ce îl smulsese pe micuțulBill din ghearele morții, dându-şi propria ei viață în schimb, s-a dus împăcată în cavoul familiei Archer, din St. Mark, unde doamna Archer se odihnea deja, la adăpost de tendința groaznică de care nora ei nu devenise conştientă niciodată.

Alături de portretul lui May se aflacel al fiicei ei. Mary Chivers era la fel de înaltă şi de frumoasă ca şi mama ei, dar cu talia mai plină, cu pieptul plat, şi cu umerii uşor lăsați, după cum cerea moda de atunci. Faptele extraordinare de

atletism ale lui Mary nu ar fi putut fi realizate cu talia de viespe, pe care corsetul azuriu al lui May Archer reuşea să o modeleze. Şi diferenţa părea simbolică: viaţa mamei fusese la fel de încorsetată ca şi silueta ei. Mary, care nu ea mai puţin convenţională şi nici mai inteligentă, ducea o viaţă mai bogată şi avea opinii mai tolerante. Existau şi lucruri bune în noua stare de lucruri.

Telefonul sună, şi Archer, luându-şi ochii de la fotografii, răspunse. Cât de departe se aflau de zilele în care telegrama era mijlocul cel mai rapid de comunicaţii al New York-ului!

— Vă caută Chicago.

Ah, trebuie să fie o convorbire interurbană, din partealui Dallas, care fusese trimis la Chicago de firma sa, pentru a discuta un plan al palatului Lakeside, pe care urma să-l construiasacă pentru un tânăr milionar, plin de idei. Firma îl trimitea întotdeauna pe Dallas la astfel de discuţii.

— Alo, tată tu eşti? Sunt Dallas. Ce părere ai dacă ai pleca într-o călătorie, miercuri? în Mauritania, da, miercurea viitoare. Clientul nostru vrea ca eu să mă uit la nişte grădini italiene, înainte de a stabili ceva, şi m-a rugat să plec cu următorul vapor. Trebuie să mă întorc pe întâi iunie – vocea se frânse într-un râs vesel – tată, am nevoie de ajutorul tău, terog, vino.

Dallas parcă era acolo, vocea era atât de aproape şi de naturală, de parcă ar fi râs din fotoliul lui preferat, de lângă şemineu. Acest lucru nu l-ar fi surprins pe Archer, în mod obişnuit, căci convorbirile de la distanţă deveniseră o chestiune la fel de obişnuită ca şi iluminatul electric şi călătoriile de cinci zile peste Atlantic. Dar râsul fiului său, îl sperie puţin; tot îi părea ceva incredibil ca, peste atâtea mile de ţări, păduri, râuri, munţi, preerii, oraşe agitate, cu milioane de oameni ocupaţi, râsul lui Dallas îi putea transmite: „Indiferent de ce se întâmplă, trebuie să fiu

înapoi pe întâi iunie, pentru că Fanny Beaufort şi cu mine trebuie să ne căsătorim pe data de cinci”.

Vocea lui se auzi din nou:

— Gândeşte-te! Nu domnule, nu un minut. Trebuie să-mi spui da, acum. De ce nu, aş vrea să ştiu! Nu-mi poți da nici măcar un singur motiv. Nu ştiam eu. Atunci rămâne stabilit, da? Pentru că mă bazez pe tine să telefonezi la biroul Cunard, mâine, la prima oră, şi ai face bine să rezervi şi un bilet de întoarcere pe un vapor din Marsilia. Va fi ultima noastră călătorie împreună, în acest fel Oh, Doamne! Ştiam că vei accepta.

Archer închise telefonul, se ridică şi începu să se plimbe, în sus şi în jos, prin cameră.

Va fi ultima lor călătorie petrecută astfel: băiatul avea dreptate. Vor mai exista multe alte momente petrecute împreună, după căsătoria lui Dallas, tatăl său era sigur de asta; căci ei doi erau prieteni, şi Fanny Beaufort, indiferent de ce credea lumea despre ea, nu părea genul care să intervină întreei doi. Ci, din contră, din modul în care o percepea el, gândi că şi ea va fi inclusă, în mod natural, în prietenia lor. Dar, cu toate acestea, schimbarea era schimbare, şi diferențele diferențe, şi oricât de simpatică îi era lui viitoarea sa noră, era tentant să profite de această ultimă şansă de a fi singur împreună cu fiul lui.

Nu exista niciun motiv pentru care să nu profite de această şansă, în afară de cea mai profundă, şi anume că-şi pierduse gustul pentru călătorii. Lui May nu-i plăcuse să călătorească, decât pentru motive întemeiate, cum ar fi să ducă copiii la mare sau la munte; nu-şi putuse imagina nici un alt motiv pentru care să fi părăsit casa ei din 39 Street, sau apartamentelelor confortabile, din casa familiei Welland, din Newport. După ce Dallas îşi obținuse diploma, se gândise că era de datoria ei să plece într-o călătorie de şase luni; şi întreaga familie făcuse turul, de modă veghe, prin

Anglia, Elveția şi lalia. Timpul fiind limitat (nimeni nu ştia de ce), săriseră peste Franța. Archer îşi aminti mânia lui Dallas când fusese rugat să contemple Mont Blanc în loc de Rheims şi Chartres. Dar Mary şi Bill vroiau să urce pe munte, şi deja se plictisiseră, cât timp îl însoțiseră pe Dallas în vizitele sale prin catedralele Angliei; iar May, întotdeauna dreaptă cu copii ei, insistase să se mențină un echilibru între preocupările sportive şi cele artistice. Chiar propusese ca soțul ei să se ducă la Paris, o noapte, şi să li se alăture, din nou, la lacurile din Italia, după cei ei vor fi vizitat Elveția; dar Archer refuzase. „Vom rămâne împreună", spusese el, iar chipul lui May se luminase, observând că el îi dă un exemplu atât de bun lui Dallas.

De la moartea ei, cu aproape doi ani în urmă, nu mai existase niciun motiv pentru ca el să continue aceeaşi rutină. Copii săi îl rugaseră să călătorească; Mary Chivers era sigură că îi va face bine să călătorească în străinătate şi să viziteze „galeriile de artă", însăşi natura misterioasă a unei astfel de cure o făcea să aibă şi mai multă încredere în eficacitatea ei. Însă Archer descoperi că era reținut de tabieturile sale, de amintiri şi de o bruscă teamă de nou.

Acum, pe când îşi revedea trecutul, realiză că se cufundase într-o rutină adâncă. Lucrul cel mai rău în a-ți face datoria era acela de a deveni incapabil să mai faci şi altceva. Cel puțin, aceasta era opinia lui, ca om al generației sale. Împărțirea tranşantă dintre bine şi rău, dintre onestitate şi lipsa ei, dintre respectabilitate şi opusul acesteia, lăsau foarte puțin loc neprevăzutului. Există momente în care imaginația unui om, atât de uşor sujugată vieții sale, se înalță peste nivelul zilnic, privind lunga întindere a destinului, iar Archer rămase peacea margine, minunându-se...

Ce rămăsese din micuța lume în care crescuse, şi ale căreistandarde îl modelaseră şi îl încătuşaseră? îşi aminti

profeția sărmanului Lawrence Lefferts, emisă cu mulți ani în urmă, chiar în acea încăpere: „Dacă lucrurile vor continua astfel, vom ajunge să vedem cum copii noştri se vor căsători cu bastarzii lui Beaufort.”

Era exact ceea ce fiul cel mare al lui Archer, mândria vieții lui, făcea; şi nimeni nu se mai mira sau nu-l dezaproba. Chiar şi mătuşa băiatului, Janey, care şi acum arăta la fel ca în tinerețea ei târzie, luase smaraldele şi perlele mamei ei şi le dăruise, cu mâini tremurătoare, viitoarei mirese; iar Fanny Beaufort, în loc să se arate dezamăgită că nu primise un set de bijuterii de la un bijutier din Paris, se extaziase în fața frumuseții lor de modă veche, şi spusese că atunci când le va purta se va simți ca o miniatură de Isabey.

Fanny Beaufort, care apăruse în New York la vârsta de optsprezece ani, după moartea părinților ei, se comportase cam la fel cum o făcuse madame Olenska, cu treizeci de ani mai înainte; cu diferența că, în loc să fie neîncrezătoare şi temătoare față de ea, societatea o acceptase cu veselie. Era drăguță, amuzantă şi realizată: ce mai putea cere cineva? Nimeni nu era atât de îngust la minte încât să o învinuiască pentru lucrurile, pe jumătate uitate, pe care le făcuse tatăl ei, şi pentru originea ei. Doar oamenii vârstnici îşi aminteau incidentul obscur din viața afacerilor din New York, şi anume nereuşita lui Beaufort, sau faptul că, după moartea soției sale, se căsătorise cu renumita Fanny Ring, şi părăsise țara cu noua sa soție şi o fetiță mică, ce moştenise frumusețea mamei sale. Apoi, s-a mai auzit despre el prin Constantinopole şi Rusia; iar doisprezece ani mai târziu, călătorii americani erau bine primiți de elân Buenos Aires, unde era reprezentantul unei mari companii de asigurări. El şi soția lui muriseră acolo, în parfumul prosperității; şi, într-o zi, fiica lor orfană, apăruse în New York, în grija cumnatei lui May Archer, doamna Jack Welland, al cărui soț fusese desemnat tutorele fetei. Acest lucru o aruncă într-o relație

de rudenie cu copiii lui Newland Archer, şi nimeni nu fu surprins când Dallas anunţă logodna lor.

Nimic nu putea reda mai bine cât de mult se schimbase lumea. Oamenii de acum erau prea ocupaţi prea ocupaţi cu reformele, cu „mişcările”, cu toane şi frivolităţi pentru a se mai interesa de vecinii lor. Şi ce mai conta trecutul oricui în uriaşul caleidoscop în care toţi atomii sociali gravitau pe acelaşi plan?

Newland Archer, privind pe fereastra camerei sale de hotel, la veselia străzilor pariziene, îşi simţi inima bătând cu agitaţia şi neliniştea tinereţii.

De mult nu îi mai palpitase astfel sub vestă, lăsându-l în momentul următor, cu pieptul gol şi tâmplele arzându-i. Se întrebă dacă la fel se simţea şi fiul lui în prezenţa domnişoarei Fanny Beaufort şi decise că nu. „Probabil că inima lui funcţionează la fel, doar că ritmul este altul”, gândi el, amintindu-şi calmul cu care tânărul îşi anunţase logodna, considerând de la sine înţeles că familia sa va fi de acord.

„Diferenţa constă în faptul că aceşti tineri consideră de la sine înţeles că vor obţine orice doresc, iar noi, consideram de la sine înţeles, aproape întotdeauna, că nu vom obţine orice ne doream. Doar că, mă întreb lucrurile de care cineva este atâtde sigur dinainte, îi pot face inima să bată atât de sălbatic?”

Era a doua zi după sosirea lui la Paris, iar soarele de primăvară îl făcea pe Archer să ţină fereastra deschisă, spre panorama întinsă a Place Vendome. Una dintre condiţiile pe care lepusese, aproape singura, atunci când fusese de acord să-l însoţească pe Dallas, a fost acela ca, în Paris, să nu fie obligat să viziteze unul din acele palate construite în stil nou.

— Oh, bine desigur, acceptase în mod normal Dallas. Te voi duce la un palat vechi la Bristol continuase fiul său,

lăsându-l fără glas la gândul că acel cămin de regi şi împărăţiera considerat acum, un han demodat, unde te duceai pentru a vedea culoarea locală a acelor vremuri.

După ce, de multe ori, îşi imaginase scena reîntoarcerii luiân Paris, acum, acea imagine era ştearsă, iar el încercă să privească oraşul ca decorul vieţii doamnei Olenska.

Stând singur, în biblioteca sa, noaptea, după ce toţi cei din casă se retrăseseră, îşi imaginase sosirea primăverii pe străzile cu castani, florile şi statuile din grădinile publice, adierea vântului printre liliacul din cărucioarele cu flori, curgerea maiestuoasă a râului, pe sub măreţele poduri, şi viaţa plină de artă, studiu şi plăcere, care se desfăşura pe fiecare stradă principală a oraşului.

Acum, spectacolul i se înfăţişa în toată gloria lui şi, în timp ce-l privea, se simţi timid, de modă veche şi nelalocul lui: un punct gri în comparaţie cu bărbatul magnific şi nemilos care-şi imaginase că va fi..

Mâna lui Dallas se lăsă, plină de voioşie, pe umărul lui.

— Bună, tată: priveliştea este grozavă, nu-i aşa? Rămaseră amândoi, tăcuţi, privind pe fereastră, apoi, tânărul continuă:

— Apropo, am un mesaj pentru tine: contesa Olenska ne aşteaptă la ora cinci şi jumătate.

O spusese uşor, cu dezinteres, de parcă i-ar fi comunicat nişte informaţii obişnuite, cum ar fi ora la care urma să plece trenul lor spre Florenţa, în seara următoare. Archer îl privi, şi i se păru că zăreşte în ochii lui veseli şi tineri o frântură din maliţiozitatea străbunicii lui, Mingott.

— Oh, nu ţi-am spus? continuă Dallas. Fanny m-a obligat să-i promit că voi face trei lucruri cât voi fi în Paris: să-i fac rost de partitura ultimelor compoziţii ale lui Debussy, să merg la Grand-Guinol şi să o văd pe doamna Olenska. Ştii căea s-a purtat foarte frumos cu Fanny când domnul Beaufort a trimis-o de la Buenos Aires la Assomption. Fanny

nu avea niciun prieten în Paris, iar doamna Olenska s-a purtat foarte frumos cu ea şi obişnuia să o ia la ea în vacanţe. Cred că afost o foarte bună prietenă a primei doamne Beaufort. Şi mai este şi verişoara noastră, desigur. Aşa că în dimineaţa asta i-am telefonat, înainte să ies, şi i-am spus că noi doi suntem în oraş pentru două zile şi că dorim să o vedem. Archer continuă să-l privească.

— I-ai spus că sunt şi eu aici?

— Bineînţeles de ce nu? Dallas se încruntă. Apoi, neprimind niciun răspuns, îşi luă tatăl de braţ, cu încredere.

— Tată, cum era ea?

Archer simţi că se înroşeşte sub privirea fiului său.

— Haide, mărturiseşte, tu şi ea aţi fost buni prieteni, nu-i aşa? Nu-i aşa că era foarte drăguţă?

— Drăguţă? Nu ştiu. Era diferită.

— Ah iată! La asta se reduce totul, mereu, nu? Când se întâmplă este diferită dar nu ştii să spui exact de ce. Exact aşa simt şi eu în ceea ce o priveşte pa Fanny.

Tatăl lui se retrase un pas, eliberându-şi braţul:

— În ceea ce o priveşte pe Fanny? Dar, dragul meu băiat chiar sper să fie aşa! Doar că nu-mi dau seama ce...

— Haide tată, nu te comporta ca cineva din epoca preistorică! Cândva, ea nu a fost Fanny a ta?

Dallas aparţinea trup şi suflet noii generaţii. Era primul născut al lui Newland şi al lui May Archer, dar cu toate acestea, niciodată, nu fusese posibil să i se insufle elementele de bază ale rezervei. „Ce rost are să menţiimisterul? Cu atât mai mult oamenii vor dori să-şi bage nasul, spunea el, mereu, când era sfătuit să demonstreze discreţie. Dar Archer, întâlnindu-i privirea, văzu lumina filială din ea.

— Fanny a mea?

— Ei bine, femeia pentru care ai fi renunțat la tot; doar că nu ai făcut-o, continuă fiul lui, spre surprinderea sa.

— Nu am făcut-o, repetă Archer, cu un fel de solemnitate.

— Nu; te întâlneşti, priveşti, dragul meu. Dar mama spunea...

— Mama ta?

— Da, în ziua dinainte de a muri. Când m-a chemat doar pe mine îți aminteşti? Mi-a spus că ştie că suntem în siguranță cu tine, şi că aşa vom fi mereu, pentru că, cândva, atunci când ea te-a rugat, tu ai renunțat la lucrul pe care ți-ldoreai cel mai mult.

Archer primi această veste ciudată în tăcere. Ochii lui priveau fără să vadă mulțimea din piața luminată de razele soarelui, pe fereastră, în cele din urmă, spuse încet:

— Nu m-a rugat niciodată.

— Nu, am uitat, voi nu vă cereați niciodată, nimic, unul altuia, nu-i aşa? Şi nici nu vă spuneați niciodată, nimic. Doar stăteați şi vă priveați, şi încercați să ghiciți ce se întâmpla cu fiecare dintre voi., ca într-un azil de surdo-muți! Ei bine, aplaud generația voastră pentru că ştia mai multe despre gândurile personale ale fiecăruia decât avem noi timp să aflămdespre propriile noastre gânduri. Tată, nu eşti supărat pe mine, nu? Da, da, haide să ne împacă şi să luăm prânzul la Henri. După trebuie să ajung la Versailles.

Archer nu-şi însoți fiul la Versailles. Preferă să-şi petreacă după-amiaza plimbându-se singur prin Paris. Trebuia să facă față, dintr-o dată, regretelor şi amintirilor unei vieți în care nu discutase destul, petrecute în tăcere.

După puțin timp, nu mai regretă indiscreția lui Dallas. I se părea că i se luase o piatră de pe inimă, acumcând cineva ghicise şi îl compătimise... Iar faptul că acea persoană fusese chiar soția lui, îl mişcă până în adâncul sufletului. Dallas, cu toată afecțiunea sa şi cu tot ceea ce ştia despre acea poveste, nu ar fi înțeles asta. Pentru băiat, acel episod,

era doar un moment patetic de frustrări în van, de forță risipită. Dar, oare, însemna mai mult? Mult timp Archer şezu pe o bancă în Champs-Élysées, întrebându-se, în timp ce viața se desfăşura peste tot în jurul lui...

La câteva străzi depărtare, la câteva ore depărtare, Ellen Olenska aştepta. Nu se mai întorsese niciodată la soțul ei, iar când acesta murise, cu câțiva ani în urmă, ea nu schimbase nimic în stilul ei de viață. Acum nu mai exista nimic care să-i despartă, pe ea şi pe Archer iar, în acea după-amiază, el urma să o întâlnească.

Se ridică şi traversă Place de la Concorde şi grădinile Tuileries, spre Luvru. Cândva, ea îi spusese că se duce des acolo, iar el se gândise să-şi petreacă restul timpului într-un locân care se putea gândi că ea tocmai fusese. Timp de o oră, sau mai mult, se plimbă din galerie în galerie, în lumina după-amiezii, şi unul după altul tablourile i se înfățişară în splendoarea lor, pe jumătate uitată, umplându-i sufletul cu ecourile fumuseții. Până la urmă, viața lui fusese prea lipsită de...

Dintr-o dată, dinaintea unui Tițian strălucitor, se trezi spunând: „Am doar cincizeci şi şapte de ani" şi apoi plecă. Era prea târziu pentru astfel de vise văratice, dar, cu siguranță, nuera prea târziu pentru recolta unei prietenii, a unei camaraderii, în preajma ei.

Se întoarse la hotel, unde el şi Dallas urmau să se întâlnească, şi, împreună, traversară Place de la Concorde şi apoi podul ce duce spre Camera Deputaților.

Dallas, neştiutor față de ce se întâmpla în mintea tatălui său, vorbea agitat şi foarte mult despre Versailles. Îl mai văzuse doar o singură dată, până atunci, în timpul unei vacanțe în care încercase să vadă toate locurile pe care nu le putuse vizita în timpul călătoriei sale cu familia în Elveția; iarentuziasmul nestăvilit şi criticile pline de încredere îi zburau de pe buze.

Pe măsură ce Archer îl asculta, sentimentul lui de nepotrvire şi inexpresivitate, spori. Ştia că băiatul nu era insensibil; dar avea uşurința şi încrederea în sine date de faptul că privea destinul ca pe un egal, nu ca pe un stăpân. „Asta este se simt egali cu lucrurile ştiu să se descurce”, gândi Archer, privindu-şi fiul ca pe purtătorul de cuvânt al unei noi generații care dărâmase toate ideile şi standardele vechi.

Dintr-odată fiul lui se opri şi apucând brațul tatălui său, exclamă:

— Oh, pe Jupiter!

Ajunseseră în spațiul larg cu copaci din fața Domului Invalizilor. Domul lui Monsart plutea uşor, deasupra copacilor înmuguriți şi a fațadei gri a clădirii, atrăgând toate razeledupă-amiezii, stând acolo precum un simbol vizibil al glorieirasei umane.

Archer ştia că doamna Olenska locuia într-o piață din apropierea unuia dintre bulevardele care porneau din fața Domului Invalizilor; şi îşi imaginase un cartier liniştit, aproapeobscur, îndepărtându-se de splendoarea centrală la care privea acum. În acest moment, printr-un ciudat proces de asociere, acea lumină aurie, deveni pentru el lumina în care trăia ea. Pentru aproape treizeci de ani, viața ei despre care el ştia atât de puține se desfaşurase în această atmosferă bogată, care era deja prea densă şi prea obositoare pentru plămânii lui. Însă se gândi la piesele de teatru pe care ea probabil că le văzuse, la tablourile pe care probabil le privise, la vechile case, sobre şi splendide, în care probabil fusese, la oamenii cu care probabil că vorbise, la nesfârşita agitație de idei, curiozități, imagini şi asocieri, trezite de o rasă intens socială, într-un decor imemorial; şi îşi aminti de tânărul francez careâi spusese, cândva: „O conversație bună nu există nimic asemenea unei bune convesații, nu-i aşa?”

Archer nu-l mai văzuse pe M. Riviere, şi nici nu mai auzise de el, de aproape treizeci de ani, iar asta îi arătă cât de puțin ştia despre existența doamnei Olenska. Mai mult de jumătatede viață îi despărțea, iar acest lung interval ea şi-l petrecuse printre oameni necunoscuți lui, într-o societate necunoscută lui, în condiții pe care nu le-ar înțelege, niciodată, pe deplin, în acest timp, el revăzuse doar amintirea ei, dar, cu siguranță, ea avea şi alți prieteni, oameni tangibili, spre deosebire de el. Poate că şi ea păstrase amintirea lui ca pe ceva aparte; dar dacă o făcuse, probabil că era precum o relicvă dintr-o capelă micuță; unde nu era vreme de rugăciune în fiecare zi...

Traversară Place des Invalides, şi o porniră pe una dintre străzile principale, care flancau clădirea. Era un cartier linişt it, în ciuda splendorii şi istoriei sale; iar acest lucru te făcea să-ți dai seama de bogățiile pe care Parisul le avea de oferit, dacăun loc precum acesta era lăsat celor puțini şi indiferenți.

Ziua se stingea într-un apus înceţoşat, străpuns, din loc în loc, de lumina electrică, gălbuie, trecătorii fiind puțini în micuța piață în care intrară. Dallas se opri din nou şi privi în sus.

— Aici trebuie să fie, spuse el, strecurându-şi brațul pe sub cel al tatălui său, cu o mişcare ce nu-i scăzu timiditatea lui Archer, şi rămaseră amândoi, astfel, privind în sus la o casă.

Era o clădire modernă, fără un stil distinctiv, dar cu multeferestre şi balcoane răspândite pe fațada sa iată şi vopsită în crem. La unul dintre balcoane, mult deasupra coroanelor castanilor dn piață, perdelele erau încă trase, deşi soarele părăsise acea fereastră.

— Mă întreb la ce etaj? spuse Dallas şi, ducându-se pe veranda casei, se întoarse spunând: Etajul cinci. Trebuie să fiefereastra cu perdelele trase.

Archer rămase nemişcat, privind ferestrele, de parcă ajunsese la sfârşitul unui pelerinaj.

— Ştii că este aproape ora şase? îi aminti fiul său, în cele din urmă.

Tatăl lui privi o băncuță goală, aflată sub un copac.

— Cred că am să mă aşez acolo, un moment, spuse el.

— De ce nu te simți bine? exclamă fiul lui.

— Oh, mă simt perfect. Dar aş vrea ca tu să urci fără mine, te rog.

Dallas se aşează în fața lui, vizibil uimit.

— Dar tată, vrei să spui că nu vei urca deloc?

— Nu ştiu, răspunse Archer, încet.

— Dacă nu ai să vii, ea nu va înțelege.

— Du-te băiete; poate că te voi urma şi eu. Dalla&îl privi lung, în lumina apusului.

— Dar ce Dumnezeu să-i spun?

— Dragul meu, tu întotdeauna ştii ce să spui, replică tatăl său, zâmbind.

— Foarte bine. Voi spune că eşti de modă veche, şi că preferi să urci pe scări, cinci etaje, în loc să iei liftul.

Tatăl său zâmbi din nou.

— Spune-i că sunt de modă veche. Asta va fi destul. Dallas îl privi iar, şi apoi, cu un gest ce-i arăta uimirea, intră în clădire.

Archer rămase pe bancă şi continuă să privească balconul. Calculă timpul de care avea nevoie fiul lui pentru a ajunge la etajul cinci, cu liftul, pentru a suna la uşă, pentru a fi primitân hol şi, apoi, pentru a fi invitat în salon. Şi-l imagină pe Dallas intrând în încăpere, cu pasul lui rapid şi sigur şi cu zâmbetul său încântător, şi se întrebă dacă oamenii care spuneau că îi seamănă lui, aveau dreptate.

Apoi începră să-şi imagineze persoanele din încăpere căci probabil la acea oră de vizite erau sigur mai multe persoane

adunate acolo şi printre ele, o doamnă brunetă, palidă şi brunetă, care ar privi repede în sus, pe jumătate ridicată din scaun, şi care i-ar întinde, o mână fină şi subțire, cu trei inele. Se gândi că ea va sta pe un colțar, lângă foc, cu un buchet deazalee pe masa din spatele ei.

„Pentru mine, pare mai reală, aici, decât dacă aş fi urcat”, se auzi spunând, iar teama că acea ultimă umbră de realitate se va pierde, îl făcu să rămână pe loc, pe măsură ce minutele treceau.

Rămase pe bancă, mult timp, în lumina tot mai slabă a apusului, cu ochii ațintiți mereu asupra balconului, în cele din urmă, o lumină străluci prin fereastră şi, un moment mai târziu, un servitor apăru pe balcon, trase draperiile şi închise obloanele.

De parcă ar fi fost semnalul pe care îl aştepta, Newland Archer se ridică, încet, şi se întoarse la hotelul său.